

Oznaka poročila: ARRS-CRP-ZP-2012-05/15

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROJEKTU

1. Osnovni podatki o raziskovalnem projektu

Šifra projekta	V5-1060	
Naslov projekta	Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila	
Vodja projekta	8627 Vlado Dimovski	
Naziv težišča v okviru CRP	5.06.07 Možnosti lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji	
Obseg raziskovalnih ur	814	
Cenovni razred	A	
Trajanje projekta	10.2010 - 09.2012	
Nosilna raziskovalna organizacija	584 Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta	
Raziskovalne organizacije - soizvajalke	148	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Kmetijsko gozdarski zavod Maribor
	586	Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede
Raziskovalno področje po šifrantu ARRS	5	DRUŽBOSLOVJE
	5.02	Ekonomija
Družbeno-ekonomski cilj	08.	Kmetijstvo

2. Raziskovalno področje po šifrantu FOS¹

Šifra	5.02	
- Veda	5	Družbene vede
- Področje	5.02	Ekonomija in poslovne vede

3. Sofinancerji²

	Sofinancerji		
1.	Naziv	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	
	Naslov	Dunajska 22, 1000 Ljubljana	

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

4. Povzetek projekta³

SLO

V okviru projekta je bila izvedena analiza delovanja lokalnih oskrbnih verig v primerljivi Avstriji in potrebnih ukrepov. Opravljena je bila tudi ocena stanja v Sloveniji, tako z vidika kakovosti in vrste proizvodov, organiziranosti ponudbe, kot tudi povpraševanja. Posebna pozornost je bila namenjena analizi razvitosti lokalnih tržnih kanalov, npr. Zeleni zabojček. V drugem delu projekta je bil poudarek dan analizi razvojnih možnosti za razvoj lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji z določitvijo ukrepov in aktivnosti za krepitev lokalne samooskrbe z doma pridelano hrano.

V okviru raziskovalnega projekta je bil razvit tržno privlačen in ekonomsko vzdržen model lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji (Priponki 3 in 4), ki gradi na dveh izhodiščih:

(1) Danes je v slovenskem kmetijstvu evidentno, da se mali in srednji kmetje vse premalo osredotočajo na ozko specializiranost na programe s področij povrtninarstva, zeliščarstva, ekološke pridelave in pridelave višje kakovosti. Vsa ta področja so namreč področja z višjo dodano vrednostjo in edino ta področja lahko malemu in srednjemu slovenskemu kmetu zagotovijo konkurenčnost na globalnem in posledično tudi na lokalnem trgu. Izrednega pomena za povečanje ozaveščenosti kmetov na tem področju so zato po eni strani izobraževanja s tega področja ter po drugi strani zagotovitev zadostne institucionalne podpore, ki bo malemu in srednjemu kmetu zagotavljala odkup teh izdelkov višje dodane vrednosti. Iz tega razloga je ena od predpostavk modela tudi ustvarjanje pogojev za ustanovitev na združenem sistemu temelječih organizacij (ki pa bodo bolj učinkovite od zadrug), ki bodo skrbele za združevanje odkupljenih količin v večje količine, kar bo posledično omogočalo ekonomijo obsega. Ta ekonomija obsega bo nato po eni strani omogočila prodor v že obstoječe trgovske verige, po drugi strani pa bo omogočila tudi pogoje za ustanovitev novih lokalnih končnih členov trgovskih verig.

(2) Brezposelnost v Sloveniji je kot posledica svetovne finančne in gospodarske krize v preteklih letih močno narasla, v prihodnjih letih pa se predvideva še dodatno povišanje stopenj brezposelnosti (učinek krize z zamikom). Zaradi tega poviševanja števila brezposelnih oseb v Sloveniji je smiselno razmisliti o sinergijskih učinkih zaposlovanja brezposelnih oseb na projektih lokalne oskrbe s hrano oz. v na združenem sistemu temelječih organizacijah (t.i. socialno podjetništvo). Na ta način bi z eno potezo dosegli več učinkov, med katerimi so najpomembnejši: zmanjšanje potrebnih socialnih podpor, višja aktivacija na trgu dela, višji nacionalni output, višje stopnje samooskrbe s hrano v Sloveniji ter s tem večja nacionalna varnost, višja kvaliteta živil (lokalno, ekološko in sonaravno pridelovanje sadja in zelenjave), bolj zdrav način življenja brezposelnih oseb, delna zajezev črne ekonomije ter višja morala pri prebivalcih Republike Slovenije.

ANG

The analysis of local supply chains in comparable Austria, necessary measures to be taken, and evaluation of the local supply situation in Slovenia were performed in the framework of the project, both in terms of quality and range of products, the organization of supply, as well as the demand. Special attention

was paid to the analysis of development of local marketing channels. In the second part of the project, emphasis was given on the analysis of opportunities for the development of local food supply in Slovenia by specifying the measures and activities to strengthen food self-sufficiency.

One of the main products of the project was the economically sustainable model of local food supply in Slovenia (Attachments 3 and 4), which builds on the following two starting-points:

(1) Small and medium-sized Slovenian farmers focus not enough on narrow specialization in programs in the areas of vegetable, herbal, organic production and higher quality production. All of these areas are in fact areas with higher value-added and only these areas may ensure Slovenian small and medium farmers competitiveness in the global and, consequently, also in the local market. Of paramount importance to increase the awareness of farmers in this area is therefore on the one hand education in this field, and on the other hand the sufficient institutional support, which will ensure small and medium-sized farmers the repurchase of these higher value-added products. For this reason, one of the assumptions of the model is the creation of the conditions for the establishment of the cooperative system based organizations (which would however be more efficient than cooperatives) that would take care of quantity pooling, which would in turn allow for economies of scale. The economies of scale would then on the one hand give the opportunity of penetration into existing retail chains; and on the other hand enable the conditions for establishment of new local retail chains.

(2) As a result of the global financial and economic crisis, unemployment in Slovenia in recent years has increased dramatically, while a further increase in unemployment rates (impact of the crisis with a lag) is expected in the coming years. Due to this increase of the number of unemployed persons in Slovenia, it is reasonable to consider the synergistic effects of employment of unemployed persons in the projects of local food supply or in the organizations based on the cooperative system (i.e. social entrepreneurship). This way, multiple effects could be achieved with a single stroke: the reduction of the necessary social support, higher activation in the labor market, higher national output, higher levels of food self-sufficiency in Slovenia and consequently a higher national security, higher quality of food, a healthier way of life of the unemployed, the partial suppression of the black economy, and higher morale among the population of Slovenia.

5. Poročilo o realizaciji predloženega programa dela na raziskovalnem projektu⁴

Raziskovalna hipoteza in opis raziskovanja:

Izhodišče raziskovalnega projekta "Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila" je, kako čim bolje izkoristiti učinke lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji, tako za proizvajalce, kakor tudi za potrošnike. Lokalna oskrba s hrano je namreč v Sloveniji nedvomno ena od pomembnih strateških usmeritev razvoja kmetijstva in podeželja, saj po eni strani potrošniki izražajo vedno večji interes po kakovostni, varni in zdravi hrani, po drugi strani pa tovrstna oskrba zagotavlja tudi državno varnost za obdobja ekonomskih kriz. Spodbujanje lokalne samooskrbe s hrano je nenazadnje zapisano tudi v Strategiji razvoja Slovenije iz leta 2005. Pridelovalci bodo v prihodnosti morali slediti interesom potrošnikov in obenem zahtevam, ki jih terja pridelava hrane v sozvočju z naravo. Predvsem za male kmetije bo zato v prihodnosti potrebno

uvesti nove programe, kot so programi s področja povrtninarstva, zeliščarstva, ekološke pridelave in pridelave višje kakovosti.

Problem raziskovalnega projekta "Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila" so nerazviti potenciali lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji. Z drugimi besedami, problem predloga raziskovalnega projekta je torej identifikacija tistih usmeritev za ukrepe in aktivnosti, ki bodo prispevali h krepitvi lokalne samooskrbe z doma pridelano hrano.

Ključni cilj raziskovalnega projekta "Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila" je s pomočjo benchmarking analize, analize stanja v Sloveniji, analize razvitosti lokalnih tržnih kanalov ter analize možnosti aktivacije brezposelnega dela prebivalstva predlagati razvoj nerazvitih potencialov lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji preko izdelave tržno privlačnega in ekonomsko vzdržnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji. Z drugimi besedami, ugotoviti želimo kako čim boljše izkoristiti učinke lokalne oskrbe, tako za proizvajalce, kakor tudi za potrošnike oz. kako lokalno oskrbo s hrano uporabiti kot sredstvo za doseganje družbeno-ekonomskih, razvojnih in strateških ciljev ter ciljev družbene odgovornosti v Sloveniji. Izvedba predstavljenega raziskovalnega projekta pa menimo, da bi imela za posledico tudi doseg širših, družbeno relevantnih ciljev, katere predstavljamo v naslednjih odstavkih:

Lokalno trajnostna oskrba z živili lahko predstavlja pomemben del pridelkov na slovenskem tržišču, ki nimajo prednosti le v kakovosti, temveč zagotavljajo tudi vir hrane in preživetje slovenskemu kmetu in delavcu v živilsko predelovalni industriji. Poleg tega lahko v projekt lokalne pridelave hrane uspešno vključimo tudi večje število brezposelnih oseb (družbeno-ekonomski cilj).

Poleg tega sta lokalna proizvodnja in lokalna poraba hrane izjemno pomembno gibalno tako razvoja podeželja kot regionalnega razvoja (razvojni cilj).

Odločitev za svojo, slovensko hrano je pomembna tudi s strateškega vidika. Doma namreč danes pridelamo čedalje manj hrane. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja smo skoraj osemdeset odstotkov hrane pridelali v Sloveniji. Z globalizacijo pa smo naše kmetijstvo večinoma preusmerili v pridelavo hrane za živali oziroma živinorejo namesto v prehrano za ljudi. V Evropi je zdaj Slovenija predzadnja po površini plodne zemlje, torej obdelane kmetijske zemlje na prebivalca. V Evropi je glede na to za nami le Finska. Zdaj Slovenci kar dve tretjini hrane uvažamo, medtem ko imamo v skladu kmetijskih zemljišč več kot pol milijona hektarov zemlje, ki stoji. Nobenih zagotovil pa nimamo, da se bodo države vedno tako razumele med sabo, da bodo duga drugo prehranjevale. Če bodo to prenehale, se Slovenija s tako majhno samopreskrbo (ena tretjina vse porabljene hrane) z doma pridelano hrano ne more prehraniti. Zagotovitev zadostne lokalne oskrbe s hrano lahko zato smatramo tudi kot pomembno strateško vprašanje Republike Slovenije, kar se je še posebej nazorno pokazalo v času svetovnih živilskih in ekonomskih kriz v preteklih letih (strateški cilj).

Zdravju naklonjena in kakovostna hrana je eden od temeljev zdravja. Izboljšanje zdravja naj bo glavni cilj slovenske države in družbe, kajti le taka usmeritev lahko pripomore k ekonomski rasti ter družbenemu razcvetu. Učinki neustrezne prehrane pomembno vplivajo na zdravstvene izide pri ljudeh nižjih družbeno-ekonomskih slojev skozi celotno življenjsko obdobje. Breme bolezni, ki se mu izognemo, če vplivamo na njihov ugodnejši družbeno-ekonomski položaj, je pomembno ne le za posameznika, ampak tudi za družbo v celoti. Z ukrepi tako

lahko skušamo vplivati na pomembne dejavnike zdravja oz. tveganja za bolezni. Tu ima mesto tudi trajnostna lokalna oskrba z živili, s široko dostopnostjo in izboljševanjem lokalnega ekonomskega stanja (cilj družbene odgovornosti).

Rezultati in učinki raziskovalnega projekta ter njihova uporaba:

Cilj razpisane teme je zagotavljanje primerne ravni kakovosti in podpore domači kmetijski pridelavi. Rezultati in učinki raziskovalnega projekta "Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila" k uresničevanju tega cilja prispevajo na sledeče načine:

- (1) Analiza delovanja lokalnih oskrbnih verig v primerljivi Avstriji - t.i. benchmarking analiza identificira ukrepe, potrebne za doseg sedanjega stanja v tujini. Priporočila za uvedbo teh ukrepov s potrebnimi popravki za naše lokalno okolje predstavljajo pomembne smernice za posnemanje dobrih praks iz tujine.
- (2) Analiza stanja ponudbe, povpraševanja, kakovosti ter cen lokalno pridelanih kmetijskih pridelkov in izdelkov v Sloveniji identificira ovire za vzpostavitev večje lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.
- (3) Analiza razvitosti lokalnih tržnih kanalov prouči pomanjkljivosti obstoječih tržnih poti, ki lahko predstavljajo veliko oviro za vzpostavitev večje lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.
- (4) Analiza razvojnih možnosti za razvoj lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji identificira ukrepe in aktivnosti za krepitev lokalne samooskrbe z doma pridelano hrano ter priporočila za uvedbo teh ukrepov in aktivnosti. Ta priporočila bodo lahko v pomoč vladi in drugim relevantnim akterjem za odločanje pri pripravi, sprejemanju in izvajanju razvojnih politik javnega interesa ter spremljanju in nadziranju njihovega izvajanja.
- (5) Tržno privlačen in ekonomsko vzdržen model lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji, ki predvideva tudi možnost vključitve brezposelnega dela prebivalstva v projekte lokalne oskrbe, povzema vse ugotovitve iz zgornjih analiz ter vzpostavlja mrežo in sistem delovanja, ki omogoča zadostno institucionalno podporo za razmah domače kmetijske pridelave oz. lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.

Uporaba rezultatov in učinkov raziskovalnega projekta "Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila" poteka predvsem preko diseminacija rezultatov raziskovalnega projekta "Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila" in sicer na več načinov:

- v obliki organizacije treh okroglih miz oz. posvetov (zapisniki so na voljo kot Priponka 1, Priponka 2, Priponka 3 ter Priponka 4),
- skladno z razvojem projekta po delovnih fazah predstavitev rezultatov na konferencah in seminarjih s področja agroživilstva oz. agrarne ekonomike,
- končni model lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji bo predstavljen v znanstvenih in profesionalnih publikacijah iz področja agroživilstva oz. agrarne ekonomike kot so domače in tuje monografije, domače in tuje znanstvene revije, domače in tuje strokovne revije,

Sodelovanje s tujimi partnerji:

V okviru raziskovalnega projekta smo sodelovali z avstrijsko organizacijo Steirisches Vulkanland (<http://www.vulkanland.at/>) in sicer v obliki izmenjave dobrih praks ter v obliki sodelovanja njihovega predstavnika (Mag. Michael Fend) na eni od naših okroglih miz oz. delavnic. Gost iz tujine, mag. Michael Fend, je v okviru naše benchmarking analize predstavil dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v avstrijski regiji Steirisches Vulkanland. V uvodnem delu predstavitve so bile predstavljene značilnosti kmetijstva v Avstriji, vključno s statističnimi podatki o avstrijski samooskrbi s hrano. Sledil je podrobnejši vpogled v regijo Steirisches Vulkanland, pri čemer je bilo govora o značilnostih regije, organiziranosti lokalnih skupnosti, ter o organizaciji LAG Management. Gost je v nadaljevanju spregovoril o virih in priložnostih v regiji ter o regionalni viziji in strategiji. Naslednji del gostove predstavitve se je nanašal na že obstoječe oblike sodelovanja posameznih akterjev v regiji, skupaj z njihovimi prednostmi. Ob koncu je mag. Fend identificiral ključne faktorje uspeha regije ter podal nekaj priporočil tudi za slovenski prostor.

6. Ocena stopnje realizacije programa dela na raziskovalnem in zastavljenih raziskovalnih ciljev²

Realizacija programa dela je potekala po pričakovanjih v skladu z zastavljenimi raziskovalnimi cilji. Pri realizaciji projekta ni prišlo do bistvenih odstopanj.

7. Utemeljitev morebitnih sprememb programa raziskovalnega projekta oziroma sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine²

Z dnem 30.9.2010 se je na Ekonomski fakulteti pod mentorstvom prof. dr. Vlada Dimovskega zaposlil mladi raziskovalec Miha Uhan, mag. posl. ved. Ker se del raziskovalnega dela mladega raziskovalca prekriva z vsebino projekta Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila (CRP V5-1060), je bil mladi raziskovalec z 0 urami vključen v raziskovalno skupino.

Do ostalih sprememb tekom izvedbe raziskovalnega projekta ni prišlo.

8. Najpomembnejši znanstveni rezultati projektne skupine²

Znanstveni dosežek		
1.	COBISS ID	6968339
		Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO Vpliv ekološke ozaveščenosti potrošnikov na uporabo, nakup in izbiro živilskih proizvodov z eko označbo
		ANG The affect of consumer's eco awareness on the use, the buying and the preference of eco labeled food products
	Opis	SLO Obseg te študije je bil določiti, kako ozaveščenost slovenskih potrošnikov hrane o ekoloških oznakah vpliva na uporabo, pogostost nakupa ter izbiro živilskih proizvodov z eko označbo v trgovinah. Sledeči kazalniki so bili uporabljani za definiranje ozaveščenosti potrošnikov o ekoloških oznakah: skrb za osebno zdravje; zaznavanje kakovosti; ekološka ozaveščenost; poznavanje pomena ekološke oznake ter zaupanje v eko oznako. Študija temelji na teoretičnih opredelitvah konceptov eko označevanja ter vedenja potrošnikov. Raziskovalni del raziskave je bil opravljena z anketo, ki je dala podatke, potrebne za določitev obsega odvisnosti, kar je bilo opravljeno z uporabo korelacij in regresijske analize. Pozitivne korelacije ter statistično pomembni rezultati so bili ugotovljeni.

		ANG	The scope of this study was to define how the consumer's awareness about the eco label on food products in Slovenia defines the use, the frequency of buying and the preference of eco labeled food products in stores. To define the consumer's awareness about the eco label the following predictors were used: care for personal health, quality perception, eco awareness, knowing what the eco label stands for and the trust in the eco label. The study was based on theoretical definitions of the concepts of eco labeling and consumer behavior. The research part of the study was done through a survey that gave the data required to determine the extent of the dependence, which was done by the use of correlations and regression analysis. Positive correlations and statistically significant results have been found.
	Objavljeno v		Eduikator; Advances in business related scientific research journal; 2012; Vol. 3, no. 1; str. 91-103; Avtorji / Authors: Žnidaršič Jasmina, Marič Miha, Ferjan Marko
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek
2.	COBISS ID	7011603	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Dejavniki izbire prehrane: študija primera študentov Fakultete za organizacijske vede
		ANG	Factors of food choice: a case study of University of Maribor's Faculty of Organizational Sciences's students
	Opis	SLO	Pomen pravilne izbire prehrane vpliva na zdravje, počutje in delovno uspešnost vsakega posameznika. V okviru tega prispevka je predstavljena raziskavo o dejavnikih, ki vplivajo na izbiro prehrane študentov Fakultete za organizacijske vede Univerze v Mariboru. Na podlagi pregleda literature s področja izbire prehrane smo identificirali devet dejavnikov, ki vplivajo na izbiro prehrane, in to so: zdravje, razpoloženje, primernost, privlačnost (videz), naravne sestavine, cena, nadzor teže, poznavanje in etična skrb. Anketa, ki smo jo izvedli med dodiplomskimi študenti Fakultete za organizacijske vede Univerze v Mariboru, je bila sestavljena iz devetih trditev, ki predstavljajo devet dejavnikov. Študenti so svoje strinjanje z odgovori podali v obliki štiristopenjske lestvice. Na osnovi analize rezultatov so podane ključne ugotovitve, ki se nanašajo na dejavnike izbire prehrane študentov.
		ANG	The importance of proper food choices affects the health, wellbeing and job performance of each individual. This paper presents a survey on the factors that affect dietary choices of students of the University of Maribor's Faculty of Organizational Sciences. Based on the review of literature in the field of food choices, we have identified nine factors that affect dietary choices, namely: health, mood, convenience, sensory appeal, natural content, price, weight control, familiarity and ethical concern. The survey, which was conducted among undergraduate students of the Faculty of Organizational Sciences, University of Maribor was composed of nine claims, which represent the nine factors. Students gave their consent to the answers in the form of four-point scale responses. Based on the analysis of the results we give the key findings relating to the factors of food choices of students.
	Objavljeno v		Biotehniški center; Prenos inovacij, znanj in izkušenj v vsakdanjo rabo; 2012; 6 str.; Avtorji / Authors: Urh Marko, Marič Miha, Ferjan Marko, Jereb Eva
	Tipologija		1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci
3.	COBISS ID	6714131	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Živilski proizvodi z eko označbo ter ekološka ozaveščenost potrošnikov
		ANG	Eco labeled food products and the consumer's eco awareness
			Obseg te študije je bil določiti, kako ozaveščenost slovenskih potrošnikov

Opis	SLO	hrane o ekoloških oznakah vpliva na uporabo, pogostost nakupa ter izbiro živilskih proizvodov z eko označbo v trgovinah. Sledeči kazalniki so bili uporabljani za definiranje ozaveščenosti potrošnikov o ekoloških oznakah: skrb za osebno zdravje; zaznavanje kakovosti; ekološka ozaveščenost; poznavanje pomena ekološke oznake ter zaupanje v eko oznako. Študija temelji na teoretičnih opredelitvah konceptov eko označevanja ter vedenja potrošnikov. Raziskovalni del raziskave je bil opravljen z anketo, ki je dala podatke, potrebne za določitev obsega odvisnosti, kar je bilo opravljen z uporabo korelacij in regresijske analize. Pozitivne korelacije ter statistično pomembni rezultati so bili ugotovljeni.	
	ANG	The scope of this study was to define how the consumer's awareness about the eco label on food products in Slovenia defines the use, the frequency of buying and the preference of eco labeled food products in stores. To define the consumer's awareness about the eco label the following predictors were used: care for personal health, quality perception, eco awareness, knowing what the eco label stands for and the trust in the eco label. The study was based on theoretical definitions of the concepts of eco labeling and consumer behavior. The research part of the study was done through a survey that gave the data required to determine the extent of the dependence, which was done by the use of correlations and regression analysis. Positive correlations and statistically significant results have been found.	
Objavljeno v	Eduikator; Conference proceedings; 2010; [11] str.; Avtorji / Authors: Žnidaršič Jasmina, Marič Miha, Ferjan Marko		
Tipologija	1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci		
4.	COBISS ID	7011859	Vir: COBISS.SI
Naslov	SLO	Management sprememb na področju naravovarstva in hortikulture	
	ANG	Change management in the field of nature protection and horticulture	
Opis	SLO	Vsakodnevno smo priča spremembam v okolju, ki se odražajo v kvaliteti življenja vsakega posameznika. Spremembe na področju naravovarstva in hortikulture se z razvojem inovacij vpeljujejo v razvoj človeka in njegovega odnosa do okolja. V prispevku je predstavljena raziskava vpliva sprememb na področju naravovarstva in hortikulture v Sloveniji. Izdelana je analiza povezave med hortikulturo, naravovarstvom, samooskrbe s hrano v Sloveniji in zdravega načina prehranjevanja.	
	ANG	Every day we are witnessing changes in the environment, reflected in the quality of life of each individual. Changes in the field of nature protection and horticultural are introduced with the innovation in human development and its relationship to the environment. This paper presents a survey of changes impact in the field of nature conservation and horticulture in Slovenia. Made is an analysis of the correlation between horticulture, nature protection, food self-sufficiency in Slovenia and a healthy diet.	
Objavljeno v	Biotehniški center; Prenos inovacij, znanj in izkušenj v vsakdanjo rabo; 2012; 10 str.; Avtorji / Authors: Žnidaršič Jasmina, Bernik Mojca		
Tipologija	1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci		
5.	COBISS ID	20019942	Vir: COBISS.SI
Naslov	SLO	Brezposelnost in vladno subvencioniranje	
	ANG	Unemployment and government's [!government's] subsidizing	
Opis	SLO	Brezposelnost je postala vse bolj pereče vprašanje danes. Vlade po vsem svetu izvajajo politike za povečanje stopnje zaposlenosti nazaj na raven pred recesijo. Ena izmed najbolj pomembnih politik, ki jih izvajajo vlade držav so bile subvencije za zaposlovanje, kar pomeni, da so podjetja dobila financiranja s strani države pri zaposlovanju, pa tudi, da so zasebni državljani imeli možnost za pakete spodbud podjetništva. Obseg naše	

		raziskave je bil ugotoviti, kako bruto domači proizvod in vladno subvencioniranje na ravni posamezne države vpliva na število brezposelnih na državni ravni. Empirični del naše raziskave smo izvedli na primeru Slovenije in ugotovili, da ima bruto domači proizvod večji učinek na število brezposelnih v primerjavi z vladnimi subvencijami.
	ANG	Unemployment has become a more and more pressing matter nowadays. Governments all across the world are implementing policies to increase the employment rates back to the levels before the economic downturn. One of the most important policies implemented by countries governments were employment subsidies, which means that companies got government funding when employing and also that private citizens had the possibility for entrepreneurship stimulus packages. The scope of our study was to determine how the gross domestic product and the government's subsidizing on a country's level affect the number of unemployed on a country level. We have conducted the empirical part of our study on the case of Slovenia and found out that gross domestic product has a bigger effect on the number of unemployed than government's subsidies.
Objavljeno v		Moderna organizacija; Organizacija; 2011; Letn. 44, št. 2; str. 25-31; Avtorji / Authors: Dimovski Vlado, Marič Miha, Žnidaršič Jasmina, Ferjan Marko, Uhan Miha
Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek

9. Najpomembnejši družbeno-ekonomsko relevantni rezultati projektne skupine⁸

	Družbenoekonomsko relevantni dosežki	
1.	COBISS ID	17844710 Vir: COBISS.SI
	Naslov	<p>SLO Organizacija in vodenje posveta "Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: od njive do krožnika", 7. oktober 2011, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani</p> <p>ANG "Local food supply in Slovenia: from farm to fork": conference organization and management, October 7, 2011, Faculty of Economics, University of Ljubljana</p>
	Opis	<p>SLO Lokalna oskrba s hrano predstavlja pomembno strateško usmeritev vsake države, saj po eni strani potrošniki izražajo vedno večji interes po kakovostni, varni in zdravi hrani, po drugi strani pa tovrstna oskrba zagotavlja tudi državno varnost za obdobja ekonomskih kriz. V Sloveniji je stopnja samooskrbe s hrano v zadnjih desetletjih močno padla, zato so bile osrednje teme posveta razlogi za nizko samooskrbo, pomen lokalno pridelane hrane in načini njene distribucije do slovenskega potrošnika. V okviru našega srečanja smo posebej izpostavili inovativne trženjsko-prodajne pristope oz. primere dobre prakse lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji in tujini, ki so dobrodošla usmeritev pri oblikovanju celostnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.</p> <p>ANG Local food security is an important strategic direction of each country, as on the one hand consumers show an increasing interest in high-quality, safe and healthy food, and on the other hand, this type of supply also provides homeland security for the periods of economic crisis. The food self-sufficiency rate in recent decades has fallen significantly in Slovenia, so the central themes of the conference were the reasons behind the poor self-sufficiency, the importance of locally grown food and modes of distribution to Slovenian consumers. In the framework of our meeting, we have especially exposed the innovative marketing and sales approaches or examples of good practice of local food supply in Slovenia and abroad, that are a welcome orientation for development of a comprehensive model of local food supply in Slovenia.</p>

	Šifra	B.01 Organizator znanstvenega srečanja	
	Objavljeno v	Ekonomska fakulteta; 2011; Avtorji / Authors: Dimovski Vlado, Penger Sandra, Peterlin Judita, Uhan Miha	
	Tipologija	3.25 Druga izvedena dela	
2.	COBISS ID	20314598	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: model kratke oskrbovalne verige (predstavljeno na posvetu "Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: od njive do krožnika", 7. oktober, 2011, Ljubljana: Ekonomska fakulteta)
		ANG	Local food supply in Slovenia: model of short supply chain (presented at the conference "Local food supply in Slovenia: from farm to fork", October 7, 2011, Ljubljana: Faculty of Economics, University of Ljubljana)
	Opis	SLO	V okviru posveta je as. mag. Miha Uhan z Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani predstavil model lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji. Uvodoma je bilo področje lokalne oskrbe s hrano zaradi zadovoljevanja štirih skupin družbenih ciljev izpostavljeno kot resničen nacionalni interes. V nadaljevanju predstavitve je bila z nekaj številkami predstavljena podoba slovenskega kmetijstva ter nekaj zaskrbljujočih dejstev v zvezi s slovenskim kmetijstvom. Nato je bila vzpostavljena povezava s Porterjevim modelom generičnih strategij. Kot ključni problem slovenskega kmetijstva je bila izpostavljena izdelava tržno privlačnega oz. ekonomsko vzdržnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji, kateri naj bi omogočal, da preko strukturnih reform in ekonomij obsega ter preko aktivnih politik zaposlovanja dvignemo kakovost in stalnost pridelave, zmanjšamo razpršenost pridelovalcev, ter znižamo ceno kmetijskih izdelkov. Na ta način bi se kmetijskim akterjem v Sloveniji omogočil vstop v obstoječe trgovske verige oz. ustanovitev novih.
		ANG	In one of the presentations of the Workshop, as. mag. Miha Uhan of the Faculty of Economics, University of Ljubljana presented the model of local self-sufficiency with food in Slovenia. At the outset, the area of local food supply was marked as a true national interest due to the fact that it meets the four groups of social goals. This was followed by a few numbers and some worrying facts on Slovenian agriculture. A connection to the Porter's model of generic strategies was then established. The designing of the commercially attractive and economically sustainable model of local food supply in Slovenia was later marked as the major problem of Slovenian agriculture. This model should enable, through structural reforms, economies of scale, and active employment policies, to raise the quality and continuity of production, reduce the spread of food growers, and reduce the price of agricultural products. This way, the entry of Slovenian farmers into the existing retail chains or creation of new ones would be enabled.
	Šifra	F.25 Razvoj novih organizacijskih in upravljaljskih rešitev	
	Objavljeno v	Ekonomska fakulteta; 2011; Avtorji / Authors: Uhan Miha	
	Tipologija	3.25 Druga izvedena dela	
3.	COBISS ID	20314342	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: model kratke oskrbovalne verige (predstavljeno na 2. Borzi za lokalno oskrbo na prireditvi Praznik topliškega jabolka, 17. oktober 2011, Novo mesto: Kmetijsko gozdarski zavod)
		ANG	Local food supply in Slovenia: model of short supply chain (presented at the conference "2. Borza za lokalno oskrbo, Praznik topliškega jabolka", October 17, 2011, Novo mesto: Kmetijsko gozdarski zavod)
			Na srečanju je bil predstavljen model lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji. Uvodoma je bilo področje lokalne oskrbe s hrano zaradi zadovoljevanja štirih skupin družbenih ciljev izpostavljeno kot resničen

Opis	SLO	nacionalni interes. V nadaljevanju predstavitve je bila z nekaj številkami predstavljena podoba slovenskega kmetijstva ter nekaj zaskrbljujočih dejstev v zvezi s slovenskim kmetijstvom. Nato je bila vzpostavljena povezava s Porterjevim modelom generičnih strategij. Kot ključni problem slovenskega kmetijstva je bila izpostavljena izdelava tržno privlačnega oz. ekonomsko vzdržnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji, kateri naj bi omogočal, da preko strukturnih reform in ekonomij obsega ter preko aktivnih politik zaposlovanja dvignemo kakovost in stalnost pridelave, zmanjšamo razpršenost pridelovalcev, ter znižamo ceno kmetijskih izdelkov. Na ta način bi se kmetijskim akterjem v Sloveniji omogočil vstop v obstoječe trgovske verige oz. ustanovitev novih.	
	ANG	The model of local self-sufficiency with food in Slovenia was presented at the meeting. At the outset, the area of local food supply was marked as a true national interest due to the fact that it meets the four groups of social goals. This was followed by a few numbers and some worrying facts on Slovenian agriculture. A connection to the Porter's model of generic strategies was then established. The designing of the commercially attractive and economically sustainable model of local food supply in Slovenia was later marked as the major problem of Slovenian agriculture. This model should enable, through structural reforms, economies of scale, and active employment policies, to raise the quality and continuity of production, reduce the spread of food growers, and reduce the price of agricultural products. This way, the entry of Slovenian farmers into the existing retail chains or creation of new ones would be enabled.	
Šifra	B.04 Vabljen predavanje		
Objavljeno v	Kmetijsko gozdarski zavod; 2011; Avtorji / Authors: Uhan Miha		
Tipologija	3.25 Druga izvedena dela		
4.	COBISS ID	20679142	Vir: COBISS.SI
Naslov	SLO	Družbeni pomen lokalno pridelane hrane in dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji	
	ANG	Social meaning of local food supply and good practices demonstration in Slovenia	
Opis	SLO	V Sloveniji je stopnja samooskrbe s hrano v zadnjih desetletjih močno padla, zato so bile osrednje teme vseslovenskega posveta v okviru okrogle mize z vabljenimi ključnimi akterji s področja razlogi za nizko samooskrbo, pomen lokalno pridelane hrane in načini njene distribucija do slovenskega potrošnika, z namenom izdelave benchmarking poročila in priporočil. Lokalna oskrba s hrano predstavlja pomembno strateško usmeritev vsake države, saj po eni strani potrošniki izražajo vedno večji interes po kakovostni, varni in zdravi hrani, po drugi strani pa tovrstna oskrba zagotavlja tudi državno varnost za obdobja ekonomskih kriz. Na okrogli mizi so deležniki posebej izpostavili inovativne trženjsko-prodajne pristope oz. primere dobre prakse lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji in tujini.	
	ANG	Local food supply in Slovenia has decreased in last decades extensively, that is why the main aim of our national expert round-table was to identify the reasons for low local food supply and to elaborate on the meaning of locally produced food for socio-economic and health sphere as well as brainstorm on the ways of its distribution to slovenian consumer in order to provide benchmarking analysis and recommendations. Local food supply is an important strategic focal point of every country, as consumers on one hand are expressing steeper interest in quality, safe and healthy food, and on the other that kind of supply provides also national safety in the case of economic crisis. In our round-table special attention was dedicated to innovative-marketing approaches and examples of good local food supply practice.	
		F.18	

Šifra	Posredovanje novih znanj neposrednim uporabnikom (seminarji, konference)
Objavljeno v	Ekonomska fakulteta; 2011; Avtorji / Authors: Peterlin Judita
Tipologija	3.25 Druga izvedena dela

10. Drugi pomembni rezultati projektne skupine⁹

/

11. Pomen raziskovalnih rezultatov projektne skupine¹⁰

11.1. Pomen za razvoj znanosti¹¹

SLO

Kot problem slovenskega kmetijstva je bila v naši raziskavi izpostavljena izdelava tržno privlačnega oz. ekonomsko vzdržnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji, bodisi na privatni, bodisi na državni ravni. Model lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji temelji na dveh izhodiščih: (1) specializacija za področja z višjo dodano vrednostjo (npr. povrtninarstvo, zeliščarstvo, ekološka pridelava, pridelava višje kakovosti) ter hkratno ustvarjanje pogojev za izrabo ekonomij obsega, ter (2) sinergijski učinki zaposlovanja brezposelnih oseb na projektih lokalne oskrbe s hrano. Slednje privede do večih sinergijskih učinkov, med katerimi so najpomembnejši: zmanjšanje potrebnih socialnih podpor, višja aktivacija na trgu dela, višji nacionalni output, višje stopnje samooskrbe s hrano v Sloveniji ter s tem večja nacionalna varnost, višja kvaliteta živil, bolj zdrav način življenja brezposelnih oseb, delna zaježitev črne ekonomije, ter nenazadnje tudi višja morala pri prebivalcih Republike Slovenije.

Tovrstni model omogoča, da preko strukturnih reform in ekonomij obsega ter preko aktivnih politik zaposlovanja dvignemo kakovost in stalnost pridelave, zmanjšamo razpršenost pridelovalcev, ter znižamo ceno kmetijskih izdelkov, kar so vse glavne pripombe oz. »izgovori« slovenskih trgovskih verig za slabo vključevanje izdelkov lokalnih pridelovalcev hrane v svojo ponudbo. Na ta način se kmetijskim akterjem v Sloveniji omogoči vstop v obstoječe trgovske verige oz. ustanovitev novih. Ključni rezultat je petorna »win-win-win-win-win« situacija, saj bi bili na koncu zmagovalci vsi udeleženci verige: (1) kmet, ker uspe povečati svojo proizvodnjo, prodati svoje izdelke, ter si tako zagotoviti boljši socialni položaj, (2) potrošnik, ki je bolj zdrav in kakovostno hrano, (3) trgovec, ki lahko oglašuje, da prodaja velik delež lokalno pridelanih kmetijskih proizvodov, (4) gospodarstvo, saj povečanje deleža kmetijske proizvodnje v državi preko več vzvodov deluje pozitivno na gospodarstvo kot celoto, ter (5) država v smislu nacionalne prehranske varnosti ter čistejšega okolja (potrebne manj transporta).

Iz raziskovalnega dela naše projektne skupine je nastalo več znanstvenih oz. strokovnih objav, med drugim:

ŽNIDARŠIČ, Jasmina, MARIČ, Miha, FERJAN, Marko. The affect of consumer's eco awareness on the use, the buying and the preference of eco labeled food products. *Advances in business related scientific research journal*, 2012, vol. 3, no. 1, str. 91-103, tabele. [COBISS.SI-ID 6968339]

URH, Marko, MARIČ, Miha, FERJAN, Marko, JEREB, Eva. Dejavniki izbire prehrane : študija primera študentov Fakultete za organizacijske vede = Factors of food choice : a case study of University of Maribor's Faculty of Organizational Sciences's students. V: JERALA, Milena (ur.), KRAMARIČ, Martina (ur.), POGORELEC, Andrej (ur.), KOLENC ARTIČEK, Majda (ur.). *Prenos inovacij, znanj in izkušenj v vsakdanjo rabo : zbornik referatov*. Naklo: Biotehniški center, 2012, 6 str., tabela. [COBISS.SI-ID 7011603]

ŽNIDARŠIČ, Jasmina, BERNIK, Mojca. Management sprememb na področju naravovarstva in hortikulture = Change management in the field of nature protection and horticulture. V: JERALA, Milena (ur.), KRAMARIČ, Martina (ur.), POGORELEC, Andrej (ur.), KOLENC ARTIČEK, Majda (ur.). *Prenos inovacij, znanj in izkušenj v vsakdanjo rabo : zbornik referatov*. Naklo:

Biotehniški center, 2012, 10 str., tabele, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID 7011859]

DIMOVSKI, Vlado, MARIČ, Miha, ŽNIDARŠIČ, Jasmina, FERJAN, Marko, UHAN, Miha. Unemployment and government's [!government's] subsidizing. Organizacija (Kranj), mar./apr. 2011, letn. 44, št. 2, str. 25-31, tabele. [COBISS.SI-ID 20019942]

ŽNIDARŠIČ, Jasmina, MARIČ, Miha, FERJAN, Marko. Eco labeled food products and the consumer's eco awareness. V: ANTONČIČ, Boštjan (ur.). Conference proceedings. Koper: Edukator, 2010, [11] str., tabele. [COBISS.SI-ID 6714131]

ANG

The absence of the commercially attractive and economically sustainable model of local food supply in Slovenia both at the private and at the national level can be marked as the major problem of Slovenian agriculture. Such model is based on two principles: (1) specialization in the areas with higher added value (e.g. greens, herbalism, organic farming, and other cultivation of higher quality) and simultaneous creation of conditions for the utilization of economies of scale, and (2) synergistic effects of employment of unemployed persons on projects of local food supply. This leads to several synergistic effects: the reduction of the necessary social support, higher activation in the labor market, higher national output, higher levels of food self-sufficiency in Slovenia as well as the larger national security, higher quality of foods, healthier lifestyle of unemployed persons, partial suppression of the black economy, and ultimately a higher morale among the population.

This model should enable, through structural reforms, economies of scale, and active employment policies, to raise the quality and continuity of production, reduce the spread of food growers, and reduce the price of agricultural products, all of which were marked as major comments or "excuses" of retail chains operating in Slovenia for the low inclusion of products of local food producers in their offer. This way, the entry of Slovenian farmers into the existing retail chains or creation of new ones would be enabled. A key result is a five-party "win-win-win-win-win" situation, because in the end all chain participants would be winners: (1) a farmer, who successfully increases his production, sell his products, and thus ensures himself a better social position, (2) a consumer, who eats healthier and higher quality foods, (3) a dealer, who can advertise that he sells a large share of locally produced agricultural products, (4) the economy, as increase in agricultural production in the country has a positive effect on the economy as a whole through several leverages, and (5) the state, gaining a higher national food security and a cleaner environment (less transport needed).

The research work of our project team resulted in a number of scientific or professional publications, including:

ŽNIDARŠIČ, Jasmina, MARIČ, Miha, FERJAN, Marko. The affect of consumer's eco awareness on the use, the buying and the preference of eco labeled food products. Advances in business related scientific research journal, 2012, vol. 3, no. 1, str. 91-103, tabele. [COBISS.SI-ID 6968339]

URH, Marko, MARIČ, Miha, FERJAN, Marko, JEREB, Eva. Dejavniki izbire prehrane : študija primera študentov Fakultete za organizacijske vede = Factors of food choice : a case study of University of Maribor's Faculty of Organizational Sciences's students. V: JERALA, Milena (ur.), KRAMARIČ, Martina (ur.), POGORELEC, Andrej (ur.), KOLENC ARTIČEK, Majda (ur.). Prenos inovacij, znanj in izkušenj v vsakdanjo rabo : zbornik referatov. Naklo: Biotehniški center, 2012, 6 str., tabela. [COBISS.SI-ID 7011603]

ŽNIDARŠIČ, Jasmina, BERNIK, Mojca. Management sprememb na področju naravovarstva in hortikulture = Change management in the field of nature protection and horticulture. V: JERALA, Milena (ur.), KRAMARIČ, Martina (ur.), POGORELEC, Andrej (ur.), KOLENC ARTIČEK, Majda (ur.). Prenos inovacij, znanj in izkušenj v vsakdanjo rabo : zbornik referatov. Naklo: Biotehniški center, 2012, 10 str., tabele, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID 7011859]

DIMOVSKI, Vlado, MARIČ, Miha, ŽNIDARŠIČ, Jasmina, FERJAN, Marko, UHAN, Miha. Unemployment and government's [!government's] subsidizing. Organizacija (Kranj), mar./apr. 2011, letn. 44, št. 2, str. 25-31, tabele. [COBISS.SI-ID 20019942]

ŽNIDARŠIČ, Jasmina, MARIČ, Miha, FERJAN, Marko. Eco labeled food products and the consumer's eco awareness. V: ANTONČIČ, Boštjan (ur.). Conference proceedings. Koper: Edukator, 2010, [11] str., tabele. [COBISS.SI-ID 6714131]

11.2. Pomen za razvoj Slovenije¹²

SLO

V svetu je danes prisotna strateška naravnost k lokalni trajnostni oskrbi z živili, ki je umeščena tudi med pomembne cilje slovenske prehranske politike. Ministrstvo za zdravje je tako že leta 2005 pripravilo Resolucijo o nacionalnem programu prehranske politike (Uradni list RS, št. 39/2005). V Resoluciji so pomembni poudarki dani tudi okrepitvi lokalne trajnostne oskrbe s hrano v Sloveniji kot pomembnemu strateškemu cilju. Lokalna oskrba s hrano je v Sloveniji nedvomno ena od pomembnih strateških usmeritev razvoja kmetijstva in podeželja, saj po eni strani potrošniki izražajo vedno večji interes po kakovostni, varni in zdravi hrani, po drugi strani pa tovrstna oskrba zagotavlja tudi državno varnost za obdobja ekonomskih kriz. Podrobneje pomen raziskovalnih rezultatov projektne skupine za razvoj Slovenije odseva v štirih sklopih širokih družbeno relevantnih ciljev:

Lokalno trajnostna oskrba z živili lahko predstavlja pomemben del pridelkov na slovenskem tržišču, ki nimajo prednosti le v kakovosti, temveč zagotavljajo tudi vir hrane in preživetje slovenskemu kmetu in delavcu v živilsko predelovalni industriji. Poleg tega lahko v projekt lokalne pridelave hrane uspešno vključimo tudi večje število brezposelnih oseb (družbeno-ekonomski cilj). Sinergijski učinki zaposlovanja brezposelnih oseb na projektih lokalne oskrbe s hrano oz. v na združenem sistemu temelječih organizacijah (t.i. socialno podjetništvo) so sledečo: zmanjšanje potrebnih socialnih podpor, višja aktivacija na trgu dela, višji nacionalni output, višje stopnje samooskrbe s hrano v Sloveniji ter s tem večja nacionalna varnost, višja kvaliteta živil (lokalno ekološko in sonaravno pridelovanje sadja in zelenjave), bolj zdrav način življenja brezposelnih oseb, delna zajezev črne ekonomije ter nenazadnje tudi višja morala pri prebivalcih Republike Slovenije.

Poleg tega sta lokalna proizvodnja in lokalna poraba hrane izjemno pomembno gibalno tako razvoja podeželja kot regionalnega razvoja (razvojni cilj).

Odločitev za svojo, slovensko hrano je pomembna tudi s strateškega vidika. Doma namreč danes pridelamo čedalje manj hrane. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja smo skoraj osemdeset odstotkov hrane pridelali v Sloveniji. Z globalizacijo pa smo naše kmetijstvo večinoma preusmerili v pridelavo hrane za živali oziroma živinorejo namesto v prehrano za ljudi. V Evropi je zdaj Slovenija predzadnja po površini plodne zemlje, torej obdelane kmetijske zemlje na prebivalca. V Evropi je glede na to za nami le Finska. Zdaj Slovenci kar dve tretjini hrane uvažamo, medtem ko imamo v skladu kmetijskih zemljišč več kot pol milijona hektarov zemlje, ki stoji. Nobenih zagotovil pa nimamo, da se bodo države vedno tako razumele med sabo, da bodo duga drugo prehranjevale. Če bodo to prenehale, se Slovenija s tako majhno samopreskrbo (ena tretjina vse porabljene hrane) z doma pridelano hrano ne more prehraniti. Zagotovitev zadostne lokalne oskrbe s hrano lahko zato smatramo tudi kot pomembno strateško vprašanje Republike Slovenije, kar se je še posebej nazorno pokazalo v času svetovnih živilskih in ekonomskih kriz v preteklih letih (strateški cilj).

Zdravju naklonjena in kakovostna hrana je eden od temeljev zdravja. Izboljšanje zdravja naj bo glavni cilj slovenske države in družbe, kajti le taka usmeritev lahko pripomore k ekonomski rasti ter družbenemu razcvetu. Učinki neustrezne prehrane pomembno vplivajo na zdravstvene izide pri ljudeh nižjih družbeno-ekonomskih slojev skozi celotno življenjsko obdobje. Breme bolezni, ki se mu izognemo, če vplivamo na njihov ugodnejši družbeno-ekonomski položaj, je pomembno ne le za posameznika, ampak tudi za družbo v celoti. Z ukrepi tako lahko skušamo vplivati na pomembne dejavnike zdravja oz. tveganja za bolezni. Tu ima mesto tudi trajnostna lokalna oskrba z živili, s široko dostopnostjo in izboljševanjem lokalnega ekonomskega stanja (cilj družbene odgovornosti).

ANG

Local food supply in Slovenia is undoubtedly one of the most important strategic developmental directions of agriculture and rural development. Consumers namely, on the one hand show, an

increasing interest in high-quality, safe and healthy food, and, on the other hand, this type of care also provides homeland security for the periods of economic crisis. Detailed importance of research results of the project team for the development of Slovenia are reflected in the four broad sets of socially relevant objectives:

Local sustainable food supply could represent a significant part of the crop on the Slovenian market, not only benefiting in quality, but also providing a source of food and survival for the Slovenian farmer and the worker in the food processing industry. In addition, a large number of unemployed persons can be included in the project of successful local food production (socio-economic objective). Synergistic effects of employment of unemployed persons in the projects of local food supply or in the cooperative system based organizations (i.e. social entrepreneurship) are the following: reduction in the necessary social support, higher activation in the labor market, higher national output, higher levels of Slovenian food self-sufficiency as well as the larger national security, higher quality food (organic and locally sustainable production of fruit and vegetables), a healthier way of life of the unemployed, partial suppression of the black economy and, ultimately, higher morale among the population of the Republic of Slovenia.

In addition, local production and local consumption of food are extremely important drivers of both rural and regional development (developmental objective).

The decision for our own, Slovenian food is also important from a strategic point of view. Less and less food is namely produced locally, in Slovenia. In the eighties, almost eighty percent of the food we consumed was produced in Slovenia. With globalization, we shifted our agriculture mainly in the production of food for animals or livestock rather than human consumption. Slovenia now holds the infamous last but one place, with criteria being the fertile land surface (thus cultivated agricultural land per capita). Only Finland lacks behind of all the European states. Nowadays Slovenes import two thirds of the consumed food, while according to the Farmland and Forest Fund of the Republic of Slovenia, more than half a million hectares of free land is not used for farming. There are no guarantees that countries will get along with each other so well also in the future, to feed one another. Should such good relationships stop, Slovenia would not be able to feed itself with such a low (one-third of all food consumed) food self-sufficiency level. Ensuring sufficient local food supply can therefore be considered as an important strategic issue for the Republic of Slovenia, which is particularly clearly demonstrated during the global food and economic crises in recent years (strategic objective).

Healthy and quality food is one of the cornerstones of health. Improving health should be the main objective of the Slovenian state and society, because only such a policy can contribute to economic growth and social prosperity. The effects of malnutrition have a significant impact on health outcomes for people of lower socio-economic strata throughout the lifespan. The burden of disease, which can be avoided through the increase in the residents' socio-economic status, is important not only for the individuals but also for the society as a whole. The measures can therefore be used to influence the relevant factors or health or risk for disease. A sustainable local food supply has its place here, as well as the wide availability of such foods, and improvement in the local economic situation (social responsibility objective).

12.Vpetost raziskovalnih rezultatov projektne skupine.

12.1.Vpetost raziskave v domače okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v domačih znanstvenih krogih
- pri domačih uporabnikih

Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?¹³

Rezultati so bili objavljeni v večih medijih (Delo, Siol, Gorenjski glas, MKGP, EF - glej priloge) ter v okviru konferenc (Edukator, Biotehniški center). Za naše izsledke se zanima tudi KGZS - predstavitev modela lokalne oskrbe s hrano na 2. borzi za lokalno oskrbo v Dolenjskih toplicah,

17. oktober 2011. Za naše izsledke se zanima tudi RIC Slovenska Bistrica - predstavitev projekta v okviru posveta Lokalna oskrba s hrano na območju občin Slovenska Bistrica, Poljčane in Makole, 20. junij 2012.

12.2.Vpetost raziskave v tuje okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v mednarodnih znanstvenih krogih
- pri mednarodnih uporabnikih

Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujini raziskovalnimi inštitucijami:¹⁴

Gre za sodelovanje z avstrijsko organizacijo Steirisches Vulkanland (<http://www.vulkanland.at/>), s katero smo sodelovali predvsem preko izmenjave dobrih praks ter v obliki sodelovanja njihovega predstavnika (mag. Michael Fend) na eni od naših okroglih miz oz. delavnic.

Kateri so rezultati tovrstnega sodelovanja:¹⁵

Gost iz tujine, mag. Michael Fend, je v okviru naše benchmarking analize predstavil dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v avstrijski regiji Steirisches Vulkanland. V uvodnem delu predstavitve so bile predstavljene značilnosti kmetijstva v Avstriji, vključno s statističnimi podatki o avstrijski samooskrbi s hrano. Sledil je podrobnejši vpogled v regijo Steirisches Vulkanland, pri čemer je bilo govora o značilnostih regije, organiziranosti lokalnih skupnosti, ter o organizaciji LAG Management. Gost je v nadaljevanju spregovoril o virih in priložnostih v regiji ter o regionalni viziji in strategiji. Naslednji del gostove predstavitve se je nanašal na že obstoječe oblike sodelovanja posameznih akterjev v regiji, skupaj z njihovimi prednostmi. Ob koncu je mag. Fend identificiral ključne faktorje uspeha regije ter podal nekaj priporočil tudi za slovenski prostor.

C. IZJAVE

Podpisani izjavljam/o, da:

- so vsi podatki, ki jih navajamo v poročilu, resnični in točni
- se strinjamo z obdelavo podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov za potrebe ocenjevanja in obdelavo teh podatkov za evidence ARRS
- so vsi podatki v obrazcu v elektronski obliki identični podatkom v obrazcu v pisni obliki
- so z vsebino letnega poročila seznanjeni in se strinjajo vsi soizvajalci projekta
- bomo sofinancerjem istočasno z zaključnim poročilom predložili tudi študijo ali elaborat, skladno z zahtevami sofinancerjev

Podpisi:

*zastopnik oz. pooblaščen oseba
raziskovalne organizacije:*

in

vodja raziskovalnega projekta:

Univerza v Ljubljani, Ekonomska
fakulteta

Vlado Dimovski

ŽIG

Kraj in datum:

Oznaka prijave: ARRS-CRP-ZP-2012-05/15

Zaključno poročilo o rezultatih ciljnega raziskovalnega projekta - 2012

¹ Zaradi spremembe klasifikacije je potrebno v poročilu opredeliti raziskovalno področje po novi klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science). Prevaljalna tabela med raziskovalnimi področji po klasifikaciji ARRS ter po klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science) s kategorijami WOS (Web of Science) kot podpodročji je dostopna na spletni strani agencije (<http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/sifranti/preslik-vpp-fos-wos.asp>). [Nazaj](#)

² Podpisano izjavo sofinancerja/sofinancerjev, s katero potrjuje/jo, da delo na projektu potekalo skladno s programom, skupaj z vsebinsko obrazložitvijo o potencialnih učinkih rezultatov projekta obvezno priložite obrazcu kot prilogo (v skeniranem PDF formatu) in jo v primeru, da poročilo ni polno digitalno podpisano, pošljite po pošti na Javno agencijo za raziskovalno dejavnost RS. [Nazaj](#)

³ Napišite povzetek raziskovalnega projekta (največ 3.000 znakov v slovenskem in angleškem jeziku) [Nazaj](#)

⁴ Napišite kratko vsebinsko poročilo, kjer boste predstavili raziskovalno hipotezo in opis raziskovanja. Navedite ključne ugotovitve, znanstvena spoznanja, rezultate in učinke raziskovalnega projekta in njihovo uporabo ter sodelovanje s tujimi partnerji. Največ 12.000 znakov vključno s presledki (približno dve strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁵ Realizacija raziskovalne hipoteze. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

⁶ V primeru bistvenih odstopanj in sprememb od predvidenega programa raziskovalnega projekta, kot je bil zapisan v predlogu raziskovalnega projekta oziroma v primeru sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine v zadnjem letu izvajanja projekta (obrazložitev). V primeru, da sprememb ni bilo, to navedite. Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁷ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Raziskovalni dosežek iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'. [Nazaj](#)

⁸ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Družbeno-ekonomski rezultat iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'.

Družbenoekonomski dosežek je po svoji strukturi drugačen, kot znanstveni dosežek. Povzetek znanstvenega dosežka je praviloma povzetek bibliografske enote (članka, knjige), v kateri je dosežek objavljen.

Povzetek družbeno ekonomsko relevantnega dosežka praviloma ni povzetek bibliografske enote, ki ta dosežek dokumentira, ker je dosežek sklop več rezultatov raziskovanja, ki je lahko dokumentiran v različnih bibliografskih enotah. COBISS ID zato ni enoznačen izjemoma pa ga lahko tudi ni (npr. v preteklem letu vodja meni, da je izjemen dosežek to, da sta se dva mlajša sodelavca zaposlila v gospodarstvu na pomembnih raziskovalnih nalogah, ali ustanovila svoje podjetje, ki je rezultat prejšnjega dela ... - v obeh primerih ni COBISS ID). [Nazaj](#)

⁹ Navedite rezultate raziskovalnega projekta iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) v primeru, da katerega od rezultatov ni mogoče navesti v točkah 7 in 8 (npr. ker se ga v sistemu COBISS ne vodi). Največ 2.000 znakov vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹⁰ Pomen raziskovalnih rezultatov za razvoj znanosti in za razvoj Slovenije bo objavljen na spletni strani: <http://sicris.izum.si/> za posamezen projekt, ki je predmet poročanja [Nazaj](#)

¹¹ Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹² Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹³ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁴ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁵ Največ 1.000 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

Obrazec: ARRS-CRP-ZP/2012-05 v1.00c
29-4B-D1-61-45-D7-BE-E7-3C-17-0E-CE-1F-E8-90-8A-2D-80-72-4E

Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«
Raziskovalni projekt št. V5-1060: Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji:
benchmarking analiza in priporočila

PRILOGE K ZAKLJUČNEMU POROČILU: ZAPISNIKI Z DELAVNIC

- **PRILOGA 1:** Zapisnik prve delavnice v organizaciji KGZS-Zavoda Maribor (Maribor, 13.4.2011)
- **PRILOGA 2:** Zapisnik druge delavnice v organizaciji Fakultete za organizacijske vede Univerze v Mariboru (Kranj, 24.6.2011)
- **PRILOGA 3:** Zapisnik tretje delavnice v organizaciji Ekonomska fakultete Univerze v Ljubljani (Ljubljana, 7.10.2011)

Zapisal:
Miha Uhan, mag. posl. ved

Vodja projekta:
Prof. dr. Vlado Dimovski

Vsebinska spremljevalka projekta:
Dr. Marija Markeš

Ljubljana, 25. september 2012

Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«
Raziskovalni projekt št. V5-1060: Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji:
benchmarking analiza in priporočila

Ljubljana, 22.4.2011

ZAPISNIK
prve delavnice v organizaciji KGZS - Zavod Maribor
z dne 13.4.2011

Prisotni: prof. dr. Vlado Dimovski (EF, UL); Simona Hauptman, univ. dipl. ing. kmet. (KGZS-Zavod MB); dr. Stane Klemenčič (KGZS-Zavod MB); mag. Stanislava Klemenčič-Kosi (KGZS-Zavod MB); Ana Le Marechal Kolar (MKGP); doc. dr. Sandra Penger (EF, UL); as. Judita Peterlin, mag. posl. ved (EF, UL); Miša Pušenjak (KGZS-Zavod MB); izr. prof. dr. Črtomir Rozman (FKBV, UM); Erna Skok (Sadjarska kmetija Skok); Urška Šubic Mavri (MKGP); mag. Eva Tkalčič (KGZS-Zavod MB); Miha Uhan, mag. posl. ved. (EF, UL); mag. Marko Vizjak (MKGP); Stanko Volk (Slovensko združenje za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave); Draga Zadavec, univ. dipl. ing. kmet (KGZS-Zavod MB); mag. Jasmina Žnidaršič (FOV Kranj, UM)

Delavnica se je začela ob 9:10 uri.

Nagovor vodje projekta

Prof. Dr. Vlado Dimovski, EF UL

Prva delavnica v okviru raziskovalnega projekta št. V5-1060 se je začela z nagovorom vodje projekta, prof. dr. Vladom Dimovskim, kateri je najprej pojasnil usmeritev v raziskovalno področje v zvezi s hrano. Poudaril je, da je področje hrane in samooskrbe v zadnjem času ne le zelo priljubljeno področje, pač pa poleg vode, energetike ter znanja tudi eno od ključnih strateških področij prihodnosti. Poudaril je, da se mu zdi nedopustno in žalostno, da Slovenci doma pridelamo zgolj okoli 40% hrane, ki je zaužijemo. Omenil je, da smo v Sloveniji razpeti med dve strukturi - romansko z vidika proizvodnje, ter germansko z vidika distribucije. Vodja projekta je izrazil željo, da bi člani raziskovalne skupine ter tudi širše,

udeleženci prve delavnice, tvorili raziskovalno-svetovalno jedro sedanjega ter vseh bodočih raziskovalnih oz. svetovalnih udejstvanj na področju hrane.

Nagovor organizatorja dogodka

Dr. Stane Klemenčič, KGZS-Zavod MB

Direktor kmetijsko gozdarskega zavoda Maribor (v nadaljevanju KGZS-Zavod MB), dr. Stane Klemenčič, je nato predstavil strukturo, delovanje ter poslanstvo inštitucije, ki jo vodi. V zvezi s tem gre omeniti njegovo izjavo, da KGZS-Zavod MB prepoznavno prispeva tako k ekonomskemu, kot tudi k socialnemu stanju na področju kmetijstva v mariborski regiji. Dr. Klemenčič se je pridružil profesorjevi viziji ključnih strateških virov prihodnosti ter hkrati omenil, da je že Marx prepoznal pomembnost samooskrbe s hrano, ko je dejal, da je politična stabilnost države zagotovljena šele s stopnjo samooskrbe s hrano, višjo od 70%. Omenil je projekcijo, da bo leta 2050 na svetu že 9 milijard ljudi, ter da bodo Azijci slej ko prej verjetno prevzeli prehranjevalne navade Evrope. Hkrati s tem se je dr. Klemenčič vprašal, ali je zemeljska obla sploh sposobna prehraniti vso to prebivalstvo? Omenil je tudi trend ekonomskih migracij in koncentracij iz ekvatorialnih področij proti zemeljskima poloma ter s tem naraščanje možnosti konflikta.

Slovenska tržna proizvodnja kmetijskih pridelkov in razpoložljivi potenciali

Dr. Stane Klemenčič, KGZS-Zavod MB

Kar se tiče stanja v Sloveniji, je dr. Klemenčič izpostavil dejstvo, da imamo pri nas trenutno 500.000 ha kmetijskih zemljišč. Omenil je tudi, da se orne površine, torej njive, vse bolj zmanjšujejo. Nato je dr. Klemenčič predstavil posamezne bilance s področja kmetijstva za Slovenijo, in sicer s sledečih področij: žita, meso, krompir, zelenjava, jajca, mleko, ter vino. V zvezi s tem je izpostavil še posebej perečo nizko stopnjo samooskrbe s pšenico ter z zelenjavo v Sloveniji (oboje pod 40% ter trend zmanjševanja), nizka stopnja samooskrbe pa naj bi bila po njegovih besedah tudi še na področju prašičjega mesa. Dr. Klemenčič je omenil tudi povečevanje potreb po žitih v Sloveniji, ter dejal, da bomo to v prihodnosti lahko razrešili zgolj na dva načina: 1) s povečevanjem obdelovalnih površin, ali pa 2) z zviševanjem produktivnosti oz. intenzivnosti na obstoječih kmetijskih površinah. V zvezi s tem bo po njegovem v Sloveniji potreben kompromis. Vežano na prvo rešitev, dr. Klemenčič meni, da bi bilo v Sloveniji pametno živinorejo preseliti v hribovite predele, kot imajo to urejeno v nekaterih naših sosednjih državah, saj bi na ta način ne zgolj zagotovili več obdelovalnih površin v nižinah, pač pa tudi skrbeli za to, da bi se hribovita območja v Sloveniji zaradi pašnje manj oz. počasneje zaraščala. V zvezi z drugo rešitvijo, pa je dr. Klemenčič izpostavil problematiko

dodeljevanje pomoči oz. subvencij posameznim kmetijam - dejal je, da se danes vse pre pogosto dogaja to, da večino subvencij zaradi različnih razlogov dobijo velike (nižinske) kmetije, mali (hribovski) kmetje pa so bolj ali manj prepuščeni sami sebi.

Stopnja samooskrbe s hrano in njena distribucija v Avstriji

Dr. Stane Klemenčič, KGZS-Zavod MB

Predstavitvi slovenske tržne proizvodnje kmetijskih pridelkov in razpoložljivih potencialov je sledila predstavitev stopnje samooskrbe s hrano in njena distribucija v Avstriji. Tudi ta del je predstavil direktor KGZS-Zavoda MB, dr. Stane Klemenčič. Izvedeli smo, da je situacija na področju samooskrbe s hrano v sosednji Avstriji bistveno boljše kot pri nas, saj so stopnje samooskrbe v Avstriji na vseh področjih pridelave, razen na področju zelenjave (60%) ter medu (55%), okoli 100%. Pri žitih naj bi bila ta stopnja v Avstriji okoli 105%, pri mesu 109%, pri medu 55%, pri krompirju 96%, pri vinu pa 118%. Kar se tiče organizacijskih oblik samooskrbe s hrano, je dr. Klemenčič omenil, da večino (65%) hrane v Avstriji še vedno proizvedejo ter tržijo v okviru pogodbeno vezanih proizvodnih obratov oz. v okviru zadrug (avstr. *Genossenschaft*), nekaj pa tudi v okviru prodaje na domu (20%) ter lokalnih tržnic (15%).

Analiza nizke stopnje tržne proizvodnje zelenjave v Sloveniji

Miša Pušenjak, KGZS-Zavod MB

Naslednji vsebinski sklop delavnice je bil namenjen predstavitvi samooskrbe z zelenjavo v Sloveniji, kar nam je predstavila specialistka za zelenjadarstvo ter okrasne rastline na KGZS-Zavod MB, ga. Miša Pušenjak. Ga. Pušenjak je dejala, da so se že leta 1989 učili, da naj Slovenija ne bi bila »zelenjadarska« država, tako da je nizke stopnje samooskrbe z zelenjavo sploh ne presenečajo. Po njenem mnenju obstajata dva glavna vzroka za zmanjšanje samooskrbe z zelenjavo v Sloveniji: 1) neurejen trg, ter 2) nepripravljenost za povezovanje. Znotraj te problematike je ga. Pušenjak še posebej izpostavila nezaupanje kmečkega prebivalstva do zadrug, neuspeh zadrug na področju povišanja kapacitet, ter nepošteno porazdelitev v verigi pridelovalec-distributer-trgovec, dodatne težavo pa naj bi predstavljala še slovenska zakonodaja ter izredno slabo oz. napačno urejeno področje javnih naročil, v okviru katerih naj podpis pogodbe še vedno ne bi jamčil odkupa hrane. Omenila je tudi slabo starostno strukturo kmečkega prebivalstva - na kmetijah naj bi primanjkovalo mladega prebivalstva. Izpostavljen pa je bil tudi problem načina pridobivanja subvencij, saj naj bi bil eden od glavnih pogojev za pridobitev subvencije danes udeležba kmeta na izobraževanju, tako da kmetje po besedah Pušenjakove danes na izobraževanje prihajajo zgolj in samo zaradi omenjenih

podpisov. Omenjen je bil tudi problem konkuriranja strokovnih inštitucij na področju kmetijstva (dve fakulteti, kmetijski inštitut, itd.) ter s tem povezana slaba diseminacija znanja med posameznimi ustanovami. Ga. Pušenjak je omenila tudi problematiko posrednih tržnih poti - na ta način naj bi prvovrstna zelenjava na svoji poti do prodajnih polic ogromno izgubila na kvaliteti, ter tako police dosegla v mnogo slabšem kakovostnem razredu kot je ta v osnovi. Kot enega glavnih problemov na področju kmetijstva v Sloveniji pa je Pušenjakova omenila še nizko podobo in samopodobo poklica kmet.

Ovire in potrebni ukrepi za večjo izkoriščenost proizvodnih potencialov

Dr. Stane Klemenčič, KGZS-Zavod MB

Sledil je sklop predstavitve ovir in potrebnih ukrepov za večjo izkoriščenost proizvodnih potencialov v Sloveniji, kar je prisotnim na delavnici predstavil dr. Stane Klemenčič. Ovire za večjo izkoriščenost proizvodnih potencialov v Sloveniji je dr. Klemenčič razdelil v dve skupini - politične ter tehnično-organizacijske. Med politične ovire dr. Klemenčič uvršča: a) uvedbo direktnih plačil ter s tem povezan padec tržnih količin, b) prenizko stimulacijo za območja z omejenimi dejavniki (OMD), c) »problem velikih igralcev« (investicijska premoč ter dominanten vpliv na politično odločanje glede ukrepov), ter d) nizko absorpcijsko sposobnost sredstev skupne kmetijske politike malih in srednje velikih kmetij. Med tehnično-organizacijske ovire pa po mnenju dr. Klemenčiča spadajo: a) struktura slovenskega kmetijstva, b) tehnično in okoljsko zahtevni standardi (kateri so danes prej ovira kot spodbuda), c) slaba organiziranost v sektorju kmetijstva, d) pomanjkanje podjetniške iniciative, tržne inovativnosti, ter sposobnosti prilagajanja, ter e) premalo znanja in poslovne odgovornosti kmetov. Ob zaključku predstavitev ovir je dr. Klemenčič izpostavil dejstvo, da je bila organiziranost na področju kmetijstva v Sloveniji pred dvajsetimi leti mnogo boljša kot danes, kar je nekoliko absurdna situacija za državo članico Evropske unije.

V zvezi s potrebnimi koraki je dr. Klemenčič dejal, da bi bilo potrebno a) spremeniti politiko subvencij - "nadomestilo" po učinku (aktivne površine, kg pridelka) ter vključiti zmerno intenzivnost proizvodnje, b) okrepiti aktivnosti na področju zlozbe zemljišč ter okrepiti aktivno in strokovno vlogo Sklada kmetijskih zemljišč v zvezi s tem (danes Sklad za te namene razpolaga samo s cca. 3 mio sredstev, kar zadošča za pribl. 3 kmetije), c) aktivirati travnat ter hribovit svet in ostale resurse ter živino vrniti na območja OMD, d) sprostiti njivske površine za pridelavo krušnih žit v nižini, e) uvesti kataster kmetij glede na pogoje pridelave in dodatno ekonomsko izravnano na regionalni in lokalni ravni (po zgledu Avstrije), f) načrtovati in nadzirati porabo sredstev za promocijo "domače pridelave", g) uvesti nove oblike kreditiranja in vlaganja v organizirane oblike pridelave in dodelave

kmetijskih pridelkov - gospodarsko-interesna združenja, organizacije pridelovalcev, storitvene oblike povezovanja (storitve v posameznem segmentu), itd..

V okviru tega sklopa so nam bile s strani dr. Klemenčiča predstavljene tudi oblike lokalne samooskrbe, ki jih v grobem delimo na oblike pogodbene proizvodnje (zadruga, predelovalna industrija, veliki trgovci) ter na druge oblike sodelovanja (tržnice, javna naročila, direktna oskrba znanega kupca, specialne tržnice, prodaja na domu, ter dostava na poziv). Med pogoji za učinkovito lokalno samooskrbo so bili omenjeni predvsem: a) zaupanje kupca v lokalno pridelane pridelke in izdelke, b) sledljivost in certificiranost proizvodov (standardi, blagovne znamke ipd.), c) stalna kakovost, d) kontinuiteta in pestrost ponudbe, ter e) nenehno prilagajanje ponudbe potrebam kupca.

Razprava po temah

Prof. dr. Vlado Dimovski, EF UL

Erna Skok, Sadjarska kmetija Skok

Miša Pušenjak, KGZS-Zavod MB

Ana Le Marechal Kolar, MKGP

Stanko Volk, Slovensko združenje za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave

izr. prof. dr. Črtomir Rozman, FKBV UM

mag. Eva Tkalčič, KGZS-Zavod MB

Draga Zadavec, univ. dipl. inž. kmet, KGZS-Zavod MB

Simona Hauptman, univ. dipl. inž. kmet., KGZS-Zavod MB

Prof. dr. Vlado Dimovski (EF UL):

Vodja projekta je predlagal, da zaradi kvalitete razprav zapisniki naših delavnic predstavljajo tudi del končne dokumentacije pri našem projektu. Poudaril je tudi vlogo diseminacije rezultatov ter medijske promocije obravnavane tematike. Dejal je, da kot rezultat projekta pričakuje konkretne predloge oz. priporočila slovenskemu kmetijstvu, ter da se bomo v naši benchmarking analizi osredotočili predvsem na Avstrijo kot na glavno primerjalno državo, stanje pa bomo preučili tudi v nekaterih drugih državah sveta, npr. na Kitajskem, v ZDA ter v Angliji. Končni rezultat študije naj bi tako po mnenju prof. dr. Dimovskega predstavljala identifikacija petih vrzeli: 1) med ponudbo in povpraševanjem po hrani v Sloveniji, 2) vrzel Avstrija-Slovenija, 3) vrzel Kitajska-Slovenija, 4) vrzel ZDA-Slovenija, ter 5) vrzel Anglija-Slovenija. Identificirane referenčne vrzeli bodo kasneje predstavljale začetno točko organizacijskih sprememb na področju pridelave hrane v Sloveniji. Poudaril je tudi, da bo v prihodnje v Sloveniji potrebno storiti pomemben korak na poti k osveščanju potrošnika na področju prehranskih proizvodov, saj naj bi danes v Sloveniji obstajala prevelika zmeda na tem področju (raznorazne označbe - eko, bio, organsko, lastovka, pikapolonica, itd.).

Erna Skok (Sadjarska kmetija Skok):

Kmetovalka, ga. Erna Skok je izpostavila problematiko razdrobljenosti posameznih pridelovalcev in prodajalcev zelenjave v Sloveniji. Po njenem mnenju bi bilo v ta namen potrebno ustanoviti neke vrste Združenje pridelovalcev povrtnin. Izpostavila je tudi dejstvo, da povečevanje proizvodnje zelenjave na pomaga v kolikor se ne povečajo, razširijo oz. diverzificirajo tudi prodajne poti. Prav tako je poudarila dejstvo, da v kolikor prvovrstna slovenska zelenjava uspe priti na trgovinske police, se le-ta v času transporta ter skladiščenja toliko poslabša, da postane drugorazredna. Poleg tega po mnenju Skokove tudi že obstoječe tržnice v smislu neprestanega trženja ne funkcionirajo tako, kot bi morale. Izpostavila je tudi razočaranje, da obstoječe lokalne oblasti zatirajo še tiste iniciative v smeri zdrave prehrane, ki trenutno obstajajo - primer iniciative »Sveže in zdravo s Kmetij« v Mariboru. Opozorila je tudi na dejstvo, da so kmetijske zadruge v zadnjem času služile zgolj za svoj žep, česar posledica je nizko zaupanje kmetov v zadruge. Poleg tega bi bilo po mnenju Skokove potrebno tudi izobraževanje ljudi o sezonskemu sadju in zelenjavi, saj se, kot pravi, danes ljudje premalo zavedamo od kod je neko živilo prišlo in koliko sveta je zato moralo prepotovati - po njenem mnenju bi se morali osredotočiti na promocijo domačih, svežih, in zato zdravih živil, predvsem sadja in zelenjave. Omenila je, da je situacija v tujini povsem drugačna - lokalni patriotizem je tam »kriv« za ohranjanje delovnih mest ter za zdrave prehranjevalne navade tamkajšnjih prebivalcev. Skokova je omenila tudi to, da so v tujini kmetje veliko bolj pripravljeni na medsebojno povezovanje kot v Sloveniji - izpostavila je dobro prakso npr. iz sosednje Avstrije, ko kmetje na svojih kmetijah prodajajo izdelke tudi do 50km oddaljenih kolegov. V Sloveniji je po mnenju Skokove potrebno uvesti oz. postaviti velike prodajne agroživilske centre po vseh večjih mestih, kateri bi bili sofinancirani s strani ministrstva, cene hrane v teh centrih pa bi morale biti povsod enake, da bi se izognili medsebojni konkurenci. Glede javnih naročil je Skokova potrdila razmišljanja ostalih udeležencev delavnice glede težkega vstopa v ta sistem zgolj z enim ali dvema proizvodom oz. artikloma. Kar se tiče sadjarstva, je poudarila, da je potrebno na tem področju najprej spoznati trg, šele nato zasaditi drevje, prodaja pridelka pa sledi na koncu.

Miša Pušenjak (KGZS-Zavod MB):

Specialistka za zelenjadarstvo in okrasne rastline, ga. Miša Pušenjak, je v svojih razmišljanjih izpostavila način prodaje prehranskih proizvodov v Sloveniji preko blagovnih znamk. Omenila je kontrolirano proizvodnjo (npr. Pikapolonica) ter previsoke cene za promocijo - ena reklamna stran v določeni kmetijski reviji naj bi stala okrog 500 EUR, medtem ko avtor za eno avtorsko stran teksta dobi v tej isti reviji zgolj okrog 60 EUR. Pušenjakova je izpostavila še dejstvo, da se danes po njenih informacijah v Sloveniji ogromno (20-30%) zelenjave podorje - pogodbe v Sloveniji naj bi zavezovale zgolj kmete, ne pa tudi odkupovalce.

Ana Le Marechal Kolar (MKGP):

Predstavnica ministrstva, ga. Ana Le Marechal Kolar, je v odgovor na pomisleke prof. dr. Dimovskega uvodoma poudarila, da je potrebno ločiti med shemami kakovosti (npr. Pikapolonica, Biodar, itd.) ter blagovnimi znamkami. Kar se tiče uporabe nacionalnega zaščitnega znaka je poudarila, da se le-ta kontrolira vsaj enkrat letno. V zvezi s tem, pa je izrazila mnenje, da bi bilo zanimivo narediti analizo, ki bi ugotovila, zakaj kmetje ne uporabljajo nacionalnih zaščitnih znakov. Komentirala je tudi razmišljanja predhodnih govorcev in dejala, da na Ministrstvu denar za ukrepe je, ukrepi so izoblikovani, vendar pa se morajo slovenski kmetje na te ukrepe tudi javljati, čemur danes nismo priča v polni meri - na slabo izkoriščenost sredstev se bo osredotočil tudi njihov nov program razvoja podeželja, ki je trenutno v pripravi. V zvezi z benchmarking analizami je Le Marechal Kolarjeva opozorila še na primer Francije in njenih aktivnih lokalnih tržnic. Dejala pa je, da moramo v svoji študiji na prednosti višje lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji gledati tudi z zdravstvenega ter okoljskega vidika.

Stanko Volk (Slovensko združenje za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave):

Predsednik Slovenskega združenja za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave, g. Stanko Volk, je spomnil na to, da smo imeli po izjavah takratnega ministra v Sloveniji še leta 1994 kar 60-odstotno samooskrbo s hrano. Danes je po njegovem mnenju problematična predvsem pridelava zelenjave. Volk se je v svojem razmišljanju dotaknil tudi vprašanja, ali smo Slovenci sploh sposobni pridelati toliko zelenjave, kot je konzumiramo. Poleg tega se je vprašal tudi, ali je slovenski kmet zmožen oskrbovati Slovenijo z zelenjavo preko javnih naročil? Poudaril je, da bo za višje stopnje samooskrbe s hrano moral slovenski pridelovalec v svojih aktivnostih videti izziv oz. perspektivo (ekonomski motiv). Hkrati je tudi izrazil prepričanje oz. opažanje, da pridobiti mlade ljudi za kmetijo v Sloveniji ni enostavno. Navedel je tudi primer združenja, kateremu predseduje - pred leti je imelo *Slovensko združenje za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave* 320 članov, medtem ko jih ima danes le še 180. Za konec je poudaril, da je na Ministrstvu kljub vsemu moč zaznati pozitivne trende na tem področju, saj si Ministrstvo v zadnjem času prizadeva povezati zadruge, ki se sicer - brez pomoči - ne znajo povezovati.

izr. prof. dr. Črtomir Rozman (FKBV UM):

Izr. prof. dr. Črtomir Rozman je poudaril, da v sloveniji obstajata 2 ravni samooskrbe - nacionalna (generalna) ter lokalna. V zvezi z nacionalno (generalno) samooskrbo je dejal, da zemlje imamo, kolikor je pač imamo. Na tej ravni je po Rozmanovem mnenju zelo pomembna lastniška struktura kmetijskih zemljišč. Navedel je primer kolega iz Prekmurja, ki ima v lasti 250 ha parcel, vendar zaradi transakcijskih stroškov, izvirajočih iz razdrobljenosti posameznih parcel, hrano prideluje na zgolj 200 ha. Po Rozmanovem je na nacionalni ravni ključnega pomena skupna kmetijska politika - le-ta je bila včasih zasnovana tako, da je breme iz

kmeta premeščala na davkoplačevalca, medtem ko je danes zasnovana centralno-plansko. S tem v zvezi je Rozman omenil tudi še vpliv svetovnih trgov - če izpade Rusija in njena pridelava hrane lahko to kaj hitro privede do prehranskega (in posledično tudi ekonomskega) šoka svetovnih razsežnosti. Zatem se je dr. Rozman dotaknil lokalne ravni samooskrbe. Na tej ravni je po njegovem pomemben faktor potrošnik, za katerega meni, da ni »lokal patriot« zato, ker ga mi nismo naredili takega - potrošnik se po njegovem pač zgolj obnaša racionalno. V svojem razmišljanju se je dotaknil tudi zakona o promociji slovenske hrane ter v zvezi s hrano navedel Engelsov zakon, ki pravi, da je povpraševanje po hrani dohodkovno neelastično. V praksi to po Rozmanovem mnenju pomeni, da je tistemu, ki prejema minimalno plačo, vseeno glede kakovosti hrane v kolikor je bolj kvalitetna hrana zanj predraga. Rozman pa se je dotaknil tudi problematike kontinuitete ponudbe - vprašal se je, ali so slovenski pridelovalci hrane sposobni zagotavljati spremembe želja slovenskih potrošnikov. Kar se tiče javnih razpisov je Rozman opozoril na dejstvo, da so se poslovni načrti kot del razpisne dokumentacije popolnoma izrodili, saj so postali zgolj orodje za pridobivanje sredstev v okviru javnih razpisov - v njih navedene interne stopnje donosnosti (npr. okoli 8,5%) so po njegovem mnenju popolna nerealne ter zato pomenijo slabe investicijske odločitve. V zaključku svojega razmišljanja je poudaril še, da je pereča problematika slovenskega kmetijstva trženje ter skupen nastop na trgu.

mag. Eva Tkalčič (KGZS-Zavod MB):

Vodja oddelka za kmetijsko svetovanje na KGZS-Zavod MB, mag. Eva Tkalčič se je v svojih razmišljanjih osredotočila na področje živinoreje, za katero je poudarila, da predstavlja pomemben vir človekove prehrane. V zvezi s tem je poudarila, da brez živinoreje ter s tem povezane organske materije rodovitnost tal ne bi bila tako dobra. Poleg tega ima po mnenju Tkalčičeve živinoreja tudi funkcijo ohranjanja krajine - manjše zaraščanje slovenske zemlje zaradi paše živine. Kar se tiče posameznih vrst živine, je dejala, da sta prašič ter perutnina direktni konkurent človeku, saj se prehranjujeta z žiti, medtem ko govedo ni človekov direktni konkurent. Dotaknila se je tudi selekcijske živinoreje - manj molže pomeni višjo dolgoživost. Kar se tiče tržnih poti mleka je omenila mlečne avtomate.

Draga Zadravec, univ. dipl. inž. kmet (KGZS-Zavod MB):

Specialistka za poljedelstvo, ga. Draga Zadravec se je v svojih razmišljanjih najprej dotaknila ukrepov kmetijske politike. V zvezi s tem je dejala, da je kmetijstvo v svojem bistvu tradicionalno. Pri sprejemanju ukrepov kmetijske politike je zato po njenem potrebno upoštevati dejstvo, da uresničevanje teh ukrepov v praksi ponavadi traja 3-5 let, kar naj bi še posebej veljalo za nove tržne pristope. Kmetijsko ministrstvo se mora zato po mnenju Zadravčeve zavedati, da se ukrepi z vidika kmeta zelo hitro spreminjajo in gredo iz ene skrajnosti v drugo. Omenila je tudi nizke povprečne pridelke oz. velike deleže kmetijskih površin v Sloveniji, ki jih

upravljajo kmetje, ki pridelujejo podpovprečne količine, ker jim je kmetijstvo običajno postranska dejavnost.

Simona Hauptman, univ. dipl. inž. kmet. (KGZS-Zavod MB):

Specialistka za vinogradništvo in razvoj podeželja, ga. Simona Hauptman je kot zadnja govorka tega vsebinskega sklopa izpostavila problematiko neorganiziranega odkupa vina, neenoten nastop vinarjev na trgu, neurejena plačilna razmerja med pridelovalci in gostilničarji, ter problematiko demografije oz. depopulacije kmetijskih območij.

Vzroki nizke lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji

Metoda odgovorov izvedencev skozi kroženje

Razpravi po strokovnih tematikah je sledilo iskanje vzrokov za nizko lokalno samooskrbo s hrano v Sloveniji s pomočjo metode odgovorov izvedencev skozi kroženje. Oblikovali so se štirje otoki s štirimi temami, vsaka s svojim moderatorjem in zapisovalcem: 1) proizvodnja in tehnologije, 2) organizacijske, trženjske, ter prodajne oblike, 3) potrebe potrošnikov po lokalni hrani, ter 4) socialni vidiki lokalne samooskrbe. Ugotovitve oz. rezultati te delavnice so predstavljeni v prilogi 3.

Redni del delavnice se je zaključil ob 13:10 uri.

Sledila sta dva terenska ogleda primerov dobre prakse v kmetijstvu.

Najprej nas je s proizvodnjo, pripravo in trženjem zelenjave seznanil g. Silvo Šlamberger, največji pridelovalec krompirja v Sloveniji. V svojem videnju problematike samooskrbe s hrano v Sloveniji je Šlamberger izpostavil dejstvo, da se pridelovanje zelenjave v Sloveniji verjetno ne bo povečalo preko klasičnih zadrug, saj naj bi bili posamezni pridelovalci zelenjave v Sloveniji preveč razdrobljeni. Kot primer je navedel ptujsko zadrugo, katere proizvodi naj po njegovem ne bi bili a) iste sorte, b) iste kvalitete, ter c) iste embalaže. Rešitev zato vidi v posameznih specializiranih zadrugah, ki bi se ukvarjale z odkupom in prodajo zgolj posameznih ozkih segmentov prehranskih produktov. Poleg tega je omenil še problematiko majhnosti naših kmetov pri pregledovanju robe - raznorazna certificiranja za slovenskega malega kmeta namreč zaradi previsokih stroškov niso realna. Za primerjavo je navedel časovno ter cenovno komponento pridobitve certifikata za neoporočenost robe v Belgiji - v Belgiji se tak certifikat lahko pridobi v enem tednu ter kmeta stane 80 EUR, medtem ko je v Sloveniji na taisti certifikat danes potrebno čakati 3 tedne, za kar naj bi bil s svojem zavlačevanjem kriv ZZV, ter zanj odšteti kar 300 EUR.

Nato smo obiskali še kmetijo Skok, kjer smo si ogledali proizvodnjo in predelavo sadja ter izdelavo končnih izdelkov s trženjem. Posebnost te kmetije je to, da se kmetijski proizvodi na tej kmetiji ne zgolj tržno pridelujejo, pač pa tudi predelujejo - iz sadja se tako pridobiva marmelada, sok, ter suho sadje. Ogledu kmetijskega obrata je sledila tudi degustacija izdelkov.

Po pestrem vsebinskem delu delavnice ter dveh terenskih ogledih je sledilo delovno kosilo na turistični kmetiji Marije Cojhter na Razvanjih pri Habakuku, kjer smo se okrepčali z domačimi eko dobrotami.

S terenskim delom delavnice smo zaključili ob 17:30.

Zapisal:
Miha Uhan, mag. posl. ved

Vodja projekta:
Prof. dr. Vlado Dimovski

Vsebinska spremljevalka projekta:
Dr. Marija Markeš

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Vabilo na delavnico
- **PRILOGA 2:** Prezentacija KGZS-Zavoda MB (pripravil dr. Stane Klemenčič)
- **PRILOGA 3:** Rezultati delavnice Vzroki nizke lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji (metoda odgovorov izvedencev skozi kroženje)
- **PRILOGA 4:** Fotografije z dogodka

Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«

Raziskovalni projekt št. V5-1060:

»Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila«

Vodja projekta: Prof. Dr. Vlado Dimovski (Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Organizator dogodka: Dr. Stane Klemenčič (Kmetijsko gozdarski zavod Maribor)

VABILO

na delavnico

»Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji«

Sreda, 13.4.2011 ob 9:00

KGZS-Zavod Maribor, Vinarska ulica 14, Maribor, učilnica 1/I

V svetu je danes prisotna strateška naravnost k lokalni trajnostni oskrbi z živili, ki je umeščena tudi med pomembne cilje slovenske prehranske politike. Kljub temu danes v Sloveniji pridelamo čedalje manj hrane. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja smo skoraj osemdeset odstotkov hrane pridelali v Sloveniji. Z globalizacijo pa smo naše kmetijstvo večinoma preusmerili v pridelavo hrane za živali oziroma živinorejo namesto v prehrano za ljudi. V Evropi je zdaj Slovenija po površini plodne zemlje, torej obdelane kmetijske zemlje na prebivalca, na repu in Slovenci danes kar dve tretjini hrane uvažamo. Na delavnici bo predstavljena slovenska tržna proizvodnja kmetijskih pridelkov in razpoložljivi potencial, stopnja samooskrbe s hrano in njena distribucija v sosednji Avstriji, ter ovire in potrebni ukrepi za večjo izkoriščenost proizvodnih potencialov. Poleg tega bomo s pomočjo metode odgovorov izvedencev skozi kroženje iskali vzroke nizke lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji, za nameček pa opravili še terenski ogled dveh primerov dobre prakse na področju lokalne pridelave hrane v Sloveniji.

Program delavnice

9:00 | Nagovor vodje projekta

Prof. Dr. Vlado Dimovski, EF UL

9:10 | Nagovor organizatorja dogodka

Dr. Stane Klemenčič, KGZS-Zavod MB

- 9:20 | Slovenska tržna proizvodnja kmetijskih pridelkov in razpoložljivi potenciali**
Dr. Stane Klemenčič, Miša Pušenjak, KGZS-Zavod MB
- 10:00 | Stopnja samooskrbe s hrano in njena distribucija v Avstriji**
Dr. Stane Klemenčič
- 10:30 | Ovire in potrebni ukrepi za večjo izkoriščenost proizvodnih potencialov**
Dr. Stane Klemenčič
- 10:45 | Odmor**
- 11:00 | Razprava po temah**
Odprta razprava
- 12:00 | Vzroki nizke lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji**
Metoda odgovorov izvedencev skozi kroženje
- 13:00 | Terenski ogled primerov dobre prakse**
– *Proizvodnja, priprava in trženje zelenjave*
Silvo Šlamberger, Zrkovci 4, Maribor
– *Proizvodnja in predelava sadja ter izdelava končnih izdelkov s trženjem*
Erna Skok, Rošpoh 94, 2351 Kamnica
- 15:30 | Delovno kosilo**
Turistična kmetija Marija Cojhter, Razvanje pri Habakuku 50, 2103 Maribor

Vabljeni:

- doc. dr. Mojca Bernik, FOV Kranj, UM
- prof. dr. Vlado Dimovski, EF, UL
- Jana Erjavec, MKGP
- prof. dr. Marko Ferjan, FOV Kranj, UM
- Simona Hauptman, KGZS-Zavod MB
- prof. dr. Eva Jereb, FOV Kranj, UM
- dr. Stane Klemenčič, KGZS-Zavod MB
- mag. Stanislava Klemenčič-Kosi, KGZS-Zavod MB
- Miran Klinc, Občina Ormož
- Miha Marič, mag. posl. ved, FOV Kranj, UM
- dr. Marija Markeš, MKGP
- doc. dr. Sandra Penger, EF, UL
- Judita Peterlin, mag. posl. ved, EF, UL
- Miša Pušenjak, KGZS-Zavod MB
- izr. prof. dr. Črt Rozman, FKBV, UM
- Erna Skok, Sadjarska kmetija Skok
- mag. Eva Tkalčič, KGZS-Zavod MB
- Miha Uhan, mag. posl. ved., EF, UL
- Stanko Volk, Slovensko združenje za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave
- Draga Zadavec, KGZS-Zavod MB
- mag. Jasmina Žnidaršič, FOV Kranj, UM

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

PRILOGA 2: Prezentacija KGZS-Zavoda MB

CRP "Konkurenčnost Slovenije 2006-2013" V 5-1060, sofin. MKGP in ARRS

Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila

Nosilec projekta: UL Ekonomska Fakulteta

Vodja projekta : prof.dr. Vlado Dimovski

Soizvajalec projekta: UM Fakulteta za organizacijske vede, prof.dr. Marko Ferjan

Soizvajalec projekta: KGZS-Zavod Maribor, dr. Stane Klemenčič

Vsebinski spremljevalec projekta: MKGP, dr. Marija Markeš

Čas izvajanja projekta: 1.10. 2010– 30.9. 2012

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

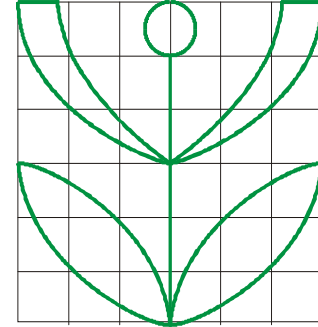
Vinarska ulica 14, 2000 Maribor

tel.: (02) 228 49 00

fax: (02) 251 94 82

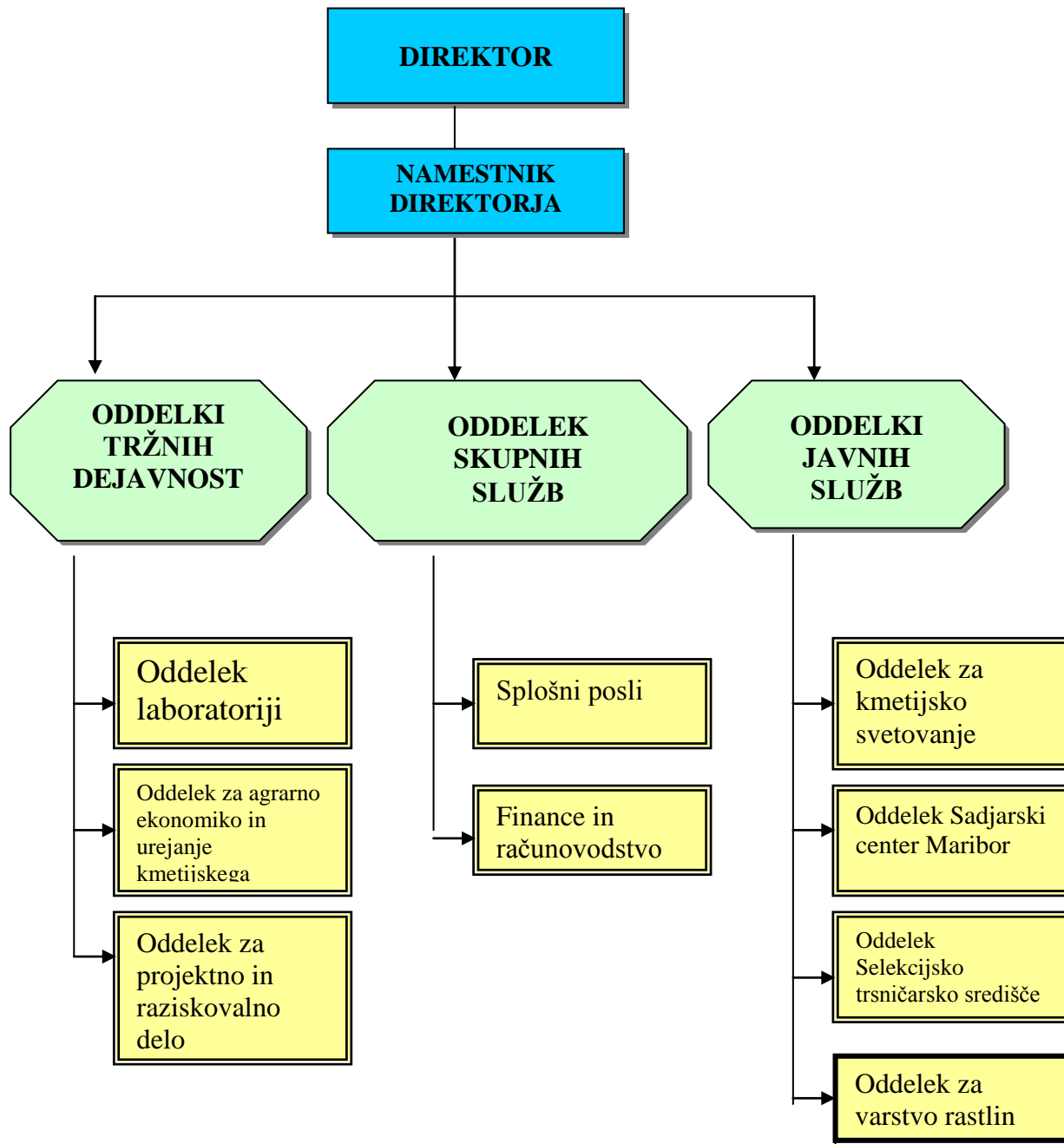
E-pošta: info@kmetijski-zavod.si

<http://www.kmetijski-zavod.si/>

117 let Kmetijsko gozdarskega zavoda Maribor

Zavod je bil ustanovljen 1894 na pobudo in vlogo leta 1892
SSK Mb. kot Kmetijsko kemična preizkusna postaja

1. 1. Organiziranost Kmetijsko gozdarskega zavoda Maribor

V okviru KGZS – KGZ – zavoda MB delujejo naslednje organizacijske enote:

- Oddelek za kmetijsko svetovanje (23 zaposlenih),
 - Oddelek sadjarski center Gačnik (5 zaposlenih),
 - Oddelek STS Ivanjkovci (3 zaposleni),
 - Oddelek varstvo rastlin (2 zaposlena),
- Oddelek laboratoriji: semenski, za analizo vin in pedološki, ter laboratorij za kontrolo dozorelosti sadja (6 zaposlenih),
 - Oddelek za agrarno ekonomiko in urejanje kmetijskega prostora (3 zaposlenih),
 - Oddelek za projektno in raziskovalno delo (2 zaposleni)
 - Oddelek skupne službe (9 zaposlenih)

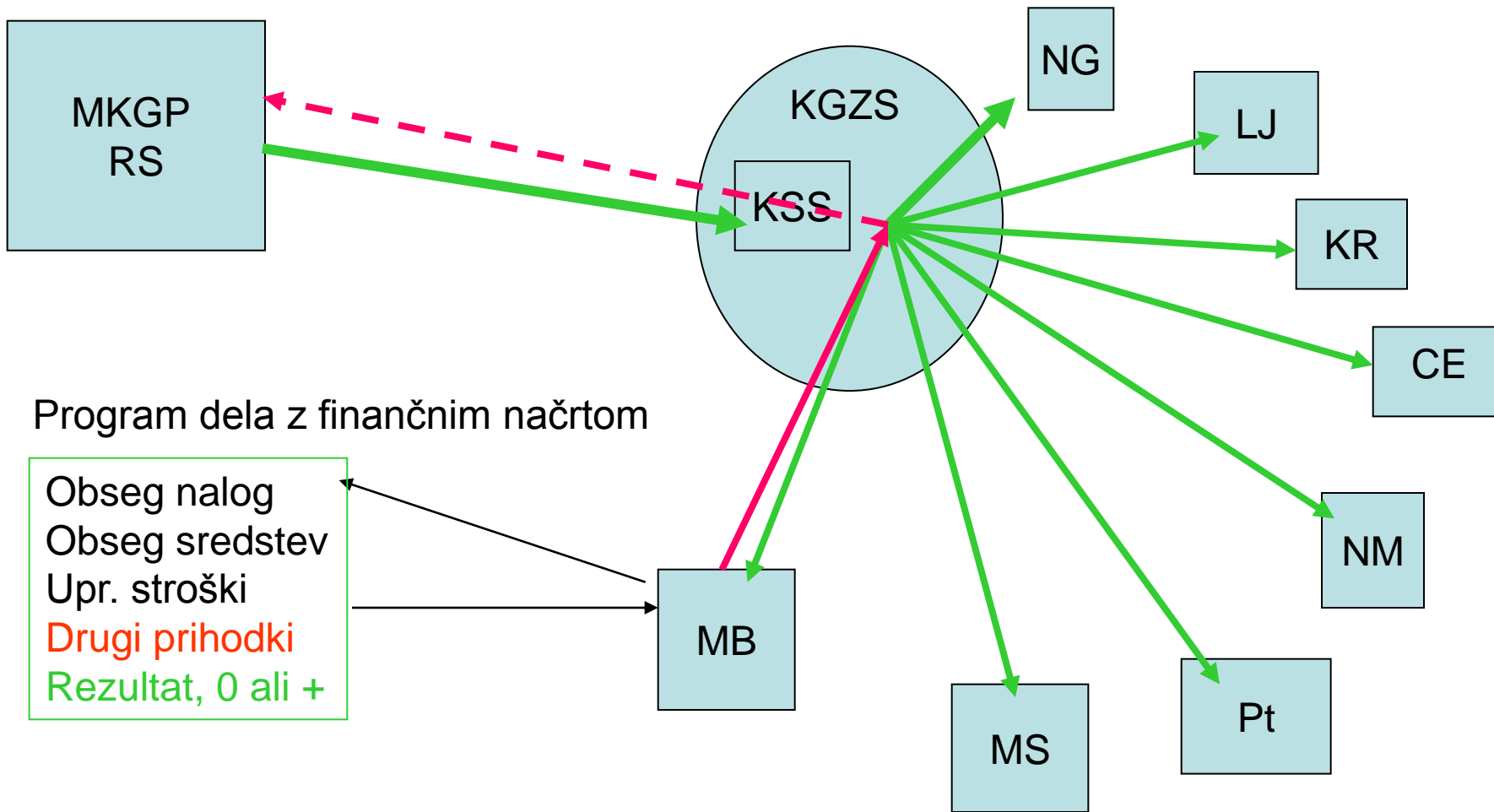
Skupaj zaposlenih na dan 31.12/10 50 delavcev

Organi zavoda Maribor so:

- Svet zavoda
- Direktor
- Strokovni kolegij

Način financiranja KSS

Razdelitev KSS Maribor:

- **Terenska svetovalna služba**

- **Specialistična svetovalna služba**

Sadjarski
center
Gačnik

Pokritost s proti točno mrežo nam
zagotavlja nepoškodovan in stalen pridelek

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

Sadjarski
center
Gačnik

Novi kloni sorte Fuji so tudi tržno zanimivi

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

Selekcijsko trsničarsko središče Ivanjkovci

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

Oddelek varstvo rastlin

Vremenske postaje v nasadih nam omogočajo določitev optimalnega termina zatiranja škodljivih organizmov

Oddelek Laboratoriji

Podelitev akreditacijske listine ISO 17025

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

Laboratorij
za analizo
tal

Določevanje posameznih parametrov v pedološkem laboratoriju

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

Oddelek za agrarno ekonomiko in urejanje kmetijskega prostora

Raziskovalna skupina s projekta “ANALIZA UPRAVLJANJA S TVEGANJI ZARADI TOČE Z UPORABO ATMOSFERSKIH MODELOV IN DREVES ODLOČANJA”

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

ORGANIZIRANOST IN SESTAVA KGZS OE MARIBOR

Falež Branko-predsednik OE

Mesarec Andrej-pod. pr.o.

Lobnik Rado-pod.fizične.o.

Klemenčič Stane-vodja OE

Kirič Anica-tajnik OE

Kren Tomaž

Kokol Branko

Jurša Tomaž

Visočnik Janko

Tkalčič Eva

Cebe Ema

Svet OI Maribor

Alojz Strnad-predsednik

Borut Kranjc-pod.pred.

Eva Tkalčič-tajnik

Boris Rožman

Ema Cebe

Miroslav Adam

Svet OI Pesnica

Branko Kokol-predsednik

Ivan Dreisiebner-pod.pr.

Irena Merc-tajnik

Venčeslav Čep

Dušan Kostanjevec

Andrej Marko

Martin Bohl

Svet OI Ruše

Maks Wolfgruber-pred.

Marja Marin-pod.pred.

Ludvik Rihter-tajnik

Marjan Repolusk

Anton Pečovnik

Olga Braček

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKA
SVETOVALNA
SLUŽBA
SLOVENIJE

Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila DELAVNICA, Maribor, 13.4.2011

Program delavnice:

1. Slovenska tržna proizvodnja kmetijskih pridelkov in razpoložljivi potenciali
2. Stopnja samooskrbe s hrano in njena distribucija v Avstriji
3. Ovire in potrebni ukrepi za večjo izkoriščenost proizvodnih potencialov
4. Razprava po temah
5. Izvedba metode odgovorov izvedencev skozi kroženje. Cilj: ugotoviti vzroke nizke lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji
6. Terenski ogled primerov dobre prakse:
 - a) proizvodnja, priprava in trženje zelenjave, Silvo Šlamberger, Zrkovci 4, Maribor
 - b) proizvodnja in predelava sadja ter izdelava končnih izdelkov s trženjem, Erna Skok, Rošpoh, Maribor
7. Delovno kosilo, Turistična kmetija Marija Cojhter, Razvanje

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKA
SVETOVALNA
SLUŽBA
SLOVENIJE

Strateški viri prihodnosti

VODA

ZRAK

HRANA

ENERGIJA

ZNANJE

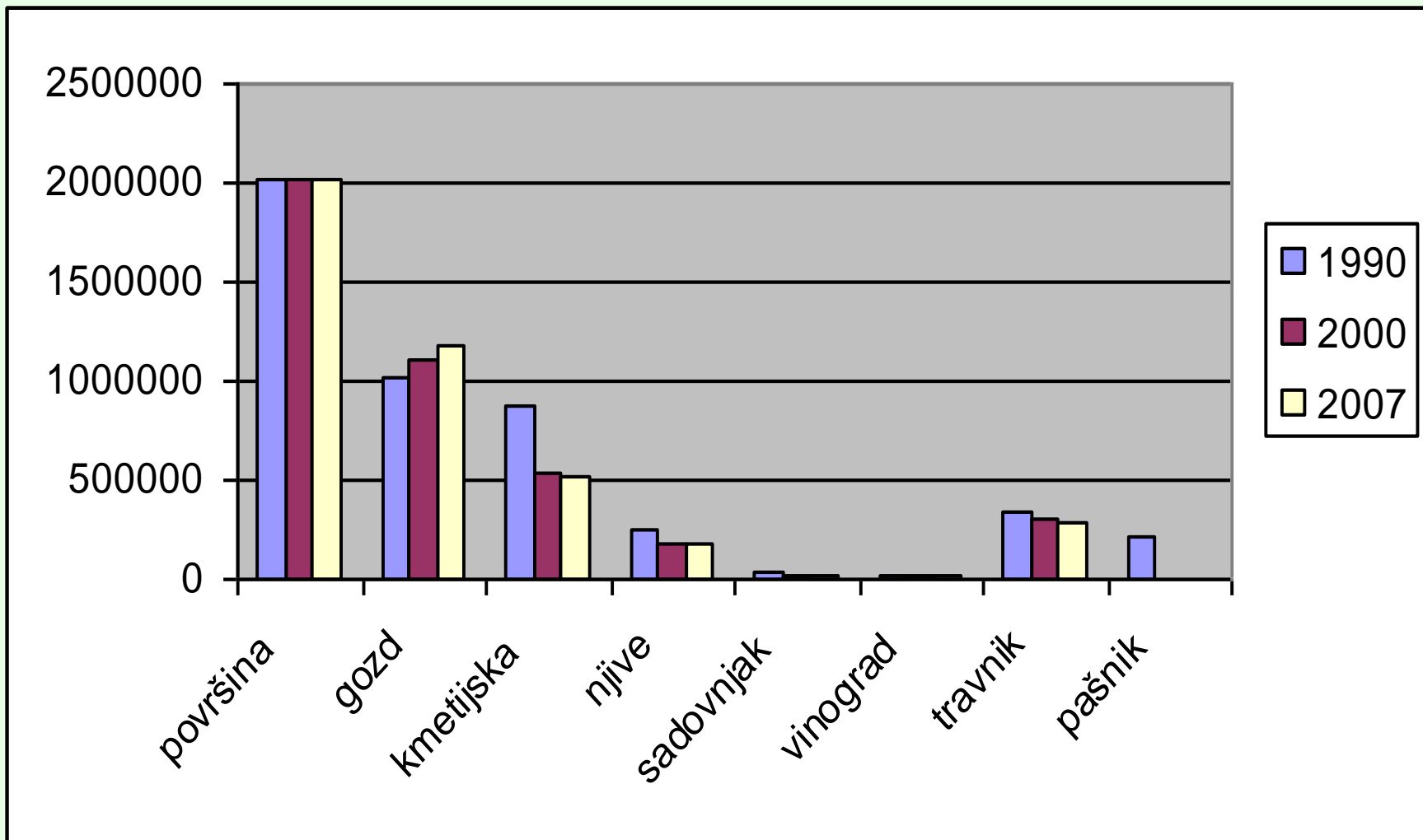

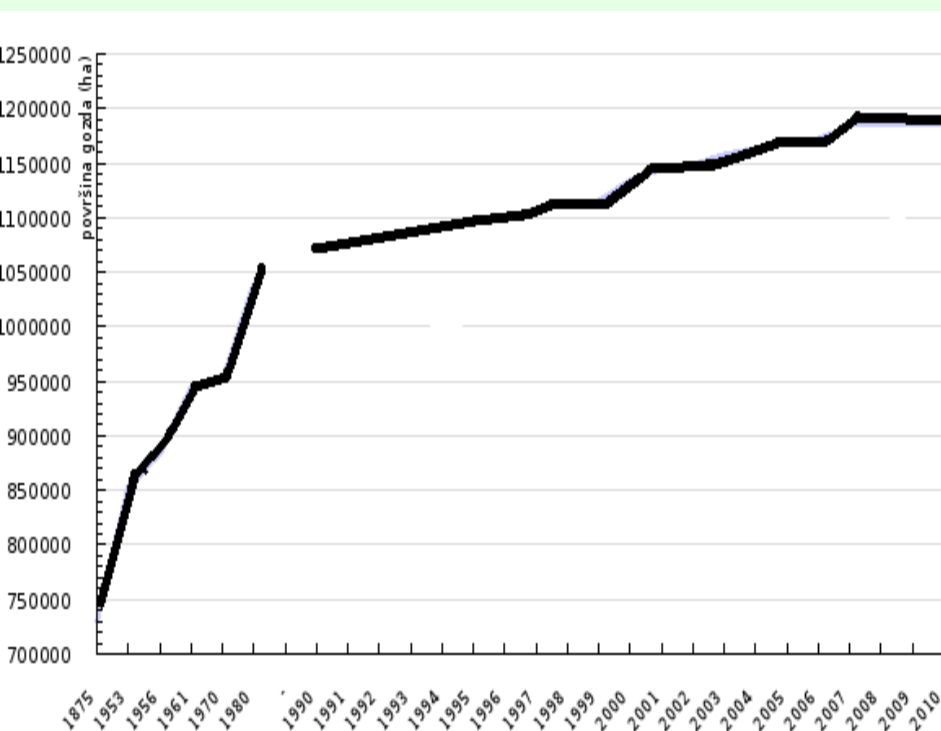
Pomen samooskrbe s hrano

- Marxova teorija, vsaj 70% samooskrba s hran je pogoj za politično stabilnost države !
- Obseg potrebe po hrani leta 2050, 9 M ljudi na zemlji
- Proizvodne možnosti zemlje za proizvodnjo hrane
- Prostorske in ekonomske emigracije, od ekvatorja proti poloma
- Prostorska koncentracija in porast stopnje konflikta

Struktura zemljišč v Sloveniji

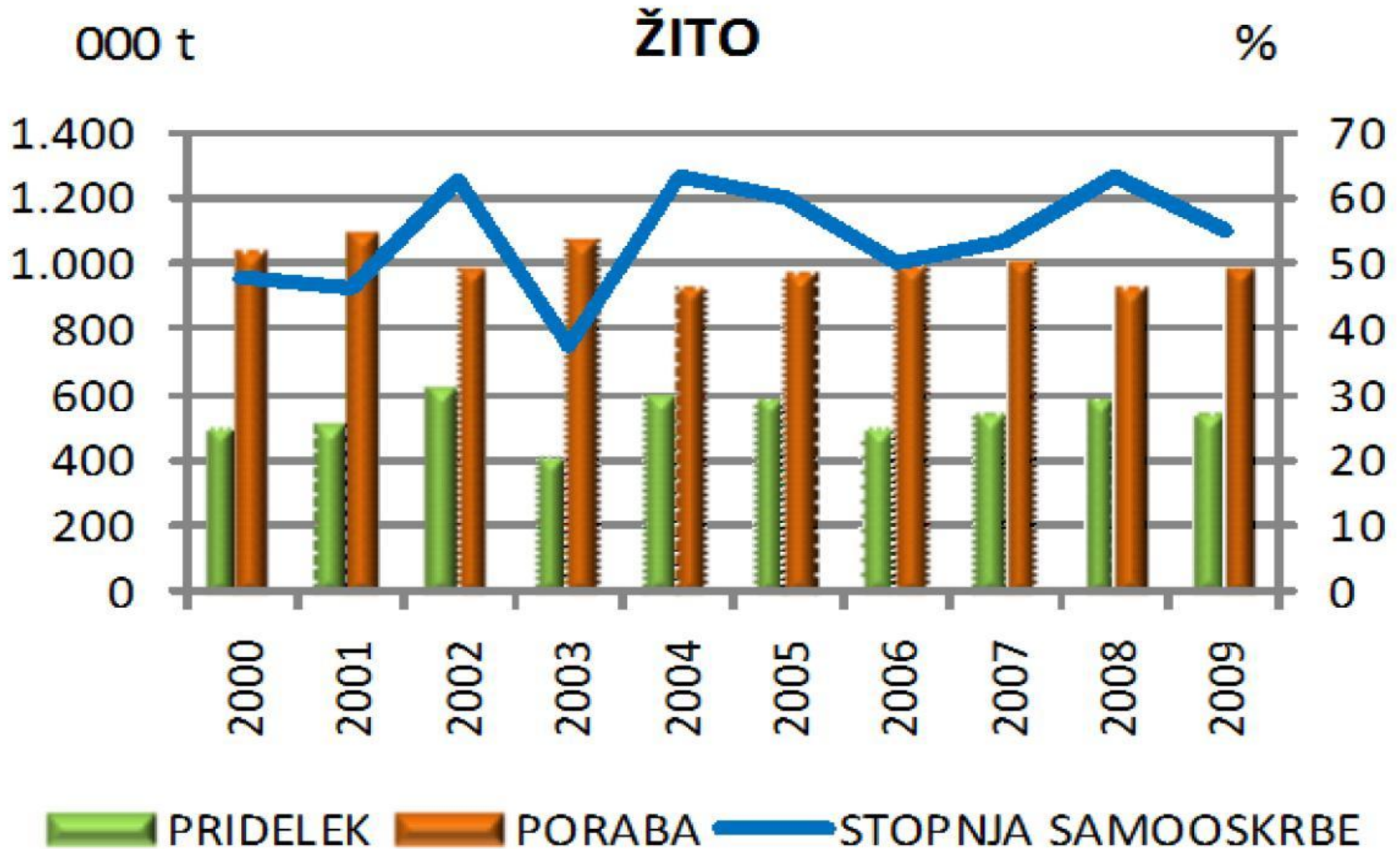
	1990 - ha	2000 - ha	2007 - ha
površina	2.025.083	2.025.083	2.025.083
gozd	1.018.651	1.115.661	1.185.417
kmetijska	866.231	537.248	509.245
njive	248.307	171.223	170.571
sadovnjak	35.692	14.345	9.535
vinograd	197	16.591	16.085
travnik	343.339	298.224	288.222
pašnik	215.044		

Kaj so bilance?

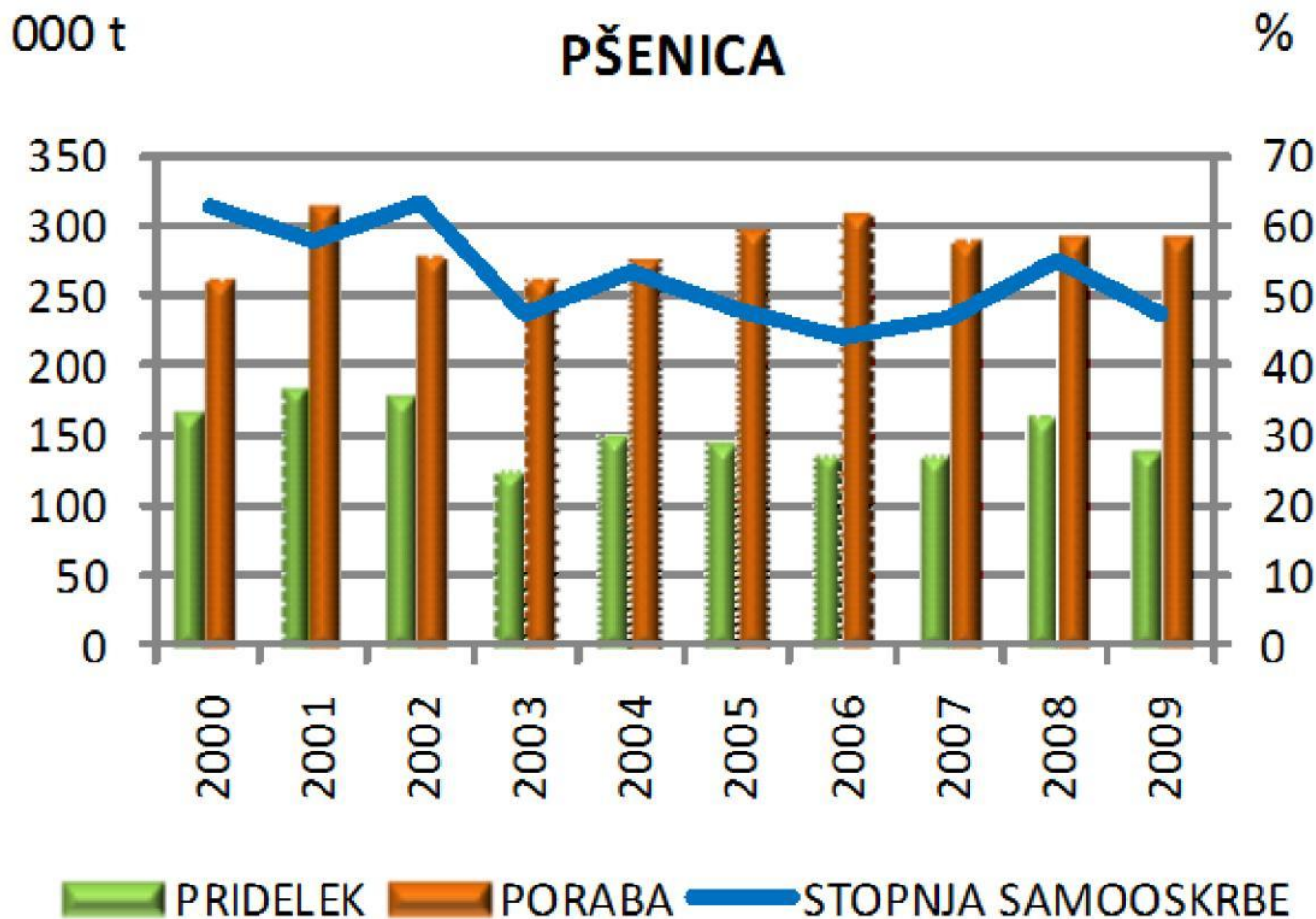
- **standardizirane informacije o ponudbi in povpraševanju**
- namen izdelave: **spremljanje tržnih gibanj**, strukture in razvoja kmetijskih trgov, izračun uteži za spremljanje gibanja cen v kmetijstvu, ekonomski računi za kmetijstvo
- **informacijska podlaga** za oblikovanje ukrepov kmetijske politike
- neobvezno mednarodno poročanje (razen bilance za vino) koledarskih in tržnih bilanc
- za obdobje 2000-2009 so za Slovenijo izdelane bilance žit, mesa, jajc, sladkorja, krompirja, zelenjave, riža in vina
- izvedena računa: **stopnja samooskrbe** in **potrošnja na prebivalca za posamezne proizvode**

Stopnja samooskrbe po vrstah žit skupaj

Stopnja samooskrbe pšenica

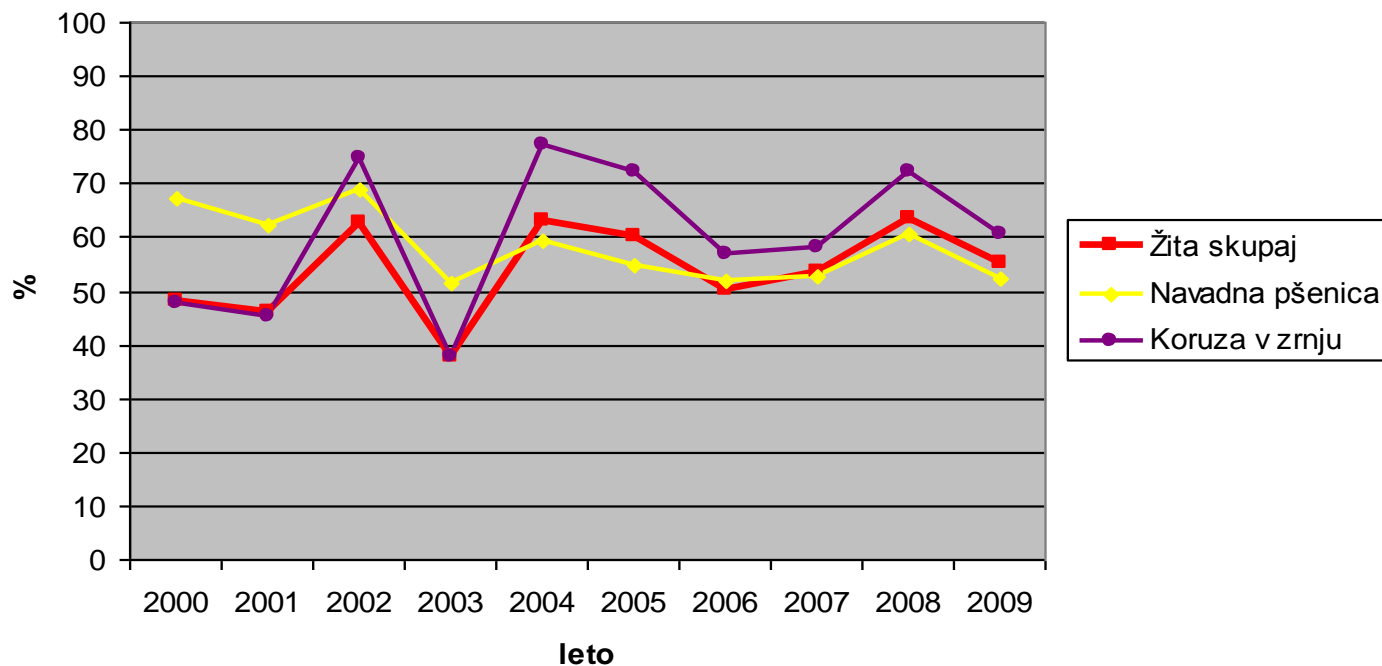

Stopnja samooskrbe po vrstah žit

- stopnja samooskrbe z žiti leta 2009 znašala 55 %
- presežkov posameznih vrst žit v opazovanem obdobju ni bilo
- stopnja samooskrbe je odvisna od vremenskih razmer (2003)
- Slovenija tradicionalna neto uvoznica žit

Stopnja samooskrbe po vrstah žit, %, Slovenija, 2000-2009

Stopnja samooskrbe po vrstah žit

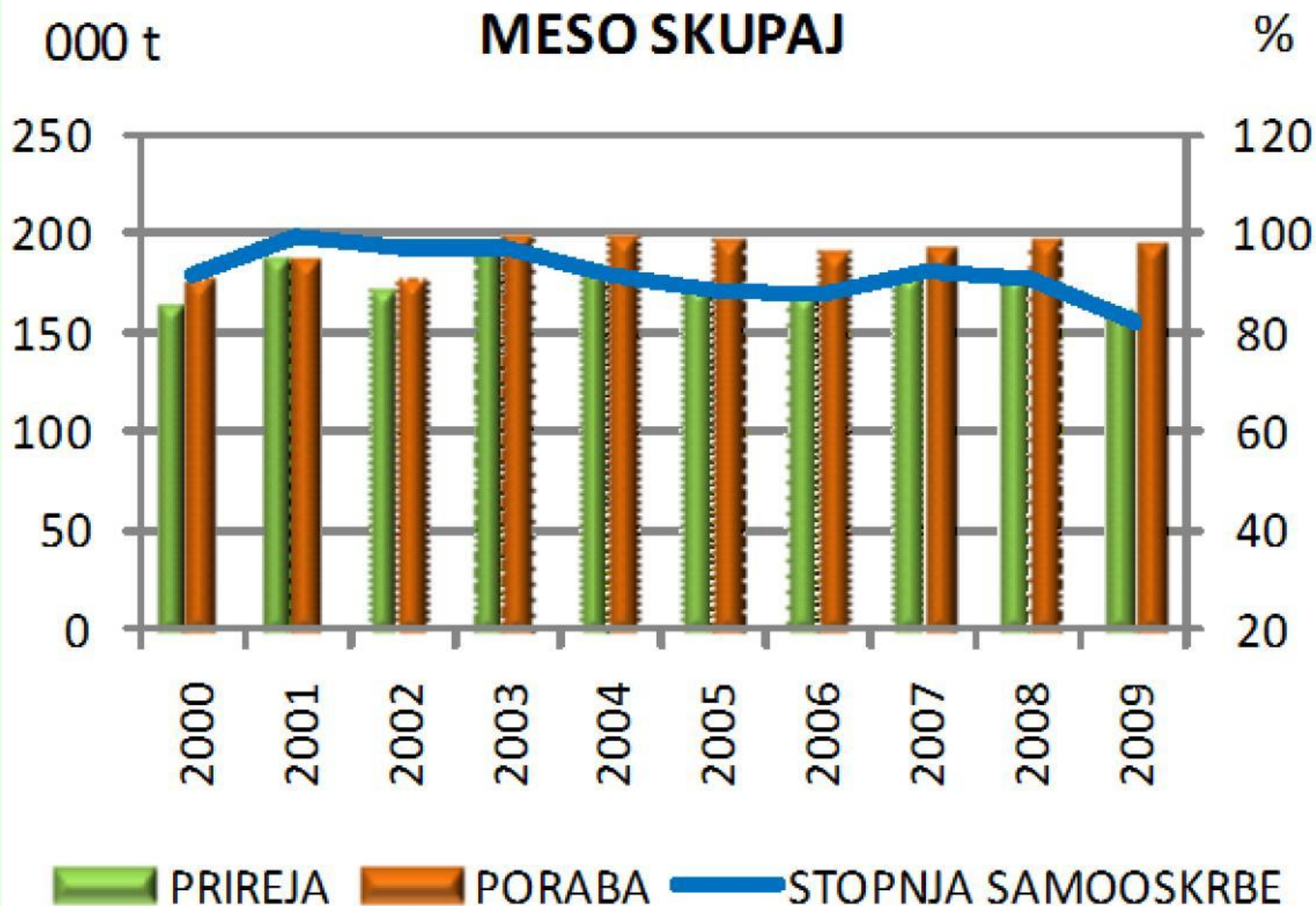

Bilanca proizvodnje in porabe žit (1000t), koledarsko leto, Slovenija

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pridelano	Žita - SKUPAJ	494	496	611	399	583	576	493,6	531,9	580	533
	Navadna pšenica	163	181,1	175	123	147	141	134,5	133,3	160	137
	Trda pšenica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Rž in soržica	1,76	2,27	2,04	1,37	3,49	4,09	2,13	2,51	2,08	2,32
	Ječmen	37,8	44,49	48,1	39,7	59,7	61,2	61,62	67,9	76,8	70,8
	Oves in mešanica žit	5,35	4,95	5,88	3,65	5,3	7,63	6,28	5,55	4,99	4,26
	Koruza v zrnju	282	257,6	371	224	358	351	276,1	308,3	320	303
	Tritikala	2,89	4,28	6,57	5,5	8,89	7,85	10,95	12,03	13,3	13,5
	Ostala žita	1,09	1,35	1,87	1,36	1,32	3,02	2,02	2,3	2,32	2,44
	Pšenica skupaj	163	181,1	175	123	147	141	134,5	133,3	160	137
	Žita brez pšenice	331	314,9	436	276	436	435	359,1	398,6	419	396
Domača poraba	Žita - SKUPAJ	1028	1076	972	1060	922	960	986,2	992,8	912	968
	Navadna pšenica	242	290,3	255	239	248	258	260,1	252,9	265	261
	Trda pšenica	17,1	21,83	22,3	21,1	26,1	36,5	45,61	33,13	25,3	27,7
	Rž in soržica	23,7	12,32	11,9	6,65	8,27	11,3	12,32	11,6	11	10,5
	Ječmen	126	134,2	140	163	132	121	137,8	128,7	134	136
	Oves in mešanica žit	10,3	9,5	9,57	10,2	9,03	9,91	12,22	10,9	9,15	8,16
	Koruza v zrnju	591	569,6	496	596	463	487	484	531,5	443	500
	Tritikala	15,6	34,7	34,2	19,5	32,1	30,4	28,4	18,25	18,7	20,9
	Ostala žita	3,61	4,03	3,6	4,01	3,97	5,82	5,75	5,78	5,69	4,1
	Pšenica skupaj	259	312,1	277	260	274	294	305,7	286	291	289
	Žita brez pšenice	770	764,3	695	800	648	666	680,5	706,7	621	680
Stopnja samooskrbe (%)	Žita - SKUPAJ	48,02	46,07	62,82	37,62	63,25	60,03	50,05	53,58	63,54	55,02
	Navadna pšenica	67,24	62,38	68,70	51,44	59,31	54,86	51,69	52,72	60,38	52,44
	Trda pšenica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Rž in soržica	7,42	18,43	17,13	20,60	42,20	36,29	17,29	21,64	18,84	22,07
	Ječmen	30,02	33,16	34,44	24,32	45,21	50,51	44,72	52,74	57,15	52,05
	Oves in mešanica žit	52,20	52,11	61,44	35,64	58,69	76,99	51,39	50,92	54,54	52,21
	Koruza v zrnju	47,82	45,22	74,83	37,61	77,26	72,07	57,05	58,00	72,29	60,53
	Tritikala	18,54	12,33	19,22	28,22	27,72	25,84	38,56	65,92	70,87	64,67
	Ostala žita	30,19	33,50	51,94	33,92	33,25	51,89	35,13	39,79	40,77	59,51
	Pšenica skupaj	62,80	58,02	63,17	47,26	53,66	48,05	43,98	46,62	55,13	47,41
	Žita brez pšenice	43,05	41,20	62,68	34,48	67,30	65,33	52,77	56,39	67,47	58,26

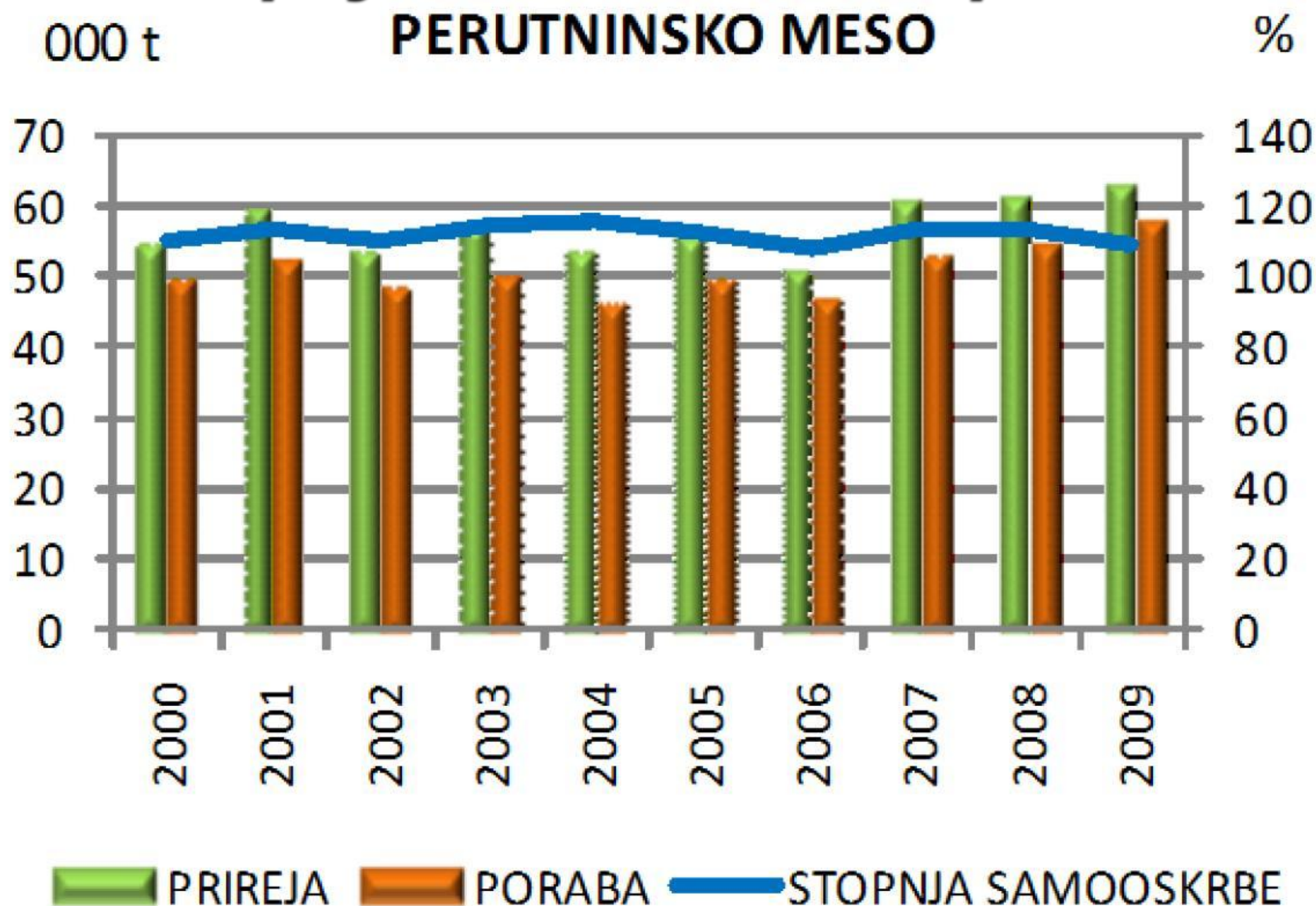

Stopnja samooskrbe - meso

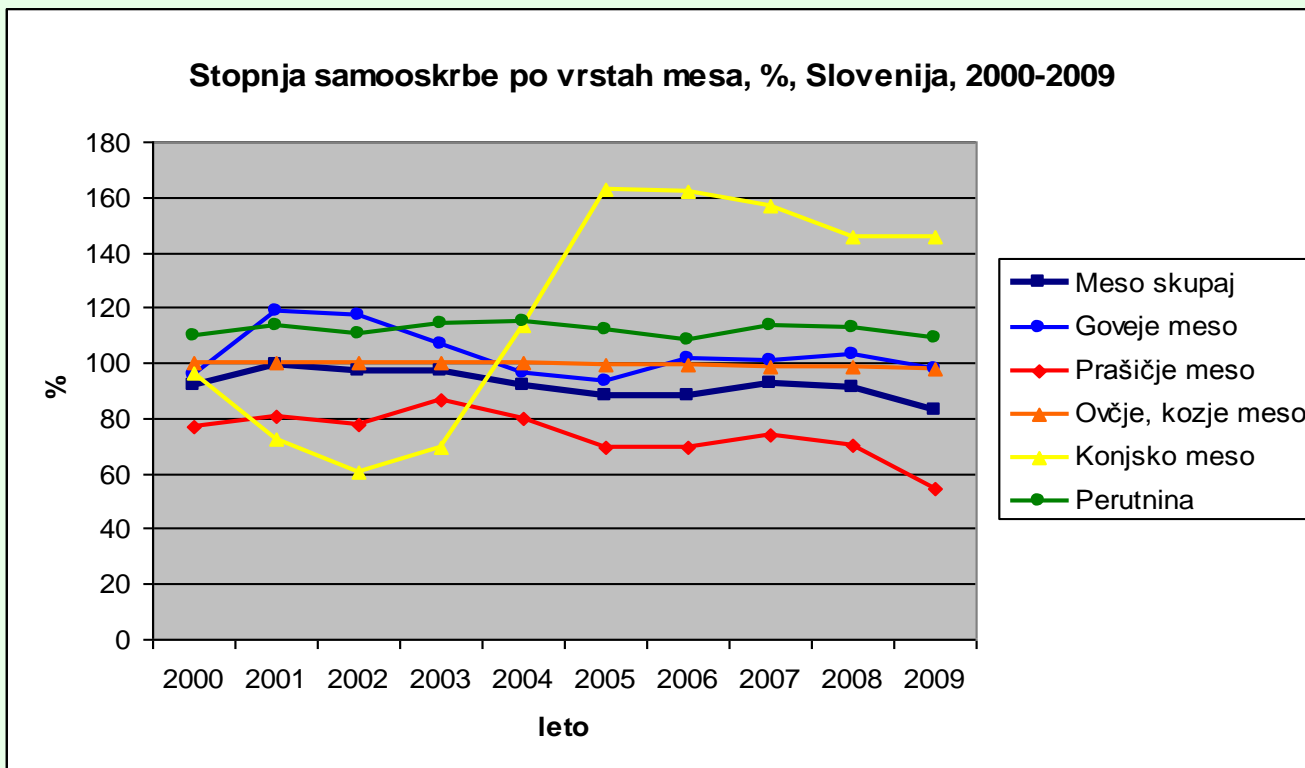
Stopnja samooskrbe - perutnina

Stopnja samooskrbe po vrstah mesa

- stopnja samooskrbe z mesom je leta 2009 dosegla 83 %
- v opazovanem obdobju 2000-2009 smo imeli v Sloveniji presežke konjskega mesa in perutnine
- stopnja samooskrbe s prašičjim mesom je padla, kljub temu pa od vsega mesa (94 kg v 2009) potrošimo na prebivalca največ prašičjega mesa (41 kg)

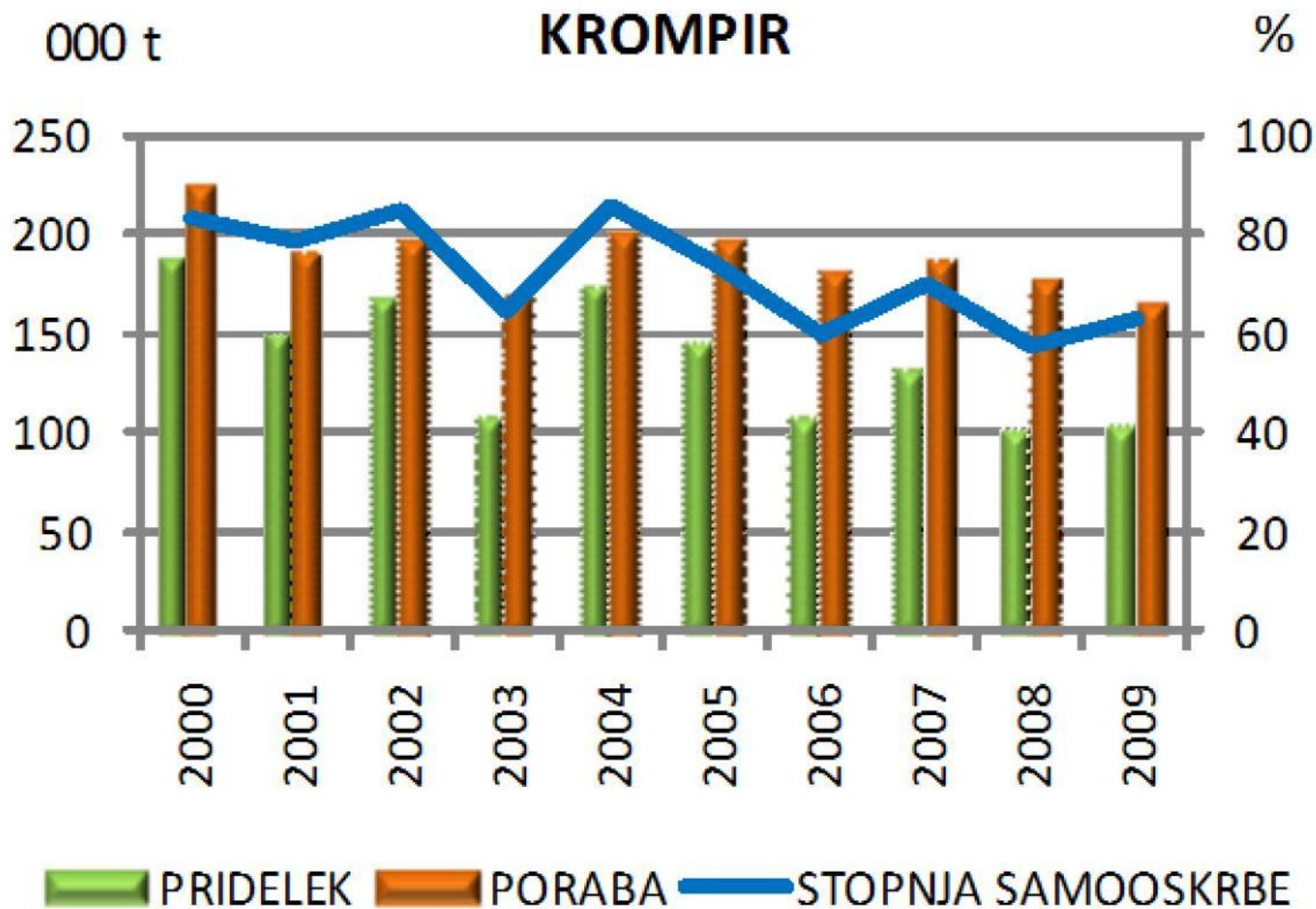
Stopnja samooskrbe po vrstah mesa

Bilanca proizvodnje in porabe mesa (1000t), koledarsko leto, Slovenija, letno

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Domača prireja mesa (1000 t)	Meso - SKUPAJ	161,33	184,57	170,45	192,6	180,84	172,02	166,66	176,84	177,76	158,89
	Meso govedi	39,23	47,97	44,72	50,17	45,03	44,1	42,21	43,1	44,45	41,02
	Meso prašičev	58,13	66,4	61,87	73,28	71,18	61,43	63,2	62,52	61,3	45,35
	Ovèje in kozje meso	1,17	1,41	1,5	1,8	1,7	1,9	2,01	2,11	1,91	1,99
	Meso konjev	0,57	0,5	0,35	0,34	0,42	0,39	0,47	0,55	0,48	0,54
	Perutninsko meso	54,1	58,78	53,1	56,89	53,05	55,44	50,09	59,84	60,87	62,55
	Drugo meso	0,64	0,64	0,64	0,59	0,59	0,55	0,55	0,51	0,5	0,5
	Drobovina	7,49	8,87	8,27	9,52	8,88	8,21	8,13	8,19	8,24	6,94
Domača poraba (1000 t)	Meso - SKUPAJ	176,16	185,33	175,6	198,01	196,87	194,7	189,4	191,23	195,48	192,41
	Meso govedi	40,91	40,29	38,24	47,03	46,68	47,23	41,61	42,59	43,16	41,84
	Meso prašičev	75,87	82,26	79,55	84,72	89,06	88,35	90,76	84,94	87,3	82,75
	Ovèje in kozje meso	1,17	1,41	1,5	1,8	1,7	1,91	2,02	2,14	1,94	2,04
	Meso konjev	0,59	0,69	0,58	0,49	0,37	0,24	0,29	0,35	0,33	0,37
	Perutninsko meso	49,27	51,9	48,11	49,71	46,08	49,34	46,28	52,62	53,91	57,34
	Drugo meso	0,55	0,61	0,57	0,53	0,54	0,54	0,74	0,69	0,67	0,72
	Drobovina	7,8	8,18	7,06	13,73	12,44	7,08	7,7	7,9	8,17	7,35
Stopnja samooskrbe (%)	Meso - SKUPAJ	91,58	99,59	97,07	97,27	91,86	88,35	87,99	92,48	90,94	82,58
	Meso govedi	95,89	119,06	116,95	106,68	96,47	93,37	101,44	101,20	102,99	98,04
	Meso prašičev	76,62	80,72	77,77	86,50	79,92	69,53	69,63	73,60	70,22	54,80
	Ovèje in kozje meso	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	99,48	99,50	98,60	98,45	97,55
	Meso konjev	96,61	72,46	60,34	69,39	113,51	162,50	162,07	157,14	145,45	145,95
	Perutninsko meso	109,80	113,26	110,37	114,44	115,13	112,36	108,23	113,72	112,91	109,09
	Drugo meso	116,36	104,92	112,28	111,32	109,26	101,85	74,32	73,91	74,63	69,44
	Drobovina	96,03	108,44	117,14	69,34	71,38	115,96	105,58	103,67	100,86	94,42

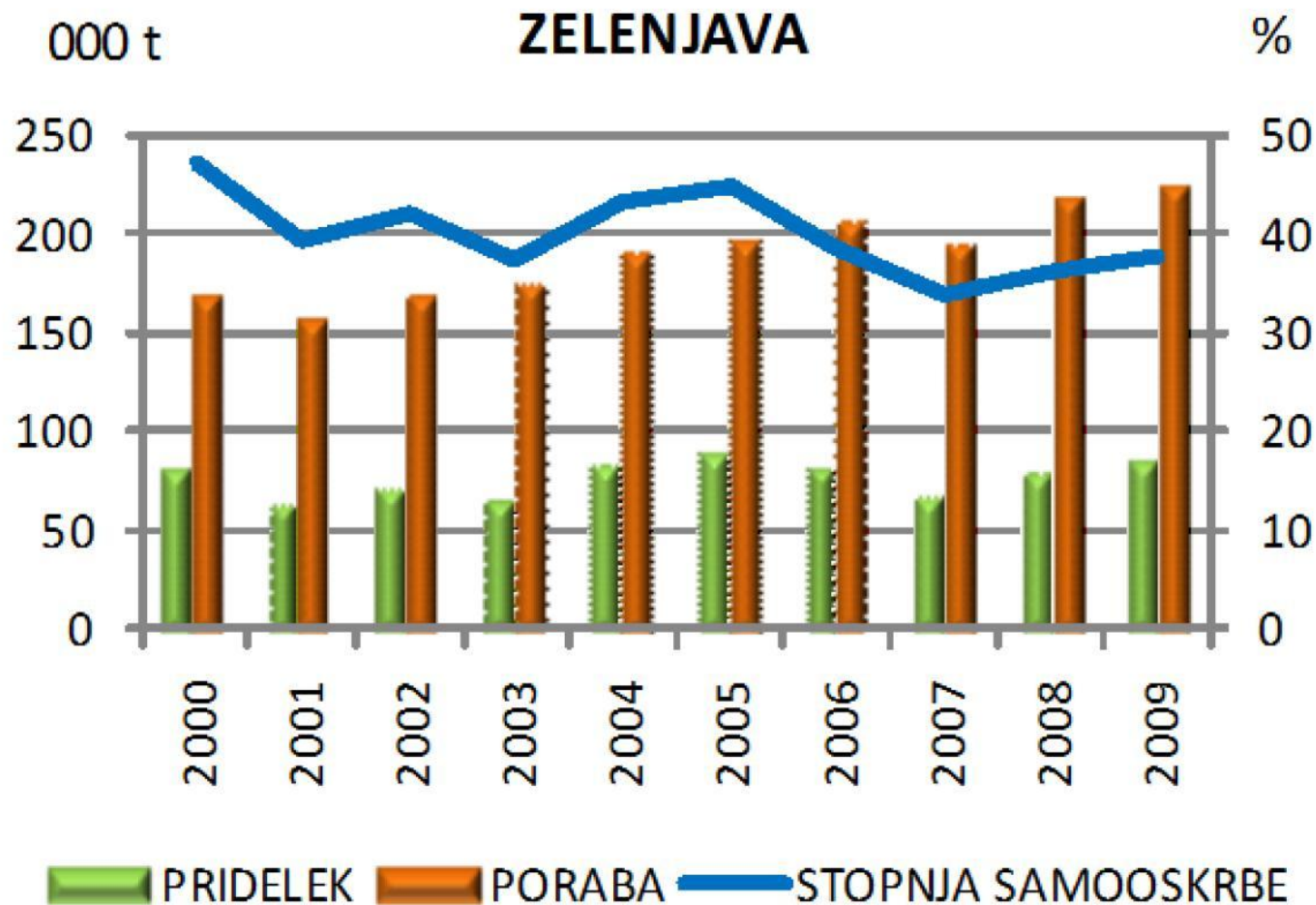

Stopnja samooskrbe krompir

Stopnja samooskrbe zelenjava

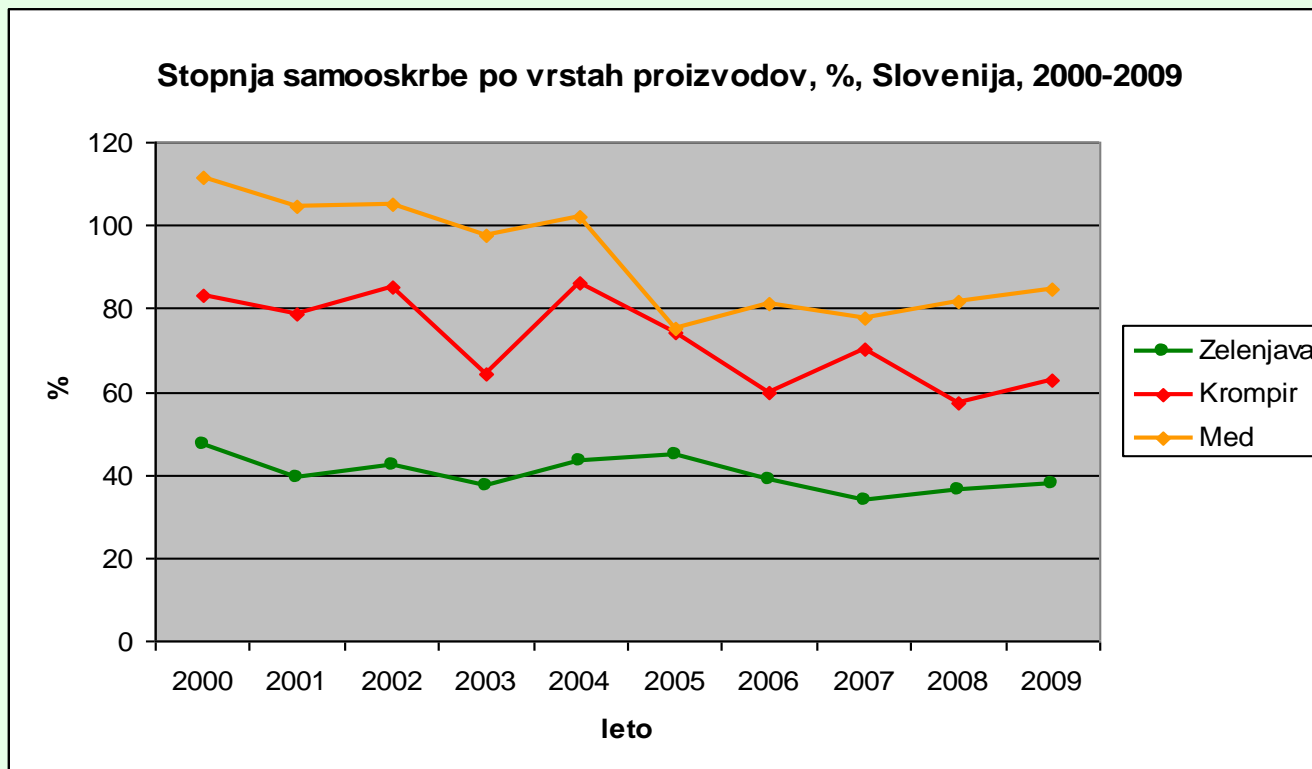

Stopnja samooskrbe zelenjava, krompir, med

Stopnja samooskrbe v ostalih bilancah je leta 2009 znašala:

- zelenjava (38%) – najnižja stopnja samooskrbe v Sloveniji
- krompir (63 %) – trend zmanjševanja površin s krompirjem
- med (85 %)

Stopnja samooskrbe – zelenjava skupaj

Bilanca proizvodnje in porabe zelenjave (1000t), koledarsko leto, Slovenija, letno

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pridelano	78,81	61,17	70,33	64,31	82,06	87,58	78,83	65,22	78,19	83,87
Domača poraba	167,16	155,43	167,13	172,78	189,43	194,85	204,01	193,37	216,22	222,16
Stopnja samooskrbe (%)	47	39	42	37	43	45	39	34	36	38

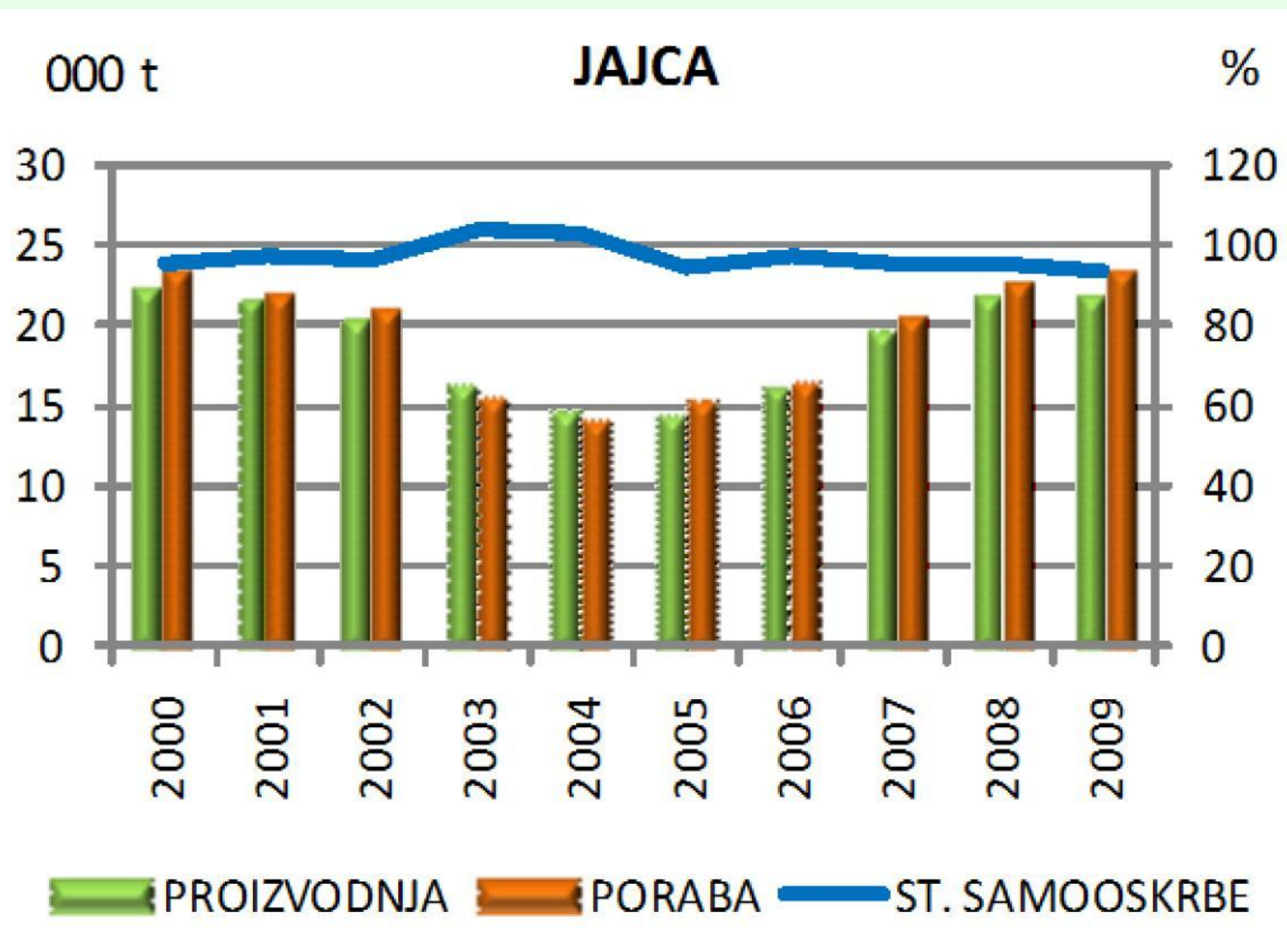
Stopnja samooskrbe – krompir

Bilanca proizvodnje in porabe krompirja (1000t), koledarsko leto, Slovenija, letno

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pridelano	Krompir - SKUPAJ	186,16	148,28	165,96	107,61	171,48	144,71	106,97	131,05	100,32	103,42
	Zgodnji krompir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Pozni krompir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Krompirjev škrob	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-
Domača poraba	Krompir - SKUPAJ	223,38	188,89	195,14	166,93	199,27	195,28	178,76	186,22	174,75	164,67
	Zgodnji krompir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Pozni krompir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Krompirjev škrob	1,88	0,73	0,67	0,64	0,4	0,35	2,25	0,45	0,44	0,65
Stopnja samooskrbe (1%)	Krompir - SKUPAJ	83,34	78,50	85,05	64,46	86,05	74,10	59,84	70,37	57,41	62,80
	Zgodnji krompir										
	Pozni krompir										
	Krompirjev škrob										

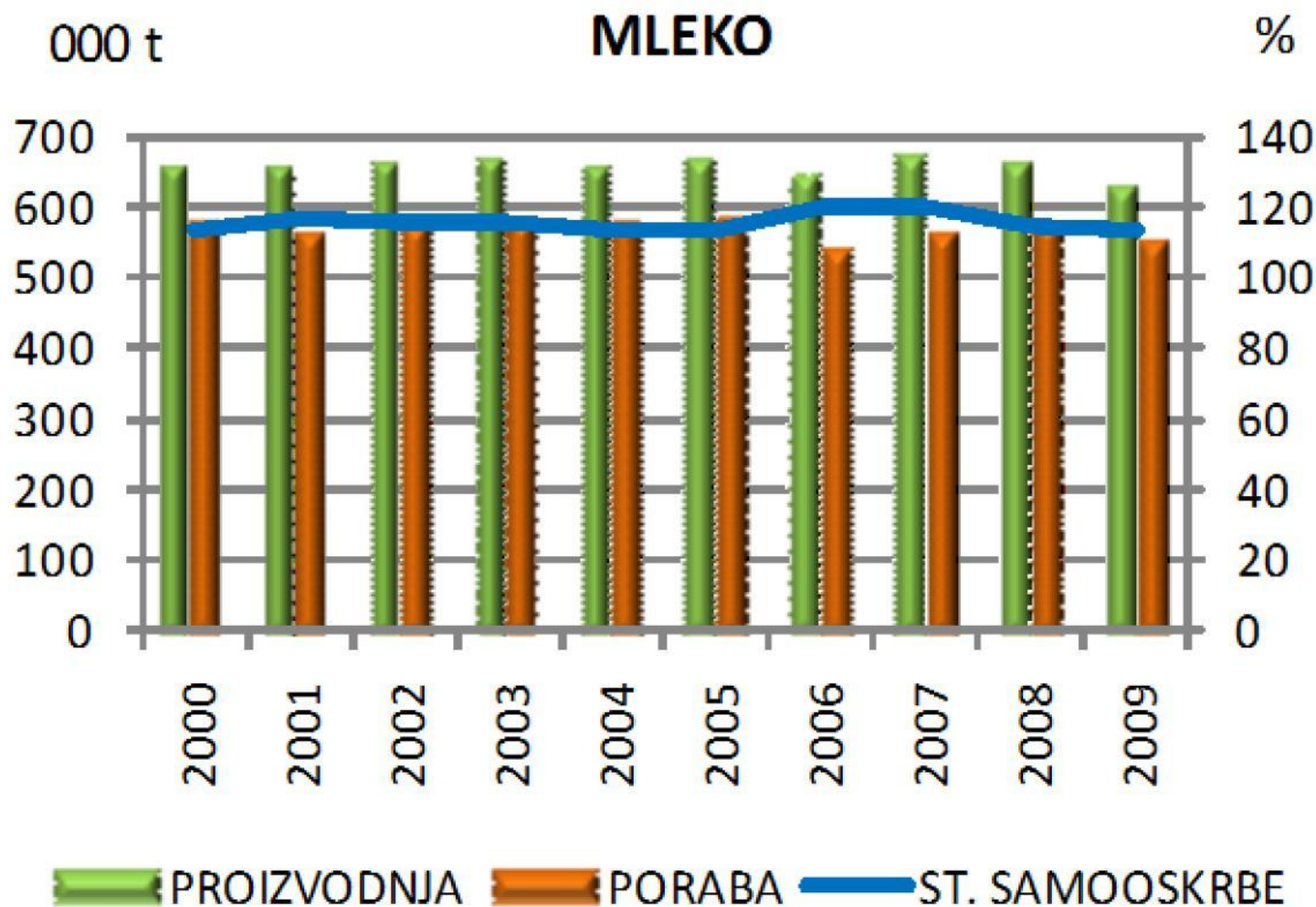

Stopnja samooskrbe – jajca

Stopnja samooskrbe – mleko

Stopnja samooskrbe s kmetijskimi pridelki v Sloveniji

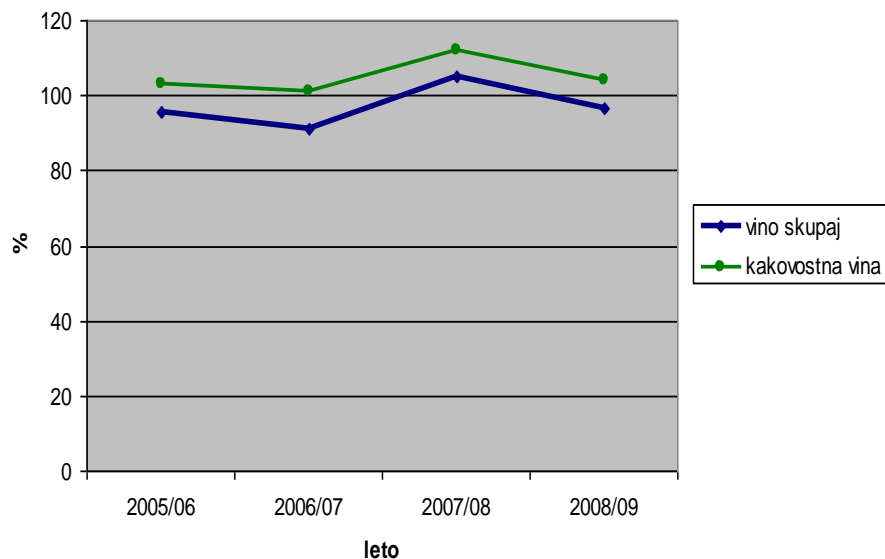
Stopnja samooskrbe s kmetijskimi pridelki v Sloveniji

	2000	2005	2007	2008	2009
					%
Žito	48,0	60,0	53,6	63,5	53,5
Pšenica skupaj	62,8	48,0	46,6	55,1	45,9
Žita brez pšenice	43,0	65,3	56,4	67,5	56,8
Meso	91,6	88,4	92,5	90,9	82,6
Jajca	95,4	94,5	95,1	95,3	93,1
Krompir	83,3	74,1	70,4	57,4	62,8
Zelenjava	47,1	44,9	33,7	36,2	37,8
Sladkor	92,7	65,2	2,6	1,9	2,1
Riž	1,1	0,6	1,7	2,1	0,0

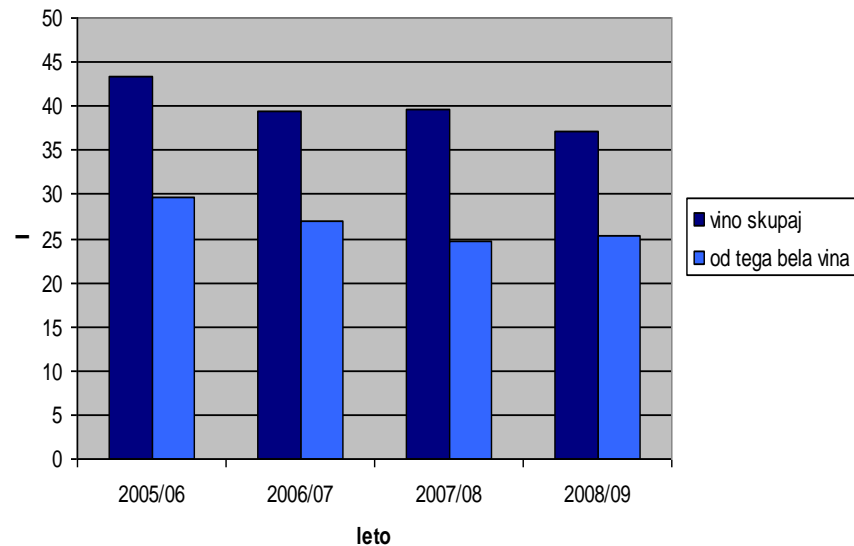

Tržna bilanca za vino

Stopnja samooskrbe v bilanci vina, %, Slovenija, 2005/06-2008/09

Potrošnja vina na prebivalca, l, Slovenija, 2005/06-2008/09

- metodološko vino delimo po dveh kriterijih – barvi (bela, rdeča vina) in kakovosti (kakovostna, namizna, ostala vina)
- nad 60 % skupne proizvodnje predstavlja proizvodnja belih vin
- stopnja samooskrbe s kakovostnimi vini nad 100 %
- nad 60 % celotne potrošnje predstavljajo bela vina
- potrošnja vina na prebivalca pada (37 l v tržnem letu 2008/09), od tega 26 litrov belih vin, oz. 26 litrov kakovostnih vin)

Stopnja samooskrbe z vini v Sloveniji

Stopnja samooskrbe z vini v Sloveniji

	%			
	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Vino skupaj	95,5	91,3	105,1	96,8
Vino skupaj - od tega bela vina	94,3	92,9	112,9	93,7
Kakovostna vina	102,9	101,1	111,8	104,1
Namizna vina brez geografskega porekla	86,4	137,4	95,0	102,3
Namizna vina z geografskim poreklom	94,5	76,0	95,1	79,1
Ostala vina	0,0	0,0	0,0	0,0

Vir: SURS, KIS

Potrošnja na prebivalca po vrstah kmetijskih proizvodov

	2009/2000	2000	2009
	%	kg/preb	kg/preb
Zelenjava	30,3	78,5	102,3
Meso skupaj	6,4	88,5	94,2
Prašičje meso	6,2	38,1	40,5
Perutnina	13,3	24,8	28,1
Med	6,4	1,0	1,1
Žita	-16,2	129,8	108,7
Navadna pšenica (od vseh žit)	-21,6	92,4	72,5
Krompir	-20,1	90,1	72,0
Goveje meso (od vsega mesa)	-0,4	20,6	20,5

- v letu 2009 je vsak Slovenec potrošil:
 - 109 kg žit
 - 102 kg zelenjave
 - 94 kg mesa (od tega 41 kg svinjine)
 - 72 kg krompirja
 - 45 kg sladkorja ter popil:
 - 37 l vina

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKA
SVETOVALNA
SLUŽBA
SLOVENIJE

Nedeljsko kosilo

Slovenija, 2009, dnevna potrošnja

0,2 kg žitaric

0,1 kg krompirja

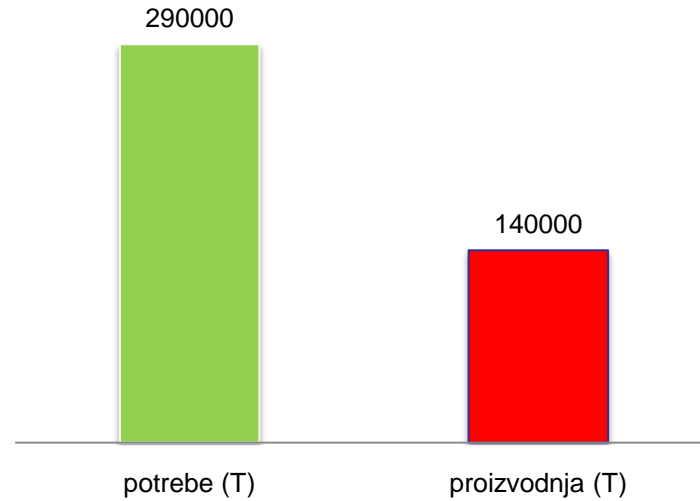
**0,2 kg svinjske
pečenke**

**0,2 kg solate ali
zel. krožnika**

0,1 l vina

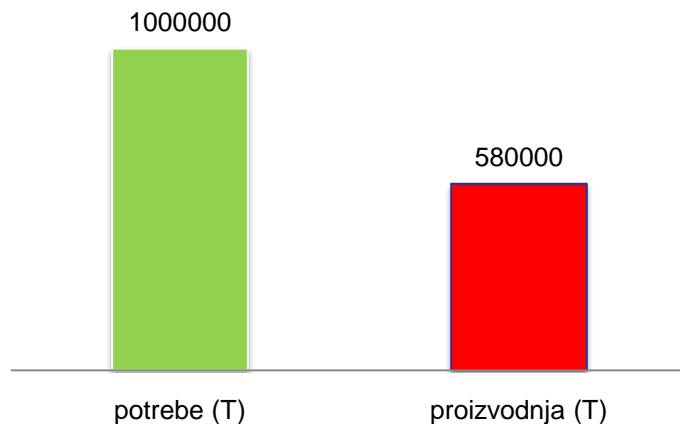

Pšenica

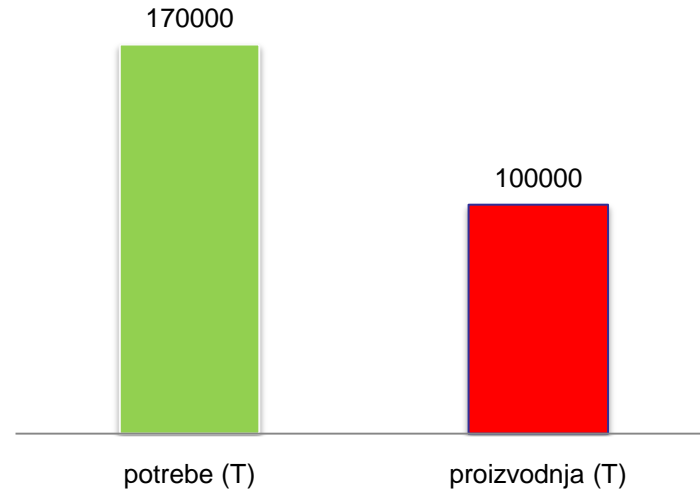
povečanje (%)	0	40	45	50	55	60	65	70	75	80
povečane površine (ha)	0	12676	14260	15845	17429	19013	20598	22182	23767	25351
skupaj površine (ha)	31689	44365	45949	47534	49118	50702	52287	53871	55456	57040
pridelek (t/ha)										
4,4	140065	196092	203095	210098	217101	224105	231108	238111	245114	252118
5	158445	221823	229745	237668	245590	253512	261434	269357	277279	285201
5,2	164782	230696	238935	247174	255413	263652	271892	280131	288370	296609
5,5	174289	244005	252720	261434	270149	278863	287578	296292	305007	313721
5,7	180627	252878	261910	270941	279972	289004	298035	307066	316098	325129
5,9	186965	261751	271099	280448	289796	299144	308492	317841	327189	336537
6	190134	266188	275694	285201	294708	304214	313721	323228	332735	342241
6,2	196471	275061	284884	294708	304531	314355	324178	334002	343826	353649
6,5	205978	288370	298669	308968	319267	329566	339865	350163	360462	370761

žita skupaj

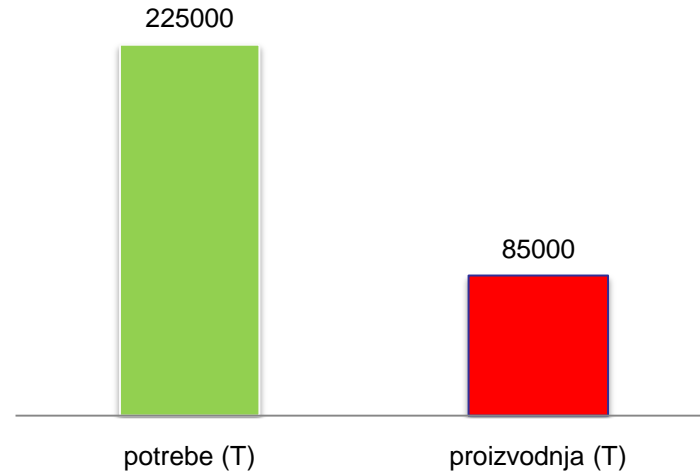
povečanje (%)	0	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75
povečane površine	0	29784	35740	41697	47654	53610	59567	65524	71480	77437	83394	89351
skupaj površine	119134	148918	154874	160831	166788	172744	178701	184658	190614	196571	202528	208485
pridelek (t/ha)												
4,42	526572	658215	684544	710873	737201	763530	789858	816187	842516	868844	895173	921501
5	595670	744588	774371	804155	833938	863722	893505	923289	953072	982856	1012639	1042423
5,2	619496	774371	805346	836321	867296	898270	929245	960220	991195	1022170	1053145	1084119
5,5	655237	819046	851808	884570	917332	950094	982856	1015617	1048379	1081141	1113903	1146665
5,7	679063	848830	882783	916736	950689	984643	1018596	1052549	1086502	1120455	1154408	1188362
5,9	702890	878613	913758	948902	984047	1019191	1054336	1089480	1124625	1159769	1194914	1230059
6	714804	893505	929245	964985	1000726	1036466	1072206	1107946	1143686	1179427	1215167	1250907
6,2	738630	923289	960220	997152	1034083	1071015	1107946	1144878	1181809	1218741	1255672	1292604
6,5	774371	967964	1006682	1045401	1084119	1122838	1161557	1200275	1238994	1277712	1316431	1355149

Krompir

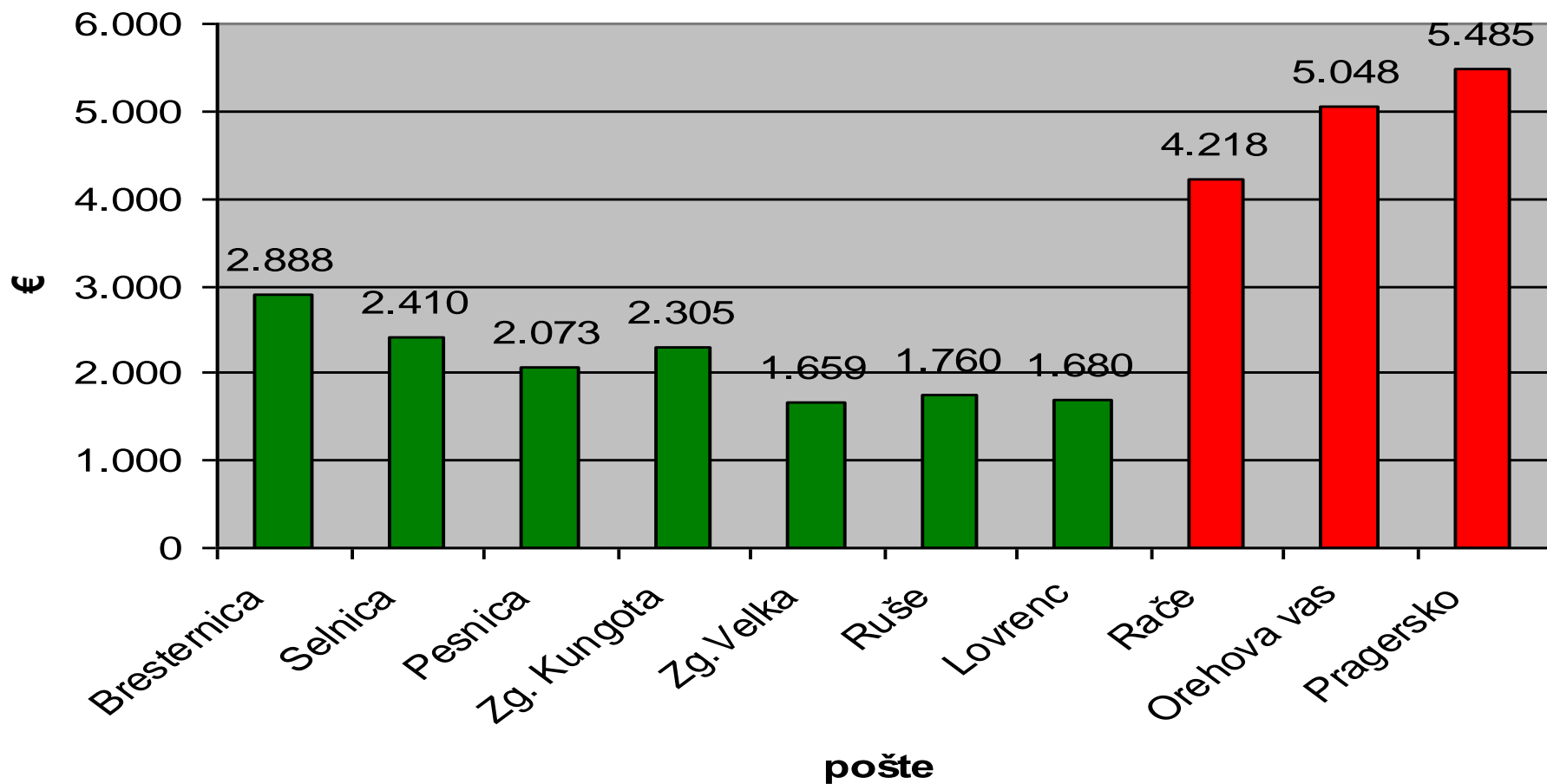
povečanje (%)	0	40	45	50	55	60	65	70	75	80
povečane površine	0	1266	1424	1583	1741	1899	2057	2216	2374	2532
skupaj površine	3165	4431	4589	4748	4906	5064	5222	5381	5539	5697
pridelek (t/ha)										
31,6	100014	140020	145020	150021	155022	160022	165023	170024	175025	180025
32	101280	141792	146856	151920	156984	162048	167112	172176	177240	182304
33	104445	146223	151445	156668	161890	167112	172334	177557	182779	188001
34	107610	150654	156035	161415	166796	172176	177557	182937	188318	193698
35	110775	155085	160624	166163	171701	177240	182779	188318	193856	199395
36	113940	159516	165213	170910	176607	182304	188001	193698	199395	205092
36,5	115523	161732	167508	173284	179060	184836	190612	196388	202164	207941
37	117105	163947	169802	175658	181513	187368	193223	199079	204934	210789
37,5	118688	166163	172097	178031	183966	189900	195834	201769	207703	213638

Zelenjava

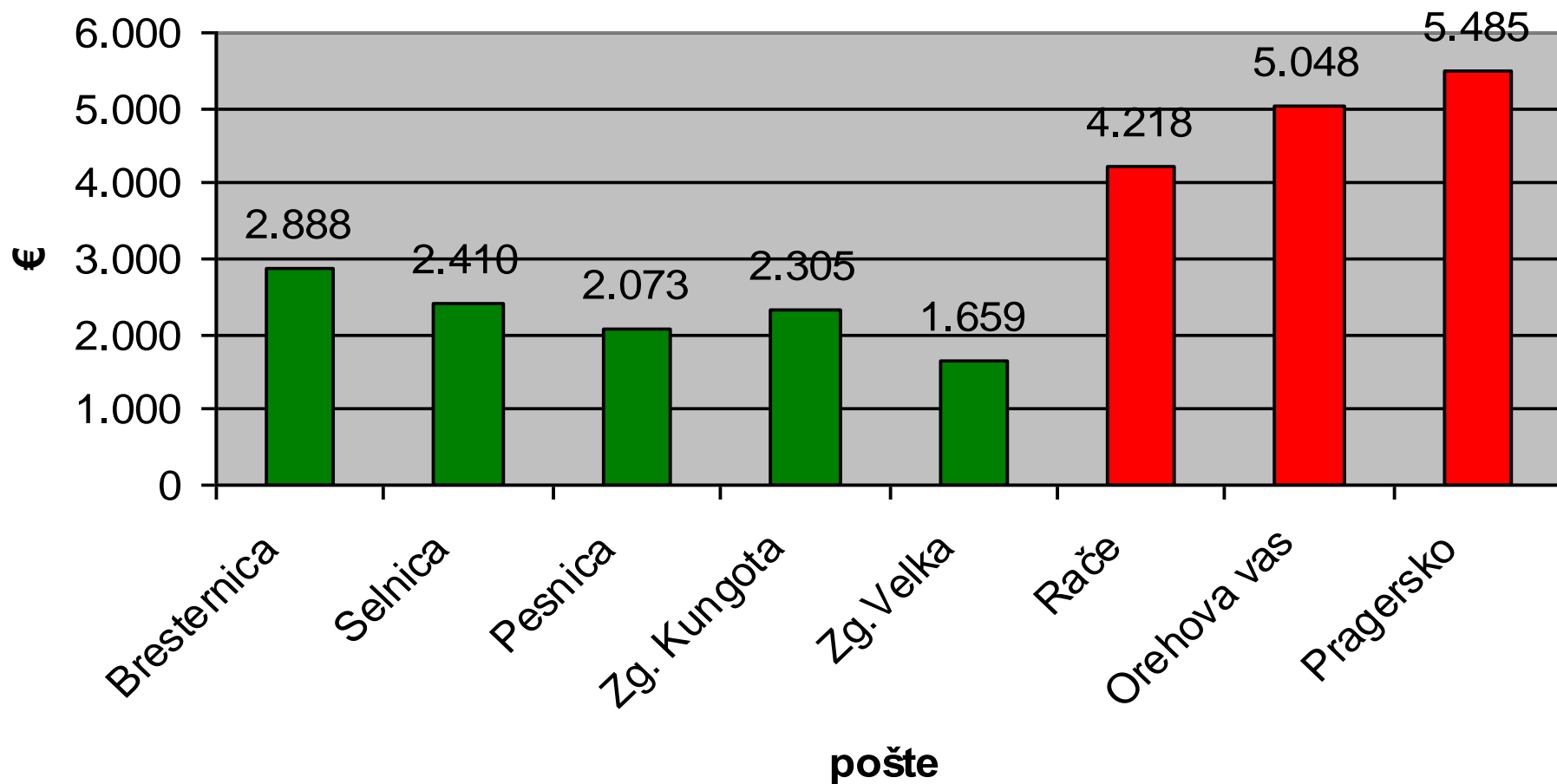
povečanje (%)	0	125	130	135	140	145	150	155	160	165	170
povečane površine	0	4293	4464	4636	4808	4979	5151	5323	5494	5666	5838
skupaj površine	3434	7727	7898	8070	8242	8413	8585	8757	8928	9100	9272
pridelek (t/ha)											
24,75	84992	191231	195480	199730	203980	208229	212479	216728	220978	225227	229477
25	85850	193163	197455	201748	206040	210333	214625	218918	223210	227503	231795
25,5	87567	197026	201404	205782	210161	214539	218918	223296	227674	232053	236431
26	89284	200889	205353	209817	214282	218746	223210	227674	232138	236603	241067
26,5	91001	204752	209302	213852	218402	222952	227503	232053	236603	241153	245703
27	92718	208616	213251	217887	222523	227159	231795	236431	241067	245703	250339
27,5	94435	212479	217201	221922	226644	231366	236088	240809	245531	250253	254975
28	96152	216342	221150	225957	230765	235572	240380	245188	249995	254803	259610
28,5	97869	220205	225099	229992	234886	239779	244673	249566	254459	259353	264246

Prejeta EU sredstva na PDM (OMD območja in NIŽINSKA OBMOČJA)

Povp. velikost nižinska kmetija 8,5 ha, prejeta EU sredstva na kmetijo 5.900 €.
Povp. velikost hribovska kmetija 6,5 ha, prejeta EU sredstva na kmetijo 3.420 €.

Prejeta EU sredstva povprečno na PDM za 2008 (OMD območja in NIŽINSKA OBMOČJA, vir ARSKTRP)

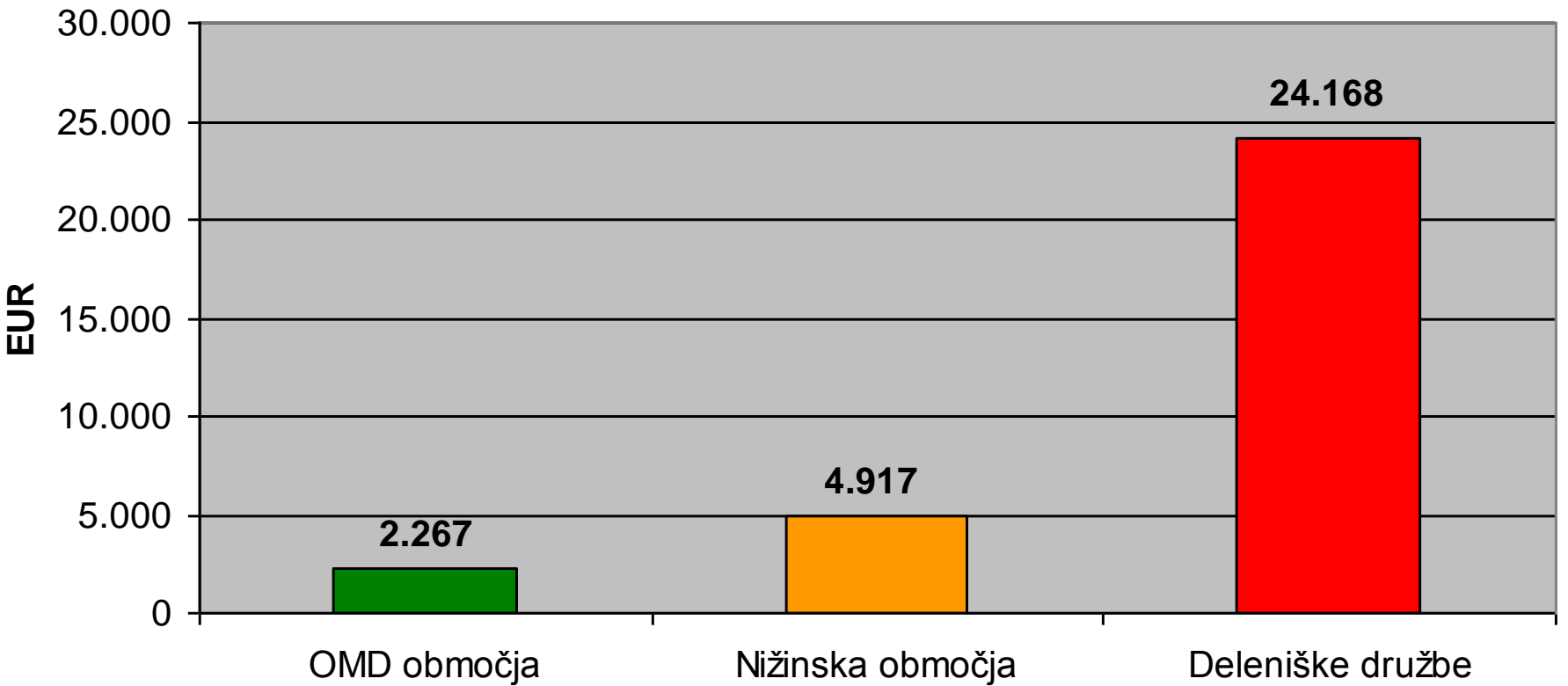

OMD območja – 1,5 PDM/KMG (1 PDM 2.280 €)

Nižinska območja – 1,2 PDM/KMG (1 PDM 4.916 €)

Kmetijska podjetja - (1 PDM 24.168 €)

**Povprečje prejetih EU sredstev na PDM (OMD območja,
NIŽINSKA OBMOČJA in GOSPODARSKE DRUŽBE; vir:
ARSKTRP, Podjetniški portal)**

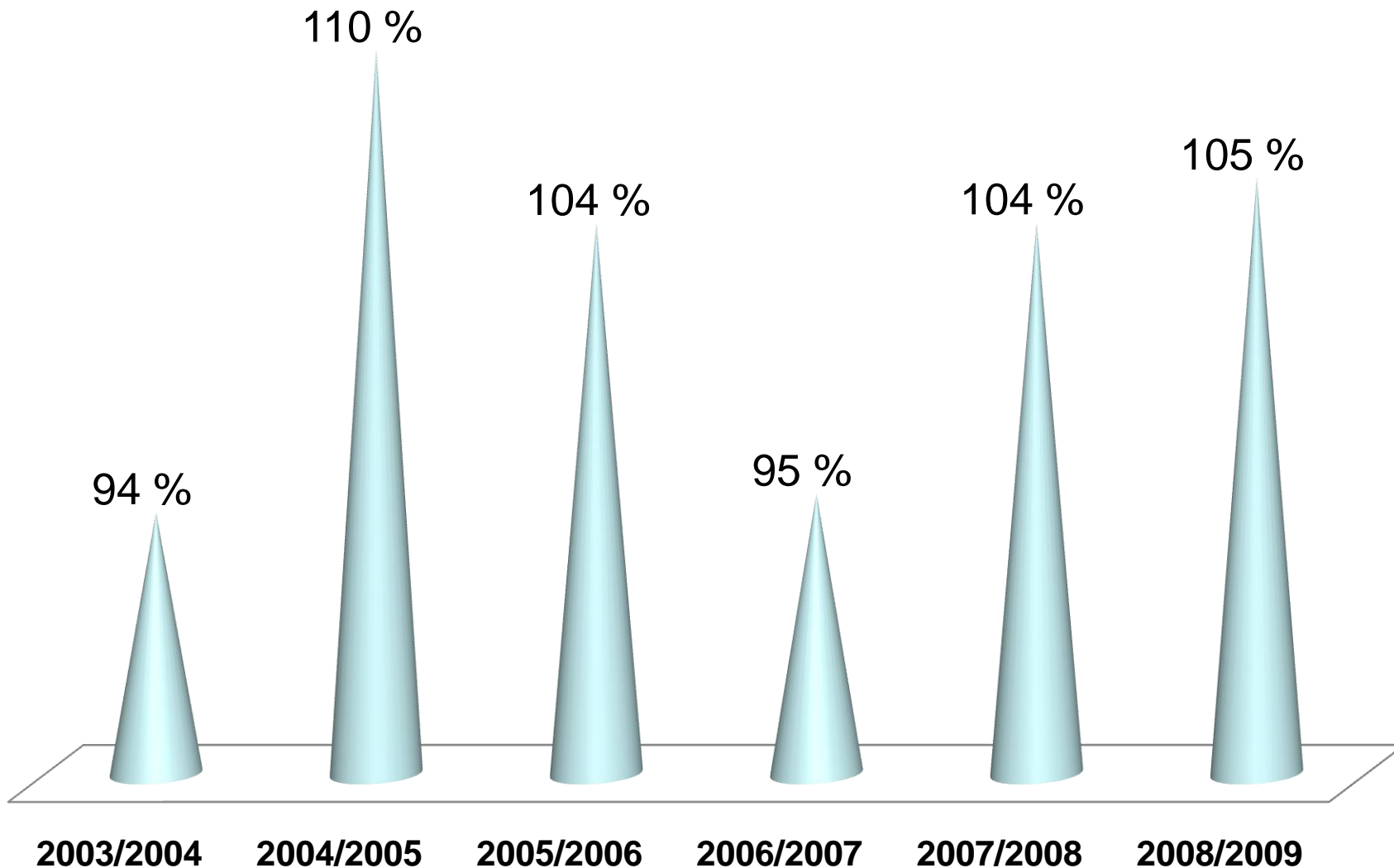
Stopnja samooskrbe po vrstah žit v Avstriji

Bilanca proizvodnje, porabe žit (v tonah) in st. samooskrbe (%), koledarsko leto, Avstrija, letno

		2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Pridelano	Žita - SKUPAJ	4.263.773	5.315.271	4.898.324	4.460.040	4.757.888	5.747.779
	Skupaj pšenica	1.127.551	1.630.234	1.390.369	1.319.692	1.346.124	1.598.351
	Durum pšenica	63.829	88.590	62.704	76.609	53.216	91.337
	Riž	132.839	213.478	163.653	93.786	188.608	218.511
	Ječmen	882.322	1.006.742	879.628	914.052	810.980	967.921
	Oves	128.533	138.831	128.432	131.176	98.948	108.054
	Koruza zrnje	1.707.771	1.944.882	2.020.955	1.746.184	1.994.697	2.448.538
	Tritikale	168.637	235.685	198.468	110.060	209.021	250.677
	Soržica	34.275	36.525	35.559	47.989	30.342	30.926
	Drugo žito	18.016	20.304	18.556	20.492	25.952	33.464
Domača poraba	Žita - SKUPAJ	4.536.591	4.836.807	4.712.924	4.712.924	4.576.856	5.448.377
	Skupaj pšenica	897.300	960.336	1.142.709	1.142.709	1.023.165	1.396.382
	Durum pšenica	65.901	80.250	71.583	71.583	66.747	80.224
	Riž	185.350	220.965	164.130	164.130	197.651	234.083
	Ječmen	960.918	994.213	970.379	970.379	935.530	882.674
	Oves	136.486	146.407	136.514	136.514	109.063	111.689
	Koruza zrnje	2.069.731	2.143.308	2.048.698	2.048.698	1.983.158	2.439.929
	Tritikale	171.787	239.630	116.691	116.691	212.064	248.261
	Soržica	34.275	36.525	47.989	47.989	30.342	30.926
	Drugo žito	14.843	15.173	14.231	14.231	19.136	24.209
Stopnja samooskrbe (%)	Žita - SKUPAJ	94	110	104	95	104	105
	Skupaj pšenica	126	170	122	115	132	114
	Durum pšenica	97	110	88	107	80	114
	Riž	72	97	100	57	95	93
	Ječmen	92	101	91	94	87	110
	Oves	94	95	94	96	91	97
	Koruza zrnje	83	91	99	85	101	100
	Tritikale	98	98	170	94	99	101
	Soržica	100	100	74	100	100	100
	Drugo žito	121	134	130	144	136	138

Stopnja samooskrbe po vrstah žit v Avstriji je porastu od leta 2006

Stopnja samooskrbe žita skupaj (%) po letih - AVSTRIJA

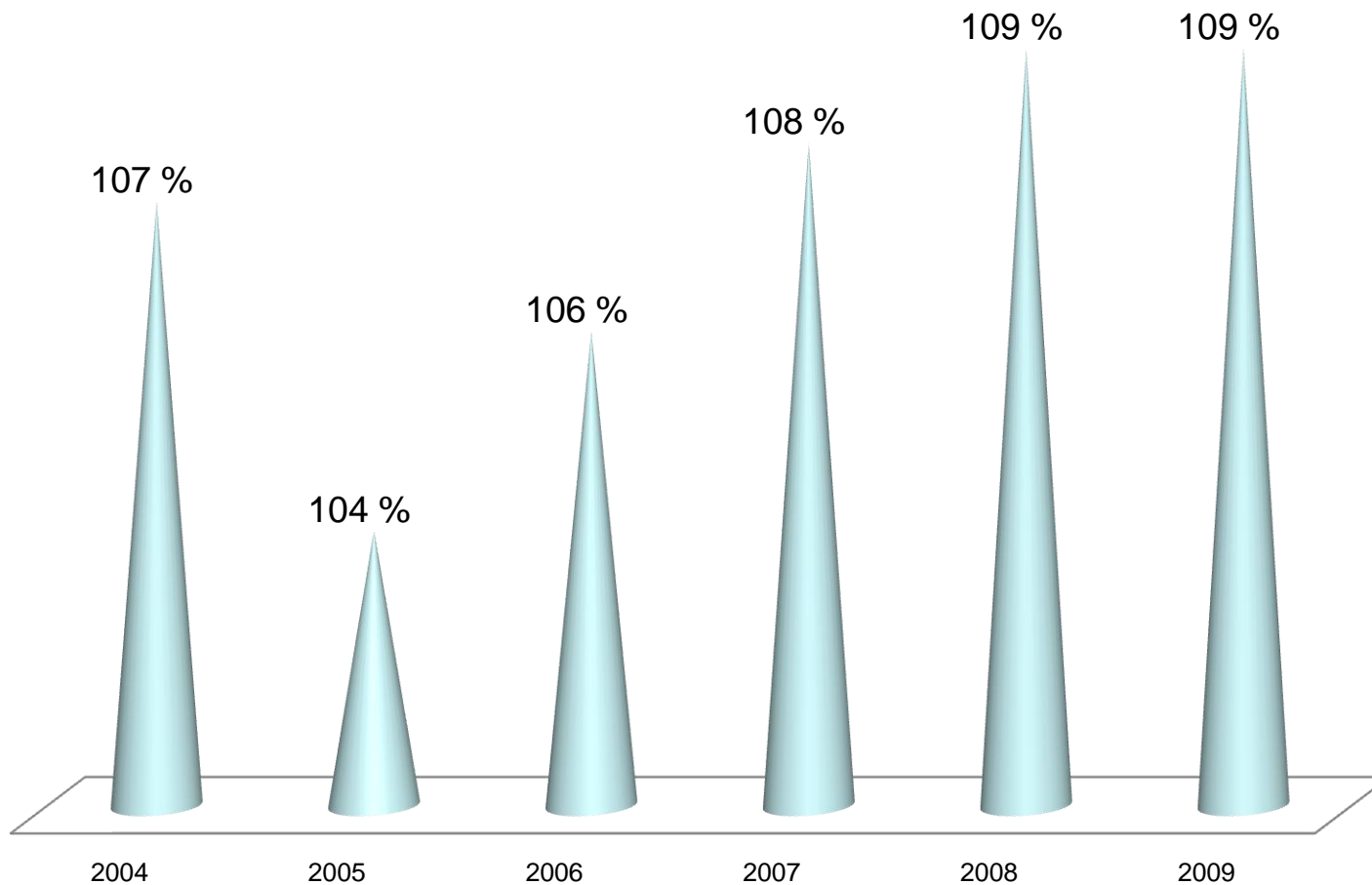
Stopnja samooskrbe po vrstah mesa v Avstriji

Bilanca proizvodnje, porabe mesa (v tonah) in st. samooskrbe (%), koledarsko leto, Avstrija, letno

		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pridelano	Meso - SKUPAJ	872.792	855.491	864.125	898.044	896.852	908.687
	Govedina&teletina	211.808	207.621	219.498	222.892	222.946	217.354
	Svinjina	479.021	467.250	468.256	487.942	484.035	504.352
	Ovčje&kozje meso	7.153	7.144	8.017	6.264	7.955	7.204
	Konjsko meso	628	798	848	777	705	799
	Drobovina	52.717	51.615	52.570	54.377	54.270	51.450
	Perutnina	114.170	113.768	108.641	118.867	120.201	120.989
	Drugo meso	7.295	7.295	6.295	6.925	6.740	6.540
Domača poraba	Meso - SKUPAJ	812.785	823.334	815.132	832.962	820.459	836.228
	Govedina&teletina	144.125	147.881	150.596	151.649	153.261	153.236
	Svinjina	467.820	467.808	470.738	482.279	470.038	474.914
	Ovčje&kozje meso	9.488	9.670	9.587	8.397	10.258	10.038
	Konjsko meso	678	768	647	608	537	542
	Drobovina	25.407	21.964	21.224	18.771	18.614	20.819
	Perutnina	157.371	166.930	154.912	164.228	160.858	167.955
	Drugo meso	7.896	8.313	7.428	7.030	6.894	8.724
Stopnja samooskrbe (1%)	Meso - SKUPAJ	107	104	106	108	109	109
	Govedina&teletina	147	140	146	147	145	142
	Svinjina	102	100	99	101	103	106
	Ovčje&kozje meso	75	74	84	75	78	72
	Konjsko meso	93	104	131	128	131	147
	Drobovina	207	235	248	290	292	247
	Perutnina	73	68	70	72	75	72
	Drugo meso	92	88	85	99	98	75

Stopnja samooskrbe po vrstah mesa v Avstriji je v trendu rasti, l. 2009 je znašala 109%

Stopnja samooskrbe meso - skupaj (%) po letih - AVSTRIJA

Stopnja samooskrbe – med, krompir, zelenjava - Avstriji

Bilanca proizvodnje, porabe in samoskrbe v tonah - Avstrija

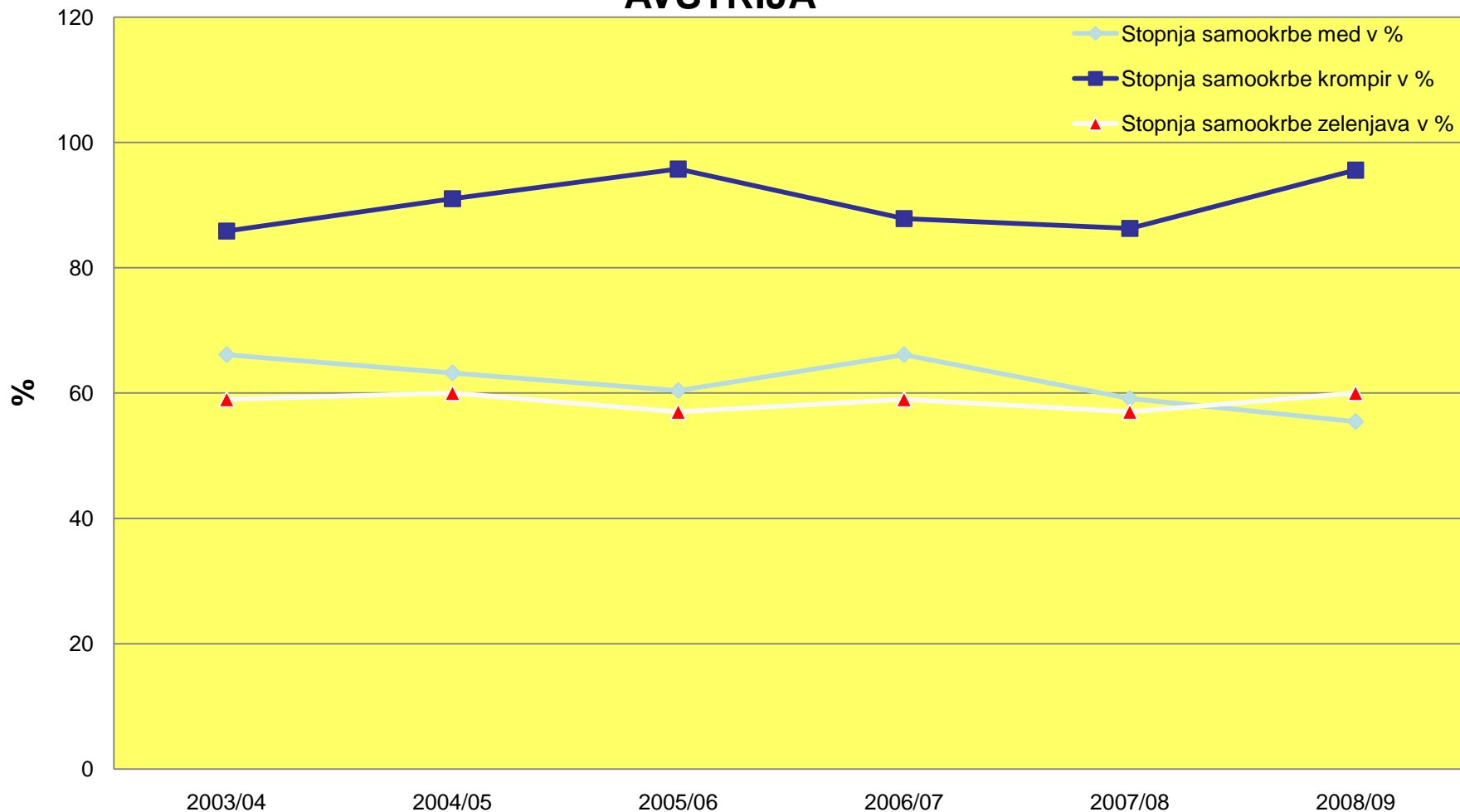
MED						
Bilanca	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Proizvodnja	7.100	6.400	6.100	6.300	5.700	5.500
Uvoz	4.221	4.566	5.356	4.426	5.055	5.452
Izvoz	584	822	1.379	1.183	1.114	1.031
Domača poraba	10.737	10.144	10.077	9.543	9.641	9.920
Stopnja samooskrbe med v %	66	63	60	66	59	55
KROMPIR						
Bilanca	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Proizvodnja	560.340	693.054	763.165	654.621	668.755	756.944
Uvoz	148.684	137.592	148.320	190.112	205.133	135.211
Izvoz	56.321	69.248	114.494	99.502	98.922	791.885
Domača poraba	652.703	761.399	796.991	745.230	774.966	791.885
Stopnja samooskrbe krompir v %	86	91	96	88	86	96
ZELENJAVA						
Bilanca	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Proizvodnja	592.808	630.485	581.161	598.168	606.082	632.137
Uvoz	545.442	561.059	587.491	585.841	635.916	631.656
Izvoz	135.098	147.276	141.386	172.945	179.846	202.308
Domača poraba	1.003.152	1.044.268	1.027.266	1.011.064	1.062.152	1.061.485
Stopnja samooskrbe zelenjava v %	59	60	57	59	57	60

S: STATISTICS AUSTRIA, Supply balance sheets. Compiled on 30 April 2010. - 1) Including potatoe products. - 2) For starch on food sector. - 3) For starch on technical sector.

Stopnja samooskrbe v ostalih bilancah je bila v Avstriji v I. 2009:

- med 55% – trend zmanjševanja
- krompir 96% – trend povečevanja
- zelenjava 60% – trend povečevanja

Stopnja samooskrbe med, krompir, zelenjava (%) po letih - AVSTRIJA

Stopnja samooskrbe z vini (v hl) v Avstriji

Leto pridelave	Proizvodnja	Domača poraba	Stopnja samooskrbe (%)
1989/90	2.580.861	2.855.570	90
1990/91	3.166.290	2.726.022	116
1991/92	3.093.259	2.726.332	113
1992/93	2.588.215	2.708.317	96
1993/94	1.865.479	2.591.102	72
1994/95	2.646.635	2.603.672	102
1995/96	2.228.969	2.609.872	85
1996/97	2.110.332	2.476.462	85
1997/98	1.801.747	2.503.782	72
1998/99	2.703.170	2.541.381	106
1999/00	2.803.383	2.621.359	107
2000/01	2.338.410	2.532.000	92
2001/02	2.530.576	2.359.546	107
2002/03	2.599.483	2.468.382	105
2003/04	2.529.846	2.335.482	108
2004/05	2.734.561	2.525.399	108
2005/06	2.264.015	2.712.808	83
2006/07	2.256.299	2.751.747	82
2007/08	2.628.026	2.496.404	105
2008/09	2.993.724	2.530.202	118

S: STATISTICS AUSTRIA, Supply balance sheets. Compiled on 30 April 2010. - 1) Till 1993/94: 1. November - 31. October; from 1994/95: 1. September - 31. August; since 2000/01: 1. August - 31. July. - 2) Used for producing brandies, vinegar and vermouth, must for producing juice.

Stopnja samooskrbe s kmetijskimi pridelki v Avstriji

%

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Žito	94	110	104	95	104	105
Meso	107	104	106	108	109	109
Jajca						
Krompir	86	91	96	88	86	96
Zelenjava	59	60	57	59	57	60

Organizacijske oblike samooskrbe v Avstriji

I. POGODBENO VEZANA PROIZVODNJA

- proizvodne in trženjske oblike v organizacijski obliki zadrug (dodelava, predelava-skupne blagovne znamke,..)

“Genossenschaft”,

Erzeugerorganisation-EU spodbude 70 %

II. DRUGE OBLIKE

- prodaja na domu 20 %
- lokalne tržnice 15 %
- drugo 5 %

Kaj se dogaja s pridelovanjem zelenjave

Osnovna vzroka za zmanjšanje samooskrbe sta:

- **Neurejen trg:** nepoštena porazdelitev v verigi pridelovalec – predelovalec - trgovina in neuspešnost slovenskih zadrug, da bi se borile v tej verigi za večji delež na strani pridelovalcev
- **Nepripravljenost** pridelovalcev in Zadrug za poslovno sodelovanje

Kaj se dogaja s pridelovanjem zelenjave

Vzroki za zmanjšanje samooskrbe - **dodatne težave pridelovalcev:**

- slovenska zakonodaja: FFS, javna naročila, sredstva za biotično varstvo, gradbena dovoljenja za postavitve zaščitenih objektov, vodna dovoljenja, (malo delo), Natura območja, obvodna območja, preprečevanje dela na črno (medsoseska pomoč), pokojninski zakon,
- pomanjkanje domačega znanja,
- neplačevanje manjših dobaviteljev,
- neosveščenost potrošnika.

Kaj se dogaja s pridelovanjem zelenjave

Vzroki za zmanjšanje samooskrbe - **dodatne težave pridelovalcev:**

- medsebojna konkurenca namesto povezovanje,
- pomanjkanje osnovnega znanja v pridelovanju,
- starostna struktura pridelovalcev,
- nepripravljenost na spremembe v proizvodnji, uvajanje izboljšav, novih tehnologij (razen zmogljivejših delovnih strojev);
- nepripravljenost vlaganja v znanje in v promocijo s strani pridelovalcev.

Kaj narediti

- POVEZOVANJE Zadrug v in med regijami (*že prvi začetki*),
- v zakonodaji ne sprejemati zahtev in prepovedi preden to zahteva EU ali pa te zapovedi narediti še strožje,
- vlaganja v domače raziskave&razvoj in znanje,
- morala in zavest slovenskih trgovcev (*se že dela na tem*),
- vplivati na osveščenost slovenskega potrošnika,
- spodbujati mlade, da bi se pričeli ukvarjati s pridelovanjem zelenjave

Kaj narediti - pridelovalci

- pospeševanje dodelave in predelave vrtnin,
- gradnja zaščitnih - pokritih objektov, kjer je pridelava manj rizična, lažje nadzorovanje zunanjih pogojev,
- dvigniti samozavest: spoštovati poklic in svoj pridelek in ga tako tudi tržiti,
- vzpostaviti spet poštene odnose, vsaj med sabo in Zadruge med sabo in s pridelovalci,
- združevanje, povezovanje, aktivno delovanje v zadrugah in drugih povezavah,
- vlaganje v promocijo,
- vlaganje v znanje mladine na kmetiji,
- pridelki posebnih kakovosti – prostovoljne označbe

Ovire in potrebni koraki

- Izvajanje SKP EU, uvedba direktnih plačil-padec tržnih količin
- Prenizka stimulacija OMD, prevelik ekonomski razkorak
- Pogoji investicijskih sredstev dostopni le "velikim" proizvajalcem
- Dominantni vpliv "velikih igralcev" na politično odločanje ukrepov
- Mala "absorpcijska" sposobnost sredstev SKP malih in srednje velikih kmetij

- Struktura slovenskega kmetijstva
- Tehnično in okoljsko zahtevni standardi
- Neorganiziranost v sektorju
- Premalo podjetniške iniciative, tržne inovativnosti, sposobnost prilagajanja
- Premalo znanja in poslovne odgovornosti

Potrebni koraki

- Spremeniti politiko subvencij-”nadomestilo” po učinku (aktivne površine, kg pridelka, vključiti zmerno intenzivnost proizvodnje.
- Zložba zemljišč in aktivna vloga SKZG RS, odkup, prodaja, najem.
- Povečati aktivnosti in strokovnost pri komasacijskih ukrepih.
- Aktivirati travnat svet, hribovit svet in ostale resurse, vrnitev živine na OMD.
- Živinorejo-govedoreja, drobnica, usmerit v hribovit svet.
- Sprostiti njivske površine za pridelavo krušnih žit v nižini.
- Uvesti kataster kmetij glede na pogoje pridelave in dodatno ekonomsko izravnavo na regionalni in lokalni ravni-vzгляд Avstrija.
- Načrtovanje in nadzor nad porabo sredstev za promocijo “domače pridelave”
- Uvedba novih oblik kreditiranja in vlaganj v organizirane oblike pridelave in dodelave kmetijskih pridelkov.

Organiziranost

- Zadružna oblika po interesni dejavnosti
- GIZ
- Organizacija proizvajalcev ?
- Storitvene oblike povezovanja, storitve v posameznem segmentu:
 - pridelave,
 - dodelave,
 - skladiščenja,
 - trženja,
 - kreditiranja,
 - vlaganja kapitala.

Oblike lokalne samooskrbe

- I. Pogodbena proizvodnja (Zadruga, predelovalna industrija, veliki trgovci..)
- II. Druge oblike sodelovanja:
 - Tržnica
 - Javna naročila (šole, vrtci, bolnice, javne kuhinje,...)
 - Direktna oskrba znanega kupca (fizične osebe,.....)
 - Specialne tržnice (Integrirana zelenjava, EKO tržnica,)
 - Prodaja na domu
 - Dostava na poziv (zeleni zabojčki,...)

Pogoji za učinkovito lokalno samooskrbo

- Zaupanje kupca v lokalno pridelane pridelke in izdelke
- Sledljivost in certificiranost produktov (standardi, blagovne znamke,..)
- Stalna kakovost
- Kontinuiteta in pestrost ponudbe
- Prilagajanje ponudbe potrebam kupca

Zavod Maribor

Hvala za pozornost!

Odgovori izvedencev skozi kroženje

CILJ: ugotoviti **glavne vzroke** nizke lokalne samooskrbe in **predlogi rešitev** v Sloveniji

NAČIN IZVEDBE:

štirje otoki s štirimi temami (z moderatorjem in zapisovalcem):

- 1. PROIZVODNJA IN TEHNOLOGIJE;**
- 2. ORGANIZACIJSKE TRŽENJSKO PRODAJNE OBLIKE;**
- 3. POTREBE POTROŠNIKOV PO LOKALNI HRANI;**
- 4. SOCIALNI VIDIKI LOKALNE SAMOOSKRBE**

- udeleženci se razdelijo v štiri skupine (1,2,3,4; 1,2,3,4)
- vse enke gredo k otoku 1, vse dvojke k otoku 2, vse trojke k otoku 3, vse štirice k otoku 4
- za kreiranje vzrokov in zapisovanje na posameznem otoku ima vsaka skupina 10. minut časa
- sledi menjava v smeri urinega kazalca

1. PROIZVODNJA IN TEHNOLOGIJE (Draga);

- **Razdrobjena zem. Struktura**
- **Tehnološko znanje**
- **Nizka produktivnost /previsoki stroški**
- **Tradicionalizem**

Komasacije

Poskusni centri

Optimiranje procesov

Prilagajanje

2. ORGANIZACIJSKE TRŽENJSKO PRODAJNE OBLIKE (Miša);

- **Neorganizirani pridelovalci**
- **Direktna prodaja**
- **Predolge tržne poti**

Specializirane zadruge

Prodaja na domu

Dnevna dostava-nadzor

3. POTREBE POTROŠNIKOV PO LOKALNI HRANI(Stanka);

- **Neosveščenost o pomenu kvalitete**
- **Ekonomski vidiki**
- **Lastna oskrba**

Promocija in ozaveščanje

Definiranje ciljnih skupin

Večje povpraševanje po lokalno

4. SOCIALNI VIDIKI LOKALNE SAMOOSKRBE (Simona);

- **Nezaupanje v sektorju**
- **Nacionalna zavest**
- **Spoštljivost poklica kmet**
- **Starostna struktura /konflikt generacij**

Državni ukrepi

Sistem šolstva

Samospoštljivost

Program za mlade in stare

ključna priporočila

- (za različne akterje)
- osveščanje in izobraževanje porabnikov
- učinkovite spodbude za povezovanje in skupne tržne nastope ekoloških pridelovalcev
- ustrezno informiranje konvencionalnih in IP pridelovalcev
- izboljšanje prenosa znanja – NUJNI so novi sistemi, pristopi
- zmanjševanje administracije

ključna priporočila

- (za različne akterje)
- večja promocija na strani tržnih akterjev
- srednje- in dolgoročno pogodbeno sodelovanje med pridelovalci in trgovino oz. predelavo
- spodbude za uveljavljanje zelenih javnih naročil
- izboljšanje tržnih informacij o trgu ekoživil v Sloveniji
- koordinirano delo različnih relevantnih ministrstev

ključna priporočila

- TODA:
- Za resnične spodbude so potrebni so globlji posegi v skupno kmetijsko politiko in PRP:
- Instrumenti in ukrepi SKP v obdobju po 2013!

trgovine – maloprodaja

- **viri podatkov in metoda**
- intervjuji s tržnimi akterji – realizacija prodaje
- podatki AJPES in GVIN
- primerjave in navzkrižni izračuni

ugotovitve

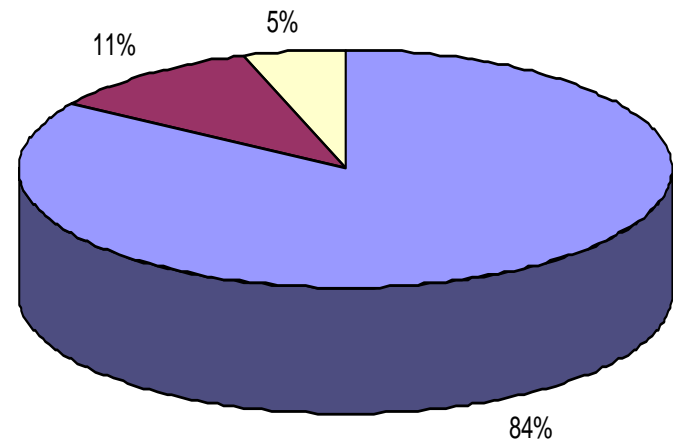
- obseg v I. 2009: **29 mio €**
- delež ekoživil v I. 2009: **1%**

skupna ocena trga ekoživil v Sloveniji

- ocena obsega v I. 2009:
 - 29 mio € trgovina (maloprodaja)
 - + 3,8 mio € na kmetiji
 - + 1,7 mio € ekotržnice
 - = **34,5 mio €**
- delež ekoživil v I. 2009: **1%**
- povpr. izdatek na prebivalca v I. 2009: **17 €**

delež slovenskih ekoživil

- 29 mio €
trgovina
(maloprodaja)
- + 3,8 mio € na
kmetiji
- + 1,7 mio €
ekotržnice
- = **34,5 mio €**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Žito	97	100	94	92	89	92	93	92	88	81
Pšenica	75	83	77	74	72	74	75	72	70	64
Krompir	90	80	80	72	76	77	79	81	77	72
Zelenjava	79	73	79	82	89	91	96	90	100	102
Meso skupaj	89	93	88	99	99	97	94	95	96	94
Perutninsko meso	25	26	24	25	23	25	23	26	26	28
Meso govedi	21	20	19	24	23	24	21	21	21	20
Meso prašičev	38	41	40	42	45	44	45	42	43	41
Jajca	11	10	10	7	6	7	7	9	10	10
Mleko	232	228	235	238	241	246	223	229	235	235

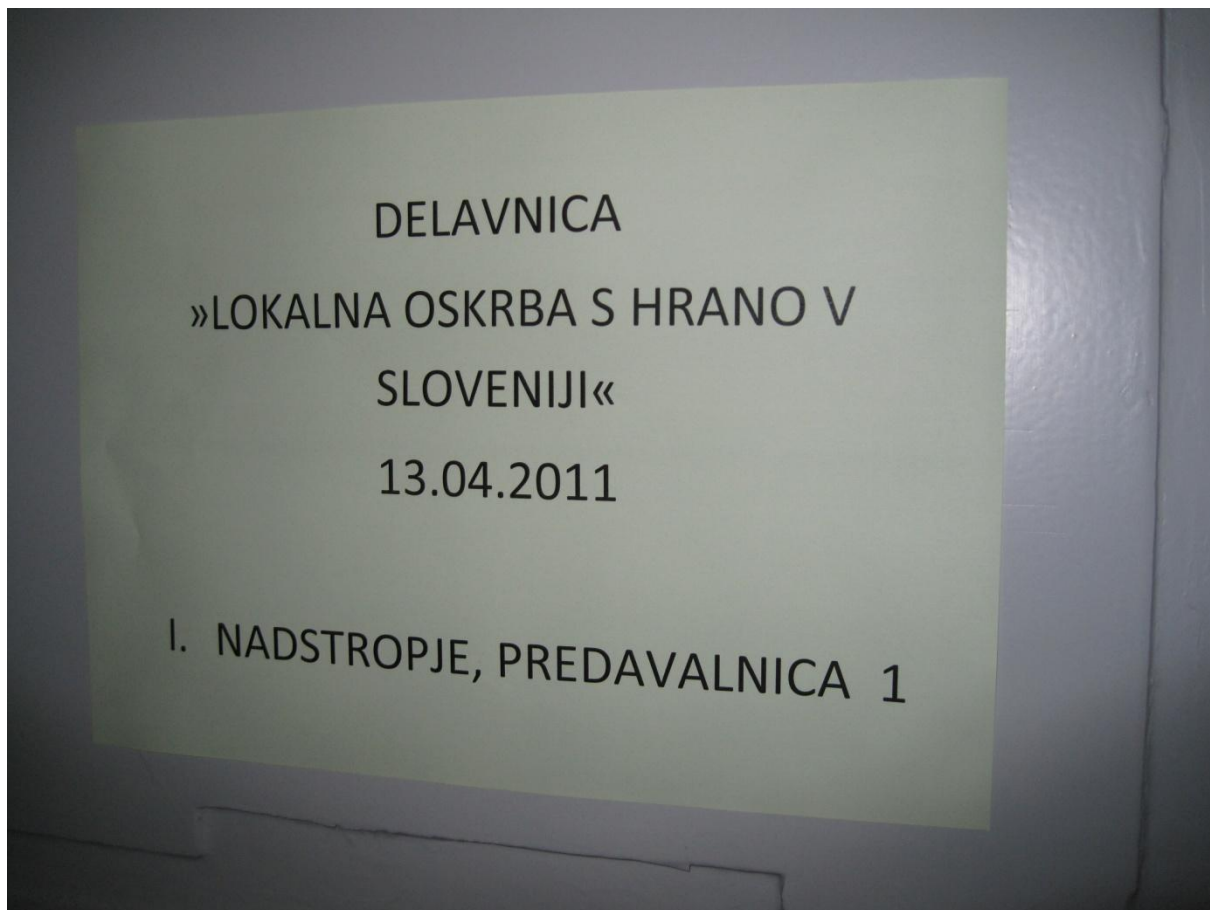
PRILOGA 3: Rezultati delavnice Vzroki nizke lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji

Št. otoka / Naziv	Vzroki	Predlogi rešitev
1. Proizvodnja in tehnologije	Razdrobljena zemljiška struktura	Komasacijski postopki, vloga Sklada kmetijskih zemljišč
	Pomanjkljivo tehnološko znanje	Vzpostavitev regijskega poskusnega centra, vzorčne kmetije, dvig izobrazbene strukture
	Nizka produktivnost	Optimiranje pridelave, združevanje posesti
	Tradicionalizem	Kreativnost v trženju, povezovanje in prilagajanje potrebam na trgu
	Kontinuiteta ponudbe	Ureditev tržnih poti, aktivno povezovanje
	Strategija tekmovanja	Strategija sodelovanja in zaupanja
	Napačno vodena kmetijska politika do mladih in do nacionalne samooskrbe	Aktivno sodelovanje in vključevanje vseh partnerjev v proces; priprave, razvoj in izvedba nacionalne kmetijske politike
	Neuskklajenost vrste pridelave vezano na talne pogoje	Prilagajanje pridelave
2. Organizacijske, trženjske, prodajne oblike	Neorganiziranost in nepovezanost v sektorju	Prenos dobrih praks, dvig moralne zavesti
	Institucionalne ovire	Poenostavitev postopkov
	Prodaja na domu	Poenostavitev zakonodaje
	Zadruge, samostojne, skupne prodajalne	Zadružne trgovine, specializirane trgovine
	Partnerstva potrošnik-kmet ni	Vzpodbujanje partnerstva
	Ni organizirana tržna pot - pridelava, prodaja na tržnici in preprodaja	Zakonska ureditev
	3. Potrebe potrošnikov po lokalni hrani	Dostopnost nakupa - neprimerne lokacije in čas prodaje
Nezaupanje v lokalno pridelano hrano		Oznake za slovenske izdelke in pridelke
Previsoke cene		Organizacija ponudnikov
Neorganiziran trg, prenizka proizvodnja		Dostava na dom , socialno podjetništvo
Necelovita ponudba		Prodaja na domu, povezovanje z lokalnimi ponudniki

	Nepoznavanje shem kakovosti, blagovnih znamk, neinformiranost	Informiranje in izobraževanje
	Nepoznavanje pozitivnega vpliva lokalno pridelane hrane na zdravje ljudi	Promocija
	Premala ponudba v supermarketih	Osveščanje potrošnika v smeri povpraševanja po lokalno pridelani hrani
	Nizka kupna moč	Dvig gospodarske rasti, dvig kupne moči in zaposlovanja
	Nerazvite in neumeščene lokalne tržnice	Vzpostavitev centralno tržni informacijski sistem (TIS) prijazen uporabniku
	Nizka podpora lokalne skupnosti	Povečati skrb za razvoj
4. Socialni vidiki lokalne samooskrbe	Potrošnik: -nizka kupna moč, osveščenost, zaupanje v pridelavo in kakovost	Povečana informiranost, ozaveščenost in nacionalna zavest
	Trg: Kmetje - lokalni vidik, veletrgovci - globalizacija in čim večji dobiček, neprepoznava vloga zadrug	Zakonska ureditev tržnih razmerij in in transparentnost
	Država: slaba zakonodaja, premalo izobraževanja in ni nadzora	Državni ukrepi, ki urejajo proizvodnjo na območjih z omejenimi dejavniki (OMD) in proizvodnjo v nižini; uvajanje izbobraževanja V šolski sistem (vrtci, OŠ) o pomenu lokalno pridelane hrane
	Pridelovalec: ni spoštljivega odnosa do poklica kmetovalec, kmetijstvo se ne razumeva kot podjetništvo	Stabilen ekonomski položaj; Prikazi dobrih praks; Dvig ugleda kmetovalca; samospoštovanje kmeta; Prenos sodobnih tehnologij v prakso
	Tradicija kot zaviralec razvoja	Več mladih na podeželju
	Nedorečen status kmetov v starosti	Sprememba pokojninske zakonodaje - izenačitev poklica kmet z ostalimi poklici

Maribor, 19.04.2011

PRILOGA 4: Fotografije z dogodka

Fakulteta za organizacijske vede

Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«

Raziskovalni projekt št. V5-1060: »Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila«

Vodja projekta: Prof. Dr. Vlado Dimovski (Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Organizator dogodka: Prof. Dr. Marko Ferjan (Fakulteta za organizacijske vede, Univerza v Mariboru)

Kranj, 24.6.2011

ZAPISNIK

druge delavnice v organizaciji Fakultete za organizacijske vede v Kranju z dne 24.6.2011

Prisotni: prof. dr. Vlado Dimovski (EF, UL); prof. dr. Marko Ferjan (FOV, UM) dr. Stane Klemenčič (KGZS-Zavod MB); mag. Stanislava Klemenčič-Kosi (KGZS-Zavod MB); as. Judita Peterlin, mag. posl. ved (EF, UL); as. Miha Uhan, mag. posl. ved. (EF, UL); as. mag. Jasmina Žnidaršič (FOV, UM); Peter Volf, univ. dipl. org. (FOV, UM); doc. dr. Mojca Bernik (FOV, UM); as. mag. Miha Marič (FOV, UM); Jožko Gregorič (FOV, UM); as. dr. Marko Urh (FOV, UM)

Delavnica se je začela ob 9:15 uri.

Nagovor organizatorja dogodka

Prof. Dr. Marko Ferjan, FOV UM

Prva delavnica v okviru raziskovalnega projekta št. V5-1060 se je začela z nagovorom organizatorja dogodka, prof. dr. Marka Ferjana, ki je vse prisotne lepo pozdravil in izrazil veselje, da lahko Fakulteta za organizacijske vede v Kranju gosti drugo delavnico v okviru projekta. V okviru uvodnega nagovora je organizator dogodka tudi pojasnil program delavnice.

Nagovor vodje projekta

Prof. Dr. Vlado Dimovski, EF UL

Vodja projekta, prof. dr. Vlado Dimovski je najprej poudaril potencial projekta, ki ga vodi, saj naj bi po njegovih besedah v tem projektu moč združile tri uveljavljene inštitucije - Ekonomska fakulteta (Univerza v Ljubljani), Fakulteta za organizacijske vede (Univerza v Mariboru), ter mariborski zavod Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije. Poudaril je tudi mednarodno naravo projekta, saj naj bi v okviru projekta v skladu s programom dela izdelali benchmarking analizo s primerljivimi državami. Prof. dr. Dimovski je prav tako izrazil šokiranost v zvezi z nizko stopnjo samooskrbe v Sloveniji, saj da je nedopustno, da je stopnja samooskrbe dandanes nižja od ravni tiste izpred dvajsetih let. V tej povezavi je tudi omenil, da se mu zdi nedopustno in žalostno, da Slovenci doma pridelamo zgolj okoli 40% hrane, ki je zaužijemo. Višje ravni samooskrbe naj bi po njegovem mnenju tako zagotovile tudi večjo varnost hrane, ki jo uživamo. Poudaril je, da je cilj projekta izdelava modela lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji, ter da je naslednja delavnica planirana za konec septembra oz. začetek oktobra t.l. na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Te delavnice naj bi se po njegovih besedah udeležili tudi ugledni tuji strokovnjaki s področja »Food Economics«.

Osveščенost študentov kot potrošnikov prehranskih izdelkov (predstavitev rezultatov ankete o prehrani študentov) (PRILOGA 2)

Mag. Miha Marič, FOV UM

Sledil je vsebinski del delavnice, v okviru katerega je član projektne skupine, mag. Miha Marič s Fakultete za organizacijske vede, najprej spregovoril o hrani kot o osnovi človeške varnosti. Omenil je pomen zdrave hrane v svetu, kjer se povpraševanje po surovinah stalno povečuje ter posledično rasejo tudi cene hrane, ter v svetu prehranskih afer. Omenil je, da raziskave kažejo, da je kvaliteta hrane, ki doseže prodajne police trgovskih centrov v Sloveniji 2. in 3. kvalitete. V zvezi s tem je poudaril pomen lokalne oskrbe, vendar izpostavil, da je le-ta lažje dosegljiva na deželi, kot v mestu. Spregovoril je o potrošnikih, katerim naj bi bila kakovost ter varnost hrane in splošna skrb za okolje dandanes vse pomembnejša, kar gre po besedah mag. Mariča pripisati globalizaciji.

V okviru prve predstavitve vsebinskega dela delavnice so bile nato predstavljene ugotovitve raziskave Food Choice Questionnaire, ki je bila izvedena na vzorcu 1585 slovenskih študentov, ter posamezni dejavniki izbire hrane.

Po predstavitvi je sledila razprava udeležencev druge delavnice, v okviru katere je prof. dr. Marko Ferjan (FOV, UM) izpostavil vprašanje povezanosti družbenega razreda in prehranjevalnih navad srednjega sloja (raziskava trga za določene vrste

produktov), npr. državnih uslužbencev. Dejal je, da bi bilo smotrno delati na tem, da se prepozna spremenljivke, ki vplivajo na spremembo človekovega obnašanja v zvezi z izbiro prehrane (npr. bolezni, sprememba družinskega statusa ipd.). Prav tako je prof. dr. Ferjan izpostavil svoje mnenje, da v nekaterih panogah obstajajo vzporedni sistemi, ki funkcionirajo po lastnih zakonitostih v zvezi s pretokom blaga, pretokom informacij, pretokom denarja, itd. Kmetijstvo naj bi bilo po njegovem mnenju zagotovo eden izmed takih sistemov. Gre za krog, znotraj katerega obstaja oskrbovalna veriga, prodajni kanali, itd., ki so popolnoma neodvisni oz. celo izolirani od trgovin.

Drugi razpravljavec v okviru te točke, prof. dr. Vlado Dimovski (EF, UL), pa je izpostavil, da je predstavljena raziskava zagotovo koristna in mednarodno primerljiva. Dejal je, da ima smer razmišljanja, izpostavljena s strani predhodnega razpravljavca, zagotovo potencial - izdelava raziskave za različne družbene skupine namreč po njegovem mnenju prinaša celo vrsto možnosti razširitve obstoječe raziskave. Omenil je, da bi bilo koristno pripraviti tudi članek, v okviru katerega bi se izvedla primerjava med različnimi državami, ki so sodelovale v okviru FCQ. Hkrati pa je prof. dr. Dimovski izpostavil tudi vprašanje izrazitih subkultur znotraj študentske populacije - v povprečju naj bi se zadeve po njegovem izravnale, vendar pa se pri tem izgubi specifika posameznih subkultur. Vodja projekta se je tudi vprašal, koliko so posamezne substrukture zainteresirane za lokalno samooskrbo, ter omenil problem variabilnosti lokalne oskrbe (primer mag. Debeljaka in Mercatorja, primer g. Šlambergerja in solate). V zvezi z vprašanjem systemskega pristopa je prof. dr. Dimovski omenil, da se mu distribucija po domovih zaradi visokih distribucijskih stroškov zdi malo verjetna. Bolj verjeten je po njegovem mnenju scenarij, da bi slovenski lokalni pridelovalci v prihodnosti v večji meri kot sedaj prišli v velike oskrbovalne verige (Mercator, itd.).

Možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske dejavnosti (PRILOGA 3)

Mag. Jasmina Žnidaršič, FOV UM

Predstavitvi osveščeni študentov kot potršnikov prehrabnih izdelkov je sledila predstavitev možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske delavnice.

Pridobivanje formalne izobrazbe za poklic kmetovalca se lahko po besedah mag. Žnidaršič dobi na petih stopnjah: nižja poklicna šola, srednja poklicna šola, srednja strokovna šola, višja strokovna šola, ter fakulteta (Biotehniška fakulteta UL; Fakulteta za kmetijstvo in biostystemske vede, UM). Formalne izobraževalne institucije na področju kmetijstva so bile povzete po brošuri *Informativa 2012*. Poudarjeno je bilo tudi, da kmetijstvo in veterina v okviru terciarnega izobraževanja zavzemata daleč najmanjši delež po številu diplomantov. Tudi trend vpisovanja študentov v terciarne izobraževalne programe s področja kmetijstva po

besedah mag. Žnidaršičeve ni obetaven, saj naj bi se število vpisanih v zadnjih letih v grobem zmanjševalo oz. stagniralo.

Mag. Žnidaršič je tudi povzela zaključke prve delavnice v Mariboru ter s tem hkrati ponudila izhodišča za razpravo po temah, ki je sledila v nadaljevanju. Izhodišča za razpravo, podana s strani mag. Žnidaršičeve, so bila tako naslednja: dvig ugleda poklica kmetovalec, povečanje razumevanja kmetijstva kot podjetništva, ureditev stabilnega ekonomskega položaja kmečkega prebivalstva, prenos sodobnih tehnologij v prakso, prikaz dobrih praks (mladi v kmetijstvu), ter večja promocija izobraževalnih ustanov na področju kmetijstva.

Po predstavitvi mag. Žnidaršičeve je sledila razprava, v okviru katere je dr. Stane Klemenčič (KGZS-Zavod MB) dejal, da je izobraževanja s področja kmetijstva po mnenju kmetijcev dovolj, ter da je le-to tudi lahko dostopno. Problem premajhnega vpisa na tovrstne programe je po njegovem tako posledica bojzani pred nizkim ekonomskim donosom in posledičnim prenehanjem dejavnosti po nekaj letih začetka opravljanja kmetijske dejavnosti. V zvezi s kmetijskimi ukrepi je dejal, da so le-ti za velikost naše države in naravo zadev v Sloveniji večinoma neustrezni, saj naj bi bila skupna (evropska) kmetijska politika za našo državo izrazito neustrezna. Kmetijski ukrepi bi se tako po mnenju dr. Klemenčiča morali osredotočiti predvsem na ugled kmečkega poklica ter na premajhen delež profesionalnih kmetovalcev, saj naj bi po njegovem v Sloveniji organiziranost trpela na račun profesionalizma. Po njegovem je na področju kmetijstva v Sloveniji ogromno odvisno od politike, v zvezi s čemer je dr. Klemenčič opozoril, da je danes stopnja samooskrbe nižja od tiste leta 1990. Dr. Klemenčič je še dejal, da je v zvezi s predstavljenimi raziskavo pričakoval višji odstotek pri odgovorih v zvezi z okoljem in zdravjem.

Pregled izvajanja programa dela

Prof. dr. Vlado Dimovski, EF UL

Sledil je kratek pregled izvajanja programa dela v okviru projekta. V zvezi z drugo fazo projekta je vodja projekta opozoril na zadolžitve posameznih sodelujočih v okviru skupnega projekta. V skladu z drugo podtočko druge faze projekta je tako po beseda vodje projekta, prof. dr. Dimovskega, potreben tabelarni pregled iniciativ samooskrb (tabela, področje, vrsta produktov, deluje/ne deluje, članstva, kontaktna oseba). Prav tako je prof. dr. Dimovski poudaril, da je potrebno pospešiti aktivnosti na področju izdelave modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji. Omenil je tudi delovni sestanek s financerji projekta (MKGP, ARRS) ob zaključku druge faze projekta. Vodja projekta je poudaril, da je potrebno tudi slediti medijskim objavam (t.i. "kliping") v zvezi s projektom ter podal razmišljanje v zvezi z izdelavo spletne strani projekta.

Redni del delavnice se je zaključil ob 11:15 uri.

Sledil je terenski ogled izobraževalne ustanove Biotehniški center Naklo (v nadaljevanju BC Naklo), v okviru katerega nas je najprej pozdravil njegov direktor, g. Marjan Pogačnik. Zatem je organiziranost ter delovanje te inštitucije predstavila vodja promocije, ga. Majda Kolenc Artičar. Sledila je predstavitev projektne pisarne BC Naklo, kar nam je bilo predstavljeno s strani vodje projektne pisarne, gdč. Nuše Žibert. Na koncu je sledila še zanimiva ter za projekt pod vodstvom prof. dr. Dimovskega zelo relevantna debata, ter ogled lokalne trgovine s ponudbo ekoloških izdelkov.

S terenskim delom delavnice smo zaključili ob 13:30.

Zapisal:
as. Miha Uhan, mag. posl. ved, EF UL

Vodja projekta:
Prof. dr. Vlado Dimovski, EF UL

Vsebinska spremljevalka projekta:
Dr. Marija Markeš, MKGP

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Vabilo na drugo delavnico
- **PRILOGA 2:** Predstavitev rezultatov ankete o prehrani študentov »Osveščnost študentov kot potrošnikov prehrabnih izdelkov« (pripravil mag. Miha Marič, FOV Kranj, UM)
- **PRILOGA 3:** Predstavitev »Možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske dejavnosti« (pripravila mag. Jasmina Žnidaršič, FOV Kranj, UM)
- **PRILOGA 4:** Press Clipping za drugo delavnico (Gorenjski Glas)
- **PRILOGA 5:** Fotografije z delavnice
- **PRILOGA 6:** Predstavitev »Biotehniški center Naklo« (pripravila ga. Majda Kolenc Artiček, vodja promocije, BC Naklo)
- **PRILOGA 7:** Predstavitev »Projektno delo v okviru Biotehniškega centra Naklo« (pripravila gdč. Nuša Žibert, vodja projektne pisarne, BC Naklo)
- **PRILOGA 8:** Fotografije s terenskega ogleda

Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«

Raziskovalni projekt št. V5-1060:

»Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila«

Vodja projekta: Prof. Dr. Vlado Dimovski (Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Organizator dogodka: Prof. Dr. Marko Ferjan (Fakulteta za organizacijske vede, Univerza v Mariboru)

VABILO

na 2. delavnico

»Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji«

Petek, 24.6.2011 ob 9h

Fakulteta za organizacijske vede, Kidričeva cesta 55a, Kranj

Tema delavnice:

Osveščenost študentov kot potrošnikov prehrabnih izdelkov in možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske dejavnosti

Program delavnice

09:00 Nagovor vodje projekta

Prof. Dr. Vlado Dimovski, EF UL

09:10 Nagovor organizatorja dogodka

Prof. Dr. Marko Ferjan, FOV UM

09:20 Osveščenost študentov kot potrošnikov prehrabnih izdelkov
(predstavitev rezultatov ankete o prehrani študentov)

Mag. Miha Marič, FOV UM

10:00 Možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske dejavnosti

mag. Jasmina Žnidaršič, FOV UM

10:20 Odmor

10:30 Razprava po temah (okrogla miza)

Moderator: prof. dr. Marko Ferjan, FOV UM

11:30 Terenski ogled izobraževalne ustanove

Biotehniški center Naklo, Strahinj 99, 4202 Naklo

Vabljeni:

- doc. dr. Mojca Bernik, FOV, UM
- prof. dr. Vlado Dimovski, EF, UL
- Jana Erjavec, MKGP
- prof. dr. Marko Ferjan, FOV, UM
- prof. dr. Eva Jereb, FOV, UM
- dr. Stane Klemenčič, KGZS-Zavod MB
- mag. Stanislava Klemenčič-Kosi, KGZS-Zavod MB
- Miha Marič, mag. posl. ved, FOV, UM
- dr. Marija Markeš, MKGP
- Milomir Mikić, Mona Liza
- mag. Marijan Pogačnik, Biotehniški center Naklo
- doc. dr. Sandra Penger, EF, UL
- Judita Peterlin, mag. posl. ved, EF, UL
- Miha Uhan, mag. posl. ved., EF, UL
- Peter Volf, FOV, UM
- dr. Marko Urh, FOV, UM
- Andrej Zupan, FOV, UM
- mag. Jasmina Žnidaršič, FOV, UM
- predstavnik ŠOUM

*PRILOGA 2: Predstavitev rezultatov
ankete o prehrani študentov*

Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila

CRP

Raziskovalni projekt “Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila” ugotavlja, kako čim bolje izkoristiti učinke lokalne oskrbe, tako za proizvajalce kakor tudi za potrošnike.

Pomen hrane, kot osnovnega elementa potrebne za obstoj človeka

Maslow trdi, da hrana predstavlja osnovno fiziološko potrebo človeka.

Ljudje so se zaradi potrebe po hrani preseljevali, borili, razvijali tehnologijo in usmerjali svoje napore za zagotovitev zadostne količine hrane. Zgrajeni in organizirani so bili sistemi, ki so bolj ali manj uspešno zagotavljali oskrbo s hrano.

- Koncept celotnega prehranskega sistema se pogosto uporablja v kmetijstvu, znanosti o hrani, prehrani in medicini in opisuje celo vrsto dejavnosti, ki sodelujejo pri zagotavljanju hrane za preživetje in hranilnih snovi za ohranjanje zdravja (Sobal, Khan, Bisogni, 1998).
- Uspešna oskrba prebivalstva s hrano je osnova za druge aktivnosti. Pri tem ne smemo pozabiti na dejstvo, da se število svetovnega prebivalstva naglo bliža številki 7 milijard, kar povečuje potrebe po hrani, surovinah in drugih resursih.
- Po nekaterih napovedih (OECD, 2010) se med drugim pričakujejo dolgoročne cenovne dvige za do 20 odstotkov pri žitu in 30 odstotkov pri mesu.

- Veliki nakupovalni centri so pomembno vplivali na spremembe v oskrbovalnih verigah, razvoju naprednih diskontnih centrov, distribucijskih sistemov in uvoz velikih količin izdelkov iz celega sveta (Ilbery, 2006).
- Veliki nakupovalni centri v Veliki Britaniji kontrolirajo okoli 80 % vse hrane, ki jo pojejo tamkajšnji prebivalci (Blythman, 2004).

Pomen zdrave prehrane

- Zaradi vse večje izpostavljenosti in prisotnosti medijev smo ljudje izpostavljeni največjemu številu informacij v zgodovini človeštva.
- Pri tem dobimo tako pozitivne kot negativne informacije povezane s hrano, ki lahko kasneje vplivajo na način izbire hrane.

Zdravstveni strokovnjaki iz veliko zahodnih držav so poskušali zmanjšati razkorak med priporočili o prehrani in dejansko porabo hrane; visoka stopnja vnosa maščob (posebno nasičene maščobe) in soli sovpadajo z nizko porabo sadja in zelenjave, kar predstavlja veliko težavo v zahodnih državah, ki je še posebej pereča pri določenih segmentih v populaciji (Kennedy et al., 1996; Nordic Nutrition Recommendations, 1996; Lahti-Koski, 1999).

Neprijetnosti, ki so povezane s svinjsko gripo, onesnaženjem z dioksini in ptičjo gripo, so povečale skrb potrošnikov vezano na kvaliteto in varnost sistemov, ki proizvajajo hrano (Plaggenhoef, 2007).

- V zadnjem času – povezava z E-coli v Nemčiji.

“Ker ima le malo ljudi v Uniji možnost, da si sami pridelajo hrano, je ključno, da ustrezne službe zagotavljajo, da so izdelki na policah trgovin res varni, da so označbe na njih natančne in ne zavajajo potrošnikov, da so tudi cenejši izdelki primerne kakovosti, da so izdelki, ki so označeni kot ekološki, res pridelani na okolju prijazen način ...” (Evropa pojutrišnjem, 2011).

Pomen lokalne oskrbe

- Zelo redko se dogaja, da hrano, ki je bila proizvedena, procesirana in distribuirana nekem območju, zaužijejo osebe, ki živijo na tem istem območju (Penker, 2006).
- Lokalna oskrba s hrano je zaradi vse večje globalne konkurence, povečanega zavedanja o pomenu zdrave prehrane in naraščanja števila svetovnega prebivalstva vse bolj pomembna.
- Zadnje krize povezane s hrano so povečale zavedanje potrošnikov o pomenu zdravja, ki je povezan s pridelavo, proizvodnjo in distribucijo hrane v Evropi in drugod (Wognum in drugi, 2010).
- Zavedanje o pomenu lokalne oskrbe s hrano in o zdravi prehrani je tematika, ki postaja iz dneva v dan pomembnejša.

Food and Nutrition System: Subsystems and Stages

RESOURCE INPUTS

.

.

Production (input)

:

PRODUCER SUBSYSTEM

Processing (transformation)

:

Distribution (output)

.

.

Acquisition (input)

:

CONSUMER SUBSYSTEM

Preparation (transformation)

:

Consumption (output)

.

.

Digestion (input)

:

NUTRITION SUBSYSTEM

Transport (transformation)

:

Utilization (output)

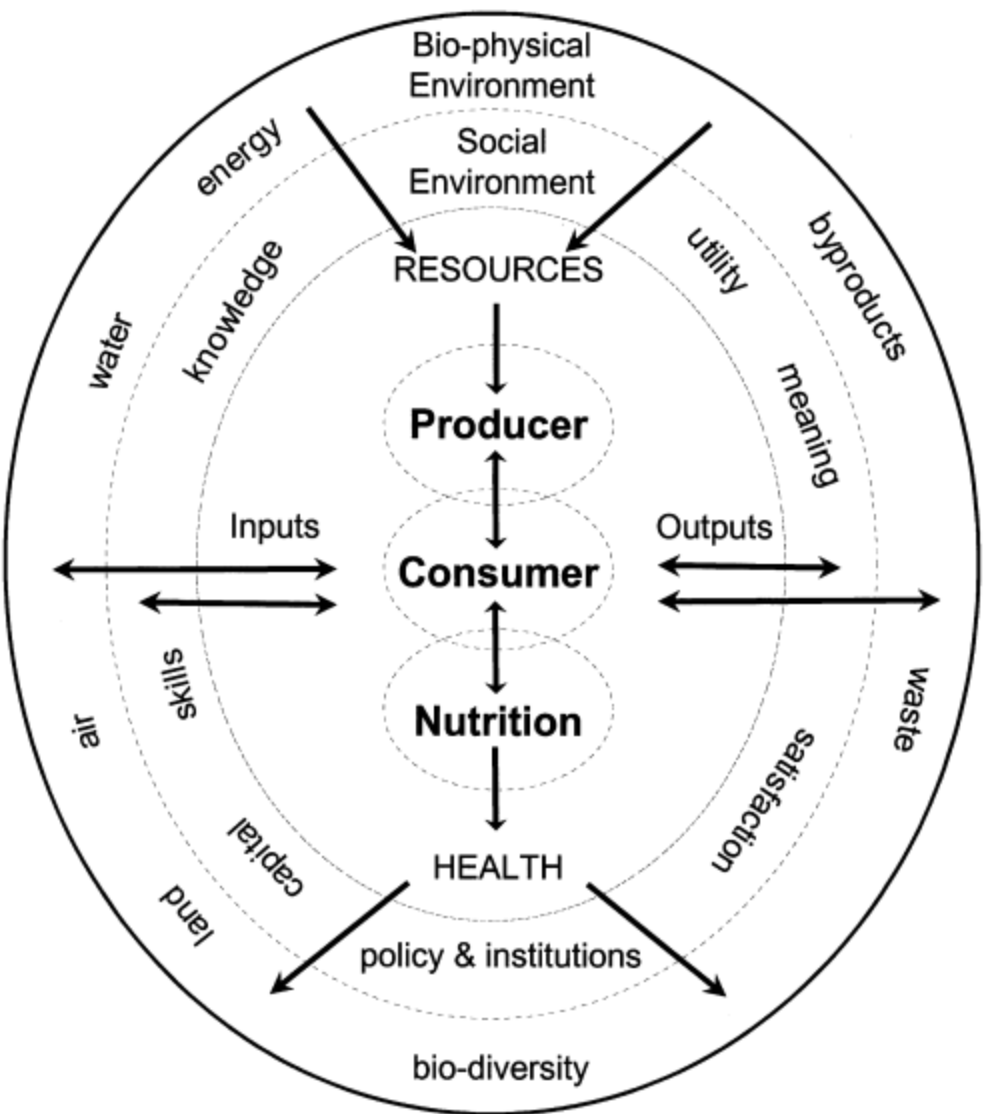
.

.

HEALTH OUTCOMES

• (Sobal, Khan, Bisogni, 1998)

THE FOOD AND NUTRITION SYSTEM

- (Sobal, Khan, Bisogni, 1998)

Zavedanje potrošnikov pri izbiri hrane

- Potrošniki pri nakupovalnih odločitvah vse bolj upoštevajo faktorje kot so kakovost, varnost in skrb za okolje, medtem pa poteka veliko raziskav, ki skušajo odgovoriti na vprašanje ali so potrošniki pripravljeni plačati več za bolj vzdržne izdelke (Wognum in drugi, 2010).
- Med evropskimi potrošniki se zaradi tega čedalje bolj uveljavlja prepričanje, da je najboljša in najbolj zdrava tista hrana, ki je pridelana na čim bolj naraven način, ki vsebuje čim manj ali nič dodatkov in ki je pridelana lokalno (Evropa pojutrišnjem, 2011).
- Omenjeno dejstvo še potrjuje, da je potrebno okrepiti zavedanje o pomenu lokalnega oskrbovanja s hrano.

Elementi, ki vplivajo na izbiro

- Nekaterе teorije dokazujejo, da je izbira hrane povezana s fizičnimi in psihološkimi procesi (Weingarten, Elston, 1990).
- Potrošniki v EU so čedalje bolj pozorni na to, kako varna in zdrava je hrana, ki jo uživajo.
- Večje zanimanje za varnost in kakovost hrane je po eni strani posledica globalizacije, ko velik del hrane, ki jo užije posamezen potrošnik, pride od daleč, po drugi pa prehranskih afer v zadnjih letih in desetletjih (Evropa pojutrišnjem, 2011).

Predstavitev raziskave

Dejavniki izbire prehrane študentov

Teorija

Predlaganih je bilo že več modelov, ki naj bi pojasnili (organizirali) širok spekter možnosti, ki vplivajo na izbiro hrane (Eertmans, Baeyens, in Van den Bergh, 2001; Furst, Connors, Bisogni, Sobal, in Winter Falk, 1996), vendar pa so dejanski empiričnih dokazi, ki bi potrjevali obstoj različnih motivov izbire hrane v različnih populacijah in situacijah precej redki (Eertmans, et al, 2006).

Predstavitev modela (FCQ – Food Choice Questionnaire)

Vprašalnik, uporabljen v anketi, temelji na 36 vprašanjih, na katere so slovenski študenti podali svoje odgovore.

Vprašalnik zajema devet motivacijskih segmentov, ki jih lahko razdelimo na: zdravje, razpoloženje, primernost, privlačnost (videz), naravne sestavine, cena, nadzor teže, poznavanje, etična skrb.

Pomembnost omenjenih segmentov je bila predhodno potrjena na vzorcu 358 oseb.

Lestvica odgovorov, ki se nahaja v vprašalniku ima visoko stopnjo zanesljivosti, glede na izvedbo in ponovno izvedbo testa, ki je bila izvedena v razmiku dveh do treh tednov.

- Študija izvedena v Angliji (Steptoe e tal, 1995) je ugotovila, da so segmenti zdravja, primernosti, cene in zaznavne privlačnosti najpomembnejši pri izbiri hrane.
- Na izbiro neke hrane vplivajo tudi spol, starost in zaslužek.
- FCQ je bil preveden tudi v druge jezike (Lindeman, Väänänen, 2000).
- Mednarodna primerjava o motivih pri izbiri hrane je bila narejena (Prescott, Young, O'Neill, Yau, Stevens, 2000) med potrošniki na Japonskem, Tajvanu, Maleziji in Novi Zelandiji.

- Osnova za izvedbo ankete je bil vprašalnik o izbiri hrane (FCQ), ki je bil predhodno testiran v različnih državah:

Kanada	163
Belgija	163
Italija	176
Slovenija	1585

Vzorčenje na študentski populaciji

- Predno so študenti začeli odgovarjati na vprašanja so izpolnili osnovne podatke, kot so: fakulteta, ki jo obiskujejo, univerza, starost, vrsta študija, letnik.

Vzorec

- Študenti (**n = 1585**)
- Spol: **m = 42 %**; **ž = 58 %**
- Starost 18 - 44 let (povprečna 21,90 let)
- UL: 44,3 %; UM: 52,7 %; UP: 1,8 %
- Povprečno so 2 letnik študija

- Podane so bile stopnje strinjanja na lestvici od 1 do 4, kjer je:
 - 1 – popolnoma nepomembno;**
 - 2 – malo pomembno;**
 - 3 – srednje pomembno;**
 - 4 – zelo pomembno.**

Dejavnik 1: Zdravje

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Vsebuje veliko vitaminov in mineralov	3,00	3.07	2.70	2.91
Me ohranja zdravega	3,08	3.52	3.07	3.51
Je hranljiva	3,00	3.29	2.88	3.29
Ima veliko proteinov	2,55	2.77	2.24	2.66
Je koristna za mojo kožo / zobe / lase / nohte ...	2,91	3.25	2.35	2.93
Vsebuje veliko vlaknin in balastnih snovi	2,62	2.57	2.13	2.40
Povprečje sklopa	2,86			

Dejavnik 2: Razpoloženje

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Mi pomaga pri obvladovanju stresa	2,55	2.63	1.56	2.06
Mi pomaga pri obvladovanju življenja	2,68	2.64	1.77	2.01
Me sprošča	2,59	2.28	1.95	2.17
Me ohranja budnega/pripravljenega	2,67	2.63	1.94	2.45
Me razvedri	2,76	2.82	2.39	2.65
Od nje se počutim dobro	3,08	3.35	2.48	2.82
Povprečje sklopa	2,72			

Dejavnik 3: Priročnost

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Enostavna priprava	2,86	2.61	2.68	3.06
Se enostavno skuha	2,88	2.74	2.61	2.93
Potrebna je malo časa za pripravo	2,88	2.47	2.34	2.63
Jo je mogoče kupiti v trgovinah blizu mojega bivališča oz delovnega mesta	3,00	2.63	2.28	2.82
Je enostavno dostopna v trgovinah in supermarketih	3,01	2.91	2.69	3.08
Povprečje sklopa	2,92			

Dejavnik 4: Čutna privlačnost

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Ima lep vonj	3,02	3.06	3.05	2.87
Ima lep izgled	2,65	2.69	2.71	2.45
Ima prijetno barvo	2,41	2.90	1.89	2.77
Je dobrega okusa	3,41	3.61	3.88	3.78
Povprečje sklopa	2,87			

Dejavnik 5: Naravne sestavine

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Ne vsebuje aditivov	2,54	3.14	1.99	2.09
Vsebuje naravne sestavine	2,84	3.25	2.60	2.64
Ne vsebuje nobenih umetnih sestavin	2,68	3.15	2.11	2.27
Povprečje sklopa	2,68			

Dejavnik 6: Cena

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Ni draga	2,88	2.71	2.76	2.85
Je poceni	2,89	2.56	2.49	2.47
Je dobra vrednost za plačano	3,16	2.96	3.03	3.04
Povprečje sklopa	2,97			

Dejavnik 7: Kontroliranje teže

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Ima malo kalorij	2,60	2.48	1.86	2.54
Mi pomaga pri nadzoru moje teže	2,74	2.80	2.03	2.66
Vsebuje malo maščob	2,71	2.86	2.25	2.88
Povprečje sklopa	2,68			

Dejavnik 8: Seznanjenost

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Je to, kar ponavadi jem	2,74	2.21	2.06	2.15
Mi je znana (sem jo že jedel)	2,73	2.29	2.27	2.35
Podobna je hrani, katero sem jedel kot otrok	2,28	1.67	1.43	1.96
Povprečje sklopa	2,58			

Dejavnik 9: Etnična skrb

	Slovenija 2011	Italija 2006	Belgija 2006	Kanada 2006
Prihaja iz držav, katere politično odobravam	1,98	1.66	1.40	1.59
Ima jasno označeno državo porekla	2,38	2.46	1.38	1.71
Je okolju prijazno pakirana	2,37	2.72	2.18	2.26
Povprečje sklopa	2,24			

Razprava

PRILOGA 3: Predstavitev “Možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske dejavnosti”

Možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske dejavnosti

mag. Jasmina Žnidaršič

IZOBRAŽEVALNE INSTITUCIJE NA PODROČJU KMETIJSTVA

Pridobivanje formalne izobrazbe za poklic kmetovalec:

- nižja poklicna šola (pomočnik kmetovalca),
- srednja poklicna šola (kmetovalec),
- srednja strokovna šola (kmetijski tehnik)
- višja strokovna šola
- fakulteta

Aktualne informacije o možnostih rednega izobraževanja in za izobraževanje odraslih so dostopne na spletni strani Ministrstva za šolstvo in šport, <http://www.mss.gov.si/> .

Podrobnejše informacije o šolah so na spletni strani Centra za poklicno izobraževanje, <http://www.cpi.si/>

IZOBRAŽEVALNE INSTITUCIJE NA PODROČJU KMETIJSTVA (Informativa 2012)

SREDNJE IN VIŠJE STROKOVNE ŠOLE:

- BIOTEHNIŠKI IZOBRAŽEVALNI CENTER LJUBLJANA
- KONZORCIJ BIOTEHNIŠKIH ŠOL SLOVENIJE
 - Biotehniški center Naklo
 - Biotehniška šola Maribor
 - Grm Novo Mesto – Center biotehnike in turizma
 - Izobraževalni center Piramida Maribor
 - Šola za prehrano in živilstvo
 - Šolski center Ptuj – Biotehniška šola
 - Šolski center Šentjur

IZOBRAŽEVALNE INSTITUCIJE NA PODROČJU KMETIJSTVA (Informativa 2012)

FAKULTETE:

- Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljana
- Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Univerza v Mariboru

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH, VSEŽIVLJENJSKO UČENJE IN DODATNO IZOBRAŽEVANJE

- Biotehniški izobraževalni center Ljubljana

IZOBRAŽEVALNE INSTITUCIJE NA PODROČJU KMETIJSTVA - NEFORMALNE

Neformalno izobraževanje se izvaja tako na področju konvencionalnega kot tudi nekonvencionalnega kmetovanja.

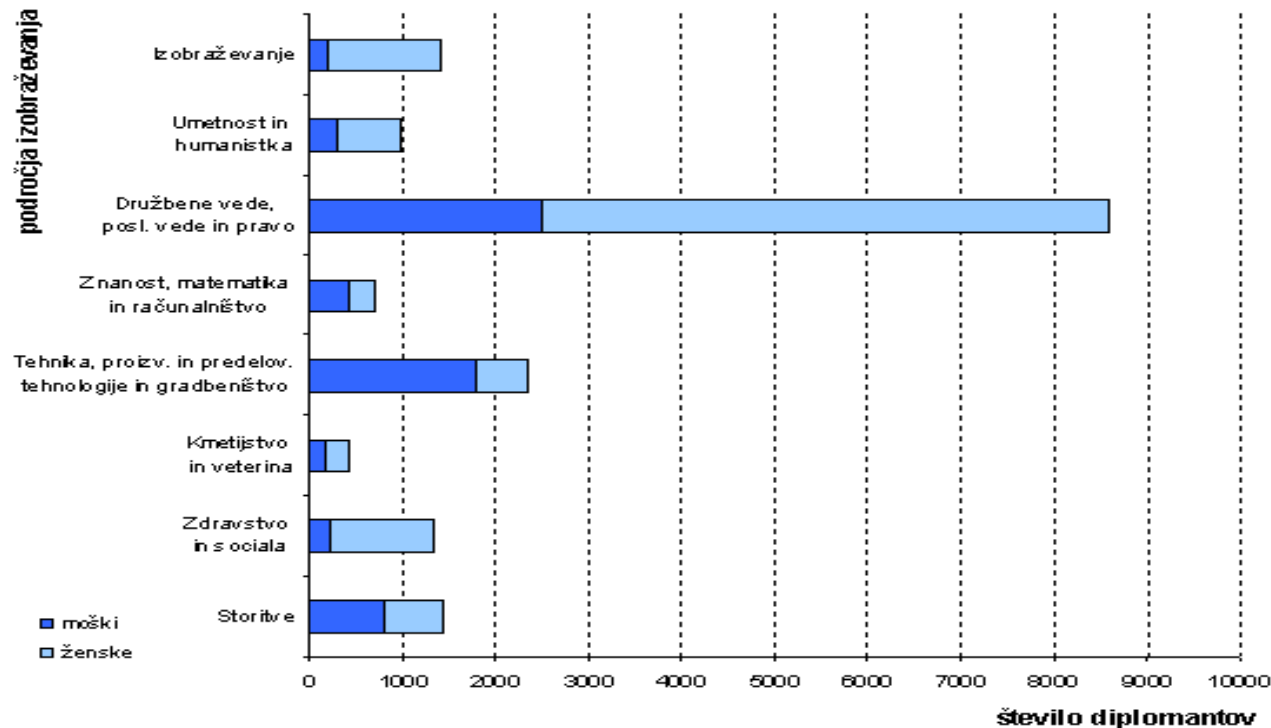
Neformalno izobraževanje se izvaja predvsem na področju aktualnih tem (npr. ekološko kmetovanje)

Informacije s področja neformalnega izobraževanja so objavljene na spletni strani Kmetijsko gospodarske zbornice Slovenije www.kgzs.si

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

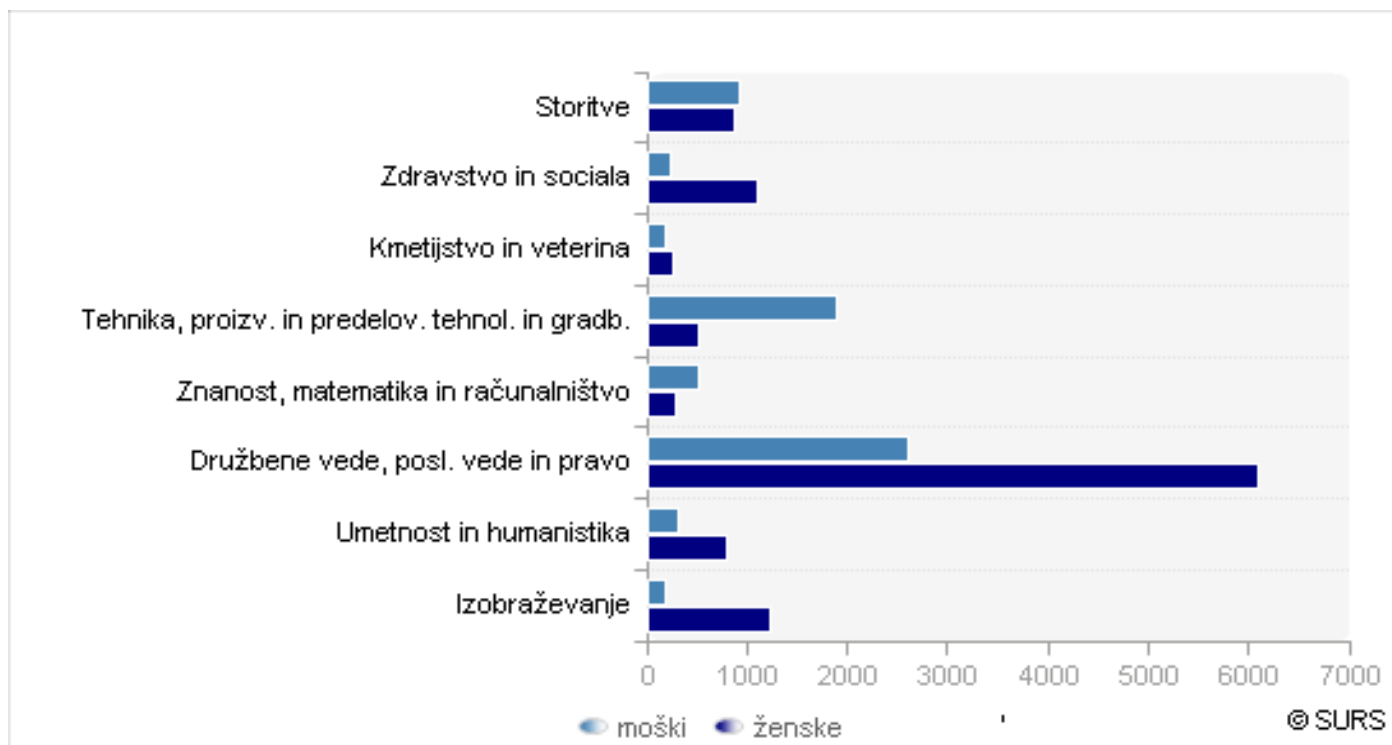
Diplomanti terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja in spolu, Slovenija, 2008

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

Diplomanti terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja in spolu, Slovenija, 2009

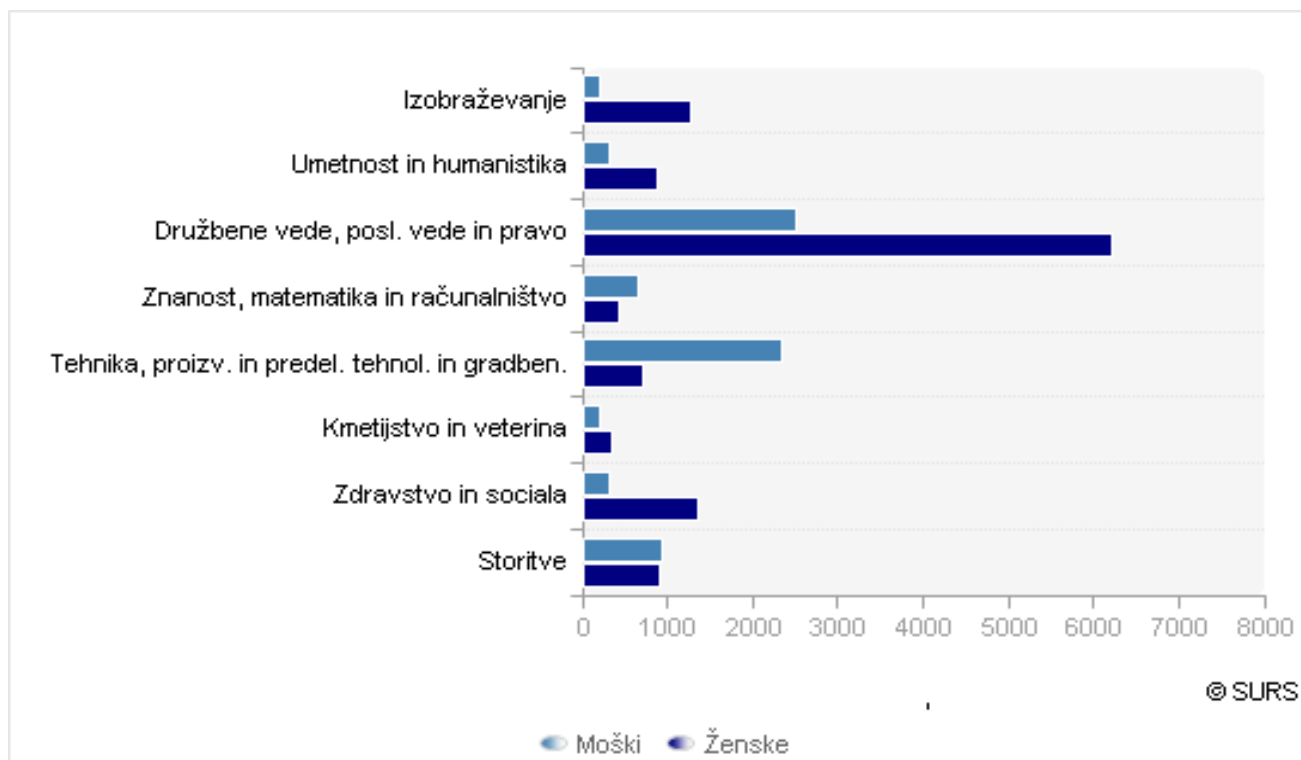

Vir: SURS

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

Diplomanti terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja in spolu, Slovenija, 2010

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

Diplomanti terciarnega izobraževanja na področju kmetijstva in veterine v letih 2008, 2009 in 2010

	SKUPAJ	VISOKOŠOLSKI 1. STOPNJE	VISOKOŠOLSKI 2. STOPNJE	VISOKOŠOLSKI 3. STOPNJE
Skupaj 2008	17.221	9.147	6.655	1.419
Kmetijstvo in veterina 2009	425	222	170	19
Skupaj 2009	18.103	9.817	6.802	1.484
Kmetijstvo in veterina 2009	452	254	169	29
Skupaj 2010	19.694	11.284	6.918	1.492
Kmetijstvo in veterina 2010	560	341	193	26

Vir: SURS

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

BIOTEHNIŠKA FAKULTETA, UL
Oddelek za agronomijo

KMETIJSTVO - AGRONOMIJA IN HORTIKULTURA,
Visokošolski strokovni, redni

Vpisani v 1. letnik

	2008	2009	2010
1. rok	57	60	62
2. in 3. rok	16	15	15
Vpisani ponovno	19	15	23
Skupaj	90	92	100

Vir: Visokošolska prijavno informacijska služba

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

BIOTEHNIŠKA FAKULTETA, UL
Oddelek za agronomijo

KMETIJSTVO – AGRONOMIJA

Univerzitetni, redni

Vpisani v 1. letnik

	2008	2009	2010
1. rok	37	25	28
2. in 3. rok	22	26	39
Vpisani ponovno	13	9	6
Skupaj	72	60	64

Vir: Visokošolska prijavno informacijska služba

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

FAKULTETA ZA KMETIJSTVO IN BIOSISTEMSKE VEDE, UM

AGRONOMIJA - OKRASNE RASTLINE, ZELENJAVA IN POLJŠČINE

Visokošolski strokovni, redni

Vpisani v 1. letnik

	2008	2009	2010
1. rok	16	18	25
2. in 3. rok	27	24	13
Vpisani ponovno	14	10	7
Skupaj	57	52	45

Vir: Visokošolska prijavno informacijska služba

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

FAKULTETA ZA KMETIJSTVO IN BIOSISTEMSKE VEDE, UM

EKOLOŠKO KMETIJSTVO

Visokošolski strokovni, redni

Vpisani v 1. letnik

	2008	2009	2010
1. rok	15	13	3
2. in 3. rok	18	17	22
Vpisani ponovno	4	5	2
Skupaj	37	35	27

Vir: Visokošolska prijavno informacijska služba

STATISTIKA - TERCIALNO IZOBRAŽEVANJE

FAKULTETA ZA KMETIJSTVO IN BIOSISTEMSKE VEDE, UM

KMETIJSTVO

Univerzitetni, redni

Vpisani v 1. letnik

	2008	2009	2010
1. rok	13	15	10
2. in 3. rok	11	7	4
Vpisani ponovno	6	7	3
Skupaj	30	29	17

Vir: Visokošolska prijavno informacijska služba

KAKO POVEČATI ZANIMANJE MLADIH ZA IZOBRAŽEVANJE S PODROČJA KMETIJSTVA?

IZHODIŠČA ZA RAZPRAVO

- dvig ugleda poklica kmetovalec
- povečati razumevanje kmetijstva kot podjetništva
- urediti stabilen ekonomski položaj
- prenos sodobnih tehnologij v prakso
- prikaz dobrih praks (mladi v kmetijstvu)
- večja promocija izobraževalnih ustanov na področju kmetijstva

Gorenjski glas

Naslov: Želimo vedeti, kaj jemo

Datum: 28.06.2011 Stran, Termin: 8

SLOVENIJA Naklada: 22000

Avtor: Suzana P. Kovačič

Žanr: Poročilo

Površina, Trajanje: 402.81

Rubrika, Oddaja: Kmetijstvo

Želimo vedeti, kaj jemo

"Šokiran sem nad stopnjo samooskrbe s hrano v Sloveniji, v nekaterih segmentih imamo manj kot štirideset odstotkov lastne pridelave," je na petkovi delavnici v Kranju dejal prof. dr. Vlado Dimovski.

SUZANA P. KOVAČIČ

Kranj - Na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju je v petek potekala druga delavnica Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji. "Združili smo energijo in znanje treh institucij: Ekonomska fakulteta Ljubljana, Univerza v Mariboru - Fakulteta za organizacijske vede (UM FOV) in Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije - Kmetijsko gozdarski zavod Maribor. Smo novi "igralci", ki pa se ukvarjamo z vprašanji, ki so strateškega pomena. Šokiran sem nad stopnjo samooskrbe s hrano v Sloveniji, v nekaterih segmentih imamo manj kot štirideset odstotkov lastne pridelave. Hrana je v Sloveniji dosegla zelo nizko stopnjo varnosti," je povedal prof. dr. Vlado Dimovski, vodja projekta Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočil ter dodal: "Naš namen je, da z različnih vidikov osvetlimo vprašanje prehrane in pripravimo model, kako zagotoviti samooskrbo s hrano, da bo določen del v prehranski verigi varen in slovenski." Kot je še dejal vodja projekta, bo naslednja delavnica jeseni v Ljubljani, ko bodo rezultate predstavili pristojnemu ministrstvu.

"Po nekaterih napovedih OECD (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj) se pripravljajo dolgoročni dvigi cen hrane, do dvajset odstotkov za žito in do trideset odstotkov za meso. Veliki nakupovalni centri so pomembno vplivali na spremembe v oskrbovalnih verigah, razvoju naprednih diskontnih centrov, distribucijskih sistemov in uvozu velikih količin izdelkov s celega sveta. Lokalna preskrba s hrano pa je zara-

Udeleženci delavnice o lokalni oskrbi s hrano / Foto: Gerard Kavčič

Vlado Dimovski

Jasmina Žnidaršič

di vse večje globalne konkurence, povečanega zavedanja o pomenu zdrave prehrane in naraščanja števila svetovnega prebivalstva vse pomembnejša. Potrošniki v EU so čedalje bolj pozorni na to, kako varna in zdrava je hrana, ki jo uživajo," je povedal mag. Miha Marič iz UM FOV.

Tema druge delavnice je bila Osveščenost študentov kot potrošnikov prehranjevalnih izdelkov in možnosti pridobivanja znanja na po-

dročju kmetijske dejavnosti. V zvezi s tem je Miha Marič predstavil anketo, ki so jo izvedli med študenti: "Vprašalnik, uporabljen v anketi, temelji na 36 vprašanjih in zajema devet motivacijskih segmentov, ki jih lahko razdelimo na zdravje, razpoloženje, primernost, privlačnost (videz) hrane, naravne sestavine, cena, nadzor teže, poznavanje, etična skrb. Najpomembnejši dejavniki pri izbiri hrane so za študente: me ohranja zdravega, za-

radi nje se počutim dobro, je enostavno dostopna v trgovinah in supermarketih, je dobrega okusa in je dobra vrednost za plačano."

Predstavili so tudi možnosti pridobivanja znanja na področju kmetijske dejavnosti. Kot je povedala mag. Jasmina Žnidaršič iz UM FOV, se soočajo s problemom pomanjkanja mladih na podeželju in prenizko izobrazbeno strukturo, kar posledično vodi v pomanjkanje razvoja na podeželju in nizko stopnjo inovativnosti. Žnidaršičeva je predstavila izobraževalne institucije na področju formalnega in neformalnega izobraževanja za kmetijstvo. Kot možnosti povečanja zanimanja mladih za izobraževanje je izpostavila dvig ugleda poklica kmetovalec, večje razumevanje kmetijstva kot podjetništva, potrebo po ureditvi stabilnega ekonomskega položaja, prenosu sodobnih tehnologij v prakso, prikazu dobrih praks in večjo promocijo izobraževalnih ustanov.

PRILOGA 5: Fotografije z delavnice

DOBRODOŠLI

PRILOGA 6: Predstavitev "BC Naklo"

Biotehniški center Naklo

24. 6. 2011

Majda Kolenc Artiček, vodja promocije

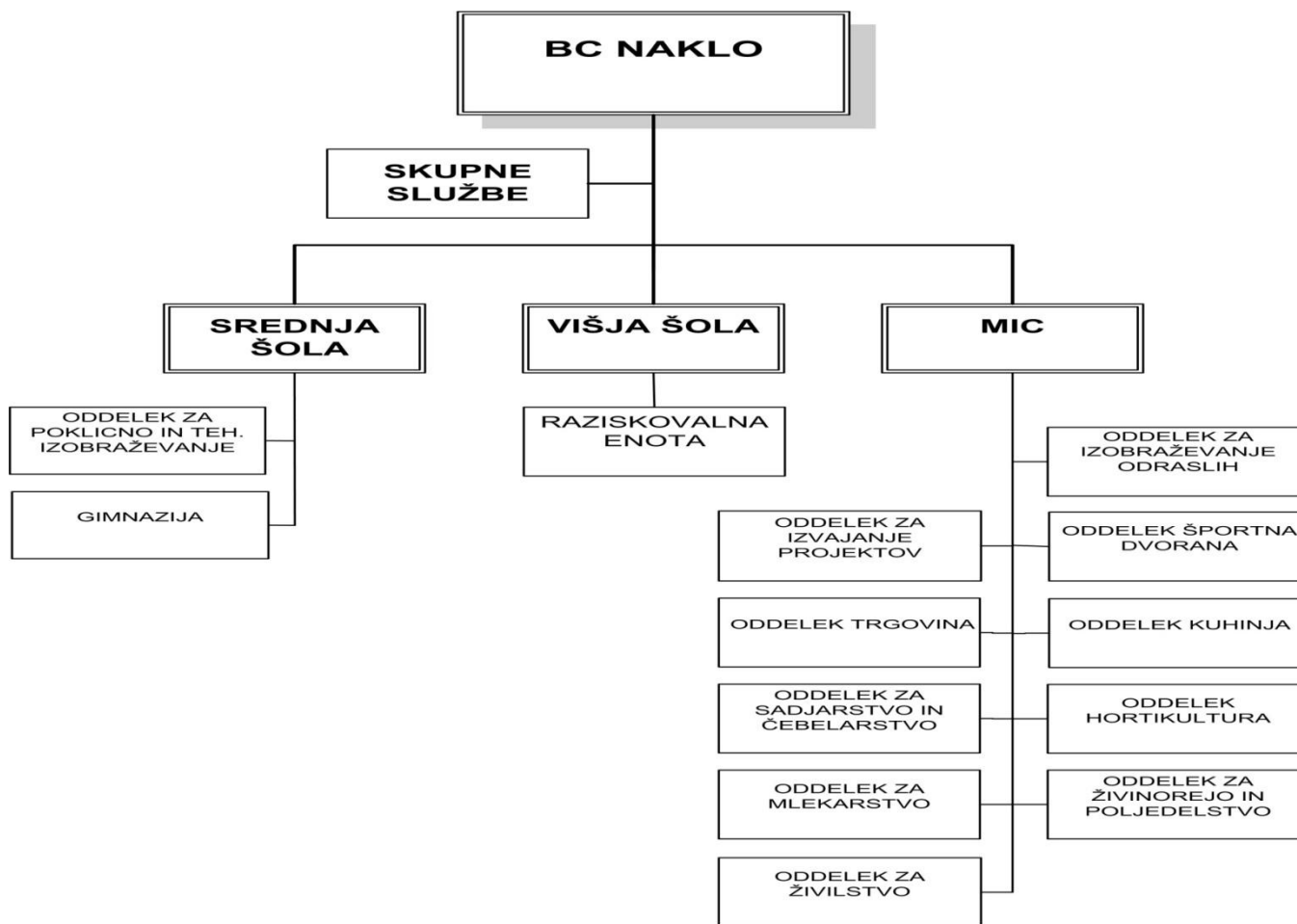

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

Šolsko posestvo

Celotni kompleks stoji na 4 hektarih zazidljivih površin in obsega:

Šola ima 23 hektarov kmetijskih površin.

Celotno šolsko posestvo je ekološko usmerjeno in to dokazujemo s certifikati.

- Šolsko stavbo
- Športno dvorano
- Zunanje športno igrišče
- 2 rastlinjaka
- Ribnik
- Kozolec toplar
- Čebelnjak
- Hlev za govedo
- Senik
- Silos
- Ekološki sadovnjak
- Maneža za konje

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

Izobraževalni programi – srednja šola

2 leti	<ul style="list-style-type: none">■ Pomočnik/ica v biotehnikih in oskrbi (živilstvo, kmetijstvo in gospodinjstvo)
3 leta	<ul style="list-style-type: none">■ Vrtnar■ Cvetličar■ Pek■ Slaščičar■ Gospodar na podeželju
4 leta	<ul style="list-style-type: none">■ BIOTEHNIŠKA GIMNAZIJA■ Kmetijsko - podjetniški tehnik■ Živilsko prehranski tehnik■ Hortikulturni tehnik■ Naravovarstveni tehnik
3 + 2 leti	<ul style="list-style-type: none">■ Kmetijsko - podjetniški tehnik■ Živilsko prehranski tehnik■ Hortikulturni tehnik

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

ŠOLSKI PROSTORI

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

Izobraževalni programi - Višja strokovna šola

UPRAVLJANJE PODEŽELJA IN KRAJINE

Naziv: Inženir kmetijstva in krajine

NARAVOVARSTVO

Naziv: Inženir naravovarstva

Trajanje: 2 leti

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

Izobraževanje odraslih

srednješolski programi
nacionalne poklicne kvalifikacije
tečaji
predavanja
izobraževanja s področja hortikulture

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

*Majda Kolenc Artiček, vodja promocije
majda.kolenc1@guest.arnes.si*

BIOTEHNIŠKI CENTER, Strahinj 99, 4202 Naklo, www.bc-naklo.si, info@bc-naklo.si, T: 04 277 21 00 F: 04 277 21 18

***PRILOGA 7: Predstavitev
"Projektno delo v okviru BC Naklo"***

Nuša Žibert, vodja projektne pisarne

PROJEKTI:

- Teme naših projektov se večinoma nanašajo na področja našega delovanja, od ekološkega kmetijstva, problematike podeželja, naravovarstva, prehrane, hortikulture, obnovljivih virov energije...
- BC Naklo že sodeluje in je tudi v prihodnje zainteresiran za sodelovanje v naslednjih tipih mednarodnih projektov:
 - Program Vseživljenjsko učenje
 - ✓ Erasmus
 - ✓ Leonardo da Vinci
 - ✓ Comenius
 - ✓ Grundtvig

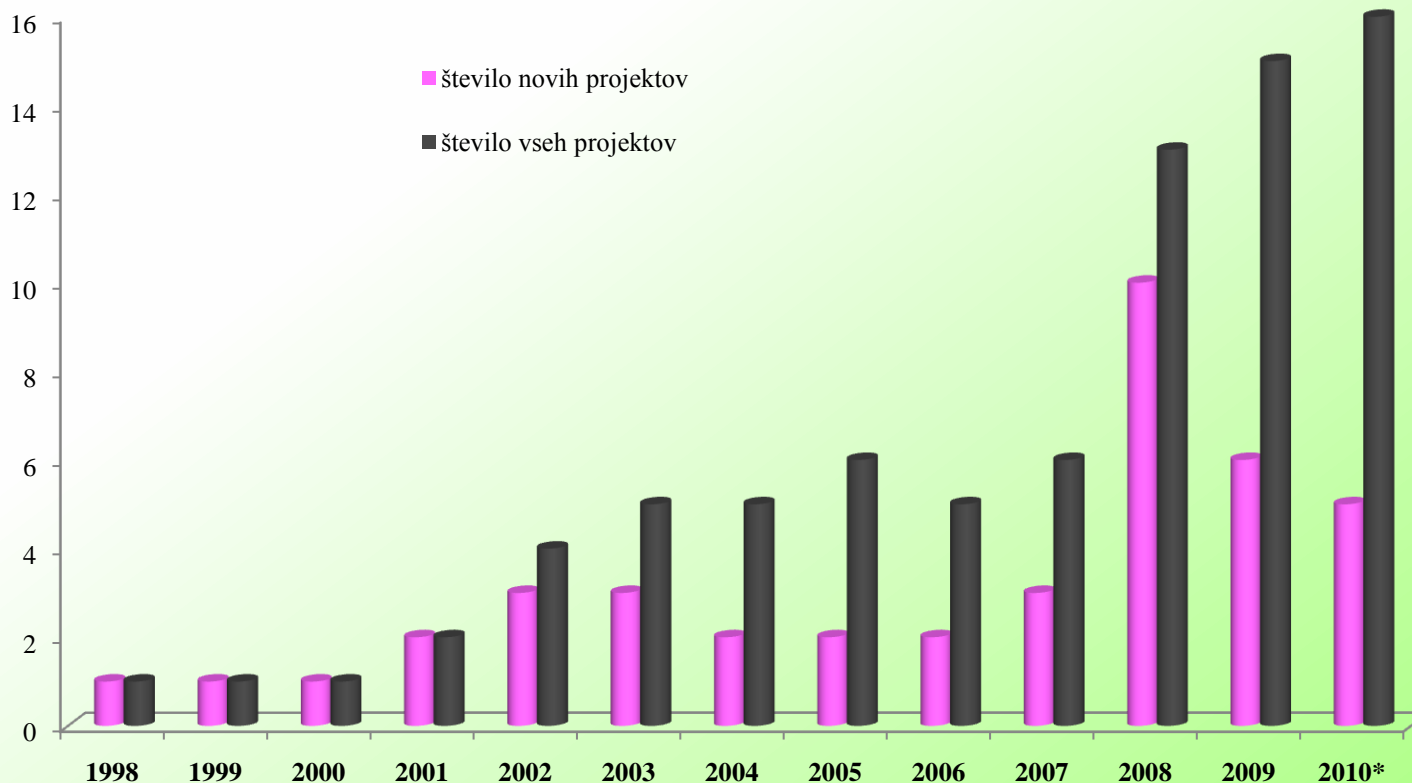
➤ Strukturni skladi EU

- ✓ Evropski sklad za regionalni razvoj – Cilj 3 – teritorialno sodelovanje (čezmejno, medregionalno, transnacionalno)
- ✓ Evropski socialni sklad

➤ Raziskovalni projekti

PREDSTAVITEV PROJEKTOV

Slika 1: Število projektov v izvajanju po letih

EQF E-learning Courses for Eco-Farming

Leonardo da Vinci - prenos inovacij
št. pogodbe: CZ/LLP-LdV/TOI/134006

PROJEKT

e-Ecofarming

ZAKAJ
EKO KMETIJSTVO

IZOBRAŽEVANJE

DOBRA
PRAKSA

KVALIFIKACIJA

OSTALI REZULTATI

KONTAKT

INTERNAL
AREA

Lifelong Learning Programme

This project has been funded with support from the European Commission. This website reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© e-Ecofarming 2011

EOK e-tečaj ekološkega kmetovanja Ecofarming

V stalno spreminjajočem okolju evropske kmetijske politike se povečuje povpraševanje po kvalitetni hrani in zdravem okolju. Posledica tega je povečano zanimanje za ekološko kmetovanje in povečevanje trga ekoloških pridelkov. Od leta 1993 je ekološko kmetijstvo v EU strogo regulirano, zato je pomembno, da kmetje razvijejo specifične kompetence, pomembne za doseganje ekonomske proizvodnje v skladu z regulativo EU. V okviru procesa v Kopenhagnu je bila prednostna naloga razvoj odprtega in prilagodljivega Evropskega ogrodja kvalifikacij (EOK) za izboljšanje transparentnosti kvalifikacij in kompetenc. EOK je bil sprejet v letu 2008. V letu 2006 je bil razvit nadvse uspešen Leonardo da Vinci pilotni projekt »EcoJob-AP – Učenje z evropskimi standardi za ekološko kmetijsko pridelavo«, ki je temeljil na principu e-ucenja za pridobivanje znanja in spretnosti za ekološko kmetijsko pridelavo. V okviru projekta so bili razviti moduli za dve EOK ravni; raven 3 za »eko-kmetovalce« in raven 5 za »eko-poznavalce«. Projekt je bil zaključen v letu 2008.

Namen projekta e-Ecofarming je prenos rezultatov projekta EcoJob-AP v tri evropske jezike, kjer še ne obstaja podoben način izobraževanja (Avstrija, Češka in Slovenija) in prilagoditev tečaja jezikovnim in socio-ekonomskim posebnostim teh držav.

Rezultati projekta bodo (na voljo v treh jezikih):

Izvedba dveh e-tečajev na daljavo, z namenom pridobitve poklicnih kvalifikacij in kompetenc v ekološkem kmetijstvu za EOK raven 3 in raven 5. Tečaji vsebujejo 7 modulov: ekološka načela, ekološki standardi, trženje ekoloških izdelkov, zakonodaja, zemlja, ekološki pridelek, ekološka reja živali in krmne rastline.

Nuša Žibert, vodja projektne pisarne
nusa.zibert@guest.arnes.si
041 426 801

PRILOGA 8: Fotografije s terenskega ogleda

Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«
Raziskovalni projekt št. V5-1060: Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji:
benchmarking analiza in priporočila

Ljubljana, 7.10.2011

ZAPISNIK

tretje delavnice v organizaciji Ekonomska fakultete, Univerze v Ljubljani
z dne 7.10.2011

Prisotni: doc. dr. Mojca Bernik (FOV Kranj, UM); as. Monika Cvetkov, univ. dipl. int. agr. (BF, UL); prof. dr. Vlado Dimovski (EF, UL); Marjan Dvornik, univ. dipl. inž. (ARSKTRP); Jana Erjavec (MKGP); mag. Michael Fend (Steirisches Vulkanland); dr. Irena Fonda (FONDA.SI d.o.o.); Mojca Gabrijelčič Blenkuš, dr. med. (IVZ); Gregor Hribar (Čarna d.o.o.); dr. Stane Klemenčič (KGZS-Zavod MB); Matjaž Kočar (MKGP); Luka Kočevar (MKGP); Martina Kolenc (STA); Boštjan Kozole (Evrosad d.o.o. Krško); Tanja Kverh; as. Miha Marič, mag. posl. ved (FOV Kranj, UM); Roman Mavec (KIS); doc. dr. Irena Mrak (FF, UL); prof. dr. Dušan Mramor (EF, UL); mag. Karla Oblak (EF, UL); doc. dr. Sandra Penger (EF, UL); as. Judita Peterlin, mag. posl. ved (EF, UL); Helena Rangus (EF, UL); as. dr. Irma Potočnik Slavič (FF, UL); Rok Pustoslemšek (FRI, UL); Miša Pušenjak (KGZS-Zavod MB); Erna Skok (Sadjarska kmetija Skok); mag. Vladimir Stanič (Kalček d.o.o.); Marjeta Šoštarič (DELO d.d.); doc. dr. Mira Trebar (FRI, UL); as. Miha Uhan, mag. posl. ved. (EF, UL); as. dr. Marko Urh (FOV Kranj, UM); mag. Danijela Voljč (EF, UL); minister mag. Dejan Židan (MKGP); as. mag. Jasmina Žnidaršič (FOV Kranj, UM)

Delavnica se je začela ob 9:10 uri.

Nagovor vodje projekta (PRILOGA 2)

Prof. Dr. Vlado Dimovski, EF UL

Tretja delavnica se je začela z nagovorom vodje projekta, prof. dr. Vlada Dimovskega, ki je tematiko lokalne oskrbe najprej postavil v širši družbeni kontekst, ter tako poudaril, da področje lokalne oskrbe za Slovenijo predstavlja eno od ključnih strateških področij. Sledilo je nekaj besed o raziskovalnem

projektu, ki ga vodi, o partnerjih pri projektu, ter o sami zasnovi posveta. Vodja projekta je nato postregel z nekaj podatki o ravneh samooskrbe s hrano v Sloveniji ter spregovoril o posameznih elementih pomembnosti te oskrbe. Svoj nagovor je prof. dr. Dimovski zaključil z navedbo pričakovanih rezultatov projekta, ki ga vodi.

Nagovor dekana

Prof. dr. Dušan Mramor, EF UL

Dekan Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani je nagovoril udeležence posveta ter poudaril, da je Ekonomska fakulteta ena od vodilnih izobraževalnih inštitucij ne samo v Sloveniji, temveč tudi v širši regiji. Poudaril je pomembnost ukvarjanja s tematiko preskrbe s hrano tudi na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Področje prehrane je po besedah prof. dr. Dušana Mramorja namreč zagotovo interdisciplinarno področje, tako da izobraževalne inštitucije s področja managementa oz. poslovnih ved po njegovem zagotovo spadajo v seznam inštitucij, ki so pristojne za reševanje problematike nizke lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.

Nagovor ministra

Mag. Dejan Židan

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, mag. Dejan Židan je uvodoma dejal, da so se razmere na področju kmetijstva v zadnjih desetih letih močno spremenile. V tem trenutku je po njegovih besedah po podatkih organizacij OECD ter FAO na svetu milijarda lačnih, dodatne 3 milijarde ljudi pa dnevno ne dobi zadosti hrane. Še bolj zaskrbljujoče je po ministrovih besedah dejstvo, da demografske projekcije kažejo, da bo do leta 2050 na svetu 9 milijard ljudi, saj naj bi, po ministrovih besedah, trenutno ne bilo pogojev za prehranitev tolikšne mase ljudi, razen preko krčenja pragozdov. Minister je nato postregel tudi s podatkom, da se v Evropi zavrže približno tretjina hrane, k čemur prispevajo odmeti na treh ravneh: (1) odmet zaradi »izbirčnosti« kupcev, (2), odmet pri transportu in prodaji (na trgovinskih policah ostane relativno veliko hrane, dosti pa tudi v smeteh), ter (3) odmet v okviru gospodinjstev - kupujemo (in si na krožnike naložimo) več kot potrebujemo (podobno kot pri energiji).

Ozelenitev kmetijstva po besedah ministra ni več floskula. Monokulture se skušajo preprečiti, kdor bo v okvirih nove kmetijske politike želel biti financiran, bo moral po ministrovih besedah pristati na kolobar, kar pa posledično nujno zmanjša intenzivnost. Hrane bo pri sedanjih načinih pridelave težko pridelati bistveno več, razen če se odločimo za genetsko modificirano hrano, kar pa EU ne podpira.

Minister Židan se je nato dotaknil pričakovanih sprememb klime v Sloveniji. Podnebje se po njegovih besedah premika navzgor, zmagovalci bodo Rusi, Slovenci pa bomo imeli težave - količina padavin se bo zmanjševala, povprečna temperatura se bo dvignila (spremenjene biotske razmere), manj bo pršenja, več pa padavin, toče, in snega, zaradi česar bo proizvodnja hrane postala še bolj zapletena kot do sedaj.

Tudi na področju prehrane se je, tako minister, pokazalo kako nevarno je, kadar se v področje prehrane meša sektor, ki o prehrani nima kaj dosti pojma. Na področju prehrane je to bila energetika, ki je grobo posegla v proizvodnjo hrane s svojo doktrino obnovljivih virov energije. Odgovor na primankljaj oz. dražitve nafte je bil, da je en del rešitve tega problema v kmetijstvu. Minister je ob tem opozoril, da ta odgovor ni bil kmetijski, pač pa energetski, zato je vodil do pretirane uporabe kmetijskih zemljišč za potrebe energije z obnovljivimi viri energije. V zvezi z napačnimi predpostavkami evropske energetske politike je minister Židan dejal, da poročilo Evropske agencije za varovanje okolja poziva evropske inštitucije, da na področju obnovljivih virov s področja kmetijstva korigirajo cilje ter posledično ukrepe.

V Sloveniji moramo po ministrovih besedah težiti k prehranski varnosti, ki zanj ne pomeni stoodstotne samooskrbe, pač pa sposobnost zagotavljanja določene mere hrane. Minister se je nato dotaknil vprašanja, kaj se nam je pravzaprav zgodilo v zadnjih dvajsetih letih sunkovitega razvoja kmetijstva v Sloveniji. Po njegovih besedah se nam je zgodil fiasko, saj naj bi na področju samooskrbe s krompirjem padli iz 130% na 66%, na področju zelenjave pa iz 70% na dobrih 30% samooskrbe. Nato se je minister vprašal, kaj smo v zvezi s tem naredili narobe. Ali smo v Slovenijo pripeljali premalo denarja iz skupne kmetijske politike? To po njegovem mnenju ni vzrok. Slovenija je namreč v EU vstopila izjemno sinhronizirana na področju kmetijstva, in intervencij v Sloveniji je ogromno, saj naj bi bila glede kvantitete intervencij pred nami zgolj Malta. Uspešno pridobivanje denarja iz evropskih kmetijskih skladov je po ministrovem mnenju torej pomemben, a vendar ne zadosten pogoj. Ostane nam izjemna nuja pri izboljševanju konkurenčnosti, ter izjemna nuja po odličnih poslovnih modelih.

Osnovnega resursa za proizvodnjo hrane, t.j. kmetijskih zemljišč, imamo po ministrovih besedah danes izjemno malo - zgolj 886 kvadratnih metrov zemlje na glavo prebivalca. V zadnjih letih nismo razumeli osnovnega pomena proizvodnje krušne pšenice. Mislil smo, da je pšenica ena od surovin, ki je na svetovnem trgu stalno dosegljiva, kar pa je bila velika zmeta. Svetovna proizvodnja pšenice namreč kaže, da je proizvodnja danes nekoliko manjša od potrošnje, zato se začenjajo nižati zaloge. V Evropi tako npr. nimamo več interventnih zalog pšenice, pač pa zgolj še blagovne, ki pa prav tako padajo. Pri najpomembnejšem živilu smo v Evropi tako odvisni od tekoče proizvodnje, ta pa je odvisna od klime.

Minister se je nato dotaknil nedavnega kodeksa o ravnanju udeležencev v prehranski verigi ter dejal, da je velik poudarek sedaj dan zelenjadarski verigi. Poleg tega je minister poudaril pomen izgradnje steklenjakov in rastlinjakov na območjih geotermalne energije. Tretjina stroškov pridelovanja zelenjave naj bi po ministrovih besedah namreč predstavljalo ogrevanje rastlinjakov, zato lahko vrtine za geotermalno energijo bistveno pripomorejo h konkurenčnosti posameznih komercialnih projektov pridelovanja zelenjave. Minister je podal tudi definicijo namensko proizvodnje, ki pomeni, da trgovec pove proizvajalcu kaj potrebuje oz. kaj imajo kupci radi. Cilj namenske proizvodnje v Sloveniji je priti nazaj na 70% samooskrbe na področju zelenjave. Kmetijska proizvodnja se je v zadnjih 30 letih bistveno spremenila, prišlo naj bi do t.i. ozelenitve kmetijstva. V praksi ozelenitev kmetijstva pomeni združevanje okoljske in kmetijske politike. S tem v zvezi nam novi indikatorji (npr. izjemni odtis, ogljični odtis, ipd.) kažejo, da je največji onesnaževalec pri proizvodnji hrane transport, ne pa kmetijska praksa. S tem v zvezi se je minister dotaknil tudi slabe prakse ekoloških javnih naročil na primeru slovenskega parlamenta, ki naj bi ekološko hrano v Slovenijo vozil iz tujine, kar naj bi bilo po ministrovih besedah že v osnovi zgrešeno razumevanje »ekološkosti« - ekološka hrana namreč pomeni tudi varovanje okolja.

Naslednja tema, ki se je je minister dotaknil, je zakaj pravzaprav spodbujati lokalno oskrbo s hrano? Minister Židan v zvezi s tem vidi štiri glavne momente: (1) varovanje okolja, (2) dvig prehranske varnosti, (3) dvig zaposlenosti v Sloveniji, (4) dvig kakovosti hrane (t.i. »svežost«).

Kako lahko država pomaga, da bi se lokalna oskrba, tudi kar se tiče javnih zavodov in drugih organizacij v Sloveniji, razširila. Prvič, odgovor naj to vprašanje naj bi se po besedah ministra delno skrival v zavesti ljudi. Minister je s tem v zvezi zopet navedel konkreten primer slovenskega proizvajalca hrane, ki je z odličnimi proizvodi ter zelo konkurenčno ceno kandidiral na javnem razpisu v Avstriji, vendar ni uspel, saj naj državna zavarovalnica ter gostje zdravilišča ne bi prenesli tuje hrane. Minister Židan zato meni, da v Sloveniji ni bil narejen preboj v zvezi z vzgojo o pomenu lokalne hrane. S tem v zvezi je minister omenil pomemben projekt - Slovenski tradicionalni zajtrk, ki bo potekal 18. novembra, ko bo slovensko hrano jedlo 240.000 slovenskih državljanov (vrtci, osnovne šole). Otroke bodo izobraževali o tem, da hrana ne zraste na trgovskih policah; zakaj je potrebno jesti hrano iz bližine; ter kaj je to zdrav prehranski slog (zdrave prehranske navade). To naj bi bil po ministrovih besedah projekt nevladnih organizacij in tistih ministrstev, ki so za to odgovorna - kmetijskega, zdravstvenega, ter šolskega.

Drugič, minister je izpostavil zakonodajo. S tem v zvezi je minister Židan izpostavil možnost pozitivne diskriminacije ter priročnik za javna naročila v smislu pozitivne diskriminacije.

Tretjič, treba je poudariti, da slovenski kmetijski proizvod v povprečju ni drag. Povprečna odkupna cena slovenskega mleka je npr. primerljiva s tistimi v Litvi ali Romuniji. Mlečna proizvodnja je po ministrovih besedah ena najpomembnejših kmetijskih proizvodenj, saj v Sloveniji predstavlja 14% slovenske kmetijske proizvodnje.

Minister se je nato vprašal kako se lahko dogaja, da v Slovenijo prihaja cenejša hrana. S tem v zvezi je kot prvi možni razlog za nižje cene tujih proizvodov omenil predatorsko ali plenilsko logiko, ki preko nizkih cen izrinja lokalno konkurenco, na ta način osvoji trg, ter na koncu izstavlja t.i. psevdomonopolno rento. Zaradi te nevarnosti morajo delovati regulatorji trga, saj naj prosti trg po ministrovih besedah ne bi bil to, da lahko en (tuji) ponudnik uniči vso lokalno konkurenco. Težava slovenskega bliskovitega razvoja je po ministrovih besedah v tem, da se regulatorji komajda učijo zakaj so, in ne vejo še čisto točno, kaj je njihova naloga. Drugi možni razlog za nižje cene tuje hrane na slovenskem trgu so po ministrovih besedah nepredvidene okoliščine (viški pridelka, suše, itd.), tretja možnost pa intenzivne proizvodne prakse (pocenitev proizvodnje), ki naj jih v Sloveniji nikoli ne bi bilo.

Minister se je nato vprašal, kaj se danes na področju lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji pričakuje za naprej? Zavedanje potrošnikov, da je lokalna hrana dobra hrana, vztrajno raste. Potrebujemo lojalnost potrošnikov po produktih skupinah ter raziskave o njihovi cenovni elastičnosti. Tudi prakse pozitivne diskriminacije so po ministrovem mnenju vse bolj podpirane. V prihodnosti gre po ministrovih besedah pričakovati zelo močno aktivnost v smeri zakonodaje. Minister je navedel podatek, da trenutno potekajo pogovori z madžarskim ministrom glede tega, katere zakonodajne ukrepe je potrebno sprejeti, da bi lahko povečali lokalno oskrbo s hrano v Sloveniji. Madžari naj bi s tem v zvezi predlagali celo, da se predpiše koliko lokalnih proizvodov naj bo (po produktih skupinah) na policah. Minister je omenil tudi zanimivo definicijo madžarskega prehranskega proizvoda, ki naj bi bil tisti, ki ima 95% prehranske surovine.

Druga smer za prihodnost na področju kmetijstva naj bi bila poslovna organiziranost. Skupna kmetijska politika naj bi bila po ministrovih besedah močna vsaj do leta 2020. Mi naj bi uspeli razviti prehranski prostor samo v primeru, če bomo uspeli: (1) svojo dejavnost poslovno organizirati v obliki boljšega modela (vertikalna in horizontalna veriga), ter (2) urediti odnose v prehranski verigi (kmet, proizvajalec, trgovec, itd.). S tem v zvezi je minister omenil zanimivo prakso Madžarov, ki naj bi prepovedali gradnjo novih trgovskih centrov. Po ministrovih besedah moramo poslovni model zgraditi na način, da bodo te odnosi s strani države bolj kontrolirani. V Sloveniji imamo po besedah ministra v Evropi največji delež prodajnih površin na glavo prebivalca.

Nazadnje se je minister dotaknil nedavnega kodeksa razmerij v prehranski verigi. S tem v zvezi je minister poudaril, da s kodeksom niso želeli povzročiti deviacij na prostem trgu, pač pa so izhajali iz predpostavke, da je trg že deviiiran in ga je zato treba popraviti oz. bolj kontrolirati. Minister je poudaril, da je sedaj dogovor o kodeksu dosežen, v naslednjem koraku pa se pričakuje njegova implementacija. Po njegovih besedah jih v naslednjih mesecih na ministrstvu čaka še določitev nekih praks, ki jih v Sloveniji še ni. S tem v zvezi je omenil dve deviaciji na področju prehranske verige v Sloveniji - prvo v zvezi s sodelovanjem, ter drugo v zvezi z rabati. Minister je poudaril tudi, da ni nobenih zadržkov za ubiranje zakonodajne poti, v kolikor kodeks slučajno ne bi uspel.

Minister je ob koncu svojega nagovora podal tudi kritiko nekaterih vidnih ekonomistov v Sloveniji, ki npr. zagovarjajo prodajo Mercatorja Agrokorju, ter kritizirajo kodeks o obnašanju v prehranski verigi in napovedi morebitnih zakonodajnih ukrepov.

Pomen lokalno pridelane hrane za zdravje slovenskega potrošnika (PRILOGA 3)
Mojca Gabrijelčič Blenkuš, dr. med., specialistka higiene, Inštitut za varovanje zdravja RS

Specialistka higiene iz Inštituta za varovanje zdravja Republike Slovenije, Dr. Mojca Gabrijelčič Blenkuš je v okviru svoje predstavitve o pomenu lokalno pridelane hrane za zdravje slovenskega potrošnika uvodoma umestila lokalno trajnostno oskrbo v javnozdravstveni kontekst ter predstavila prednosti lokalne pridelave s stališča javnega zdravja. V duhu Ottawske deklaracije je poudarila, da zdravje ljudi ne »nastaja« primarno v zdravstvenem sektorju, pač pa v 80% v ostalih sektorjih in je plod delovanja različnih akterjev v družbi. Sledila je predstavitev konkretnih znanstvenih izidov, h katerim lahko prispeva lokalna trajnostna oskrba, zatem pa predstavitev primera možnosti za sistemsko vzpostavljanje kratkih verig v Sloveniji - shema šolskega sadja. Pred zaključkom svoje predstavitve je dr. Gabrijelčič Blenkuševa podala še iz vrednotenja Nacionalnega programa prehranske politike (NPPP) 2005-10 izhajajoča priporočila za lokalno trajnostno oskrbo.

Okrogla miza: Družbeni pomen lokalno pridelane hrane in dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji

Moderatorica: Judita Peterlin, mag. posl. ved, Ekonomska fakulteta, UL

Marjan Dvornik, univ. dipl. inž, podsekretar

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja, Sektor za kmetijske trge, Oddelek za intervencijske ukrepe

VPRAŠANJE MODERATORKE: Kaj smo v Sloveniji naredili narobe, da je lokalna oskrba s hrano pri nas v zadnjih dvajsetih letih tako zelo padla?

Prvi govorec, g. Dvornik, je v odgovoru na vprašanje moderatorke uvodoma poudaril, da se organizacije proizvajalcev v Sloveniji niso prijele. V nadaljevanju je predstavil tri projekte na Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, od katerih je bil po njegovih besedah projekt sheme šolskega sadja najuspešnejši, saj naj bi bilo v enem samem letu razdeljenega že kar cca. 517 ton sadja. Shema šolskega sadja naj bi po mnenju g. Dvornika predstavljala primer dobre prakse, saj se je poleg Ministrstva za kmetijstvo v projekt vključilo še Ministrstvo za šolstvo ter Inštitut za varovanje zdravja (IVZ). Kasneje je bilo govora tudi še o drugem izmed treh projektov, t.j. shemi šolskega mleka, ki pa se po Dvornikovih besedah ni prijel tako uspešno kot shema šolskega sadja. Ob zaključku svojih razmišljanj o lokalni oskrbi s hrano v Sloveniji, se je g. Dvornik navezal na predhodno predavanje dr. Gabrijelčič Blenkuš ter spregovoril o prehranskih praksah pri manj premožnih - ukrep, ki ga popularno imenujemo "pomoč ogroženim" zagotavlja primerno hrane za vse prebivalce, tudi tiste, ki živijo pod pragom revščine (teh je v Sloveniji po besedah g. Dvornika cca 250.000).

mag. Vladimir Stanič, direktor

Kalček d.o.o.

VPRAŠANJE MODERATORKE: Kaj bi bilo potrebno v Sloveniji spremeniti, da bi se lokalni ponudniki lahko organizirali tako, da bi lahko podjetjem, kot je npr. Kalček zagotovili stalnost dobave oz. zadostne količine kmetijskih proizvodov ustrezne ekološke kakovosti?

Drugi govorec v okviru naše okrogle mize, mag. Stanič, je potrdil tezo moderatorke, da slovenski pridelovalci niso zmožni dobavljati lokalno pridelane hrane v zadostnih količinah ter z ustreznimi standardi, da bi to predstavljalo možnost redne dobave za njihove trgovine, ali pa je le-ta občutno predraga. S tem v zvezi je dejal, da slovenski kmetje večinoma ne razumejo razlike med obliko prodajanja izdelkov na tržnici ter obliko prodajanja izdelkov v trgovini, saj se ne zavedajo, da mora trgovec, v kolikor želi preživeti, v cene izdelkov vkalkulirati tudi maržo. S tem v zvezi je zbranim postregel tudi s podatkom, da so certificirani izdelki iz tujine včasih tudi do 50% cenejši od primerljivih (ali slabših) slovenskih proizvodov, kar je označil kot svojevrstno tragedijo. Omenil je tudi problem potrošniške družbe, ter s tem v zvezi zavedanje kupcev ekoloških izdelkov, da izdelki niso nujno lepi, so pa zato zagotovo zdravi. V trgovini Kalček po besedah mag. Staniča ubirajo inovativne prodajne pristope - za prihodnost npr. načrtujejo, da bi v trgovine prišli tudi pridelovalci ter povedali kako so nek kmetijski proizvod pridelali ter kaj so njegove značilnosti oz. učinkovine. Med

drugim je mag. Stanič omenil tudi razliko med pridelovalci in preprodajalci ter s tem povezano resnično skrb prvih za kvaliteto proizvodov in dobrobit potrošnikov. Za konec je mag. Stanič zbranim postregel z nasvetom, da bi se slovenski pridelovalci po njegovem mnenju morali združiti in na trgu nastopiti skupaj. Zaključil je z mislijo »manj je več«, kar naj bi bila tudi Kalčkova strategija - torej manjša količina živil z višjo energetske vrednostjo oz. rudninskim ter vitaminskim bogastvom.

dr. Irena Fonda, direktorica
FONDA.SI d.o.o.

VPRAŠANJE MODERATORKE: Kakšen je vaš odnos do slovenskega potrošnika? Je slovenski potrošnik danes že toliko izobražen, da postavi kvaliteto proizvoda pred ceno?

Tretja govorka, dr. Fonda, je v odgovoru na vprašanje moderatorke uvodoma poudarila, da je ribji trg zelo specifičen. Na uvodni komentar, da so po številu »glav« pravzaprav največja kmetija v Sloveniji, je odgovorila, da so v resnici ena najmanjših ribogojnic v Evropi ter edina morska ribogojnica v Sloveniji. V nadaljevanju je omenila neetično ravnanje akterjev na ribjem trgu, ki da nam kot »sveže« ribe na tržnicah prodajajo ribe v povprečni starosti od 7 do 10 dni. Poleg tega je dr. Fonda poudarila, da je slovenski potrošnik izredno slabo informiran, saj naj s starostjo hrana na policah ne bi zgolj izgublja dobrih lastnosti, pač pa tudi pridobivala slabe. Zato so v ribogojnici Fonda po njenih besedah začeli vlagati v blagovno znamko in na ta način informirati potrošnika. V zvezi z blagovno znamko se je navezala tudi na blagovne znamke pri vinu, katere da so med ljudmi sprejete že več sto let. Ljudje so po njenih besedah pripravljeni za eno steklenico plačati 10 EUR, za drugo pa tudi 10.000 EUR, saj v primeru vina ponavadi poznamo večino podatkov (regija, vsebnost alkohola, letnik, aroma, itd.).

Dr. Fonda je omenila tudi pomembnost nadzora vhodnih in izhodnih surovin v proizvodnem procesu - po njenih besedah ima vsaka njihova riba značko, ki zagotavlja, da riba preverjeno vsebuje manj živega srebra ter da je bila v času reje krmljena na pravilen (zdrav) način. V zvezi s certificiranjem s strani drugih inštitucij je poudarila, da kot doktorica in poznavalka uradnih postopkov certificiranja ne verjame v kakovost teh postopkov s strani uradnih inštitucij. Kot pravi, še vedno najbolj zaupa v svoje lastno certificiranje, poštenost ter integriteto. S tem v zvezi je poudarila tudi pomembnost dejavnika zaupanja med proizvajalci in potrošniki. Dr. Fonda je omenila, da so pravzaprav prva spletna ribarnica na spletu, ter edina ribogojnica, ki je prisotna celo na jedilnik v nekaterih restavracijah. Dr. Fonda se je na koncu vprašala zakaj v slovenskem

prostoru ni več proizvajalcev hrane, ter hkrati ponudila tudi odgovor: »kmetovanje je težko in pogosto tudi tvegano delo!«

Boštjan Kozole, direktor
Evrosad d.o.o. Krško

VPRAŠANJE MODERATORKE: Kje vidite možnost za slovenskega potrošnika, da ne bi jedel cenениh, v hladilnicah shranjenih tujih jabolok, pač pa da bi pojedel več svežih lokalnih jabolok oz. sadja?

Četrty govorec v okviru naše okrogle mize, g. Kozole, je uvodoma poudaril, da morajo v Evrosadu jabolka izvažati v tujino, ker proizvodnja jabolok v Sloveniji dvakratno presega porabo. Razlog za to gre morda iskati tudi v okviru vstopa Slovenije v EU, saj se naj bi se s tem ustavil nekdanji izvoz na trg bivše skupne države. Govorec je izpostavil tudi problematiko prekratkih mandatov ministrov ter ostalih državnih funkcionarjev, saj naj bi šlo na področju kmetijstva za zelo sistematične ukrepe in zakonodajo, pri čemer je v štirih letih komaj možno pripraviti osnutke zakonov in ukrepov, nakar je že potrebno zapustiti dodeljeno funkcijo. Omenil je tudi problematiko pridelovalske ter logistične organiziranosti slovenskih pridelovalcev, ter s tem v zvezi omenil dejstvo, da v Sloveniji na tem področju ni uspela obstati niti ena organizacija. Kot enega večjih problemov na področju pridelave sadja in zelenjave je g. Kozole izpostavil logistiko, saj da je kakovostni lokalni kmetijski proizvod mogoč šele ob dobrem sodelovanju tako proizvodnje, sortiranja, pakiranja, kot tudi logistike. Šele ko bodo vsi člani v verigi »od njive (oz. sadovnjaka) do krožnika« v Sloveniji sodelovali, je po besedah g. Kozoleta mogoče pričakovati kakovosten ter tudi cenovno sprejemljiv lokalni proizvod.

Roman Mavec, vodja sadovnjaka
Kmetijski inštitut Slovenije, Oddelek za sadjarstvo in vinogradništvo

VPRAŠANJE MODERATORKE: Kakšen je odnos današnje mladine do lokalno pridelanih kmetijskih proizvodov?

Peti govorec v okviru naše okrogle mize, g. Mavec, je v odgovoru na vprašanje moderatorke poudaril, da v poskusnem sadovnjaku Brdo pri Lukovici spodbujajo obisk njihovega sadovnjaka s strani šol. S tem v zvezi je kot zanimivo izpostavil tudi obstoječo shemo šolskega sadja, katere člani so bili po njegovih besedah v začetku tudi oni. Nadalje je g. Mavec dejal, da gre razlikovati med makro (na nivoju države) in mikro (na nivoju gospodinjstva oz. vasi) samooskrbo. Izpostavil je tudi dejstvo, da so danes kmetijci v slovenskem prostoru obravnavani kot

kriminalci. Ob obisku sadovnjaka namreč otroke pogosto povpraša, kaj delajo kmetje, čemur ponavadi sledi odgovor »špricajo.« Poudaril je tudi, da bi bilo potrebno v slovenski mladini privzgojiti več spoštovanja do lokalnih (kmetijskih) proizvodov, kar po njegovih besedah predstavlja pomembno, a hkrati tudi zamujeno priložnost. Slovenska mladina naj bi bila danes oddaljena od hrane, saj naj ne bi vedela več niti kaj je »krhelj.« Krivda za nizko lokalno oskrbo s hrano v Sloveniji je po besedah g. Mavca deloma tudi na strani pridelovalcev, saj naj se slovenski pridelovalci ne bi znali predstaviti potrošniku. Na koncu je g. Mavec še enkrat povzel dva ključna problema slovenske države in njenih prebivalcev na področju lokalne oskrbe s hrano: (1) v osamosvojitve smo šli »lačni« tujih proizvodov, za katere se je kasneje izkazalo, da bi jih pravzaprav večino lahko pridelali tudi doma, ter (2) pomanjkanje vzgoje o vrednosti ter pomenu lokalnih, slovenskih proizvodov.

Gregor Hribar, direktor
Čarna d.o.o.

VPRAŠANJE MODERATORKE: Predstavite nam prosim na kratko poslovni model Zelenega zaboječka ter kako poteka delo v vašem podjetju?

Zadnji govorec, g. Hribar, je v odgovoru na vprašanje moderatorke najprej dejal, da so pri snovanju ideje o Zelenem zaboječku pravzaprav izhajali iz lastnih potreb. V njihovem družinskem primeru je šlo namreč v osnovi za njihovo lastno, »mikro« samooskrbo, saj jim mestna hrana po selitvi v Ljubljano ni bila všeč, zato so se odločili, da bi radi proizvajali boljšo, lokalno hrano. V zvezi s tem je govorec dejal, da so bile prednosti lokalne hrane v okviru posveta že omenjene, glede ekološke hrane pa je dejal, da zanj ekološko predstavlja predvsem bolj okusne proizvode. Razložil je poslovni model Zelenega zaboječka, ter v zvezi s tem poudaril, da sami ne proizvajajo hrane, da pa redno in pošteno plačujejo kmete, ki jim lokalne izdelke dobavljajo. Njihov poslovni model, po besedah g. Hribarja, temelji na t.i. »just-in-time« dostavi. Poudaril je tudi, da naročniki pričakujejo lepo sadje in zelenjavo, kar pa v realnem svetu ni vedno tako. V zvezi s tem je dejal, da v tovrstnih primerih v zaboječke priložijo tudi letak z obrazložitvijo, kaj se je v tistem tednu oz. obdobju na njivah dogajalo (vreme, suša, bolezni, itd.), ter zakaj neko sadje ali zelenjava ni pravih oblik, ipd. V zvezi s poslovnim modelom je dejal še, da na osnovi zaupanja sodelujejo v obe smeri, tako v smeri odjemalca (redna naročila), kot tudi v smeri dobavitelja (redno in pošteno plačilo). Imajo 500 rednih strank, od tega 250 tedensko, s težiščem v Ljubljani (90%), nekaj njihovih strank (10%) pa po besedah g. Hribarja prihaja tudi iz Mariborske regije.

Sledila so vprašanja za udeležence okrogle mize s strani občinstva.

1. Vprašanje (ga. Mateja Veselica → g. Boštjan Kozole): Kako potrošniki reagirajo na nakup zelenjave preko interneta?

ODGOVOR: Potrošniki na spletni nakup zelenjave in sadja v splošnem reagirajo dobro, je pa res, da je za spletno nakupovanje sadja in zelenjave potreben min. prihodek 2.000 EUR na družino.

2. Vprašanje/Opomba (ga. Erna Skok → g. Marjan Dvornik): Slovenske jagode niso dvakrat dražje od tujih (lastne izkušnje).

ODGOVOR: Na Agenciji Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) jagod ne nadzorujejo, navedena pa je bila povprečna cena jagod.

Dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v tujini (PRILOGA 4) *mag. Michael Fend, LEADER Manager, Steirisches Vulkanland*

Gost iz tujine, mag. Michael Fend, je v okviru naše benchmarking analize predstavil dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v avstrijski regiji Steirisches Vulkanland. Uvodoma je pojasnil, da je Avstrija izredno primerna država za primerjavo s Slovenijo, saj tako kot v Sloveniji hribovja ter gorovja zavzemajo velik delež celotne površine države (v Avstriji kar 70%), kar predstavlja za kmetijstvo precej neugodne razmere. V svoji predstavitvi je mag. Fend dejal, da je kmetijstvo v Avstriji kljub svoji ključni vlogi podcenjeno. Proizvodnja zelenjave tako npr. predstavlja zgolj slab odstotek celotne avstrijske kmetijske proizvodnje. V uvodnem delu predstavitve so bile predstavljene še ostale značilnosti kmetijstva v Avstriji, vključno s statističnimi podatki o avstrijski samooskrbi s hrano.

Sledil je podrobnejši vpogled v regijo Steirisches Vulkanland, pri čemer je bilo govora o značilnostih regije, organiziranosti lokalnih skupnosti, ter o organizaciji LAG Management, katera predstavlja širšo platformo za regionalni razvoj regije. Gost je v nadaljevanju spregovoril o virih in priložnostih v regiji ter o regionalni viziji in strategiji. Naslednji del gostove predstavitve se je nanašal na konkretne že obstoječe oblike sodelovanja posameznih akterjev v regiji, pri čemer je predstavil povezovanje vinogradnikov, sadjarjev, in ostalih. Predstavljene so bile tudi prednosti tovrstnega sodelovanja, način skupnega medijskega nastopa, ter vidnejši rezultati. Ob koncu je mag. Fend identificiral ključne faktorje uspeha regije, ter podal nekaj priporočil tudi za slovenski prostor. Ključno sporočilo mag. Fenda pa je bilo, da se je v regionalnem povezovanju posameznih kmetijskih akterjev potrebno osredotočati ne na projekte, pač pa na procese.

Predstavitev modela lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji: Model kratke oskrbovalne verige (PRILOGA 5)

as. Miha Uhan, mag. posl. ved, Ekonomska fakulteta, UL

V okviru zadnje predstavitve na posvetu je mag. Uhan predstavil model lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji. Uvodoma je bilo področje lokalne oskrbe s hrano izpostavljeno kot resničen nacionalni interes. Nacionalni interes države je tipično namreč zelo posplošena zasnova tistih prvin, ki konstituira najbolj vitalne državne interese. Ti vključujejo samoohranitev, neodvisnost, teritorialno integriteto, vojaško varnost in ekonomsko blaginjo (Svetličič, 2002). Lokalna oskrba s hrano zagotovo spada med omenjene interese države, saj zadovoljuje štiri družbene cilje: družbeno-ekonomskega, razvojnega, strateškega, ter cilj družbene odgovornosti. Lokalno trajnostna oskrba z živili lahko predstavlja pomemben del pridelkov na slovenskem tržišču, ki nimajo prednosti le v kakovosti, temveč zagotavljajo tudi vir hrane in preživetje slovenskemu kmetu in delavcu v živilsko predelovalni industriji. Poleg tega lahko v projekt lokalne pridelave hrane uspešno vključimo tudi večje število brezposelnih oseb (družbeno-ekonomski cilj). Poleg tega sta lokalna proizvodnja in lokalna poraba hrane izjemno pomembno gibalno tako razvoja podeželja kot regionalnega razvoja (razvojni cilj).

Odločitev za svojo, slovensko hrano je pomembna tudi s strateškega vidika. Doma namreč danes pridelamo čedalje manj hrane. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja smo skoraj osemdeset odstotkov hrane pridelali v Sloveniji. Z globalizacijo pa smo naše kmetijstvo večinoma preusmerili v pridelavo hrane za živali oziroma živinorejo namesto v prehrano za ljudi. V Evropi je zdaj Slovenija predzadnja po površini plodne zemlje, torej obdelane kmetijske zemlje na prebivalca. V Evropi je glede na to za nami le Finska. Zdaj Slovenci kar dve tretjini hrane uvažamo, medtem ko imamo v skladu kmetijskih zemljišč več kot pol milijona hektarov zemlje, ki stoji. Nobenih zagotovil pa nimamo, da se bodo države vedno tako razumele med sabo, da bodo duga drugo prehranjevale. Če bodo to prenehale, se Slovenija s tako majhno samopreskrbo (ena tretjina vse porabljene hrane) z doma pridelano hrano ne more prehraniti. Zagotovitev zadostne lokalne oskrbe s hrano lahko zato smatramo tudi kot pomembno strateško vprašanje Republike Slovenije, kar se je še posebej nazorno pokazalo v času svetovnih živilskih in ekonomskih kriz v preteklih letih (strateški cilj).

Zdravju naklonjena in kakovostna hrana je eden od temeljev zdravja. Izboljšanje zdravja naj bo glavni cilj slovenske države in družbe, kajti le taka usmeritev lahko pripomore k ekonomski rasti ter družbenemu razcvetu. Učinki neustrezne prehrane pomembno vplivajo na zdravstvene izide pri ljudeh nižjih družbeno-ekonomskih slojev skozi celotno življenjsko obdobje. Breme bolezni, ki se mu izognemo, če vplivamo na njihov ugodnejši družbeno-ekonomski položaj, je pomembno ne le za posameznika, ampak tudi za družbo v celoti. Z ukrepi tako lahko skušamo vplivati

na pomembne dejavnike zdravja oz. tveganja za bolezni. Tu ima mesto tudi trajnostna lokalna oskrba z živili, s široko dostopnostjo in izboljševanjem lokalnega ekonomskega stanja (cilj družbene odgovornosti).

V nadaljevanju predstavitev je bila z nekaj številkami predstavljena podoba slovenskega kmetijstva ter nekaj zaskrbljujočih dejstev v zvezi s slovenskim kmetijstvom. Nato je bila vzpostavljena povezava s Porterjevim modelom generičnih strategij ter v zvezi s tem omenjeni dve dobri praksi v prostoru Slovenije - kmetija g. Silva Šlamergerja v Zrkovcih pri Mariboru, ter oljarna g. Gorazda Kocbeka v Stari Gori pri Sv. Juriju ob Ščavnici.

Kot problem slovenskega kmetijstva je bila izpostavljena izdelava tržno privlačnega oz. ekonomsko vzdržnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji, bodisi na privatni, bodisi na državni ravni. Model lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji naj bi temeljil na dveh izhodiščih: (1) specializacija za področja z višjo dodano vrednostjo (npr. povrtninarstvo, zeliščarstvo, ekološka pridelava, pridelava višje kakovosti) ter hkratno ustvarjanje pogojev za izrabo ekonomij obsega, ter (2) sinergijski učinki zaposlovanja brezposelnih oseb na projektih lokalne oskrbe s hrano. Slednje bi privedlo do večih sinergijskih učinkov, med katerimi so najpomembnejši: zmanjšanje potrebnih socialnih podpor, višja aktivacija na trgu dela, višji nacionalni output, višje stopnje samooskrbe s hrano v Sloveniji ter s tem večja nacionalna varnost, višja kvaliteta živil (lokalno ekološko in sonaravno pridelovanje sadja in zelenjave), bolj zdrav način življenja brezposelnih oseb, delna zaježitev črne ekonomije, ter nenazadnje tudi višja morala pri prebivalcih Republike Slovenije.

Tovrstni model bi omogočal, da preko strukturnih reform in ekonomij obsega ter preko aktivnih politik zaposlovanja dvignemo kakovost in stalnost pridelave, zmanjšamo razpršenost pridelovalcev, ter znižamo ceno kmetijskih izdelkov, kar so vse glavne pripombe oz. »izgovori« slovenskih trgovskih verig za slabo vključevanje izdelkov lokalnih pridelovalcev hrane v svojo ponudbo. Na ta način bi se kmetijskim akterjem v Sloveniji omogočilo vstop v obstoječe trgovske verige oz. ustanovitev novih. Ključni rezultat bi bila petorna »win-win-win-win-win« situacija, saj bi bili na koncu zmagovalci vsi udeleženci verige: (1) kmet, ker bi uspel povečati svojo proizvodnjo, prodati svoje izdelke, ter si tako zagotoviti boljši socialni položaj, (2) potrošnik, ki bi jedel bolj zdravo in kakovostno hrano, (3) trgovec, ki bi lahko oglaševal, da prodaja velik delež lokalno pridelanih kmetijskih proizvodov, (4) gospodarstvo, saj bi povečanje deleža kmetijske proizvodnje v državi preko več vzvodov delovalo pozitivno na gospodarstvo kot celoto, ter (5) država v smislu nacionalne prehranske varnosti ter čistejšega okolja (potrebne manj transporta).

Viri:

Svetličič, M. (2002). Nacionalni interes - ovira ali spodbuda razvoju. *Teorija in praksa*, 39(4), 523-547.

Razprava

Mojca Gabrijelčič Blenkuš, dr. med. (IVZ) se je strinjala, da na strani brezposelnih v Sloveniji obstaja še ogromno neizkoriščenega potenciala, in bi se le-ti lahko aktivirali preko aktivnih politik zaposlovanja.

Prof. dr. Vlado Dimovski (EF UL)

Vodja projekta je poudaril, da so aktivne politike zaposlovanja z vsemi svojimi omejitvami lahko zelo močno orodje v rokah vlade, katerega moči se ne zavedamo povsem. S temi besedami je prof. dr. Vlado Dimovski zaključil redni del posveta ter goste povabil na terenska ogleda v okolici Ljubljane ter na delovno kosilo.

Redni del posveta se je zaključil ob 13:40 uri.

Sledila sta dva terenska ogleda primerov dobre prakse v kmetijstvu ter delovno kosilo.

Terenski ogled primera dobre prakse: partnersko kmetovanje

Kmetija Studen, Obrije 23b, 1000 Ljubljana

Terenski del posveta smo začeli na kmetiji Studen v okolici Ljubljane, ki z inovativnim partnerskim kmetovanjem oskrbuje okoli 80 rednih odjemalcev zelenjave v Ljubljani in okolici.

Peter Studen je kmetovalec na obrobju Ljubljane, ki se je po dvestoletni družinski tradiciji kmetovanja kot eden prvih v Sloveniji odločil za metodo partnerskega kmetovanja. Vsak teden na družinski kmetiji Studen strankam pripravijo zabojčke sveže zelenjave. Ljudje, ki se vključijo v partnersko kmetovanje, v večini primerov nimajo vrta in so po navadi bolj ozaveščeni prebivalci mest, ki se želijo prehranjevati sezonsko in lokalno. Tedensko ponudbo Studnovi redno objavljajo na blogu, prek spleta pa stranke obveščajo, kaj se dogaja z njihovo zelenjavo in jim svetujejo pri oblikovanju receptov.

V okviru obiska je bilo govora o podrobnostih, prednostih, omejitvah, ter ekonomski vzdržnosti poslovnega modela partnerskega kmetovanja.

Delovno kosilo in terenski ogled ekološke kmetije

Kmečki turizem »Pr' Krač«, Dolsko 19, 1262 Dol pri Ljubljani

Po pestrem vsebinskem delu delavnice ter terenskem ogledu kmetije Studen je sledil ogled kmečkega turizma »Pr Krač« v Dolskem pri Ljubljani, kjer smo si ogledali staro kmečko domačijo in razstavo ter se okrepčali z domačimi eko dobrotami.

S terenskim delom delavnice oz. delovnim kosilom smo zaključili ob 19:00.

Zapisal:
Miha Uhan, mag. posl. ved

Vodja projekta:
Prof. dr. Vlado Dimovski

Vsebinska spremljevalka projekta:
Dr. Marija Markeš

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Vabilo na posvet in program posveta
- **PRILOGA 2:** Predstavitev ob uvodnem nagovoru (prof. dr. Vlado Dimovski, EF UL)
- **PRILOGA 3:** Predstavitev »Pomen lokalno pridelane hrane za zdravje slovenskega potrošnika« (pripravila Mojca Gabrijelčič Blenkuš, dr. med., IVZ)
- **PRILOGA 4:** Predstavitev »Dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v tujini« (pripravil mag. Michael Fend, Steirisches Vulkanland)
- **PRILOGA 5:** Predstavitev »Predstavitev modela lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji: Model kratke oskrbovalne verige« (pripravil Miha Uhan, mag. pos. ved, EF UL)
- **PRILOGA 6:** Press Clipping za posvet (Delo, MKGP, EF, Siol)
- **PRILOGA 7:** Fotografije s posveta

PRILOGA 1: Vabilo na posvet in program

Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«

Raziskovalni projekt št. V5-1060:

»Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila«

Vodja projekta in organizator dogodka: prof. dr. Vlado Dimovski

Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani

VABILO

na posvet

»Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: Od njive do krožnika«

Petek, 7.10.2011 ob 9:00

Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

Kardeljeva ploščad 17

Sejna soba CISEF

Lokalna oskrba s hrano predstavlja pomembno strateško usmeritev vsake države, saj po eni strani potrošniki izražajo vedno večji interes po kakovostni, varni in zdravi hrani, po drugi strani pa tovrstna oskrba zagotavlja tudi državno varnost za obdobja ekonomskih kriz. V Sloveniji je stopnja samooskrbe s hrano v zadnjih desetletjih močno padla, zato so osrednje teme posveta razlogi za nizko samooskrbo, pomen lokalno pridelane hrane in načini njene distribucija do slovenskega potrošnika. V okviru našega srečanja posebej izpostavljam inovativne trženjsko-prodajne pristope oz. primere dobre prakse lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji in tujini, ki so dobrodošla usmeritev pri oblikovanju celostnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.

Vljudno prosimo, da nam svojo udeležbo sporočite po e-pošti na naslov crp.hrana@gmail.com do petka, 30.9.2011.

Prav tako nam sporočite, če bi se želeli udeležiti tudi terenskega ogleda ob 14:00 ter delovnega kosila ob 15:30.

Vljudno vabljeni!

Program posveta

Lokacija 1 (Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta)

9:00 | Nagovor vodje projekta in organizatorja dogodka

prof. dr. Vlado Dimovski, vodja projekta, Ekonomska fakulteta, UL

9:15 | Nagovor dekana Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani

prof. dr. Dušan Mramor, dekan, Ekonomska fakulteta, UL

9:20 | Nagovor ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

mag. Dejan Židan, minister, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

9:50 | Pomen lokalno pridelane hrane za zdravje slovenskega potrošnika

Mojca Gabrijelčič Blenkuš, dr. med., specialistka higiene, Inštitut za varovanje zdravja RS

10:15 | Okrogla miza: Družbeni pomen lokalno pridelane hrane in dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji

Marjan Dvornik, univ. dipl. inž, podsekretar

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja, Sektor za kmetijske trge, Oddelek za intervencijske ukrepe

dr. Irena Fonda, direktorica

FONDA.SI d.o.o.

Gregor Hribar, direktor

Čarna d.o.o.

Boštjan Kozole, direktor

Evrosad d.o.o. Krško

Roman Mavec, vodja sadovnjaka

Kmetijski inštitut Slovenije, Oddelek za sadjarstvo in vinogradništvo

mag. Vladimir Stanič, direktor

Kalček d.o.o.

Moderira Judita Peterlin, mag. posl. ved, Ekonomska fakulteta, UL

11:15 | Predstavitev pridelovalcev lokalne hrane z degustacijo

Predprostor sejne sobe CISEF

11:55 | Dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v tujini

mag. Michael Fend, LEADER Manager, Steirisches Vulkanland

12:35 | Predstavitev modela lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji: Model kratke oskrbovalne verige

Miha Uhan, mag. posl. ved, Ekonomska fakulteta, UL

12:50 | Razprava

Izhodišči:

Vzroki nizke lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji

Predstavljen model lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji

Lokacija 2 (kmetija Studen)

14:00 | Terenski ogled primera dobre prakse: partnersko kmetovanje

Kmetija Studen, Obrije 23b, 1000 Ljubljana

Lokacija 3 (kmečki turizem »Pr' Krač«)

15:30 | Delovno kosilo in terenski ogled ekološke kmetije

Kmečki turizem »Pr' Krač«, Dolsko 19, 1262 Dol pri Ljubljani

Analiza stanja lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji: benchmarking analiza in priporočila

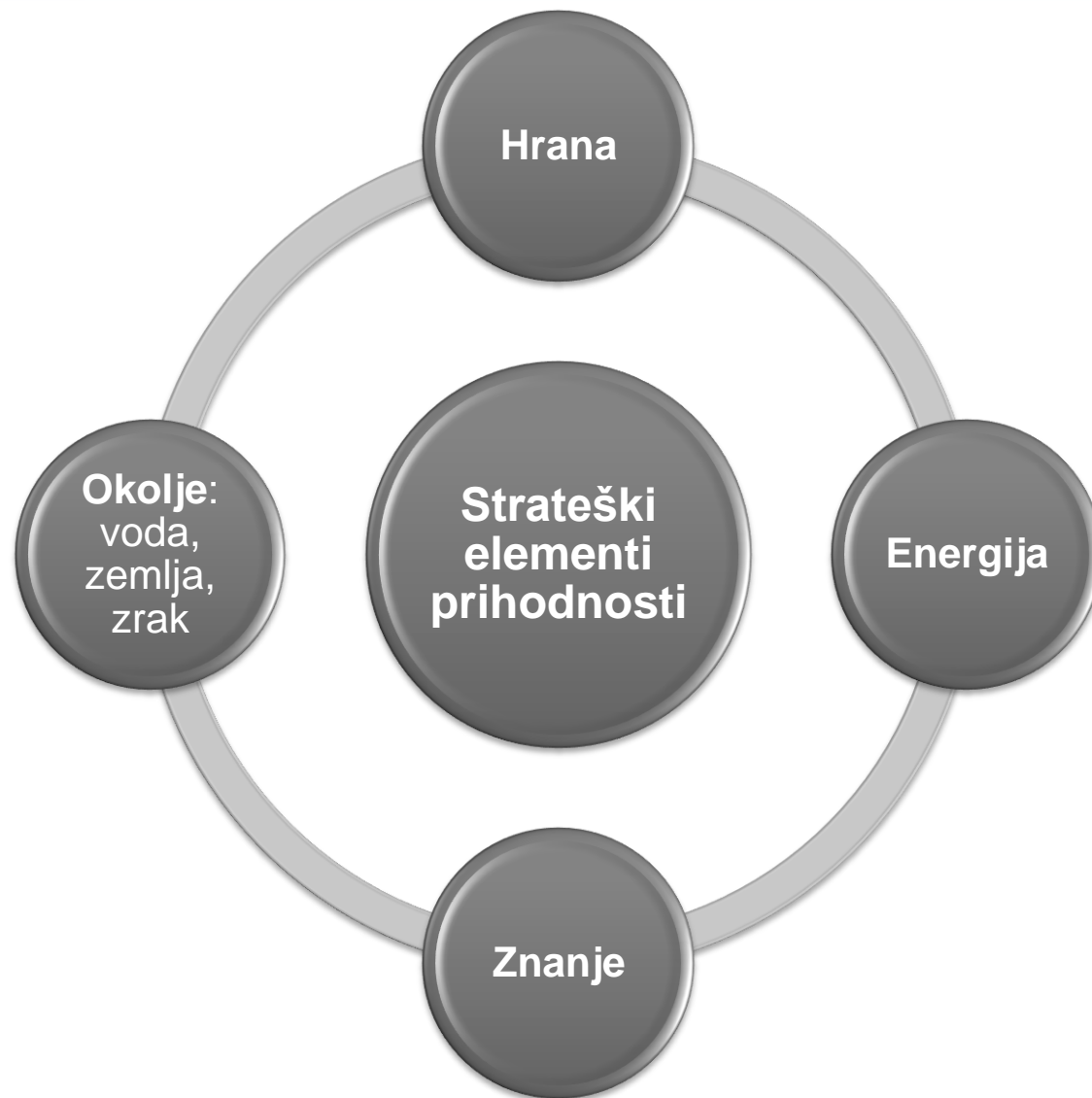
Ciljni raziskovalni program
»KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«

Raziskovalni projekt št. V5-1060

Vodja projekta in organizator dogodka:
red. prof. dr. Vlado Dimovski

Univerza v Ljubljani
Ekonomska fakulteta

O projektu: Širši kontekst

O projektu: namen, cilji, vsebina

Predstaviti stanje lokalno pridelane hrane v Sloveniji in podati priporočila na podlagi primerov dobre prakse in benchmarkinga izkušenj iz tujine.

Partnerji pri projektu

Univerza v Ljubljani

EKONOMSKA
FAKULTETA

Univerza v Mariboru

Fakulteta za organizacijske vede

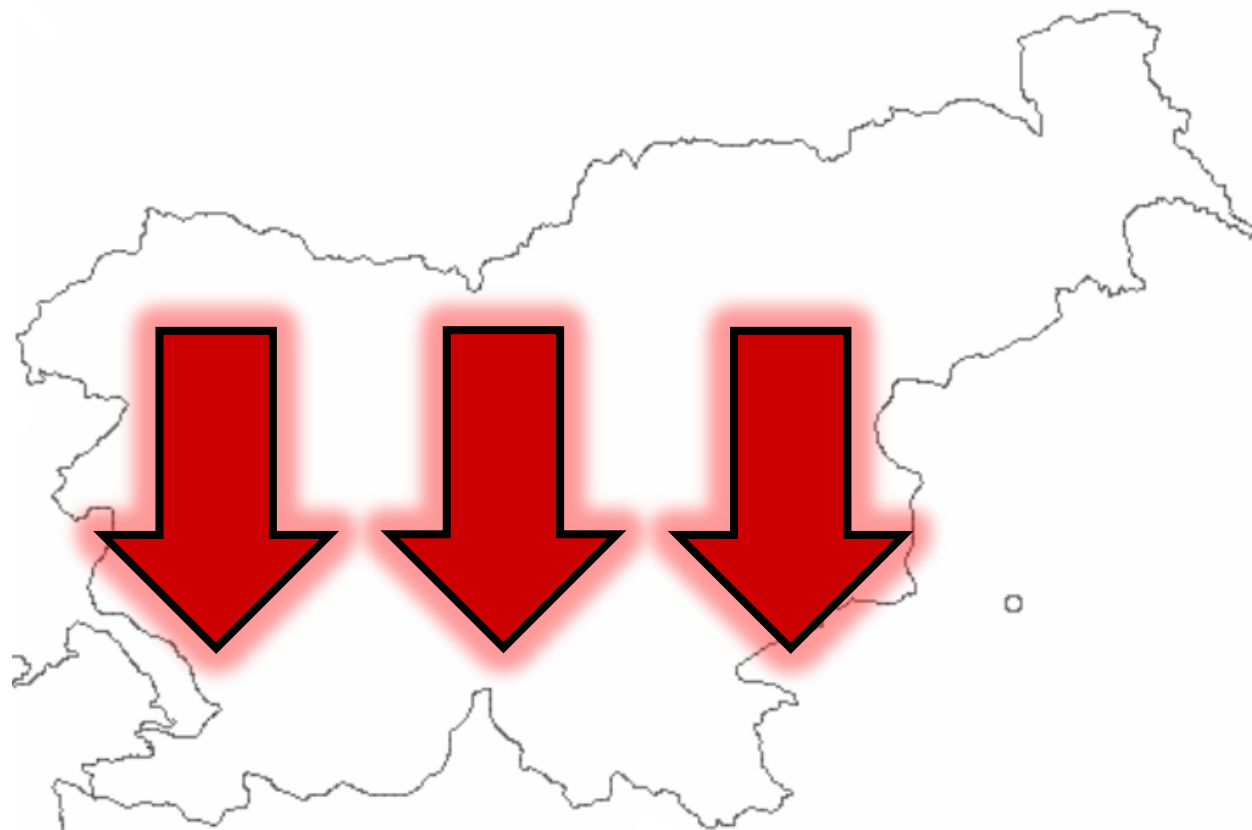

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

O posvetu

V Sloveniji je **stopnja samooskrbe s hrano v zadnjih desetletjih močno padla**, zato so osrednje teme posveta razlogi za nizko samooskrbo, pomen lokalno pridelane hrane in načini njene distribucija do slovenskega potrošnika.

Pomen lokalno pridelane hrane

- Pomembna **strateška usmeritev** vsake države:
 - Varnost za obdobja ekonomskih in prehranskih kriz
 - Zdravo državo gradijo zdravi državljani
 - “Kupujem domače” – spodbujanje slovenskega gospodarstva
 - Ohranjanje oz. razvoj podeželja
- Potrošniki izražajo vedno večji interes po **kakovostni, varni in zdravi hrani** zaradi:
 - Zavedanja o vplivu na njihovo **lastno zdravje**
 - Nedavnih spoznanj o **negativnih okoljskih učinkih** daljših transportov hrane (ozaveščeni potrošniki)

Stanje lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji

- Samooskrba z osnovnimi kmetijskimi proizvodi v Sloveniji je precej različna: nizka z rastlinskimi pridelki, višja z živalorejskimi proizvodi.
- Samooskrba z rastlinskimi pridelki med leti niha tudi zaradi vpliva vremena na letino. V povprečju zadnjih petih let je bila **samooskrba z zelenjavo** manj kot 40-odstotna, **z žiti** manj kot 60-odstotna, **s krompirjem** pa okoli 70-odstotna.
- Trend padanja stopnje samooskrbe je posebej zaskrbljujoč pri **zelenjavi**. Na osnovi začasnih podatkov Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) o obsegu proizvodnje, ki **za leto 2010** kažejo precej manjšo pridelavo zelenjadnic, je bila stopnja samooskrbe **31%**, kar pomeni **najmanjšo pokritost domače porabe z domačo pridelavo v Sloveniji doslej**.
- Za primerjavo: v Avstriji je stopnja samooskrbe z zelenjavo dvakratnik naše (okoli 60%).

Pričakovani rezultati projekta in nastavki za kmetijsko politiko

- Ključni cilj raziskovalnega projekta je s pomočjo benchmarking analize, analize stanja v Sloveniji, analize razvitosti lokalnih tržnih kanalov ter analize možnosti aktivacije brezposelnega dela prebivalstva predlagati **razvoj nerazvitih potencialov lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji preko izdelave tržno privlačnega in ekonomsko vzdržnega modela lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.**
- Z drugimi besedami, ugotoviti želimo kako čim bolje izkoristiti učinke lokalne oskrbe, tako za proizvajalce, kakor tudi za potrošnike oz. kako lokalno oskrbo s hrano uporabiti kot sredstvo za doseganje družbeno-ekonomskih, razvojnih in strateških ciljev ter ciljev družbene odgovornosti v Sloveniji.

Paradoks današnjega sveta (in klic k spremembam):

*Danes živimo v svetu, v katerem je
limonada narejena iz umetnih arom,
loščilo za pohištvo pa iz pravih limon.*

Alfred E. Newman

PRILOGA 3: Predstavitev "Pomen lokalno pridelane hrane za zdravje slovenskega potrošnika"

Pomen lokalno pridelane hrane za zdravje slovenskega potrošnika

Mojca Gabrijelčič Blenkuš
Inštitut za varovanje zdravja RS

Posvet »Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: Od njive do krožnika«
Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 7. 10. 2011

Vsebina predstavitve

1. Uvod - umestitev LTO v javnozdravstveni kontekst
2. Prednosti lokalne pridelave s stališča javnega zdravja
3. Zdravstveni izidi, h katerim lahko prispeva lokalna trajnostna oskrba
4. Primer možnosti za sistemsko vzpostavljanje kratkih verig v Sloveniji
5. Priporočila za lokalno trajnostno oskrbo, ki izhajajo iz vrednotenja NPPP 2005-10
6. Zaključek

1. Uvod

PREMIK: FOKUSA, PARADIGME JAVNOZDRAVSTVENEGA VPRAŠANJA

Vpr: Kaj dela človeka **bolnega**?

- Patogenetska paradigma
- Raziskovanje in preprečevanje bolezni
- Raziskovanje in preprečevanje dejavnikov tveganja
- Indikatorji mortalitete, morbiditete, dej. tveganja
- Individualna raven

Vpr: Kaj dela človeka **zdravega**?

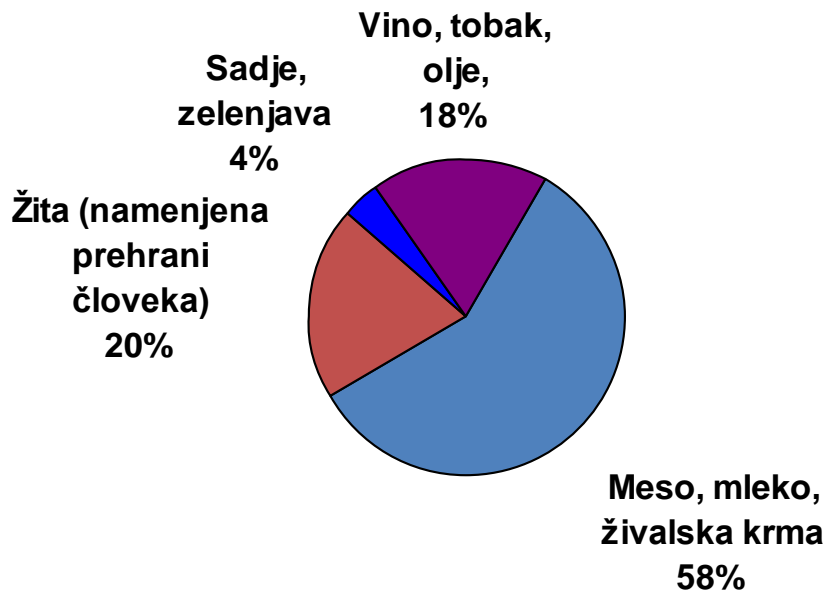
- Salutogenetska paradigma
- Raziskovanje dejavnikov kakovosti življenja ter krepitev blagostanja in zdravja, v populacijskem pristopu
- Raziskovanje in spodbujanje varovalnih dejavnikov
- Indikatorji pozitivnega zdravja (npr. indikator sreče – OECD)
- **Sistemska in individualna raven**

Zdravje nastaja v kontekstu vsakodnevnega življenja tam, kjer ljudje živijo, se imajo radi, se igrajo in delajo
(Ottawa, 1986).

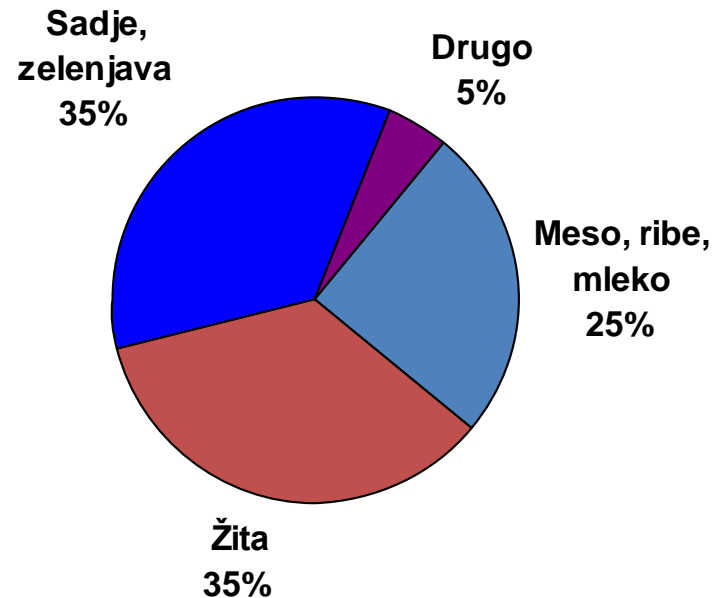
Zdravje ne nastaja v zdravstvenem sektorju, ampak predvsem v vseh drugih sektorjih in je plod delovanja različnih akterjev v družbi.

SKUPNA KMETIJSKA POLITKA, finančna shema

PREHRANSKI CILJI

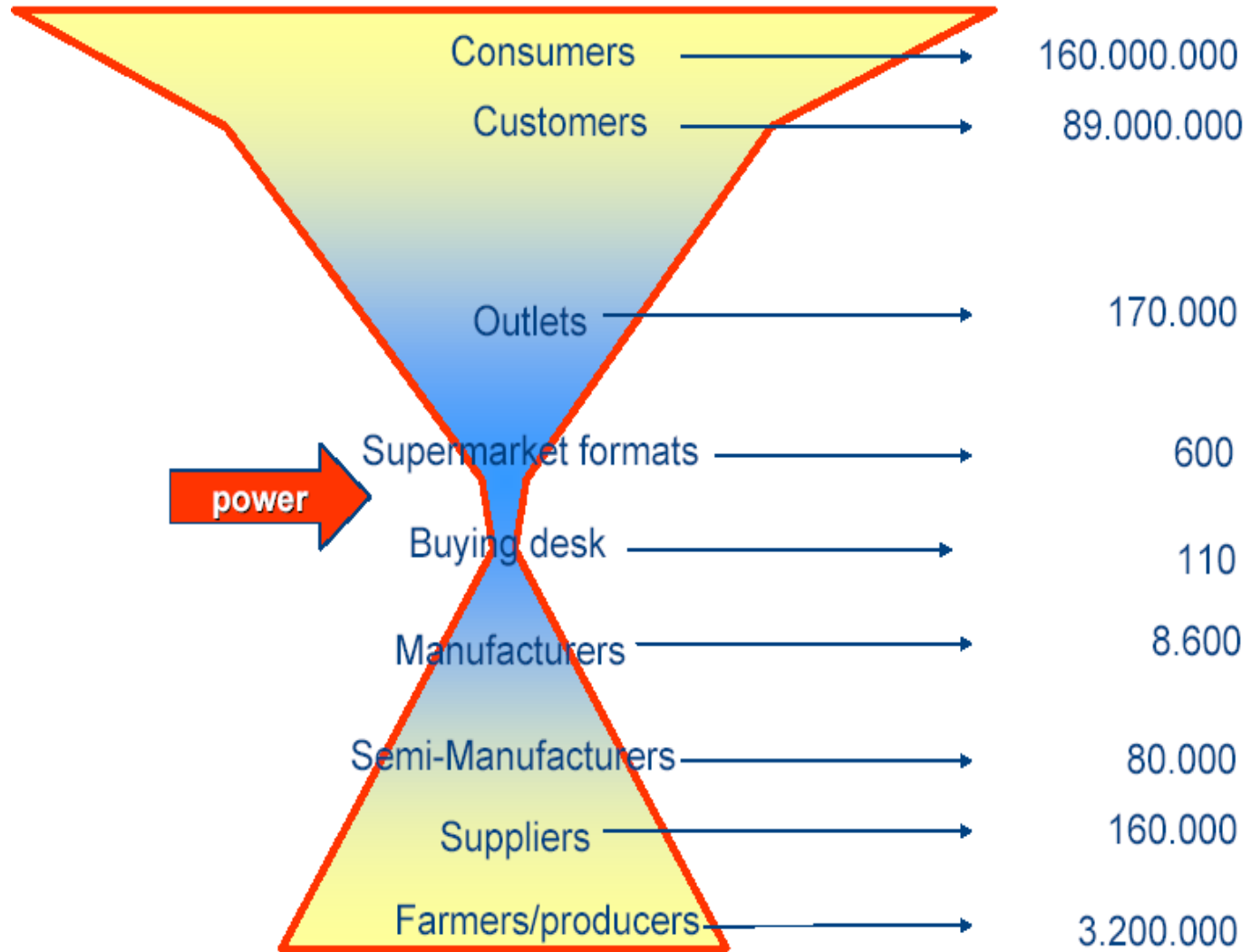

RAZLIKA V CILJIH RAZLIČNIH POLITIK

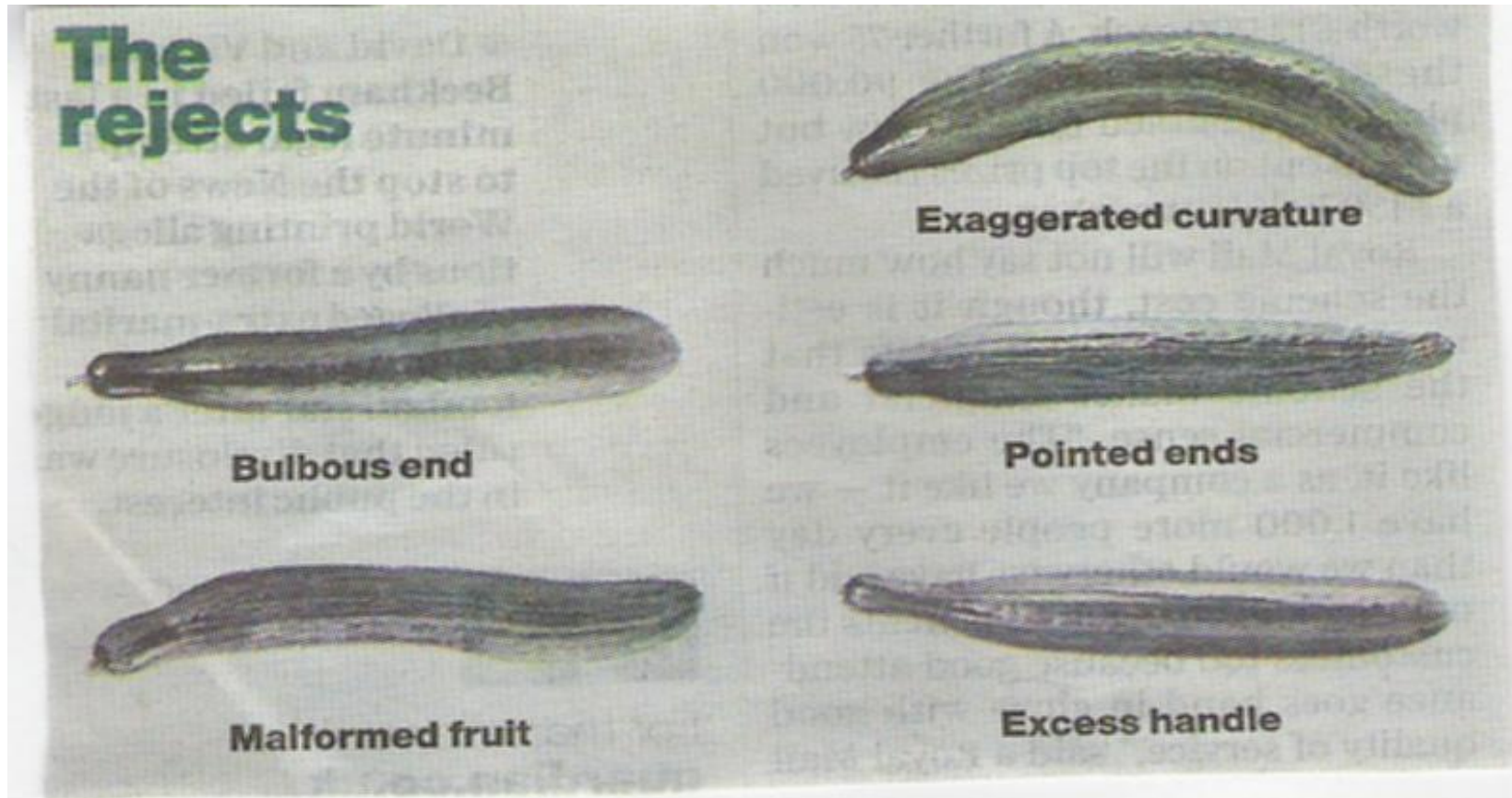
Vir: prirejeno po Aileen Robertson, na podlagi virov Evropske komisije, Directorate-General for Agriculture, in Pisarne Svetovne zdravstvene organizacije za Evropsko regijo

LOKALNA TRAJNOSTNA OSKRBA ONEMOGOČA VELIKE MONOPOLE

Peščena ura prehranske oskrbne verige v Evropi

5 nesprejemljivih defektov pri kumarah

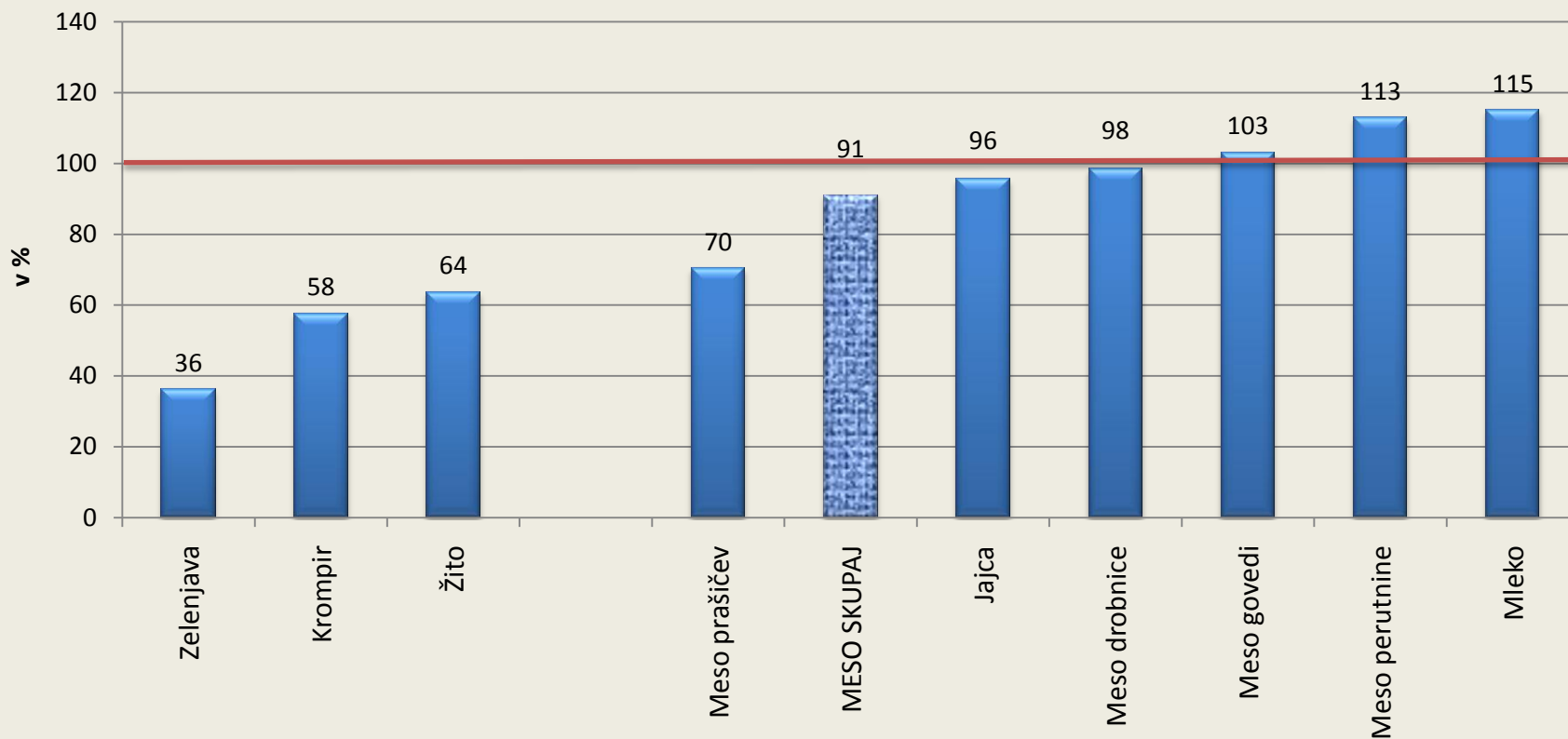

27-33cm long & 45-55mm diameter & evenly swollen & mid-dark green & maximum curvature of 3 cm –

Guardian Weekly April 2004

LOKALNA TRAJNOSTNA OSKRBA POVEČA PREHRANSKO VARNOST DRŽAVE

Samooskrba s kmetijskimi in živilskimi proizvodi stanje, leto 2008

Vir podatkov: SURS

Rastlinski proizvodi - nizka. (zelenjava!)

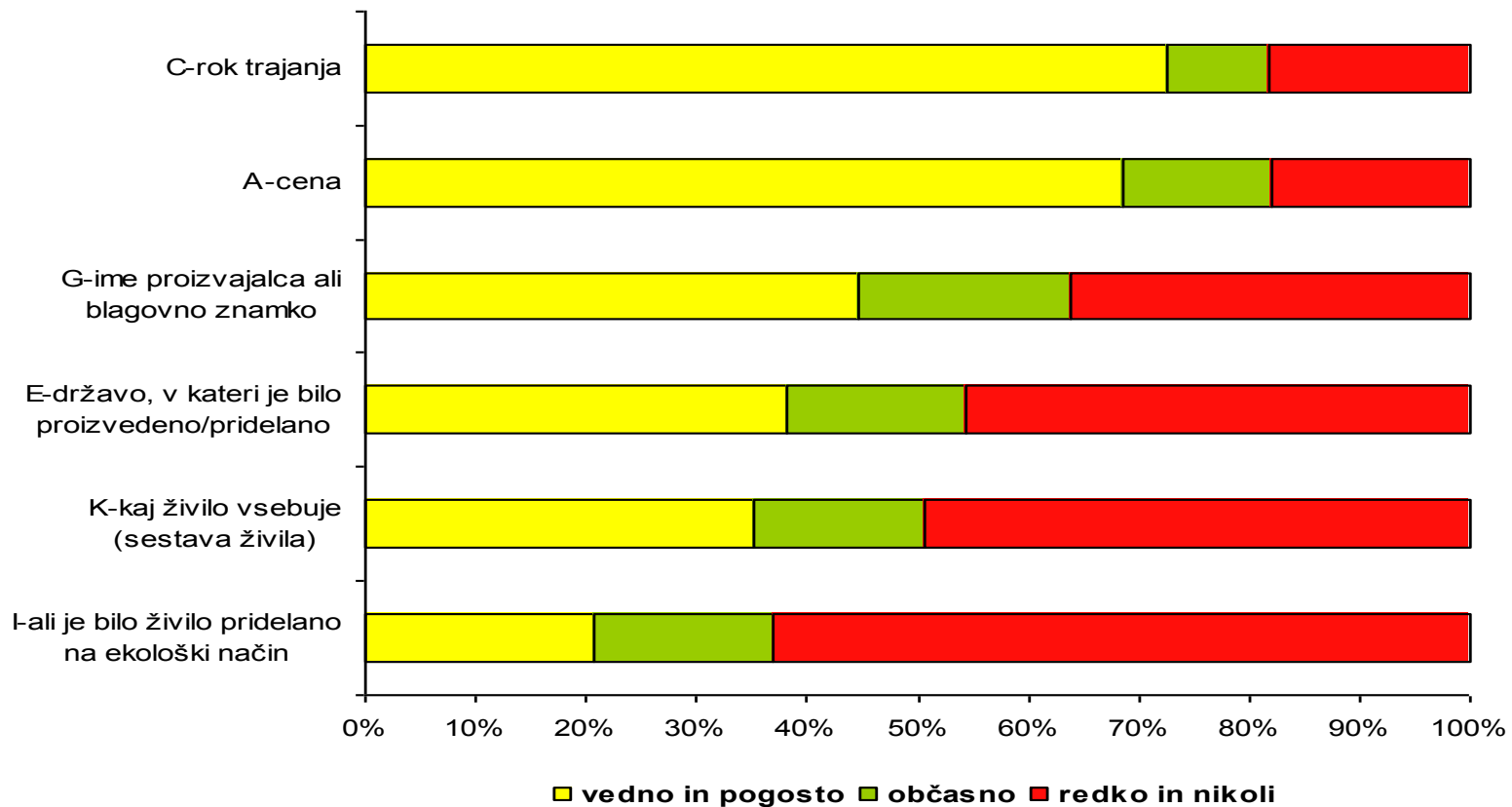
- žito **za prehrano človeka**: samooskrba okoli 25 %

Živinorejski proizvodi - višja, ponekod presežek (meso govedi in perutnine, mleko)

Vir: UMAR, mag. Mateja Kovač, predstavitev Svetovni dan hrane 2009

Dejavniki odločanja pri izbiri živil

Preverjanje informacij na živilih ob prvem nakupu

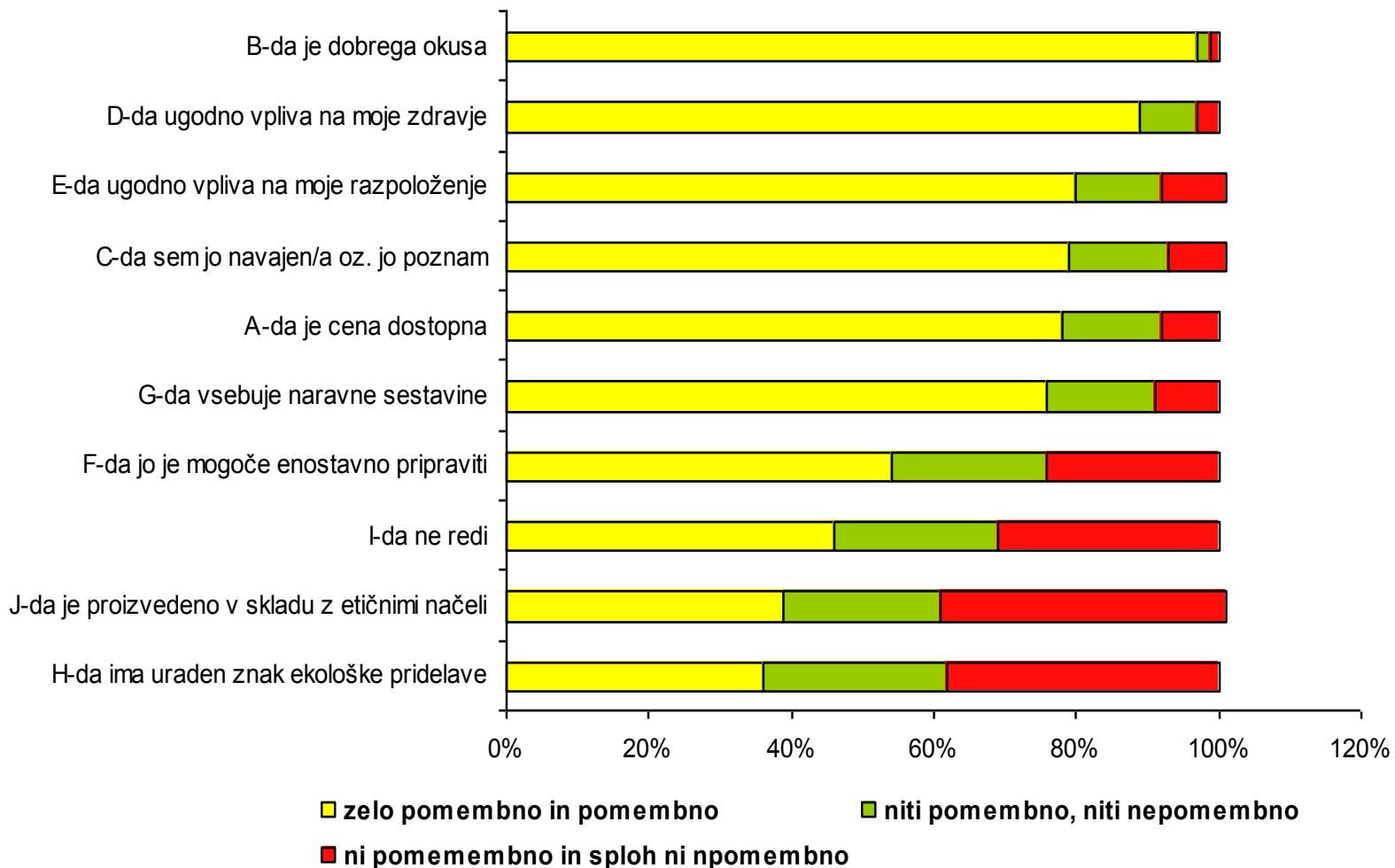

Najpogosteje te informacije preverjajo **ženske**, tisti z **višjo izobrazbo**, tisti iz **starejših starostnih skupin** ter tisti z **urbanega okolja**.

Ceno pogosteje preverjajo tisti z **nižjim materialnim standardom**, ekološkost pridelave pa ravno obratno, tisti z **višjim materialnim standardom**.

Državo proizvajalko najpogosteje preverijo **upokojeni** (in najredkeje študenti).

Kriteriji za izbiro živil v vsakdanji prehrani

Ženskam je pomembnejše, da hrana ugodno vpliva na zdravje, da ne redi, da jo je možno enostavno pripraviti. **Višje/visoko izobraženim** je pomembnejše, da je hrana naravna, ekološko pridelana, tistim z **osnovnošolsko izobrazbo** pa, da je na voljo po dostopnih cenah, da so nanjo navajeni, da jo je mogoče enostavno pripraviti in da ne redi.

Vir: Gabrijelčič Blenkuš in drugi. 2009. Prehrabne navade odraslih prebivalcev Slovenije. Pedagoška fakulteta UL.

http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=0&pi=7&7_Filename=2348.pdf&7_MediaId=2348&7_AutoResize=false&pl=0-7.3

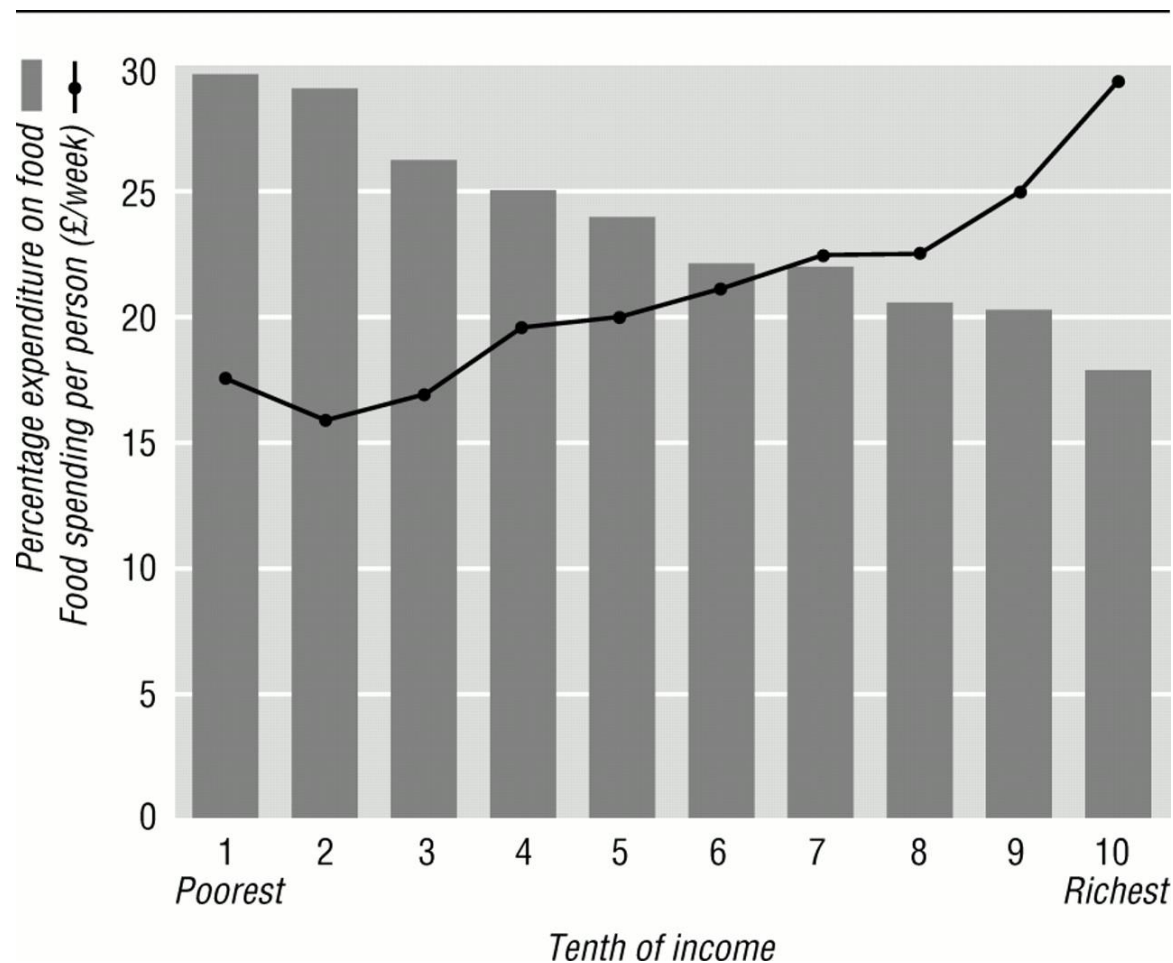
Najpogostejša živila in skupine živil, vključene v dnevno prehrano,
glede na različni samoocenjeni socialno-ekonomski standard

Skupina živil	Osebe z višjim materialnim standardom	Osebe z nižjim materialnim standardom
Žita in žitni izdelki, škrobna živila	- kosmiči - testenine - riž	- kruh, - pšenični, koruzni zdrob
Ribe, meso in mesni izdelki, jajca	- ribe, morski sadeži, ribje konzerve	- svinjina - drobovina - poltrajne in suhe salame, hrenovke - jajca
Sadje in zelenjava	- sadje in zelenjava	
Mleko in mlečni izdelki	- mleko in mlečni izdelki - izdelk z manj maščob	
Pijače	- sadni sok, sadni nektar - mineralna voda - voda z okusom	- čaj - kava - sok iz sadnega sirupa - alkoholne pijače
Maščobe in maščobna živila	- olivno olje - maslo	- margarina - svinjska mast - ocvirki - majoneza
Sladkor, sladila in sladice	- med - sadno-žitne rezine	- sladkor - marmelada - sladka peciva - bonboni

Vir: Gabrijelčič Blenkuš in drugi. 2009. Prehrabene navade odraslih prebivalcev Slovenije. Pedagoška fakulteta UL.

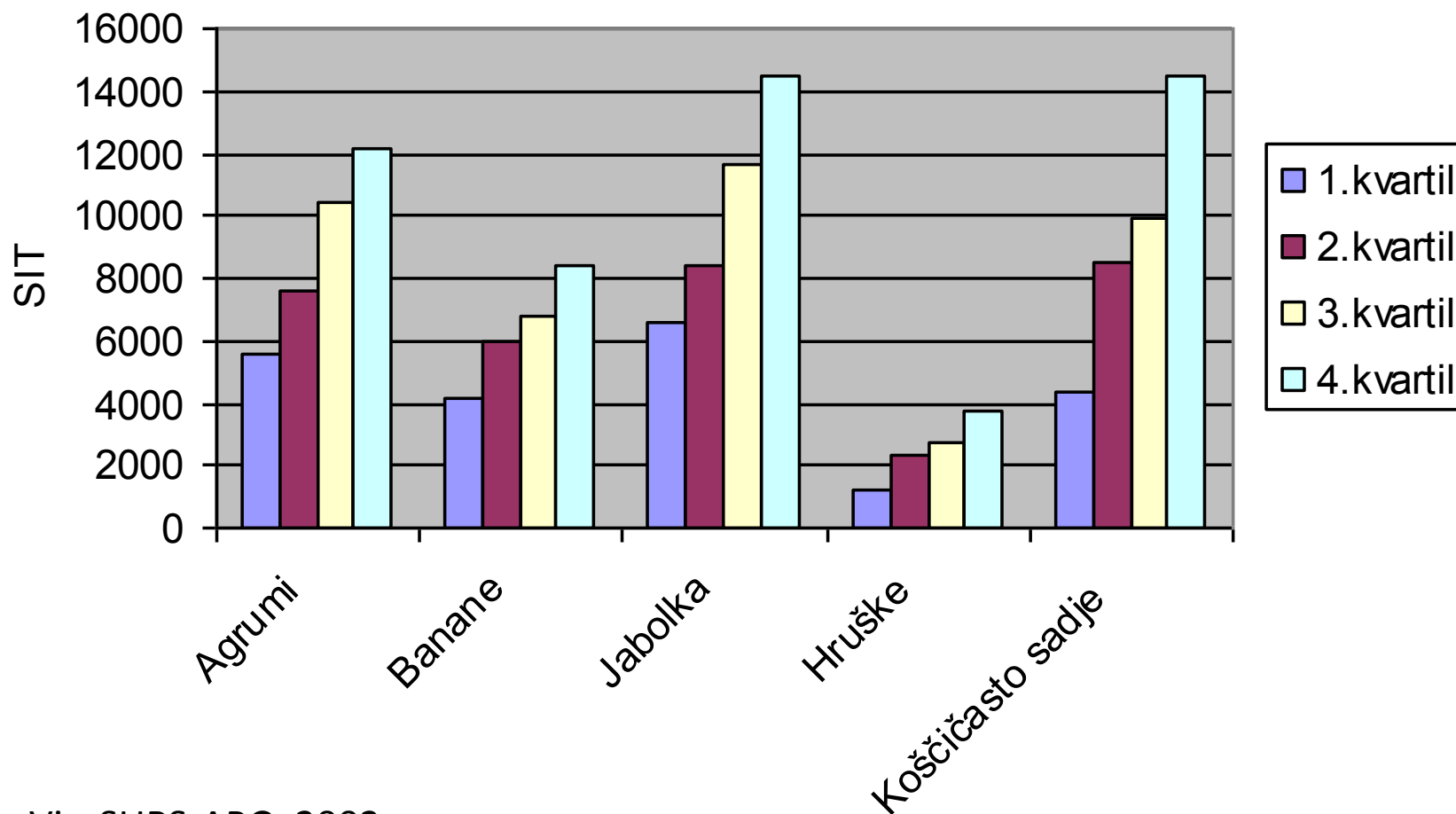
<http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=0&pi=7& 7 Filename=2348.pdf& 7 MediaId=2348& 7 AutoResize=false&pl=0-7.3.>

Odstotek gospodinjstev glede na porabo denarja za hrano in količina denarja, porabljenega za hrano na osebo na teden

James WPT, Nelson M, Ralph A, Leather S. Socioeconomic determinants of health: the contribution of nutrition to inequalities in health, *BMJ* 1997;314:1545-9.

Povprečna letna porabljena **sredstva** vseh gospodinjstev **za agrume, banane, jabolka, hruške in koščičasto sadje** v letu 2002, glede na dohodek gospodinjstva po kvartilih

Vir: SURS-APG, 2002

2. Prednosti lokalne pridelave s stališča javnega zdravja; samo atributi lokalnega?

Varnost živil

Živila, ki se proizvedejo lokalno, je lažje spremljati s stališča:

- **mikrobiološke varnosti** in
- **kemijske varnosti,**

izvajati ukrepe rednega nadzora in

ukrepati v primeru epidemij in različnih prehranskih afer.

Hranilna vrednost živil, transport in ogljični odtis

Definicija lokalne oskrbe – ni enotna, giblje se od 60 do 600 km.

Skrajšan transport omogoči:

- da pridelana rastlinska živila dosežejo **polno zrelost** in **višjo vsebnost hranilnih snovi** (predvsem vitaminov in mineralov ter različnih ne-nutrientov) in **boljše senzorične lastnosti** (predvsem okus);
- da hrana pride do potrošnika v najkrajšem možnem času, zato je **biorazpoložljivost vseh snovi v živilu visoka** (npr. vitamin C in vitamini skupine B, ki se razgrajujejo)

Zaradi krajšega transporta (manjša poraba goriva, manj gneče na cestah) je **manjši ogljični odtis** – **manjše onesnaževanje zraka** in **manjši vpliv na podnebne spremembe**.

Hranilna vrednost in hranilna gostota

- Količina izdelka ima prednost pred hranilno vrednostjo ali biokemično biodiverziteteto;
- Ob večji uporabi pesticidov rastlina ne potrebuje toliko antioksidantov, manj jih tvori;
- Količina mineralov v gojenih živilih pada (zelenjava: manj Ca, Mg, Na, Zu; sadje manj: K, Fe, Mg; na splošno več vode)
- Gojene živali (manj gibanja, spremenjena krma) povečuje vsebnost maščob, dvig SFA in padec PUFA – predvsem dolgoverižnih PUFA (alfa linolenska kislina);
- Skladiščne prakse in tehnologija predelave zmanjšujejo hranilno vrednost živil;
- številnih “divjih” vrst hrane se ne uporablja več.

Biodiverziteteta

- Biodiverziteteta že od pojava kmetijstva vpada;
- Večja pestrost živil v prehrani (prehranska diverziteteta) je povezana z manjšo umrljivostjo zaradi vseh vzrokov, posebej pa zaradi CVI in KNB;
- Biodiverziteteta povečuje prehransko varnost v zahtevnejših klimatskih razmerah.

Socialno kulturni vidik in pomen tradicionalne pri/predelave

Uvožena živila – v začetku devetdesetih atributi demokracije in blaginje; danes povezave z nenaravnostjo, zlorabami, genetskimi spremembami.

Stališča potrošnikov v Sloveniji o lokalno pridelani hrani (2002/3):

- 62 %: v Sloveniji pridelana živila so na splošno bolj zdrava od uvoženih;
- 74 %: z uživanjem doma pridelanih živil lahko znižaš vnos zdravju škodljivih snovi na najnižjo možno raven;
- 55 %: skrbi jih, da prezgodaj obrana sadje in zelenjava nimata nobene hranilne vrednosti
- 74 %: pomembno je, da sta sadje in zelenjava pridelana lokalno;
- 96: pomembno je, da sadje in zelenjava prideta do potrošnika čim bolj sveži

3. Zdravstveni izidi, h katerim lahko prispeva lokalna trajnostna oskrba

Vpliv socialno-ekonomskega stanja na zdravje je očiteno v razlikah v indikatorjih zdravja med socialnimi skupinami.

Rezultati raziskav kažejo, da je:

1. razlika v pričakovani življenjski dobi med najnižjo in najvišjo socialno skupino je med 5 in 8 let
2. stopnja umrljivosti nekvalificiranih delavcev je višja
3. zvišan krvni pritisk je bolj pogost med fizičnimi delavkami
4. Motnje nevrotskega kroga (anksioznost, depresija, fobije) so bile bolj pogoste med ženami iz nižjih socialnih skupin
5. odvisnost od alkohola je bolj pogosta pri moških iz nižjih socialnih skupin
6. ljudje iz nižjih socialno-ekonomskih skupin se nagibajo k manjšemu uživanju sadja in zelenjave in dietnih vlaknin ter posledično zaužijejo manj antioksidantov, vitaminov in mineralov

Vir: Acheson, D., Independent Inquiry into Inequalities in Health Report , The Stationery Office, 1998.
Colhoum H, Prescott –Clarke P. Health survey for England 1994. London: HMSO, 1996.

Neustrezno prehrano najdemo v skupinah s nizkim socialno ekonomskim statusom:

- revne družine denar, namenjen za hrano, pogosto koristijo za poravnanje kakšnih nujnih primerov;
- matere hodijo v nakupovanje hrane same in pogosto, ter tako preprečujejo, da se hrana poje predčasno;
- družini pogosto zmanjka hrane na koncu meseca in najpogosteje so matere tiste, ki čutijo večje pomanjkanje;
- Skupine prebivalstva z nižjim SES pri odločanju za živila iščejo predvsem poceni energijske vire
- Ljudje nižjega socialno ekonomskega statusa uživajo manj zdravo hrano **bolj zaradi cene kot pa pomanjkanja znanja.**

Viri:

Acheson, D., Independent Inquiry into Inequalities in Health Report , The Stationery Office, 1998.

Leather S. The making of modern malnutrition: an overview of food poverty in the UK. London. Caroline Walker Trust, 1986.

Colhoun H, Prescott –Clarke P. Health survey for England 1994. london: HMSO, 1996.

James WPT, Nelson M, Ralph A, Leather S. Socioeconomic determinants of health: the contribution of nutrition to inequalities in health, BMJ 1997;314:1545-9.

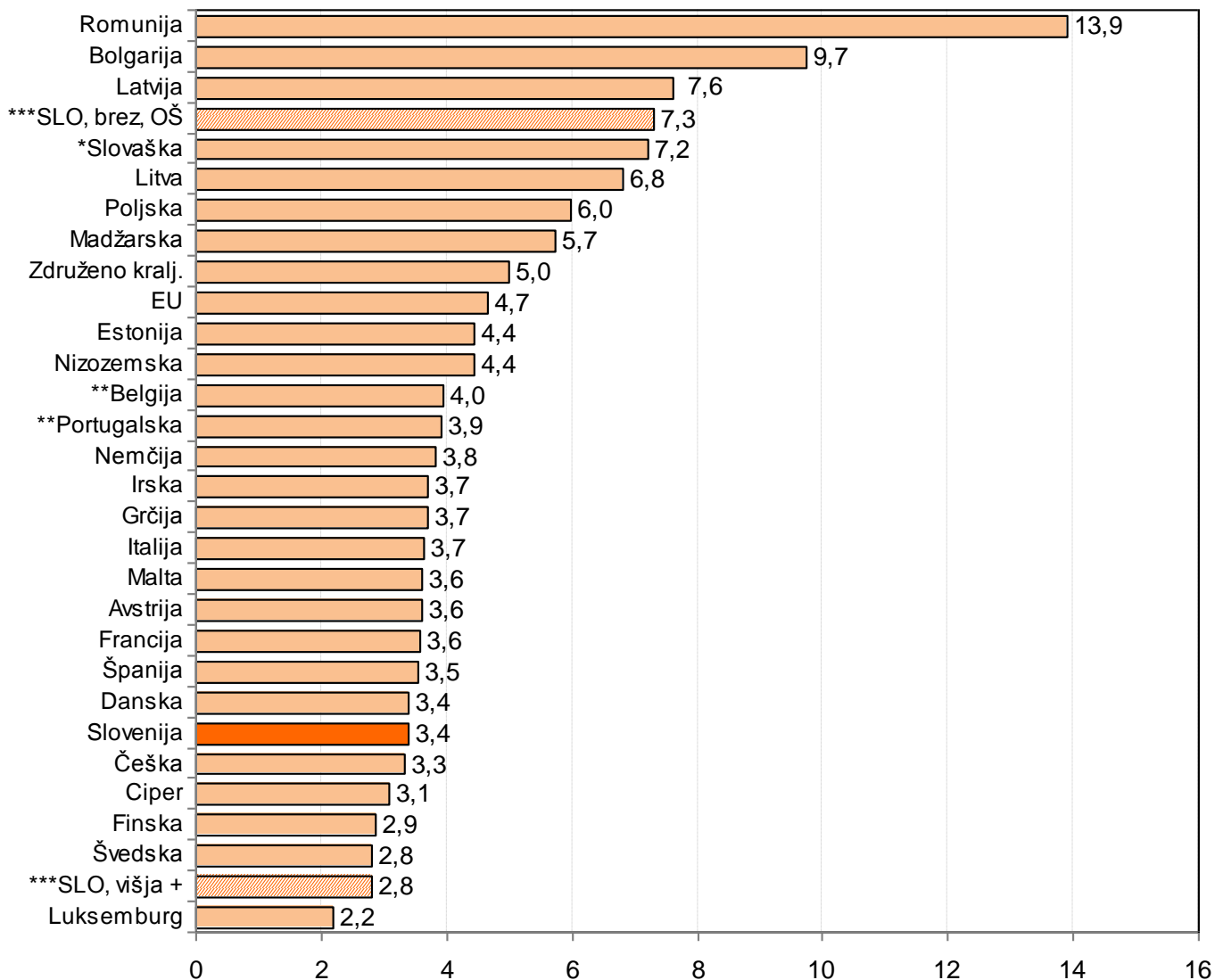
Vpliv nižjega socialno ekonomskega stanja na zdravstvene izide v posameznih starostnih skupinah

- **pri nosečnicah:** v kombinaciji s kajenjem vzrok za nižjo porodno težo novorojenčka; pri populaciji z nižjim socialno ekonomskim statusom so pogostejše mladostniške nosečnosti;
- **pri dojenčkih:** matere iz nižjih socialno ekonomskih skupin manj pogosto dojijo svoje otroke, umrljivost dojenčkov je višja
- **pri predšolskih otrocih:** pogosteje uživajo energijsko gostejša in hranilno redkejša živila, kar otežuje navajanje na okuse zdravju prijaznejše hrane; pogostejše so kariotične spremembe zobovja in motnje v delovanju imunskega sistema;
- **pri šolskih otrocih in mladostnikih:** pojav anemij in razvoja zobnega kariesa; slabše poteka mineralizacija kosti; pogostejše kajenje in nižji vnos antioksidantov predvidoma vodita v povečano tveganje za razvoj rakavih obolenj v odrasli dobi;
- **pri odraslih prebivalcih:** pogosteje se pojavlja debelost, povišan krvni tlak, od insulina neodvisna sladkorna bolezen, srčnožilne bolezni in nekatere vrste raka;
- **pri starejših odraslih:** pogostejša je podhranjenost, motnje v delovanju imunskega sistema, osteoporoza in večja je verjetnost zlomov, pa tudi makularna degeneracija in katarakta.

James WPT, Nelson M, Ralph A, Leather S. Socioeconomic determinants of health: the contribution of nutrition to inequalities in health, BMJ 1997;314:1545-9.

Robertson A, Tirado C, Lobstein T. Et all. Food and health in Europe: a new basis for action. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2004

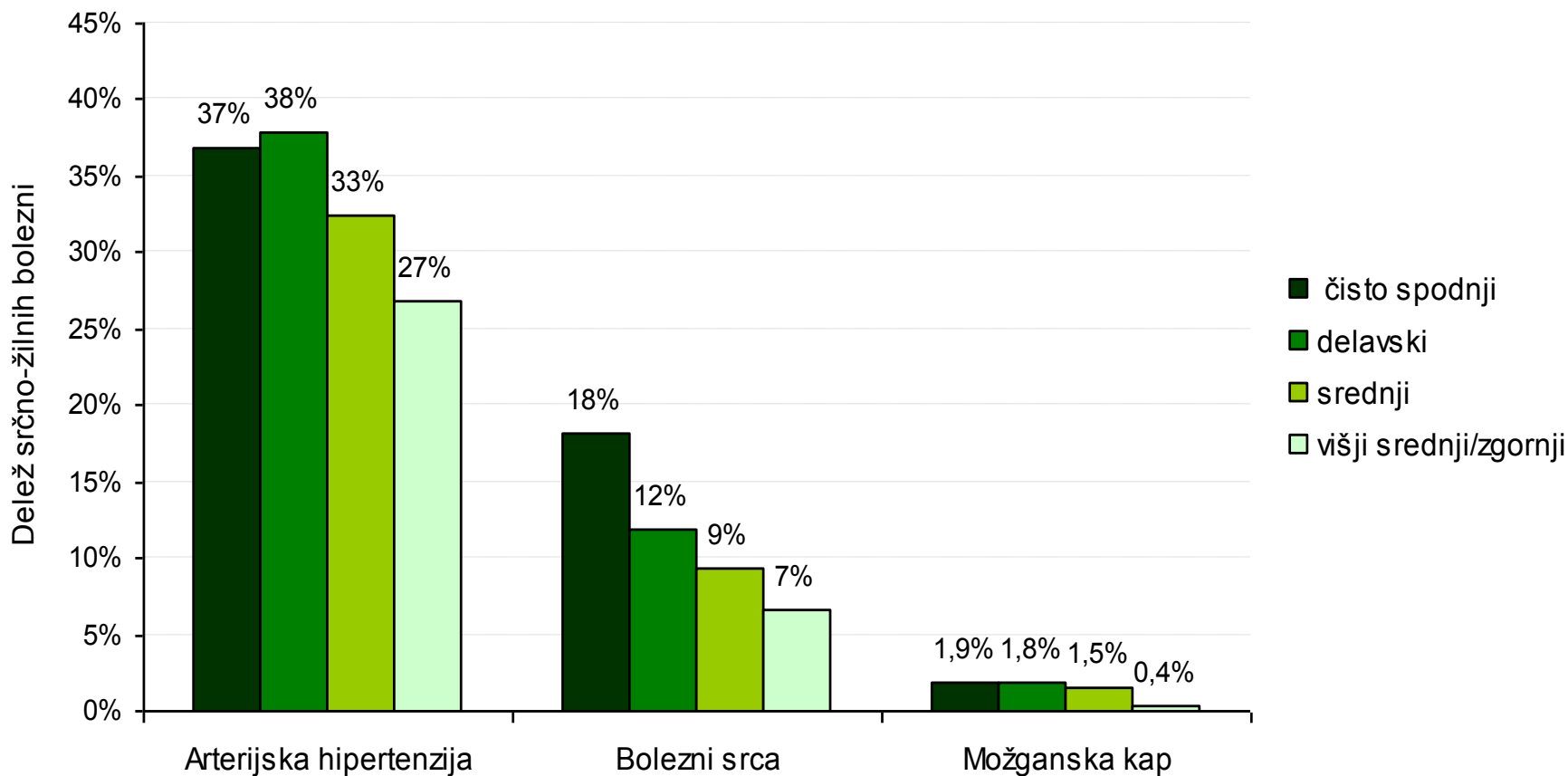
Umrljivost dojenčkov v EU in Sloveniji na 1000 živorojenih otrok, 2006

Vir: Buzeti T in drugi. 2011. Neenakosti v zdravju v Sloveniji. Inštitut za varovanje zdravja.

[http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=0&pi=7& 7 Filename=2923.pdf& 7 MediaId=2923& 7 AutoResize=false&pl=0-7.3.](http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=0&pi=7& 7 Filename=2923.pdf& 7 MediaId=2923& 7 AutoResize=false&pl=0-7.3)

Prevalenca srčno-žilnih bolezní glede na družbeni sloj, starostna skupina 45-64 let, Slovenija 2008

Vir: Buzeti T in drugi. 2011. Neenakosti v zdravju v Sloveniji. Inštitut za varovanje zdravja.

http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=0&pi=7& 7_Filename=2923.pdf& 7_MediaId=2923& 7_AutoResize=false&pl=0-7.3.

4. Primer možnosti za sistemsko vzpostavljanje kratkih verig v Sloveniji

Shema šolskega sadja v Skupni kmetijski politiki

SHEMA ŠOLSKEGA SADJA

Vključevanje v plačljivo shemo šolskega sadja – **etičnost** in prehranska politika

Primerjava uporabnikov in ne-uporabnikov programa

	Ne-uporabniki	Uporabniki	p-vrednost
Spol (dekleta)	46%	59%	0.05
Osebni izobraževalni načrti (namen pridobiti univerzitetno izobrazbo)	49%	68%	0.001
ITM (povprečni)	21.3	20.5	0.05
S&Z v dnevu (porcije/dan, 24-h recall)	1.9	3.2	<0.001
Gazirane pijače/sladice/čips (priložnosti/teden)	6.9	5.2	0.002
Včeraj zaužil zajtrk	75%	92%	<0.001

5. Priporočila za lokalno trajnostno oskrbo, ki izhajajo iz vrednotenja NPPP 2005-10

Priporočila – lokalna trajnostna oskrba

Povečanje in izboljšanje **medsektorskega sodelovanja** ključnih deležnikov na področju lokalne trajnostne oskrbe s hrano in samooskrbe v Sloveniji, tudi s pomočjo vzpostavitve **lokalnih prehranskih strategij**;

Spodbujanje lokalnih pridelovalcev k čim **večji lokalni pridelavi** (tudi glede raznolikosti izdelkov), posebej sadja in zelenjave, povečanje **prepoznavnosti na lokalnem trgu** in vključevanje **systemskega motivacijskega mehanizma** ter organiziranje proizvajalcev v **kratke verige**, s pomočjo strokovnih inštitucij s področja kmetijstva;

Krepitev **ozaveščenosti ter znanje prebivalstva** o pomenu svežih in kakovostnih domačih pridelkih iz lokalnega okolja ter **prilaganje ponudbe povpraševanju potrošnikov**, z vzpostavitvijo novih tržnih možnosti (lokalne tržnice, ...);

Povečanje samooskrbe, tudi preko systemskih spodbud; z vzpostavitvijo manjkajočih bilanc ter sistematičnega spremljanja samooskrbe po posameznih proizvodih;

Priporočila – lokalna trajnostna oskrba

Povečanje dostopnosti do kakovostne in zdravju koristne lokalno trajnostno pridelane hrane/živil **v javnih ustanovah.**

Poenostaviti in olajšati naročanje lokalno pridelanih kmetijskih proizvodov enostavno in dostopno naročanje, s ponovno uskladitvijo z Direktivo 2004/18/ES ter **poenostavitvijo sistema javnih naročil** in upoštevanjem **direktive za zeleno javno naročanje.**

Nadaljevanje izvajanja **SHEME šolskega sadja** s poenostavitvijo, ter prenos izkušenj v **SHEME šolskega mleka.**

Vključevanje **ekoloških živil in vidikov pridelave** v segment lokalne trajnostne oskrbe.

Ključne priložnosti lokalne trajnostne oskrbe za Slovenijo iz ReNPPP 2005 – 10 naj se v novem programu prehranske politike ohranijo.

6. Zaključek

PREHRANSKA EKONOMIJA NAJ SPODBUJA

Socialno kohezijo in izboljšan **socialno ekonomski status** prebivalcev ruralnih območij.

Proizvodnjo **varne hrane**, ki naj ustreza **prehranskim potrebam** človeka.

Proizvodnjo živil, ki prispevajo k preprečevanju **kroničnih nenalezljivih bolezni**.

Proizvodnjo tistih vrst živil, ki so **okolju prijazna**.

Skratka, proizvodnjo živil, ki podpira cilje **javnega zdravja**.

Podpora lokalni pridelavi obstaja

„Zakaj ne bi dala našim zaslužiti? Mi gre tak na živce, da naši propadajo, največ zaradi tega, ker je tolk uvoza pa tega. Zakaj bi naši proizvajalci propadali? Saj ne bom jaz nič reš'la s tem, sam pač tak študiraš.“

Vir: Tivadar B. 2000-2003. prehranjevalne navade v Sloveniji ter Sociološki in socialno psihološki vidiki zaskrbljenosti zaradi hrane v Sloveniji

Steirisches
Vulkanland

PRILOGA 4: Predstavitev "Dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v tujini"

Local Food Supply - Regional Economy in Steirisches Vulkanland

7th October 2011

Mag. Michael Fend

LEADER Management Steirisches Vulkanland

fend@vulkanland.at; Phone: +43/(0)31 52/8380-13

www.vulkanland.at

Content

1. Agriculture in Austria
2. The Region “Steirisches Vulkanland”
3. Regional Strategy
4. Agricultural Resources & Opportunities
5. How we work
6. Our Success Factors

Focus on Austria

Cuisine • European Crafts-Region • Region of Vitality • Regional Energy

Relevance of Agriculture

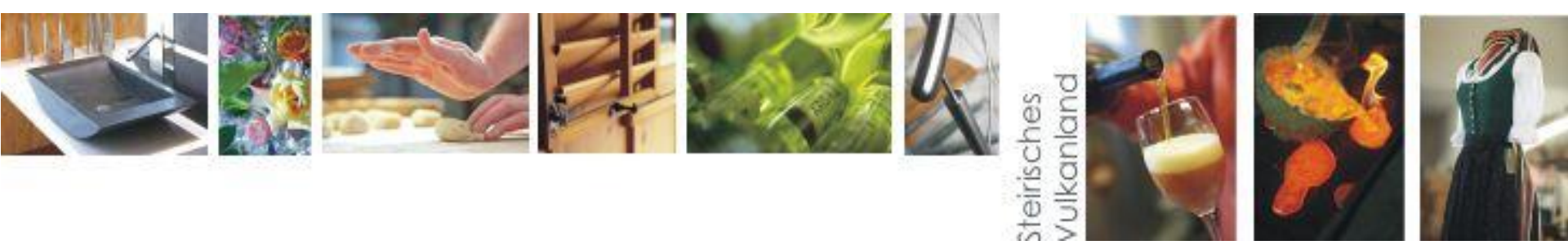
- 3.190.000 ha agricultural area
- 3.335.000 ha forests
- + small “agricultural” area

→ **agriculture takes care of ~80% of the territory**

Data: Statistik Austria, 2007

Cuisine • European Crafts-Region • Region of Vitality • Regional Energy

Relevance of Agriculture

- 187.000 farms
- 495.000 people working

→ agriculture employs ~12% of labour force

Data: Statistik Austria, 2007

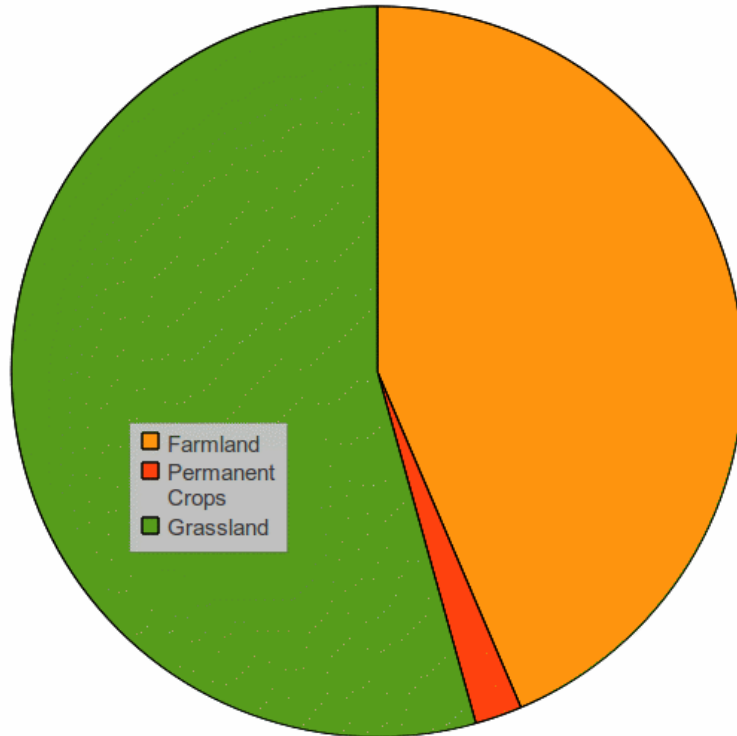
Cuisine • European Crafts-Region • Region of Vitality • Regional Energy

Steirisches
vulkanland

Agricultural Area

Area in Hectares

Farmland	1.388.741
Permanent Crops	66.302
Grassland	1.731.267

Data: Statistik Austria, 2007

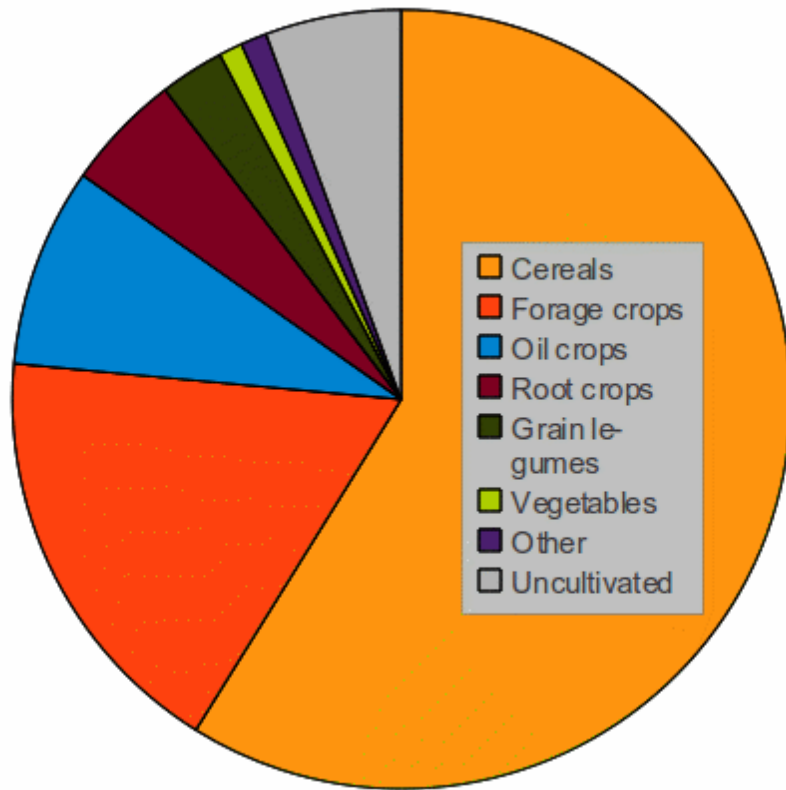
Cuisine • European Crafts-Region • Region of Vitality • Regional Energy

Steirisches
vulkanland

Farmland - Crops

Area in Hectares

Cereals	817.478
Forage crops	244.346
Oil crops	115.074
Root crops	67.466
Grain legumes	37.091
Vegetables	13.590
Other	15.097
Uncultivated	78.599

Data: Statistik Austria, 2007

Cuisine • European Crafts-Region • Region of Vitality • Regional Energy

Steirisches
vulkanland

Self Supply – Crop Produces

Crop	Production	Self supply
Cereals	5.144.152 t	93%
Oil crops	326.748 t	49%
Fruit	844.826 t	69%
Apples	485.609 t	111%
Vegetables	656.142 t	60%
Potatoes	722.098 t	91%
Pulse	54.667 t	92%
Beer	8,8 mio hl	101%
Wine	2,2-3 mio hl	80-120%

Data: Statistik Austria, 2009/2010

Self Supply – Animal Produces

Produce	Production	Self supply
Meat	925.400 t	111%
Beef, Veal	221.784 t	145%
Pork	511.721 t	108%
Poultry	125.168 t	73%
Milk	3.286.000 t	
Milk (drink)	1.031.000 t	156%
Cream	6.927 t	99%
Cheese	159.591 t	94%

Data: Statistik Austria, 2010

Steirisches
Vulkanland

Self Supply - Consumption

	Consumption per Capita	Total Consumption	Production	Self Supply
Cereals	90,4	759.812	5.144.152	677%
Fruits	96,6	811.923	808.753	100%
Vegetables	110	924.550	656.142	71%
Meat	66,5	558.933	925.407	166%

Data: Statistik Austria, 2010

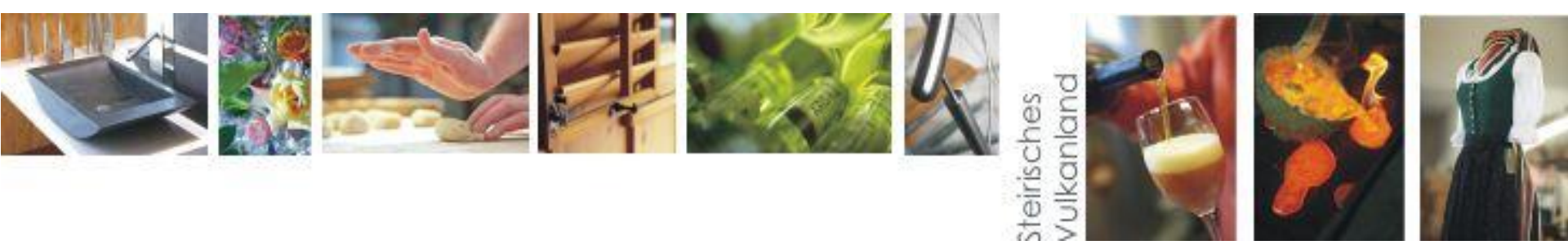

Self Supply in Austria

- Austria could feed the population
- most agricultural produces for forage and further processing
- better in animal than in crop produces
- “strong” produces: apples, meat, milk

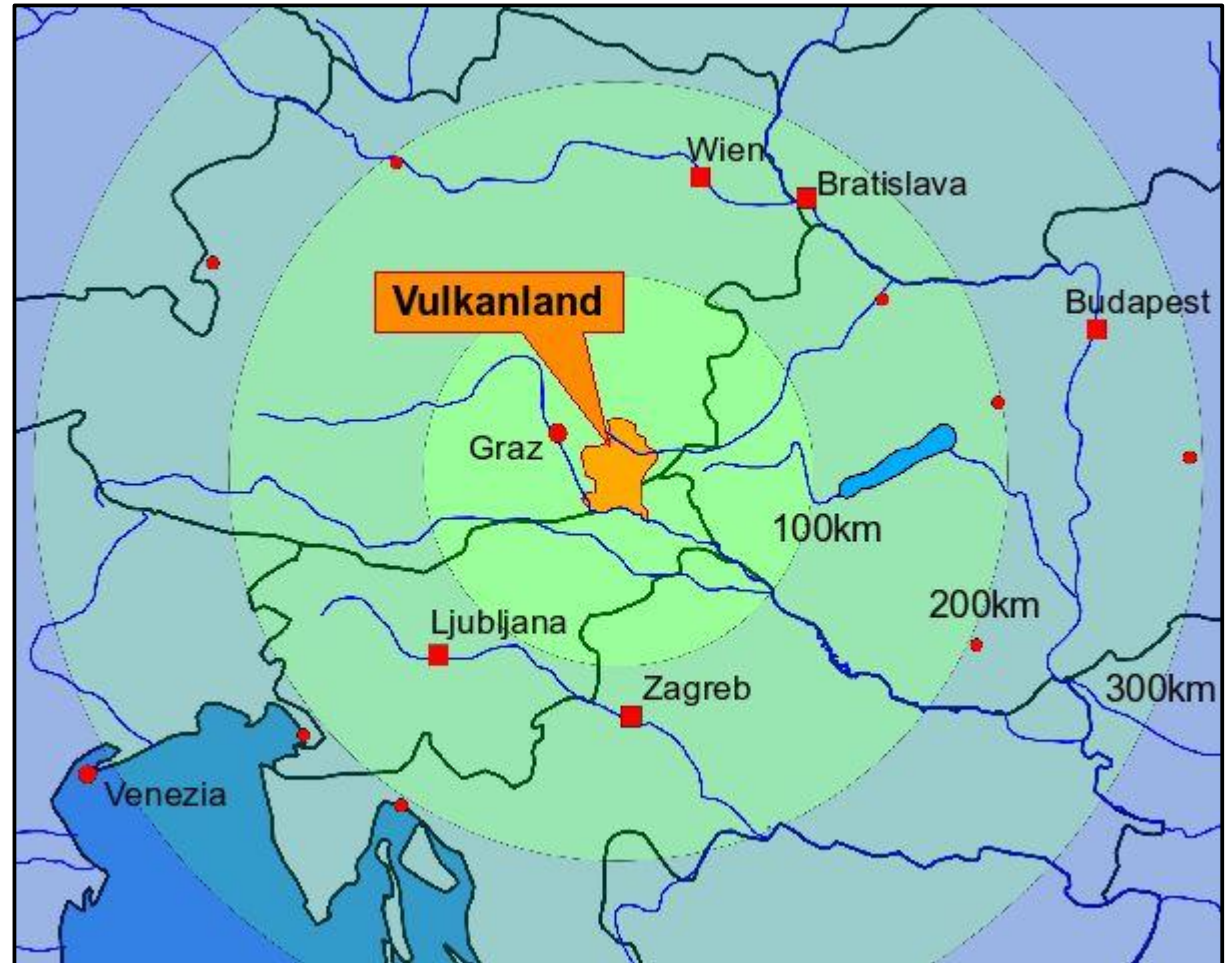
Steirisches Vulkanland

Steirisches
Vulkanland

Steirisches Vulkanland

- Location

Steirisches Vulkanland

- 1.145 km²
- 103.000 inhabitants
- 79 communities in 5 districts

Characteristics of the region

- lowland area with lovely and calm hills
- economically weak rurally orientated region
- small-sized enterprises in crafts, trade and tourism
- low unemployment
- low average income

Steirisches
Vulkanland

Volcanoes...

- Volcanic activity until 2 mio years ago
- Visible volcanoes
- post-volcanic phenomena

Steirisches
Vulkanland

Organisation

- Association of 79 communities
 - plenum: all mayors
 - managing board: mayors of small regions, regional members of Styrian parliament
- LAG Management
 - Steirisches Vulkanland Regionalentwicklung Ltd.

Steirisches
Vulkanland

LAG Management

- Coordination of the RD process
- Implementation of the development strategy
- Implementation of certain projects
- Support/development of projects
- Advancement of the regional vision

A misty, golden-hour landscape of rolling hills and valleys. The scene is bathed in a warm, yellowish light, likely from a low sun, creating a soft glow over the terrain. The hills are covered in dense green forests, and the valleys are filled with a thick layer of white mist or fog. In the distance, a small town or village is visible on a hillside. A dark horizontal bar at the bottom of the image contains the text "Regional Strategy" in white, bold, sans-serif font.

Regional Strategy

Die Vision 2010 war

Mit den Menschen den Wandel von der entwerteten Grenzregion zur
inwertgesetzten Region Steirisches Vulkanland schaffen

Inwertsetzungsprozess Würde und Wert wiederhergestellt

Eine gemeinsame Marke und damit enorme regionale Aufwertung
11,2 Mio € Markenwert

Neue Kultur der Zusammenarbeit

79 Gemeinden | 104.000 Einwohner | 16 Kleinregionen | Institutionenökonomie

Gemeinsame wirtschaftliche Positionierung

Kulinarik | Handwerk | Lebenskraft | Energie

*Was hier wächst, hat Wert | Vulkanland-Handwerker schaffen Lebensqualität
Begegnung Mensch und Landschaft | 100% eigene Energie ist möglich*

Gemeinsame jahreszeitliche Positionierung

Vulkanland Frühling | Meisterkultur Sommer | Kulinarischer Herbst | Stiller Advent

Gemeinsame Vernetzte Region

Internet - www.vulkanland.at - 30.000 Seiten (Kleinregionen, Betriebe, Plattformen)
Plattformen & Netzwerke: Museen, Lebensgärten, Chöre, Theater, Vulkanlandurlaub,
Kulinarik-Netzwerke, Handwerk ...

Starke regionale Wirtschaft

mit neuer Philosophie, neuen Werten, neuer Sprache, neuem Design

DER VULKANLAND WEG

Mit Beharrlichkeit ans Ziel

Zukunftsfähigkeit

menschlich – ökologisch – wirtschaftlich

Verfeinerung des Lebensstils,
lebenslange Kultivierung,
Mut und Wertschätzung,
Eigenverantwortung, Ehren-
amt und Vorbild, Dankbarkeit,
regionaler Konsum.

Wertschätzung und achtsamer
Umgang für die Grundlagen
unserer Existenz, ökologisch
und nachhaltig bewirtschaften,
Landschaftsbild, Geomantie und
harmonische Baukultur.

Neue Wirtschaftskultur, Regional-
markt, Kreativität, Verantwortung,
Positionierung (Kulinarik, Hand-
werk, Lebenskraft), Image, 100 %
eigene Energie, Ethik, Zusammen-
arbeit, Jugendausbildung.

Lebenskultur

Lebensraum

Regionalwirtschaft

Wirtschaftliche Positionierung Steirisches Vulkanland

*„Was hier wächst,
hat Wert!“*

**Wir wollen die Kulinarische
Region Österreichs werden.**

*„Vulkanland-Handwerker
schaffen Lebensqualität“*

**Wir wollen die Europäische Hand-
werksregion werden.**

*„Begegnung
Mensch & Landschaft“*

**Wir wollen eine Region
der Lebenskraft werden.**

*„100% eigene
Energie ist möglich“*

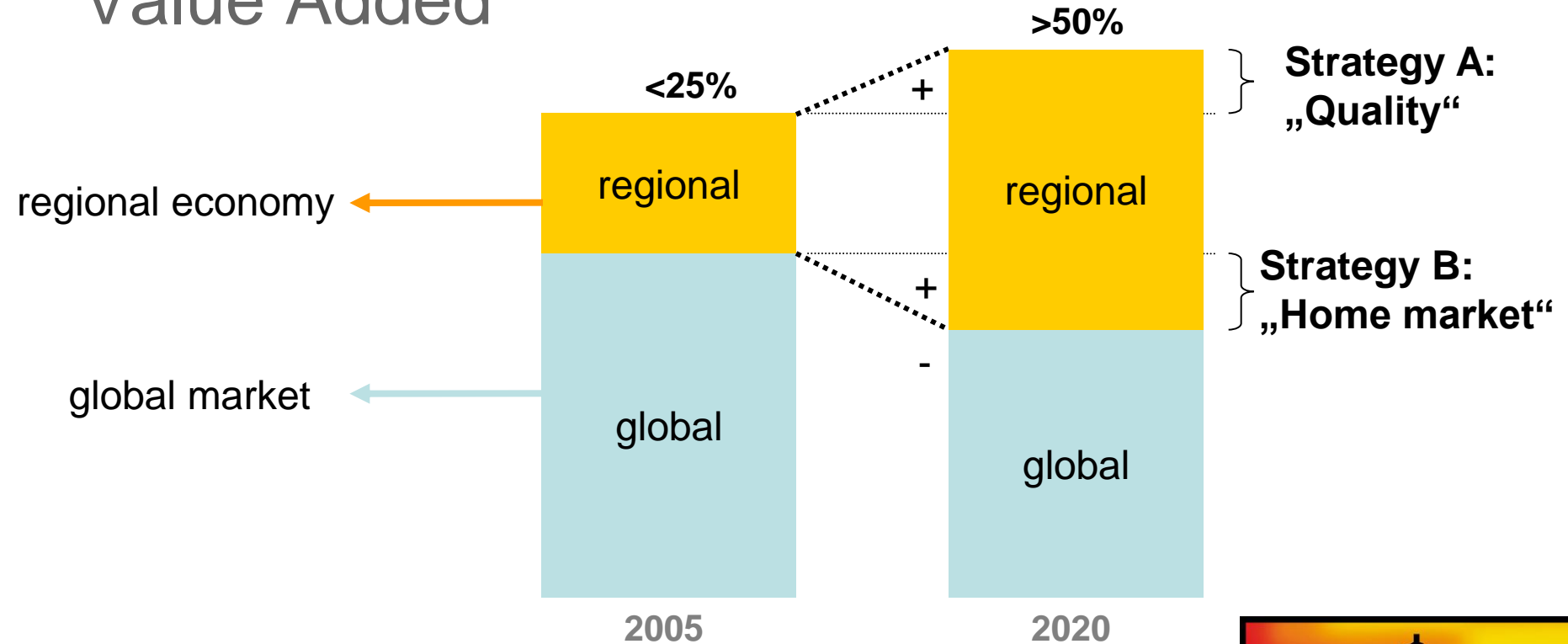
**Wir wollen bis 2025
energieautark werden.**

Steirisches
Vulkanland

Economic Strategy

Value Added

Agricultural Resources & Opportunities

Local Food Supply

- What do we have? → **Resources**
- What can we do with it? → **Opportunities**
- What do we want to do with it? → **Vision**

Steirisches
Vulkanland

Resources

- 1.145 km²
- fertile soils
- appropriate climate conditions
- many people involved in agriculture
→ agricultural knowledge

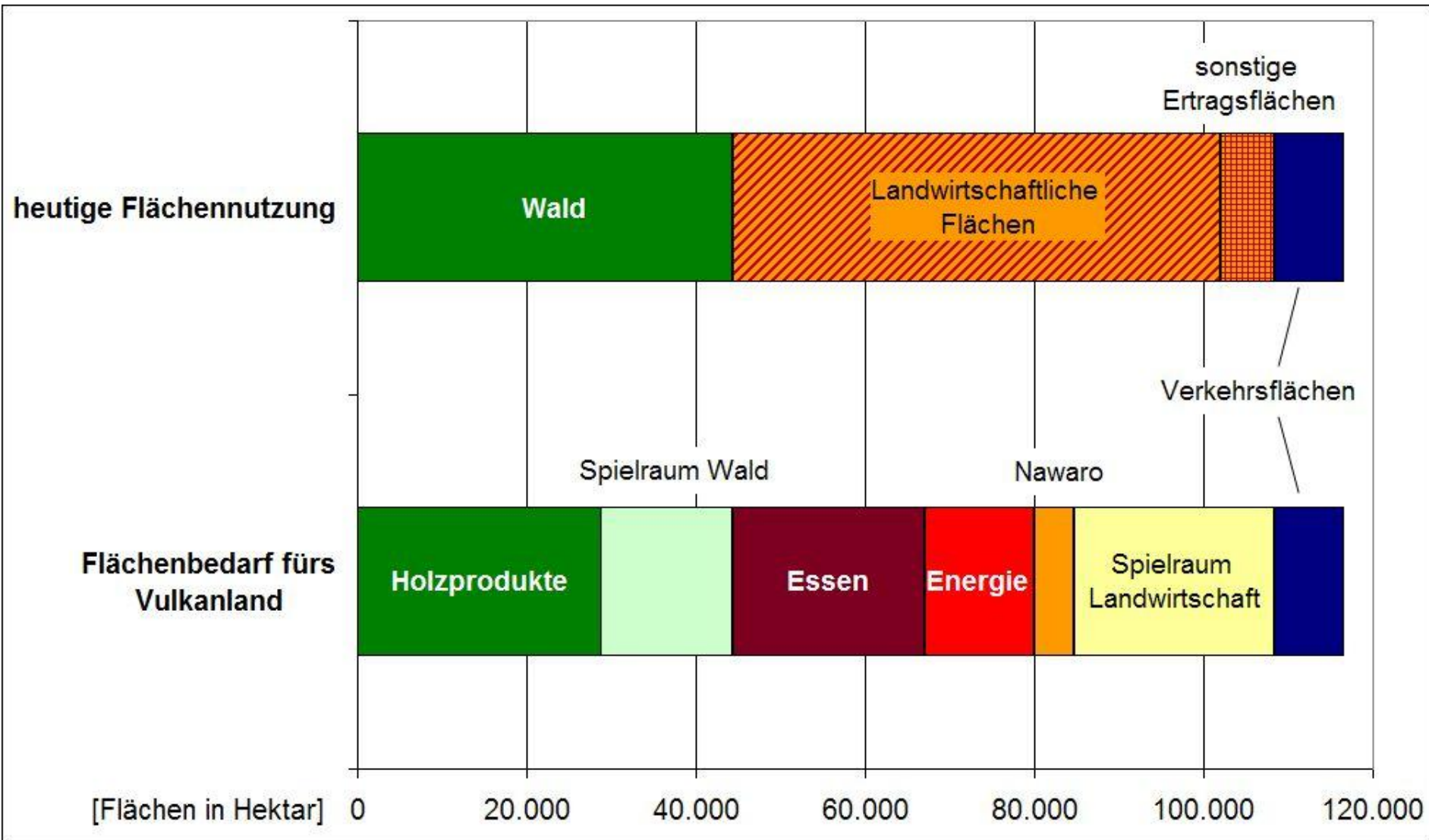

Steirisches
Vulkanland

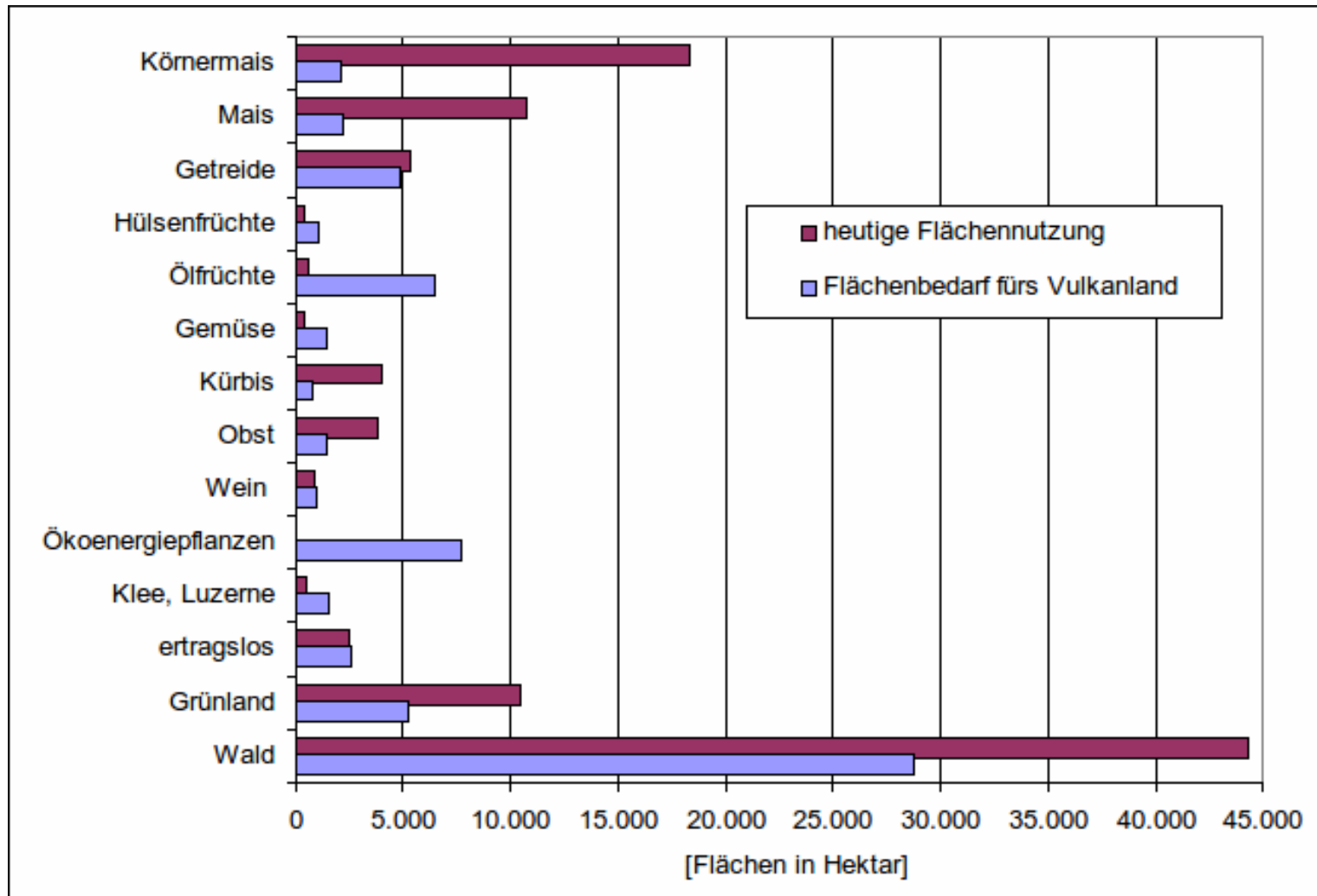
On 1.145 km² we have to...

- feed 103.000 inhabitants
- get raw materials (wood, agricultural raw materials)
- produce energy for 103.000 inhabitants & economy

Land Use vs. Requirements

Land Use vs. Requirements

Regional Vision: Culinary Region

Culinary Region includes

- self sufficiency on high quality level
- culinary indulgence
- farmers, taverns, winegrower, transparent
manufactories, gastronomy
- “eatable” landscape
- region of extraordinary cuisine

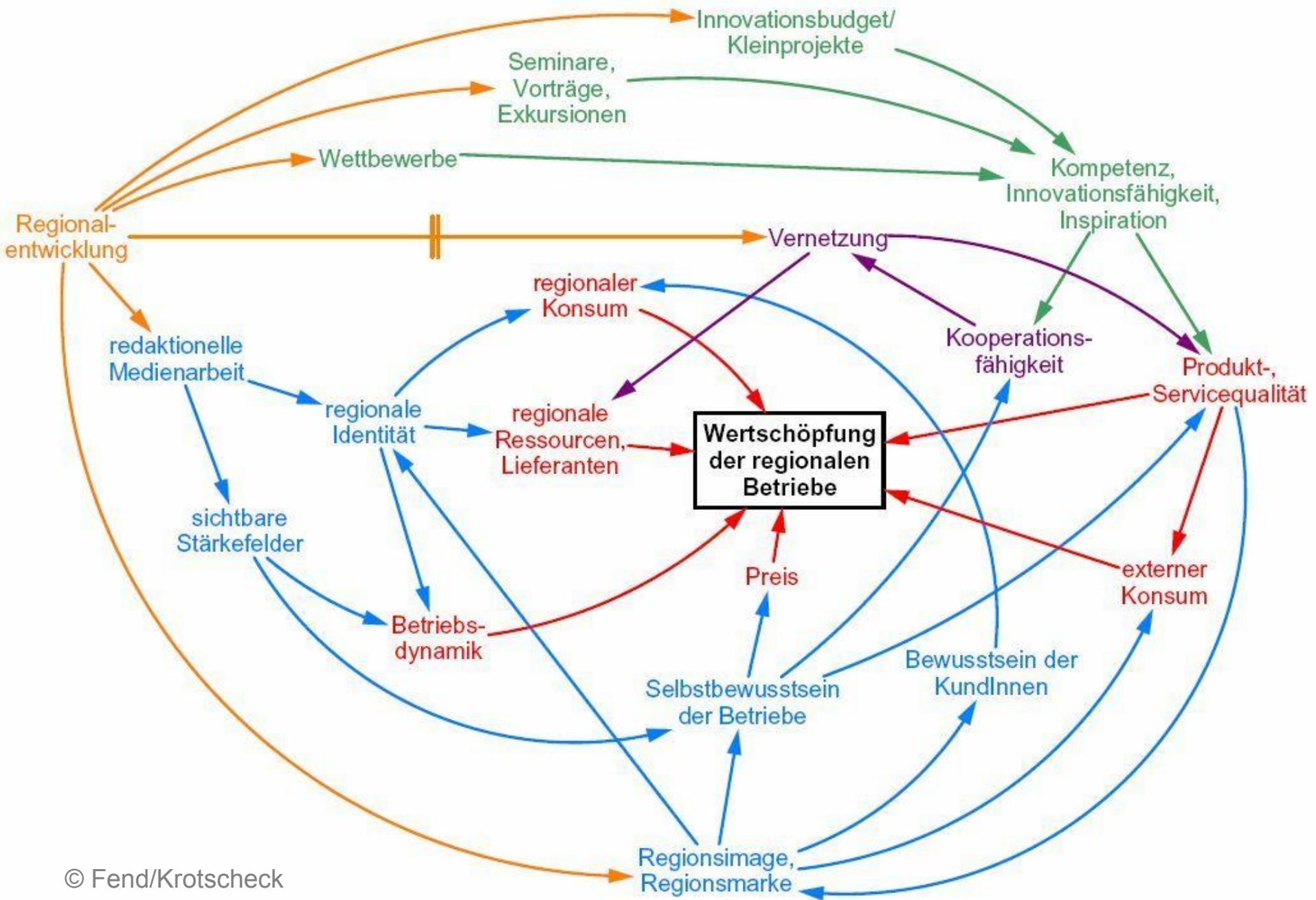
How we work

Transformation of the Vision

→ Region of Cuisine, Regional Energy

- Capacity building/education/inspiration
- media work: awareness raising, consciousness building
- supporting small scale projects/innovations
- supporting cooperations
- regional image and brand

© Fend/Krotscheck

Vulkanland Academy

Vulkanland
AKADEMIE

- Lectures, Workshops
- Masters' talks
- Excursions

Steirisches
Vulkanland

Innovation Award

- annual award in 3 categories
- 10 – 25 culinary innovations per year
- > 120 culinary innovations since 2004
- award ceremony – publicity
- showing innovative power
- creating a supporting environment

Steirisches
vulkanland

Home Manufactories

- Valorise home made delicacies
- brochure
- common label

Steirisches
Vulkanland

Culture of Festivities

- clear definition
- brochure
- commitment of municipalities

Steirisches
Vulkanland

Tavern-culture

- clear definition
- brochure
- commitment of municipalities

Steirisches
Vulkanland

Small Scale Projects

- supporting direct marketing
- farm shops
- transparent manufactories
- increasing processing depth

Steirisches
Vulkanland

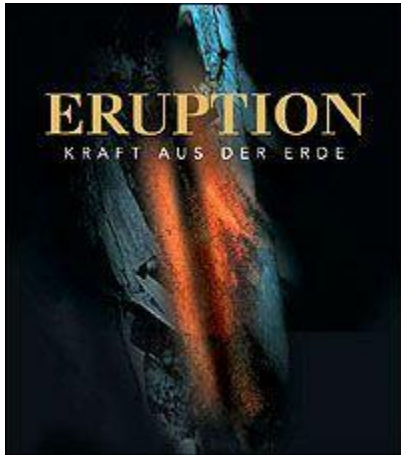
Cooperations

- increasing culture of cooperation
- supporting network building
 - setup of networks
 - common goals/vision
 - common rules
 - marketing activities

Steirisches
vulkanland

Winegrowers

Caldera

- 7 apple growers
- high quality cidre
- apples
 - from mixed orchards
 - one variety
- valuable cultural landscape!

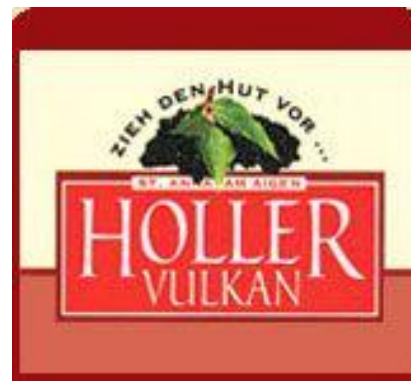

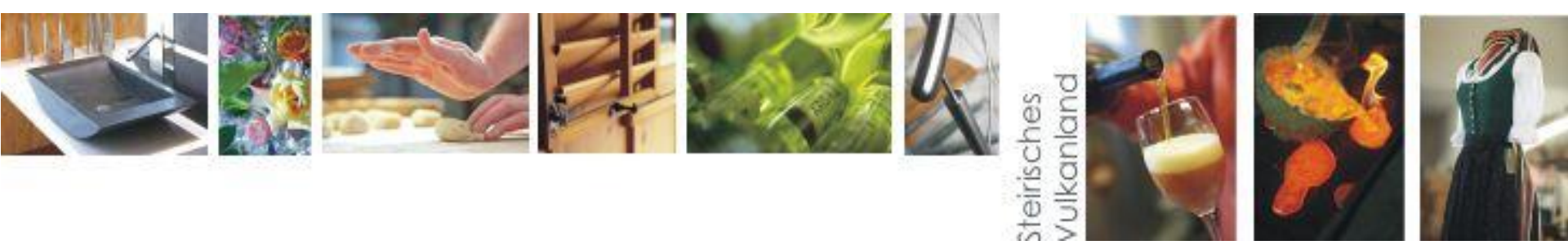
Steirisches
Vulkanland

Holler Vulkan

- juice of elderberries
- certified medical benefit
- valorisation of traditional knowledge

Steirisches
Vulkanland

Other cooperations

- Vulkanland cherry
- Vulkanland apricot
- ham cooperation in development
- common festivities of high quality

Steirisches
Vulkanland

Benefit of Cooperations

- learning from each other
- internal “competition”
- quality standards
- clear positioning
- common brand
- increasing visibility

Steirisches
Vulkanland

Publicity/ Media Work

- write/talk about all activities
- showing success stories
- creating an enabling environment
- emotional approach

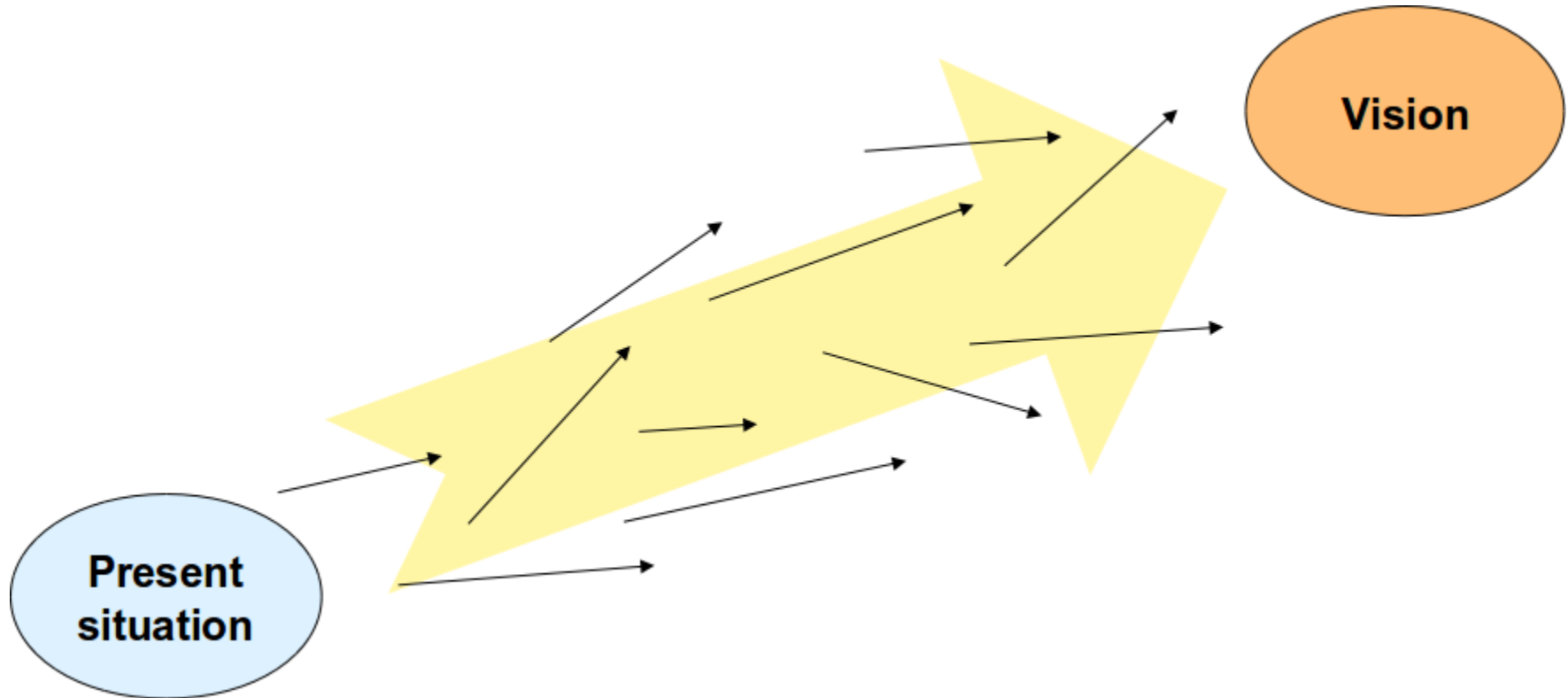
Steirisches
Vulkanland

Visible Results

- excellent image of local food
- “home made” is considered as speciality
- many shops/supermarkets sell local products
- farm shops/yard sale works well
- products sell well
- innovative farmers succeed

Our Success Factors

Steirisches
Vulkanland

Preparation of the Soil

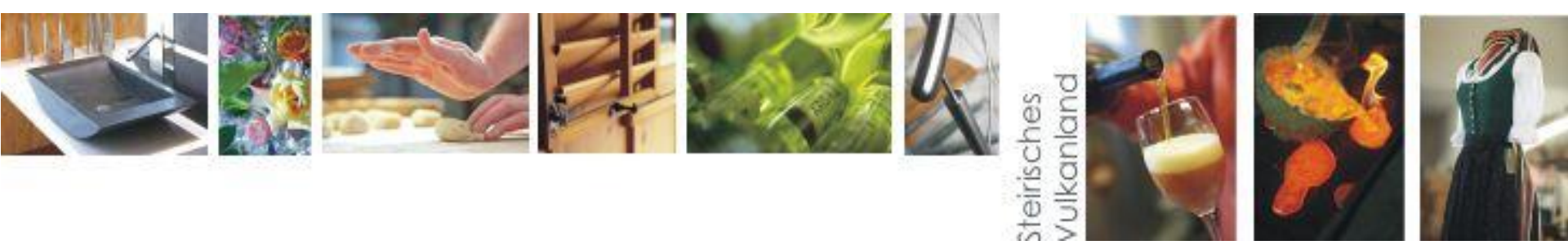
Grass doesn't grow faster, when
you pull at it!
(African saying)

Steirisches
Vulkanland

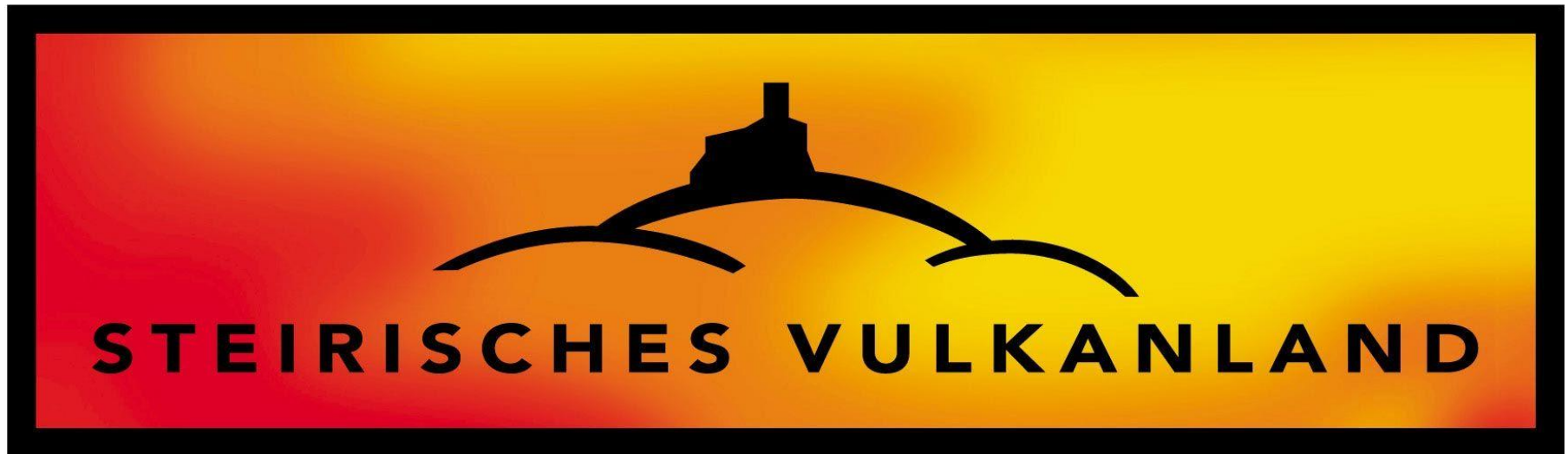
Focus on...

- future and regional economy
- cooperations
- mentoring: farmers are experts in their field
- process instead of projects – longterm development

Steirisches
Vulkanland

Make it visible!

Cuisine • European Crafts-Region • Region of Vitality • Regional Energy

Rediscovering the local...

*PRILOGA 5: Predstavitev "Predstavitev
modela lokalne samooskrbe s hrano v
Sloveniji: Model kratke oskrbovalne verige"*

**Predstavitev modela
lokalne samooskrbe
s hrano v Sloveniji:
Model kratke
oskrbovalne verige**

Miha Uhan

Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

7. oktober 2011

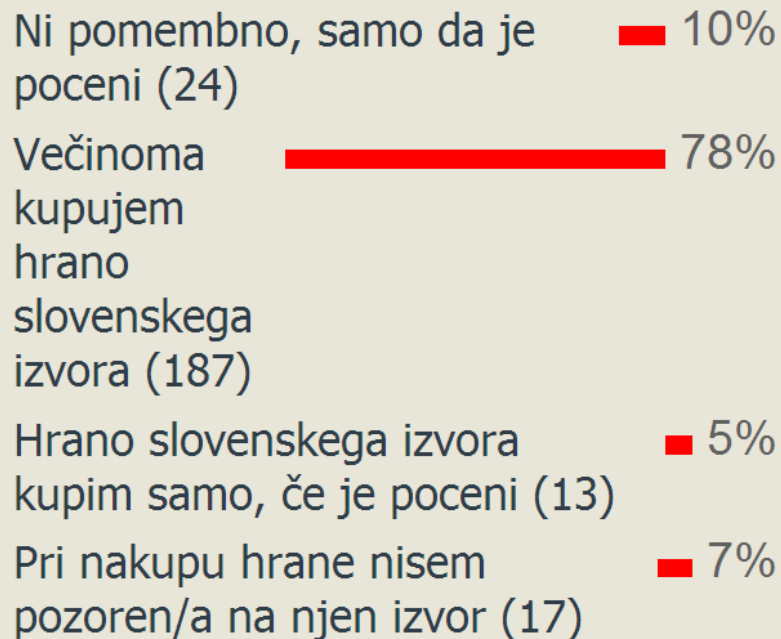
Domaća hrana - nacionalni interes?

Idealna situacija...

Anketa

1. Kakšno hrano kupujete?

Vir: KGZS, spletna anketa 6.10.2011

Podoba slovenskega kmetijstva

207.941

▶ delovno aktivnih oseb se je leta 2010 ukvarjalo s kmetijstvom.

Podoba slovenskega kmetijstva

19%

▶ se je zmanjšalo število delovno aktivnih oseb v kmetijstvu v primerjavi z letom 2000.

Podoba slovenskega kmetijstva

86.467

▶ kmetijskih gospodarstev smo imeli leta 2000.

74.640

▶ kmetijskih gospodarstev smo imeli lani.

Podoba slovenskega kmetijstva

57%

▶ gospodarjev slovenskih kmetij
je starejših od 55 let.

Zaskrbljujoče dejstvo št. 1

Naravni pogoji za kmetovanje in zgodovinski razvoj agrarne strukture **v Sloveniji ne omogočajo visoke produktivnosti v kmetijstvu**. Velik delež zemljišč je na območju s težjimi naravnimi razmerami za pridelavo, posestva so razmeroma majhna in močno razdrobljena, njihova stopnja specializacije je nizka, velikostna struktura kmetijskih gospodarstev pa s stališča doseganja pogojev za visoke ekonomske rezultate dokaj neugodna (Perpar, Udovč, 2010).

→ POTREBNE STRUKTURNE SPREMEMBE!

Zaskrbljujoče dejstvo št. 2

Drugi razlog, ki je z vidika samooskrbe hrane v Sloveniji zaskrbljujoč, je **pozidavanje in spreminjanje namembnosti kmetijskih zemljišč z najboljšim pridelovalnim potencialom**. Obseg teh zemljišč je v Sloveniji že po naravi zelo omejen, Slovenija pa je glede zagotavljanja prehranske varnosti na podlagi lastnih kmetijskih zemljišč povsem na koncu lestvice držav članic Evropske unije (Perpar, Udovč, 2010).

→ **NACIONALNI INTERES?**

Krivda na strani trgovskih verig?

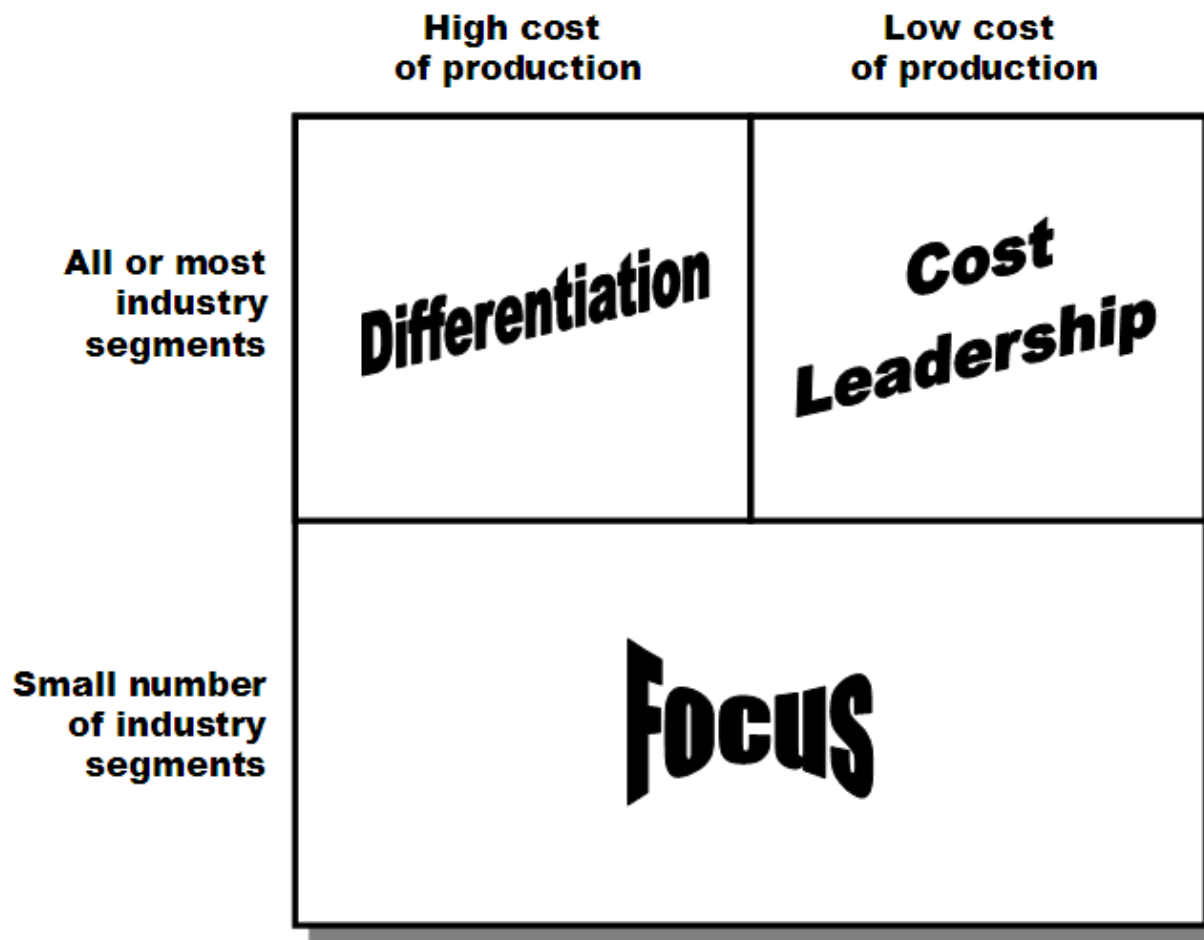
Trgovci odgovarjajo (Bizjak, MKGP, 2011):

- Nihanja v kakovosti pridelkov
- Nestalnost pridelave
- Razpršenost pridelovalcev lokalne hrane v Sloveniji

Skupni imenovalec?

**EKONOMIJA
OBSEGA**

Vir: Porter, 1980

Dobra praksa (ekonomija obsega)

G. Silvo Šlamberger
Zrkovci, Maribor

Dobra praksa (diferenciacija)

g. Gorazd Kocbek, Oljarna Kocbek
Stara Gora, Sv. Jurij ob Ščavnici

Misija Nemogoče?

- Tržno privlačen oz. ekonomsko vzdržen model lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji.
- »Prihodnost kmetijstva leži v rokah poklicnih kmetov, ki pa jih je pri nas za zdaj še premalo. Kmetijske podpore so bile namenjene temu, da porabniki ne bi predrago plačevali hrane in zagotavljanju ustreznega socialnega statusa kmetom, a je ta namen v zadnjih letih precej zbledel (Kuhar, 2011).«

Model samooskrbe s hrano v Sloveniji:

Model kratke oskrbovalne verige

Dve izhodišči modela:

- (1) Specializacija za področja z višjo dodano vrednostjo (npr. povrtninarstvo, zeliščarstvo, ekološka pridelava, pridelava višje kakovosti) ter hkratno ustvarjanje pogojev za izrabo ekonomij obsega
- (2) Sinergijski učinki zaposlovanja brezposelnih oseb na projektih lokalne oskrbe s hrano

Model samooskrbe s hrano v Sloveniji:

Model kratke oskrbovalne verige

STRUKTURNE
REFORME &
EKONOMIJE
OBSEGA
(DRŽAVNO oz.
PRIVAT)

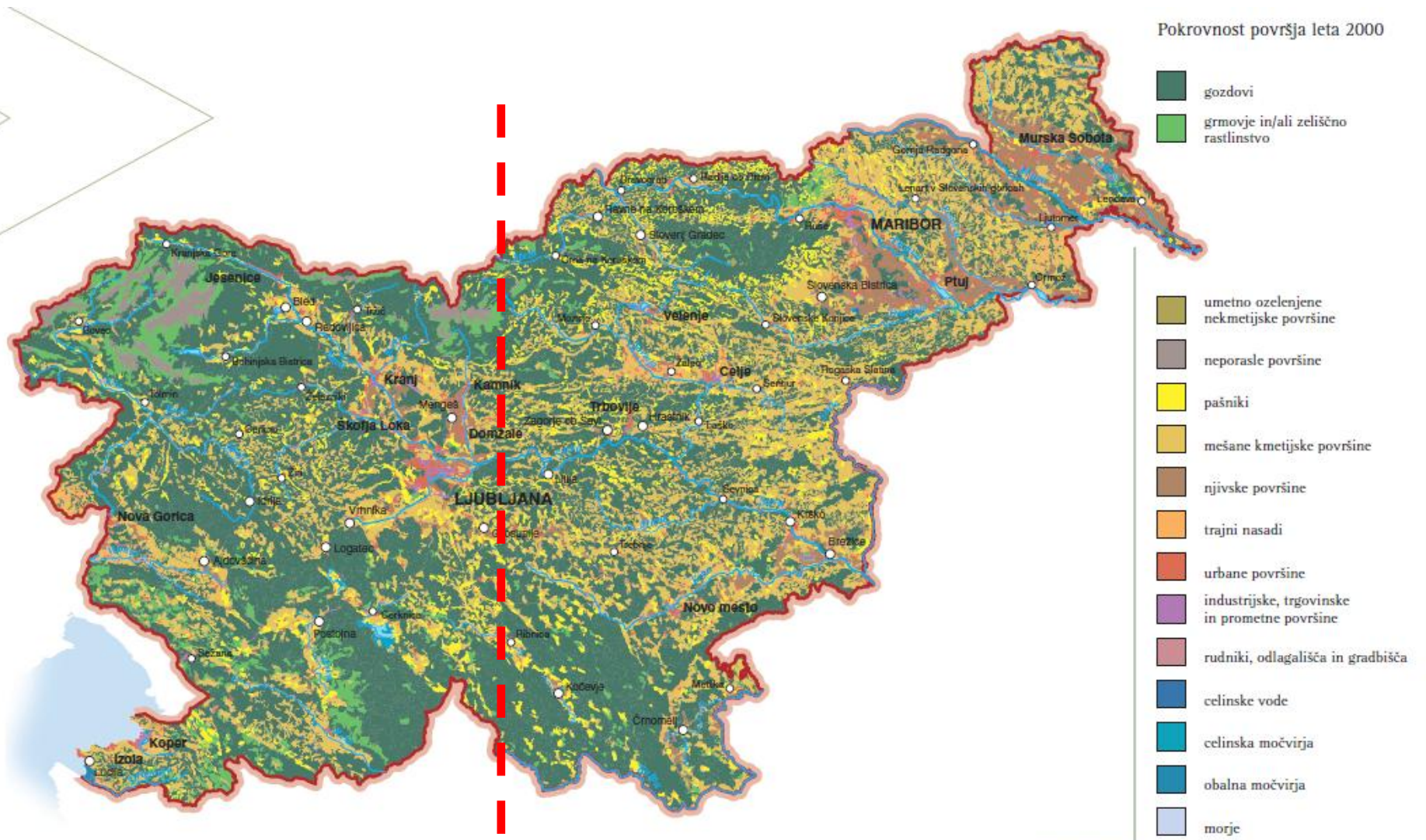
VSTOP V OBSTOJEČE
TRGOVSKE VERIGE;
USTANOVITEV NOVIH

*“REZERVNA ARMADA
DELA” (po Marxu)*

- ↑ KAKOVOST PRIDELAVE
- ↑ STALNOST PRIDELAVE
- ↓ RAZPRŠENOST PRIDELOVALCEV
- ↓ CENA PRIDELKOV

WIN – WIN – WIN – WIN – WIN
(kmet – potrošnik – trgovec – gospodarstvo – država)

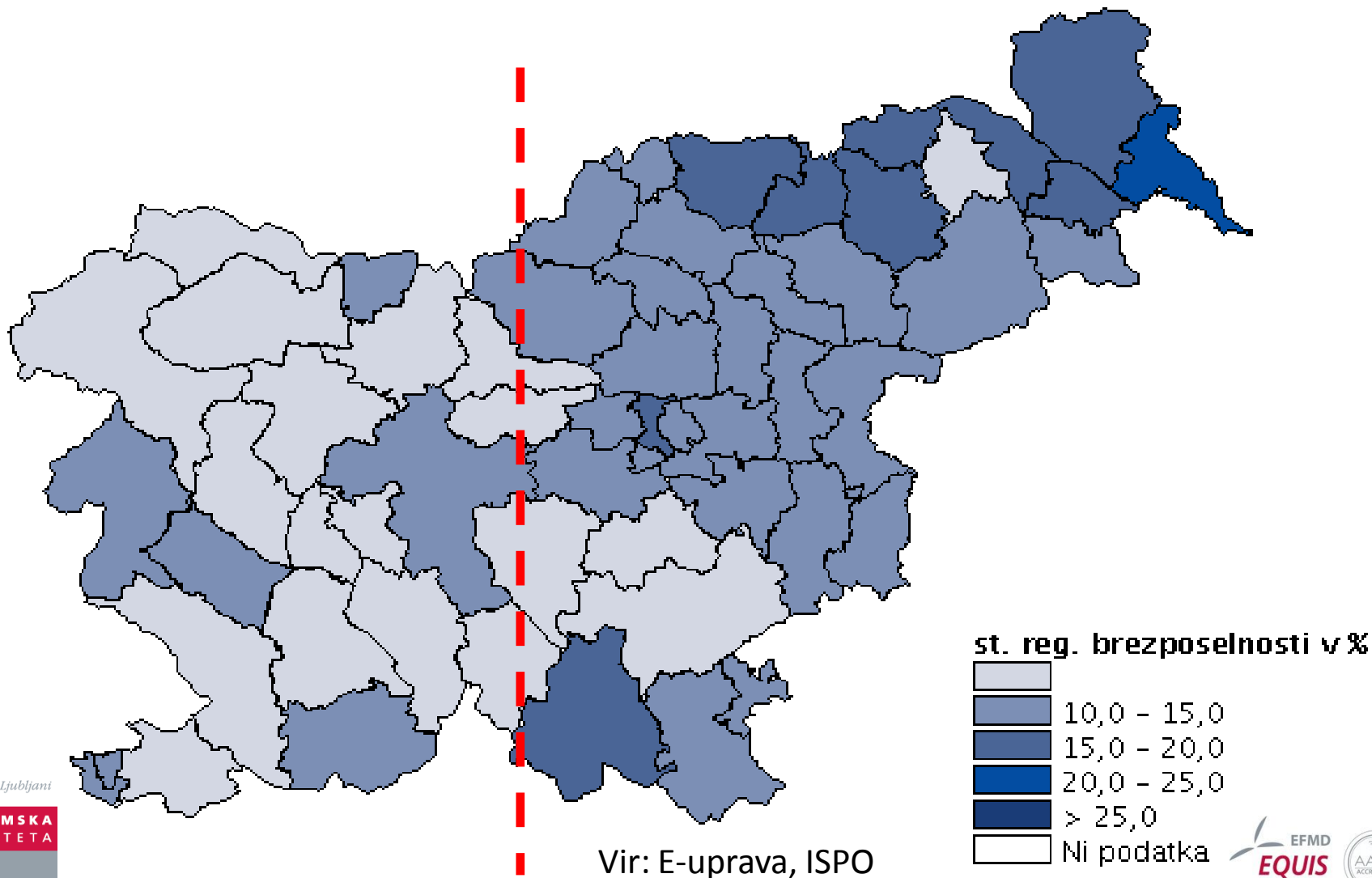
Pokrovnost površja Slovenije leta 2000

Merilo: 1 : 1 100 000. Vir: Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Geodetska uprava Republike Slovenije, Evropska agencija za okolje, 2003.

Stopnje registrirane brezposelnosti

Slovenija, april 2011

Jesenska napoved UMAR-ja

Tabela 3: Napoved zaposlenosti in brezposelnosti

v %	2010	2011	2012	2013
		Jesenska napoved (sep. 11)	Jesenska napoved (sep. 11)	Jesenska napoved (sep. 11)
Zaposlenost po SNA, rast	-2,5	-1,5	0,0	0,0
Število registriranih brezposelnih, povprečje leta	100,5	110,9	110,6	110,2
Stopnja registrirane brezposelnosti	10,7	11,8	11,8	11,8
Stopnja brezposelnosti ILO	7,2	8,0	8,0	8,0

Vir: SURS, 2011–2013 napoved UMAR.

Pomanjkanje vizije, razvoja in dobrih strateških odločitev...

»Živilstvo ima težavo zaradi strateško manj razmišljajočih lastnikov in njihove osredotočenosti najprej na lastninjenje, zdaj pa na reševanje svoje kože,« meni Erjavec in opozarja, da nas vsa regija dohiteva in prehiteva. »Pomanjkanje vizije, razvoja in dobrih strateških odločitev. Nič novega v Sloveniji (Erjavec, 2011).«

DRŽAVA

PRODAJA ZEMLJIŠČ
(SKLAD KZG RS)

R: lastništvo države,
komasacije,
organiziranost

POZIDAVA ZEMLJIŠČ –
SPREMEMBA NAMEMBNOSTI
(fizične osebe ter individualni
gospodarski subjekti)

R: preprečitev razprodaje zemljišč

NEIZKORIŠČENOST
OBSTOJEČIH
KMETIJSKIH POVRŠIN
R: strukturne reforme,
vlaganja v izgradnjo in
vzdrževanje
namakalnih sistemov

VISOKI FINANČNI ODLIVI
(socialni transferji za brezposelne)
R: UTD,
vključitev v projekte lokalne oskrbe
s hrano

Namesto zaključka – v premislek...

- **Slovensko kmetijstvo danes porabi samo 1 % vse porabljene vode v Sloveniji;** v Evropi je za kmetijstvo porabljenih od 30-60 %, globalno pa velja celo okoli 75% (Pintar, 2011).
- Vodnih virov je v Sloveniji zadosti tudi za namakanje, le na področju **upravljanja z vodami** bi se bilo potrebno usmeriti v umeščanje **večnamenskih zadrževalnikov voda** v prostor.

PRILOGA 6: Press Clipping za posvet (DELO, MKGP, EF, Siol)

Slovensko kmetijstvo

Pospešek lokalni samopreskrbi s hrano

Lokalno pridelana hrana prispeva k varovanju okolja, povečuje prehransko varnost in število zaposlenih, hkrati pa potrošniku omogoča dostop do sveže hrane

LJUBLJANA – Nizka stopnja samopreskrbe s hrano povečuje našo ranljivost, prehransko varnost lahko okrepiamo z boljšim poslovnim modelom, ki bo povezal razpršeno pridelavo in povečal lokalno preskrbo. K temu lahko precej prispevajo dobri odnosi med proizvajalci, trgovino in potrošnikom. Kot je na posvetu o lokalni preskrbi s hrano – pripravili so ga na ljubljanski ekonomski fakulteti v okviru raziskovalnega projekta Konkurenčnosti Slovenije 2006–2013 – dejal minister za kmetijstvo Dejan Židan, so za razvoj lokalno pridelane hrane pomembne nadgradnja lojalnosti potrošnika, pozitivno diskriminatorna zakonodaja in poslovna organiziranost pridelovalcev.

Kako pomembna je samopreskrba, je ponazoril s primerom letošnjega pomanjkanja sladkorja v Evropi, ko preprosto ni bilo več skupnega trga. »Ko minister v živo opazuje, kako vsaka država poskrbi zase, tiste brez lastne proizvodnje pa ostanejo na čistini, spoznava neverjetni končni učinek uspešnosti EU in skupnega trga,« je sedanje razmere na prehranskem trgu EU plastično ponazoril minister.

Tako kot v drugih državah krepijo lokalno preskrbo, ki je postalo pomembno zagotavljanje lastne prehranske varnosti, bo morala ravnati tudi Slovenija. Čeprav stoo odstotne preskrbe z doma pridelano hrano nikoli ne bomo imeli, lahko imamo takšen obseg proizvodnje, da ljudje ne bodo lačni, je dejal minister. Lokalno pridelana hrana obenem pomeni varovanje okolja, poveču-

je prehransko varnost, tudi število zaposlenih, hkrati pa potrošniku omogoča dostop do sveže hrane.

»V zadnjih dveh desetletjih sunkovitega razvoja kmetijstva v Sloveniji se nam je zgodil fiasko, da nam je iz krompirjeve dežele, ki je imela več kot 130-odstotno stopnjo samopreskrbe, uspelo priti na 'fenomenalnih' 66 odstotkov. Pri zelenjavi nam je v tem obdobju uspelo priti s skoraj 70-odstotne samopreskrbe na dobrih 30 odstotkov pa še kar nekaj podobnih primerov je.«

Ob vprašanju, kaj smo naredili narobe, da se je to zgodilo, je minister dejal, da gotovo ni vzrok, da bi v Slovenijo pripeljali premalo denarja iz skupne evropske politike, saj je naša država vstopila v EU izjemno sinhronizirana v kmetijstvu. »Ko so se odpirali evropski predalčki, smo iz vsakega lahko pobrali denar.

Končni učinek tega je, da na letni ravni izplačujemo 144 milijonov evrov in da je k temu treba dodati še program razvoja podeželja (sedemletno obdobje izplačevanja) v višini 1,2 milijarde evrov, od tega je 78 odstotkov evropskega denarja. To je po izračunih intervencij iz evropske kmetijske politike na hektar toliko, da je pred nami samo Malta, ki ima specifične pogoje za kmetovanje.«

Ostane nam torej velika nuja po izboljševanju konkurenčnosti in potreba po uspešnih poslovnih modelih, je dejal minister in kot zgled navedel lanski začetek povezovanja žitne verige z že letos precej večjim tržnim pridelkom pšenice, ki niti na svetovnem in evropskem trgu ni več preprosto dosegljiva. Za večji delež preskrbe trga z doma pridelano hrano pa je pomembna tudi ozaveščenost potrošnikov (in ustanov, ki kupujejo zanje), da bodo v ponudbi na trgu posegali po slovenskih pridelkih.

V Sloveniji je cena hrane v primerjavi z drugimi državami članicami EU v povprečju nižja, zato ni izključeno, »da smo 'deležni' predatorskega napada na trg, ki izčrpa slovenskega pridelovalca hrane«. To naj bi se dogajalo pri dobavah moke iz sosednje države pa tudi pri mesu in mesnih izdelkih. Zato je za zaščito domače pridelave pomembno tudi ustrezno delovanje in ukrepanje regulatorja trga.

MARJETA ŠOŠTARIČ

PRIDELEK PŠENICE JE BIL LETOS PRECEJ VEČJI. FOTO TADEJ REGENT

Pospešek lokalni samopreskrbi s hrano

Lokalno pridelana hrana pomeni varovanje okolja, povečuje prehransko varnost in tudi število zaposlenih.

Marjeta Šošarič, gospodarstvo

pet, 07.10.2011, 13:10; spremenjen: 21:22

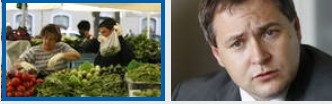

foto: Črt Majcen

Ljubljana - Nizka stopnja samopreskrbe s hrano povečuje našo ranljivost, prehransko varnost lahko okrepimo z boljšim poslovnim modelom, ki bo povezal razpršeno pridelavo in povečal lokalno preskrbo. K temu lahko izdatno prispevajo dobri odnosi med proizvajalci, trgovino in potrošnikom. Kot je na posvetu o lokalni preskrbi s hrano - pripravili so ga na ljubljanski ekonomski fakulteti v okviru raziskovalnega projekta Konkurenčnosti Slovenije 2006-2013 - dejal minister za kmetijstvo Dejan Židan, je za razvoj lokalno pridelane hrane pomembna nadgradnja lojalnosti potrošnika, pozitivno diskriminatorska zakonodaja in poslovna organiziranost pridelovalcev.

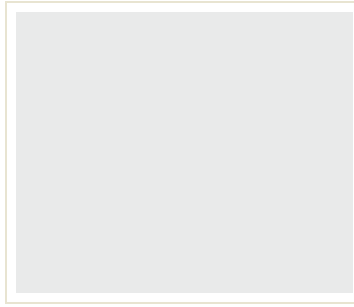
Kako pomembna je samopreskrba, je ponazoril s primerom letošnjega pomanjkanja sladkorja v Evropi, ko preprosto ni bilo več skupnega trga. »Ko minister v živo opazuje, kako vsaka država poskrbi zase, tiste brez lastne proizvodnje pa ostanejo na čistini, spoznava neverjetni končni učinek uspešnosti EU in skupnega trga,« je sedanje razmere na prehranskem trgu EU plastično ponazoril minister.

Tako kot v drugih državah krepijo lokalno preskrbo, ki je postala pomembno zagotavljanje lastne prehranske varnosti, bo morala ravnati tudi Slovenija. Čeprav stoodstotne preskrbe z doma pridelano hrano nikoli ne bomo imeli, lahko imamo takšen obseg proizvodnje, da ljudje ne bodo lačni, je dejal minister. Lokalno pridelana hrana obenem pomeni varovanje okolja, povečuje prehransko varnost, tudi število zaposlenih, hkrati pa potrošniku omogoča dostop do sveže hrane. »V zadnjih dveh desetletjih sunkovitega razvoja kmetijstva v Sloveniji se nam je zgodil fiasko, da nam je iz krompirjeve dežele, ki je imela več kot 130-odstotno stopnjo samopreskrbe, uspelo priti na 'fenomenalnih' 66 odstotkov. Pri zelenjavi nam je v tem obdobju uspelo priti s skoraj 70-odstotne samopreskrbe na dobrih 30 odstotkov pa še kar nekaj podobnih primerov je.«

Ob vprašanju, kaj smo naredili narobe, da se je to zgodilo, je minister dejal, da gotovo ni vzrok, da bi v Slovenijo pripeljali premalo denarja iz skupne evropske politike, saj je naša država vstopila v EU izjemno sinhronizirana v kmetijstvu. »Ko so se odpirali evropski predalčki, smo iz vsakega lahko pobrali denar. Končni učinek tega je, da na letni ravni izplačujemo 144 milijonov evrov in da je k temu treba dodati še program razvoja podeželja (sedemletno obdobje izplačevanja) v višini 1,2 milijarde evrov, od tega je 78 odstotkov evropskega denarja. To je po izračunih intervencij iz evropske kmetijske politike na hektar toliko, da je pred nami samo Malta, ki ima specifične pogoje za kmetovanje.«

Ostane nam torej velika nuja po izboljševanju konkurenčnosti in potreba po uspešnih poslovnih modelih, je dejal minister in kot zgled navedel lanski začetek povezovanja žitne verige z že letos precej večjim tržnim pridelkom pšenice, ki niti na svetovnem in evropskem trgu ni več preprosto dosegljiva. Za večji delež preskrbe trga z doma pridelano hrano pa je pomembna tudi ozaveščenost potrošnikov (in ustanov, ki kupujejo zanje), da bodo v ponudbi na trgu posegali po slovenskih pridelkih.

V Sloveniji je cena hrane v primerjavi z drugimi državami članicami EU v povprečju nižja, zato ni izključeno, »da smo 'deležni' predatorskega napada na trg, ki izčrpa slovenskega pridelovalca hrane«. To naj bi se dogajalo pri dobavah moke iz sosednje države pa tudi pri mesu in mesnih

Makromonitor

G20: Za večjo vlogo IMF

G. U. ob 18:42

Države G20 so se zavezale, da da bo IMF imel na voljo dovolj sredstev za soočanje z dolžniško krizo območja evra.

Apek plačuje stare grehe vlade: Dušan Schuster premagal Gregorja Golobiča

Luka Jakše, Ozadja ob 10:45

APEK mora nekdanjemu vršilcu dolžnosti direktorja Dušanu Schustru izplačati dobrih 27.000 evrov.

Ameriški proračunski primanjkljaj visok 1300 milijard dolarjev

Mo. Z., Delo.si ob 09:07

Proračunski primanjkljaj je tretje leto zapored presegel 1000 milijard dolarjev.

»Grške« obveznice v slovenskih zavarovalnicah

Silva Čeh, gospodarstvo ob 07:00

V Triglavu trdijo, da je njihova izpostavljenost do tako imenovanih držav PIGS relativno majhna.

Svetovni dan hrane: zelo varljivo obilje

Marjeta Šošarič, gospodarstvo ob 06:00

Zaradi lakote trpi na svetu milijarda ljudi, medtem ko v razvitih državah zavržejo vsako leto 1,3 milijarde ton živil.

Mnenja in blogi

Politični potres

Stranke so si za politični potres, ki se je zgodil v nekaj dneh, krive same.

6 Tanja Starič, notranja politika

Jan in Jan

Lep dvoboj. Jan(ša) in Jan(kovič).

12 Ali Žerdin, Sobotna priloga

Ljubljanski Južni trg kot javno dobro

Gre za koncept trga, zasnovano ljubljanske osi po vzoru pariške od Slavoloka zmage do Louvra in trga Gambetta.

Boris Gaberšič

Delo Plus

4 Jurij Giacomelli, predsednik uprave Dela **Novo Delo: čitimo se še bolj zavezane bralcev** Dobri smo le toliko, kolikor ste z nami danes zadovoljni vi, dragi bralci in bralke.

66 Marko Pečauer, notranja politika **Anketa Dela: zmagoslavni vstop Jankovića in Viranta**

NOVI KIA SPORTAGE

že od **223,-** EUR/mesec

Ročnost: 96 mes. EOM = 5,55%

5,3 /100km povprečna poraba

7 LET KIA GARANCIJA

Podrobne o finančnanju na www.kia.si/stranica. Poraba goriva in emisija za Sportage je 4,4 - 10,6l/100km, 139 - 195 gram CO₂. Vse nadaljnje informacije o specifični porabi goriva in specifičnih emisijah CO₂ pri novih avtomobilih vozilih lahko brezplačno pridobite na prodajnem mestu KIA in na spletni strani dobavitelja. Slika je simbolična.

izdelkih. Zato je za zaščito domače pridelave pomembno tudi ustrezno delovanje in ukrepanje regulatorja trga.

Lista Zorana Jankovića je v tokratni redni mesečni Delovi anketi dobila 19,4 odstotka glasov, stranka SDS 19,3 ...

Delo.si

Nasvet dneva: kako se razvrstiti na startu?

Tekači se morate na startu glede na pričakovani čas razvrstiti v ustrezen startni ...

4 Tweet 1 Priporoči 5

Povezane novice

Za res varno hrano

7. oktober ob 09:00

Dozoreti mora spoznanje, da ni nujno varno vse, kar je ponujeno na trgu, tudi če je pridelano doma.

Pri nas največ družinskih proizvodnih kmetij

5. oktober ob 20:22

Dobro v slabih časih

24. avgust ob 20:08

Ljudje bomo vedno jedli, torej ima proizvodnja hrane vedno trg

13. avgust ob 08:00

Čedalje več uvožene zelenjave

7. avgust ob 08:00

Ekološko, bio, naravno? Vseeno, samo da je bolj zdravo.

28. maj ob 07:10

Posavsko kmetijstvo stabilno skozi krizo

19. april ob 17:00

KOMENTIRAJ ČLANEK

Spoštovani komentatorji!

Komentiranje je preprosto, vendar pa zaradi spodbujanja kulturne in dostojanstvene razprave pred oddajo komentarjev zahtevamo **celotno registracijo**. Ste že registrirani? [Prijavite se](#).

Pogoji komentiranja na spletnih straneh delo.si

PRIJAVI SE

Za komentiranje morate biti prijavljeni. Še nimate uporabniškega imena in gesla? [Registrirajte se!](#)

KOMENTARJI 4 komentarji

Prikaži:

Neznan

Bolj kot s tem, da pridelamo dovolj za domače potrebe se moramo ukvarjati s tem, ali smo sposobni narediti izdelke, ki so dovolj dobri za svetovni trg. Imamo cca 2 sira, ki jih lahko prodamo še kje drugje kot v Sloveniji, nekaj medu in ?

08. oktober 2011, ob 08:38:24

neznan

Spet ena agencija, ki bo vlekla denar in prodajala meglo. Če bo narod brez denarja, je vseeno, ker bo kupoval tisto, kar si lahko privoščil. Je pa zadnjič dobro povedal tisti branjevec iz ljubljanske tržnice: "dokler hodijo inšpektorji na stojnice po zastojne sadje in zelenjavo, ne bo nobene kontrole" Ene pač podkupiš s tem, da mu daš vsak dan zastojno kilo paradajza.

07. oktober 2011, ob 15:11:52

spregovori

če to pomeni, da se bo "filtriralo" razne super druper plastične paradižnike ipd umetno svinjarijo....potem bo recimo še ok

07. oktober 2011, ob 14:43:46

mirko

Lahko se zgodi, da bomo zajadrali v drugo skrajnost, to je z zakoni varujemo domačega pridelovalca hrane in tako onemogočimo svobodo konkurence.

07. oktober 2011, ob 13:56:12

4 komentarji

Stran: < 1 >

Prikaži:

Tiskane izdaje

Video
Kako uporabljati pregledovalnik

Danes
Članki
Tisk

Danes
Članki
Tisk

Včeraj
Članki
Tisk

Včeraj
Članki
Tisk

Arhiv
Članki

DELO

O podjetju

Delo, d. d.
Dunajska 5
1509 Ljubljana
Stik z Delom

Rubrike

Novice
Gospodarstvo
Šport
Kultura
Družba
Mnenja
D zgodbe

Tiskane izdaje

Delo
Sobotno delo
Sobotna priloga
Nedelo
Ona
Delo in dom
Polet
Vikend
Odprta kuhinja
Pogledi

Storitve

Naročanje
Oglaševanje
Mali oglasi
Osmrtnice
Zahvale

Spletna mesta

Slovenske novice
Polet
Pogledi
Delo in Dom
Zaposlitev
Nepremičnine
Vozila
Oglasi
Delo, d.d.
e-Trafika

NOVICA

07.10.2011

Mag. Židan: »Povezanost pridelovalcev pomembna za povečanje konkurenčnosti«

Ljubljana, 7. 10. 2011 – Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Dejan Židan se je udeležil posveta »Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: Od njive do krožnika«, ki je na Ekonomski fakulteti potekal v okviru ciljnega raziskovalnega programa »Konkurenčnost Slovenije 2006 – 2013«.

Minister je na posvetu poudaril, da je za razvoj lokalno pridelane hrane pomembna nadgradnja lojalnosti potrošnika, pozitivno diskriminatorna zakonodaja in poslovna organiziranost pridelovalcev. Povedal je tudi, da bomo v Sloveniji prehransko varnost okrepili z boljšim poslovnim modelom ter dobrim odnosom med proizvajalcem hrane, trgovine in potrošnikom. »Lokalno pridelana hrana obenem pomeni varovanje okolja, dviguje prehransko varnost, število zaposlenih, hkrati pa potrošniku omogoča dostop do sveže hrane. Pri tem ostaja nuja po večji konkurenčnosti in uspešnih poslovnih modelih.« Minister je izpostavil tudi pomen zavesti potrošnika, da posega po lokalno pridelani hrani. »Pri tem je bila do sedaj ovira tudi zakonodaja, saj je bila kriterij vedno zgolj najnižja cena. Na MKGP se trenutno pripravlja poseben

priročnik, ki bo v pomoč institucijam za lažje odločanje za nabavo lokalno pridelane hrane.«

Minister Židan je na posvetu opozoril tudi na to, da moramo v Sloveniji bolj slediti prehranski varnosti. »V zadnjih letih intenzivnega kmetijstva smo prišli s 130 na 66 odstotno oskrbo s krompirjem«. MKGP je usmerjeno tudi v povečanje samooskrbe v zelenjadarstvu pri zelenjavi, kjer smo padli s 70 na 30 odstotno samooskrbo. Minister je poudaril, da zelo varujemo kmetijska zemljišča, ki so primerna za pridelavo vrtnin, velike upe pa polagamo v izgradnjo steklenjakov, kjer je vir termalne vode. Tudi pri ter verigi potekajo pogovori s ciljem, da pridemo do namenske proizvodnje in samooskrbi z zelenjavo dvignemo na 70 odstotkov.

Ciljni raziskovalni program »Konkurenčnost Slovenije 2006 – 2013« sicer poteka pod vodstvom prof. dr. Vlada Dimovskega. S projektom želijo predstaviti stanje lokalne pridelave hrane ter postaviti poslovni model, kako bolje organizirati pridelavo hrane.

* * *

EF » EFnet » Novice » Posvet » Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: Od njive do krožnika«

Posvet » Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: Od njive do krožnika«

10.10.2011 0 komentarjev

Ekonomska fakulteta je organizirala posvet *Lokalna oskrba s hrano v Sloveniji: Od njive do krožnika*, ki je potekal v petek, 7. oktobra 2011. Dogodek je potekal v okviru ciljnega raziskovalnega programa "Konkurenčnost Slovenije 2006–2013" pod vodstvom prof. dr. Vlada Dimovskega, ki je v uvodu pozdravil udeležence. Nato sta jih nagovorila še dekan prof. dr. Dušan Mramor in mag. Dejan Židan, v. d. ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Na dogodku je Mojca Gabrijelčič Blenkuš, dr. med. z Inštituta za varovanje zdravja RS spregovorila o pomenu lokalno pridelane hrane za zdravje slovenskega potrošnika, za tem pa je sledila okrogla miza z naslovom *Družbeni pomen lokalno pridelane hrane in dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v Sloveniji*. V odmoru je sledila predstavitev pridelovalcev lokalne hrane z degustacijo, nato pa še dve predavanji, in sicer je mag. Michael Fend, LEADER Manager, Steirisches Vulkanland predstavil dobre prakse na področju trajnostne lokalne oskrbe s hrano v tujini, Miha Uhan, mag. posl. ved z Ekonomske fakultete pa je predstavil model lokalne samooskrbe s hrano v Sloveniji.

Udeleženci so si nato ogledali še primer dobre prakse partnerskega kmetovanja na kmetiji Studen, srečanje pa se je zaključilo z delovnim kosilom in ogledom ekološke kmetije Pr' Krač.

Oglejte si celoten program [dogodka](#).

Prihajajoči dogodki

CISEF: Sodobna orodja kontrolinga

Priprava in zagotavljanje kakovostnih poslovnih informacij mora biti ključna naloga funkcije kontrolinga v prav vsakem podjetju. Kontrolerji morajo zasnovati primerne sisteme in mehanizme, ki ... >>>

Vabilo na FDI Summit Slovenia 2011

Spoštovani, vabimo vas na FDI (Foreign Direct Investment) Summit Slovenia 2011, poslovno konferenco na izvršni ravni, namenjeno okolju investicij in priložnosti v Sloveniji. Dogodek, ki ... >>>

5. Strateška konferenca o trgovini

Vljudno vas vabimo na 5. Strateško konferenco o trgovini, ki jo že tradicionalno organiziramo v sodelovanju s Trgovinsko zbornico Slovenije in bo letos potekala ... >>>

Aktivnost EFnet-a na Facebooku

Novo MBA
 V ANGLEŠČINI
 Več informacij o novem MBA programu >>>

Univerza v Ljubljani
EKONOMSKA FAKULTETA

PETEK 07.10.2011, 14:02

Židan: Za razvoj lokalno pridelane hrane pomembna tudi organiziranost pridelovalcev

Ljubljana - Za razvoj lokalno pridelane hrane je pomembna nadgradnja lojalnosti potrošnika, pozitivno diskriminatorska zakonodaja in poslovna organiziranost pridelovalcev.

[+1](#)
[NATISNI](#)
[POŠLJI](#)
[PISAVA](#)

[Tweet](#) 0
 [Priporoči](#)

To je na posvetu o lokalni pridelavi hrane poudaril kmetijski minister, ki opravlja tekoče posle, Dejan Židan. V pomoč za naročanje te hrane na ministrstvu pripravljajo tudi poseben priročnik.

Kot je na posvetu o lokalni oskrbi s hrano v Sloveniji, kjer je bilo govora o projektu Od njive do krožnika, še poudaril Židan, bomo v Sloveniji prehransko varnost okrepili z boljšim poslovnim modelom ter dobrim odnosom med proizvajalcem hrane, trgovino in potrošnikom.

Poudaril, da lokalno pridelana hrana obenem pomeni varovanje okolja

Poudaril je, da lokalno pridelana hrana obenem pomeni varovanje okolja, dviguje prehransko varnost, tudi število zaposlenih, hkrati pa potrošniku omogoča dostop do sveže hrane. Pri tem nam po mnenju Židana ostaja nuja po večji konkurenčnosti in uspešnih poslovnih modelih.

Ob tem je Židan izpostavil pomen zavesti potrošnika, da posega po lokalno pridelani hrani. "Do sedaj je bila ovira tudi zakonodaja, saj je bila kriterij vedno zgolj najnižja cena. Trenutno pa ministrstvo pripravlja poseben priročnik, ki bo v pomoč institucijam za lažje odločanje za nabavo lokalno pridelane hrane," je dejal.

"Težava bliskovitega razvoja v Sloveniji pa je, da se regulatorji komaj učijo, zakaj so"

V Sloveniji je cena hrane v primerjavi z drugimi državami članicami EU v povprečju nižja, kar po mnenju Židana pomeni, da obstaja možnost, da smo deležni predatorskega napada na trg, ki izčrpa slovenskega pridelovalca hrane. "Bili smo že deležni tovrstnega napada pri mleku, sedaj tudi pri mesu. Zato je toliko bolj pomembno, da delujejo regulatorji trga. Težava bliskovitega razvoja v Sloveniji pa je, da se regulatorji komaj učijo, zakaj so," je dejal Židan.

S 1. januarjem 2012 bo začela delovati agencija, ki ji bo ministrstvo za kmetijstvo posredovalo materialne dokaze za sum predatorskega napada na slovenski trg na dveh področjih. Gre za uvoz pšenice iz ene od sosednjih držav in za

[PRIJAVA](#)

Iskalni niz...

[NAJ BRANO](#)
[KOMENTIRANO](#)
[OCENJENO](#)

Najbolj vztrajni bodo prenočili pred borzo

- Jankovičeva lista na vrhu, malenkost pred SDS
- Enotna sezonska in šestdnevna smučarska vozovnica
- "Če najameš Čeferina, Senico ali Matoza, si kriv ..."
- FOTO: Protesti v številnih evropskih mestih

Z ZIMSKIMI PNEVMATIKAMI MICHELIN
ZIMA NI VEČ ZLOBNA
[KLIKNITE](#)

Anketa

Kaj naj prihodnja vlada naredi s projektom Teš 6?

- nadaljuje naj z njim
- prekine naj ga
- ne vem

GLASUJ ➔

Rezultati ➔

Fotogalerija

Umrli Steve Jobs, genij in vizionar

uvoz mesa in mesnih izdelkov.

Bolj moramo slediti prehranski varnosti

V Sloveniji moramo bolj slediti prehranski varnosti. "V zadnjih dvajsetih letih intenzivnega kmetijstva smo prišli s 130- na 66-odstotno samooskrbo s krompirjem, pri zelenjavi pa smo padli s 70- na 30-odstotno samooskrbo," je opozoril Židan.

Trenutno je ministrstvo za kmetijstvo močno usmerjeno tudi v povečanje samooskrbe v zelenjadarstvu. "Zelo varujemo kmetijska zemljišča, ki so primerna za pridelavo vrtnin, velike upe polagamo v izgradnjo steklenjakov, kjer je vir termalne vode. Pogovori potekajo tudi v tej verigi, s ciljem, da pridemo do namenske proizvodnje in da pridemo spet na 70-odstotno samooskrbo z zelenjavo," je dejal Židan.

Vodja projekta Od njive do krožnika Vlado Dimovski je na posvetu poudaril, da želijo s projektom predstaviti stanje lokalne pridelave hrane ter ustvariti poslovni model, kako bolje organizirati pridelavo hrane. Razpršeno lokalno pridelavo želijo bolj združiti, da bo lahko tudi nastopala bolj konkurenčno.

STA

Foto: Bor Slana

0 | +1 | NATISNI | POŠLJI | PISAVA | Tweet 0 | Priporoči

NAJNOVEJŠE IZ KATEGORIJE:

Apek mora nekdanjemu v.d. direktorja Schustru izplačati 27.000 evrov

Enotna sezonska in šestdnevna smučarska vozovnica

FAO opozarja na posledice visokih in nestabilnih cen hrane

- ➔ Število turistov naj bi se vsako leto povečalo za 43 milijonov
- ➔ Ameriški proračunski primanjkljaj visok 1300 milijard dolarjev
- ➔ Obama in Merklova po telefonu o krizi v območju evra

UREDNIKOV IZBOR:

Francosko-nemška uganka

NAJ BRANO:

- ➔ Nova uredba viša marže trgovcev z gorivi
- ➔ Enotna sezonska in šestdnevna smučarska vozovnica
- ➔ V koprskem pristanišču tri ladje in stotisoči obiskovalcev
- ➔ Verjetnost bankrota Slovenije je 17,7-odstotna
- ➔ Južnoafriška republika zavrača pomoč območju z evrom

Preživite čarobni božič!

Podarimo 1x nočitev z zajtrkom. Terme Dobrna

Martinovanje v Dobrni

2x polpenzion z Martinovo večerjo že za 76 €!

Kako povečati prodajo?

Je vaša embalaža dovolj lepa in prepoznavna?

Prikazanih 0 komentarjev

Razvrsti po [starejše najprej](#) Pošiljanje komentarjev RSS vir komentarjev

Komentiraj

Objavi kot ...

TSmedia, medijske vsebine in storitve, d.o.o.

Cigaletova 15, 1000 Ljubljana
T: +386 1 473 00 10, F: +386 1 473 00 16
E: info@tsmedia.si

- ➔ [Podjetje](#)
- ➔ [Kontaktni obrazec](#)
- ➔ [Novinarsko središče](#)
- ➔ [Pogoji uporabe](#)

Družinski komplet

Združite najboljše storitve SIOL – TV, internet in telefonijo ter najboljše mobilne storitve Mobitela v pregleden in cenovno privlačen komplet za vso družino.

Dvignili smo hitrosti interneta!

Ob 20. obletnici interneta smo našim uporabnikom brezplačno dvignili hitrosti! Hitrosti so se

SIOL BOX-a

SIOL BOX in SIOL BOX S zagotavljata ure zabave s sodobnimi možnostmi uporabe in

PRILOGA 7: Fotografije s posveta

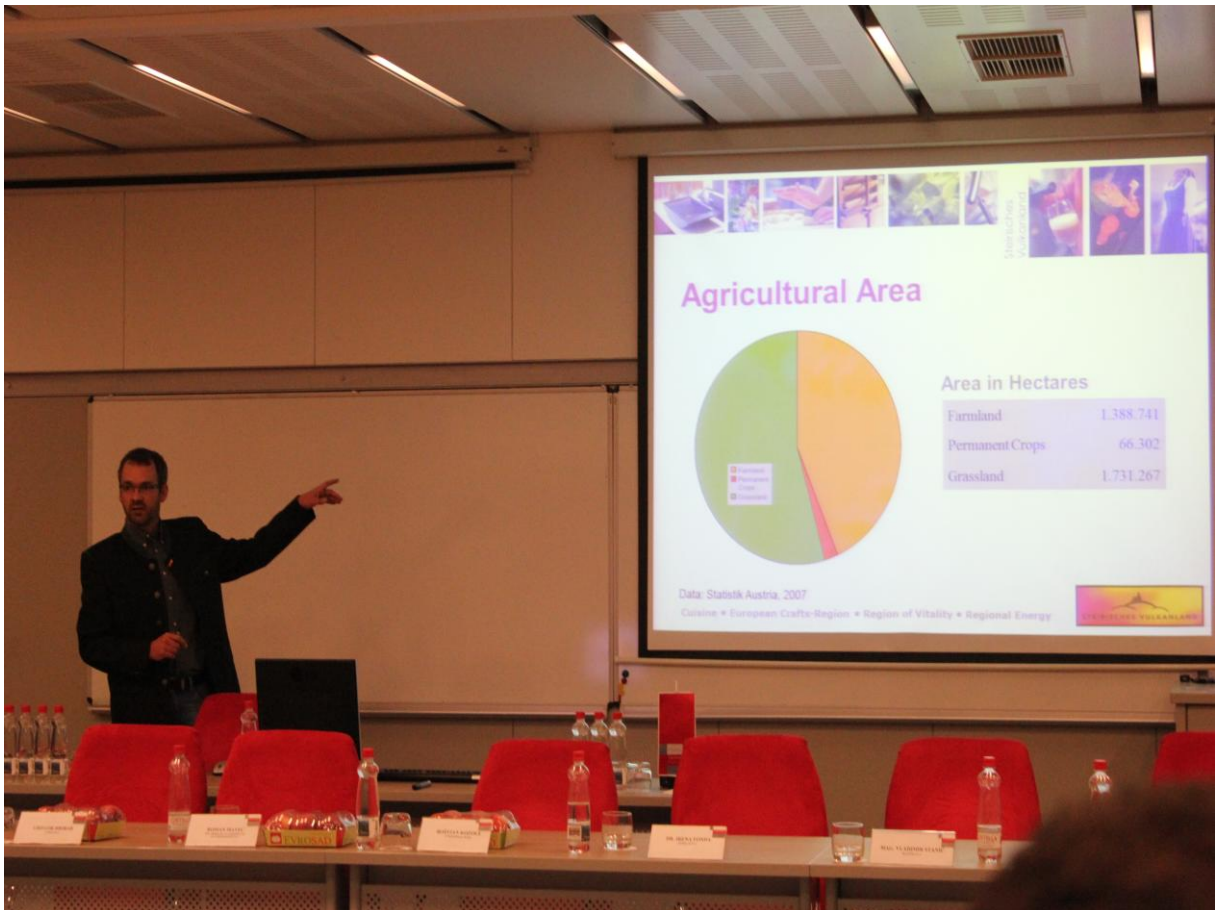

PREMIK FOKUSA, PARADIGME
JAVNOZDRAVSTVENEGA VPRAŠANJA

Vpr: Kaj dela človeka bolnega?	Vpr: Kaj dela človeka zdravega?
- Patogenetska paradigma	- Salutogenetska paradigma
- Raziskovanje in preprečevanje bolezni	- Raziskovanje dejavnikov kakovosti življenja ter krepitev blaginje in zdravja, v populacijskem pristopu
- Raziskovanje in preprečevanje dejavnikov tveganja	- Raziskovanje in spodbujanje varovalnih dejavnikov
- Indikatorji mortalitete, morbiditete, dej. tveganja	- Indikatorji pozitivnega zdravja (npr. indikator sreče – OECD)
- Individualna raven	- Sistemska in individualna raven

EKONOMSKA
FAKULTETA
CISEF

DOMACIJA PR'KR

Kračeva domačija ponuja številna nepozabna doživetja, gostinsko ponudbo s tradicionalno pridelano hrano, prenočišča, kulturna srečanja v galeriji, sprehode po posestvu, vpogled v način življenja preteklih rodov ter stik z domačimi živalmi in neokrnjeno naravo.

Z reko Savo, ki teče pod vasjo, je povezana dolga tradicija domačije. Predstavlja zadnji še delujoči primer oskrbnega centra ob nekdanji tovorniški in plovni poti ob Savi. V mogočni nadstropni hiši iz štiridesetih let 19. stoletja z zelo lepo historistično ornamentirano fasado so bili prvotno bivalni prostori, gostilna in trgovina, danes pa vam bodo v hiši ali na dvorišču pred njo prijazni lastniki postregli z okusno hrano, pridelano na ekološki način. Po dobrem kosilu se boste lahko sprehodili po dvorišču ter spoznali utrip kmetije. Če vas bo pot zanesla čez vaško cesto, lahko preizkusite v nekdanji kovačnici za podkovanje volov in konjske vprege domače žganje. Opazovali boste lahko živali, ki se mirno pasejo na travniku pod sadnimi drevesi.

Tudi za dušo svojih obiskovalcev znajo Pr' Krač dobro poskrbeti. V Galeriji 19 namreč redno pripravljajo dobro obiskane kulturne dogodke in razstave. Poleg tega se lahko udeležite tudi konjeniške prireditve ali se vključite v šolo jahanja.

Informacije:

Tone Čič
Telefon: 01 563 82 60, 01 564 76 15
prkrac@him.si

Inf
Ton
Pho
prkr

Tips

